

GAD

GENÇLİK | araştırmaları dergisi

JOURNAL OF YOUTH RESEARCH

SAYI
20 | Yıl:2020 Cilt:8

**GENÇLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ /
JOURNAL OF YOUTH RESEARCH**

Cilt/Volume: 8
Sayı/Number: 20
Nisan/April 2020

Yayın Dili
Türkçe/İngilizce

ISSN 2147-8473

Gençlik Araştırmaları Dergisi ulusal hakemli bir dergidir. Yayımlanan makalelerin sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir.
Journal of Youth Research is the official peer-reviewed, national journal of the Ministry of Youth and Sports of Turkish Republic. Authors bear responsibility for the content of their published articles.

**T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı ve
Gençlik Araştırmaları Dergisi Adına
İmtiyaz Sahibi/Owner**
Dr. Mehmet Ata Öztürk

Genel Koordinatör/General Coordinator
Mehmet Dinç

**Yazı İşleri Müdürü/
General Publication Director**
Suat Tayfun Topak

**Gençlik Araştırmaları Dergisi
ULAKBİM TR DİZİN'de
(Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanında)
Sorgulanmaktadır.**

Editör/Editor
Dr. Mehmet Fatih Köse

Yayın Kurulu/International Editorial Board*

Abdullah Topcuoğlu / Selçuk Üniversitesi
Aylin Görgün Baran / Hacettepe Üniversitesi
Besim Fatih Dellaloğlu / Sakarya Üniversitesi
Ertan Özensel / Selçuk Üniversitesi
Eugene Kennedy / Louisiana State University
Hakan Dulkadiroğlu / Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
İhsan Sezal / TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
İsmail Coşkun / İstanbul Üniversitesi
Kadir Canatan / İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Mazhar Bağlı / Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi
Mehmet Akif Aydın / İstanbul Medipol Üniversitesi
Mehmet Eskin / Adnan Menderes Üniversitesi
Süleyman Seyfi Öğün
Şeref Ateş / Sakarya Üniversitesi
Yasin Aktay
Yakup Bilgili / Florida State College

***İsme göre alfabetik sırada/
In alphabetical order by name**

Yayın Koordinatörü/Broadcast Coordinator
Suat Tayfun TOPAK

Tasarım ve Uygulama/Graphic Design
Bilal Said DOĞRUSÖZ

Tashih/Proofreading
Bilal Said DOĞRUSÖZ

Yayın Türü/Type of Publication
Yaygın Süreli Yayın/Peer Reviewed Academic Journal

Yayın Periyodu/Publishing Period
Dört ayda bir (Nisan, Ağustos, Aralık aylarında)
yayımlanır/Three times a year (April, August,
December)

Ankara - Nisan 2020/Ankara April 2020

Dergi Atf Adı/Journal Name
Gençlik Arş. Derg./Journal of Youth Research

Yönetim Yeri/Management Location
T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Eğitim, Araştırma ve
Koordinasyon Genel Müdürlüğü
Örnek Mahallesi, Oruç Reis Caddesi No:13
Altındağ, Ankara Telefon: +90 (312) 596-6000
e-mail: genclikarastirmalari@gsb.gov.tr
web: <http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr>

İçindekiler *Table of Contents*

<i>İNCELEME / ARAŞTIRMA</i> Gençlerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Empati Düzeyi Araştırması <i>A Study On Intergenerational Normative Solidarity And Empathy Levels In Young People</i> Serhat Öztürk & Nihan Yılmaz	05 16
<i>İNCELEME / ARAŞTIRMA</i> Youth Unemployment and Energy Consumption in OECD Countries <i>OECD Ülkelerinde Genç İşsizliği ve Enerji Tüketimi</i> Elma Satrovic & Adnan Muslija	20 21
<i>İNCELEME / ARAŞTIRMA</i> Üniversite Öğrencilerinin Dijital Bağımlılık Düzeylerinin İletişim Becerileri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi <i>Effects of University Students' Digital Addiction Levels on Communication Skills: An Investigation</i> Aysel Arslan & Sait Bardakçı	36 64
<i>İNCELEME / ARAŞTIRMA</i> Ergenlerin Sosyal Karşılaştırma ve Duygusal Öz-Yeterlik Düzeylerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi <i>Social Comparison and Emotional Self-Efficacy Levels of Adolescents by Demographic Variables</i> Zöhre Kaya & Yunus Savaşlı	71 101
<i>İNCELEME / ARAŞTIRMA</i> Güvencesizlik, Gençlik ve İnşaat: İnşaatın Eğitimli Gençleri Üzerine Bir Araştırma <i>Precarity, Youth, and Construction: Educated Youth Working in Construction</i> Ahmet Usanmaz & Fatih Kahraman	106 129
<i>İNCELEME / ARAŞTIRMA</i> Genç İşsizliği ve Mücadele Yöntemleri <i>Youth Unemployment and Resolution Methods</i> Işıl Fulya Orkunoğlu Şahin	135 154
<i>İNCELEME / ARAŞTIRMA</i> Lise Öğrencilerinin Kariyer Kaygısına Yönelik Alan Araştırması: Antalya İli Örneği <i>Career Anxiety in High School Students: A Case Study</i> Malike Göncü Akbaş & Elvan Okutan	158 178
Yazarlara Notlar <i>Notes for Writers</i>	188 190

Copyright © 2020 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı

<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>

Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2020 • 8(20) • 5-15

ISSN 2147-8473

Gençlerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Empati Düzeyi Araştırması

Serhat Öztürk*

Nihan Yılmaz**

Öz

Bu araştırmanın amacı, gençlerde nesiller arası normatif dayanışma ve empati düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile seçilen 18-29 yaş arası 500 genç oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak, Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma Ölçeği ve Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği kullanılmıştır. Değişkenler arasında ilişki ve anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi için t-testi, Anova kullanılmıştır. İkili ilişkilerin yönü ve gücü ise, korelasyon analizi ile belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, gençlerin normatif dayanışma puanlarının ve empati düzeylerinin yüksek düzeylere yakın olduğu belirlenmiştir. Gençlerde normatif dayanışma ile cinsiyet, ebeveyn eğitim durumu ve algılanan gelir durumu arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ayrıca gençlerde normatif dayanışma ile empati düzeyi arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bu araştırma ile, toplumsal değerlerimizin korunması ve sürdürülebilmesi için oldukça önemli olan ve nesiller arası dayanışmanın bir boyutunu oluşturan normatif dayanışma ile empati düzeyi belirlenerek literatüre katkıda bulunulacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Genç, empati, normatif dayanışma, nesiller arası dayanışma.

* Dr. Öğr. Üyesi, Hacettepe Üniversitesi, Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü, Ankara, sozturk@hacettepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7285-983X

** Arş. Gör. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü, Ankara, nihangursoy@hacettepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2451-0852

Abstract

The aim of this study is to investigate the relationship between intergenerational normative solidarity and empathy level in young people. The study sample consisted of 500 young people between the ages of 18 and 29 selected by convenience sampling. As the data collection tool, the Scale for the Determination of Intergenerational Normative Solidarity and the Empathy Level in Families were used. A t-test and analysis of variance (ANOVA) were conducted to determine whether there was a relationship and a significant difference between the variables. The direction and strength of the bilateral relationships were determined by correlation analysis. The results of the study revealed that the normative solidarity scores and empathy levels of young people were close to high. Significant differences were revealed between normative solidarity in young people and their gender, parents' educational status, and perceived income status. Furthermore, a positive relationship was found between normative solidarity and empathy level in young people. This study's contribution to the literature is that it establishes a link between empathy levels and normative solidarity, which is central in protecting and sustaining social values and further constitutes a dimension of intergenerational solidarity.

Keywords: Young people, empathy, normative solidarity, intergenerational solidarity.

Giriş

Günümüzde, küreselleşme, bireyselleşmenin ön plana çıkması, evlenme oranlarının azalması, boşanma oranlarının artması, aile yapısında ve geleneksel yapıda meydana gelen değişimler (tek ebeveynli aileler, parçalanmış aileler) aile içinde dayanışma konusundaki değişimleri de beraberinde getirmektedir. Kentleşme, artan coğrafi hareketlilik, küreselleşmenin bir sonucu olarak işgücü piyasasındaki ve gençlerin sosyalleşme biçimindeki değişimler, değerlerde değişimlere sebep olmakta ve bu değişim de nesiller arası dayanışmayı etkilemektedir (Hammerström, 1993: 705-707; Yavuz ve Özmete, 2012: 9; Özmete, 2017: 1).

Normatif dayanışma, nesiller arası dayanışmanın bir boyutunu oluşturmaktadır. Normatif dayanışma, aile içinde üstlenilen role bağlılık ve yükümlülükleri yerine getirme derecesi, aileye ve nesiller arası rollere verilen önem, evlat olarak yükümlülüklere duyulan bağlılığın derecesi olarak tanımlanmaktadır (Bengtson ve Roberts, 1991: 860). Normatif dayanışma, şu sorumluluklara yönelik tutumları içermektedir (Roberts ve diğerleri, 1991: 22): Yetişkin çocuklar, gerektiğinde yardım etmek için ebeveynlerine yakın bir yerde yaşamalı, yetişkin çocuklar ebeveynlerini desteklemek için bazı şeylerden fedakarlık etmeye istekli olmalı,

ebeveynler yetişkin çocuklarına ihtiyaç duyduklarında yardım almaya ilişkin güvенеbilmeli, ve ebeveynler, çocukları için yaptıkları fedakarlıklardan bazılarında vazgeçme hakkına sahip olabilmelidir.

Gün geçtikçe insanlar daha karmaşık ve yoğun bir kişilerarası ilişkiler örüntüsü ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu karmaşıklık, toplumda kişilerarası ilişkilerin bozulmasına, kişilerarası çatışmalara, insanların birbirlerine yabancılaşmasına ve yalnızlık duygusuna kapılmalarına neden olmaktadır (Rehber, 2007: 1). Ailede nesiller arası dayanışmanın sağlanması ve sürdürülmesi hem yaşlanan büyükler, hem de toplumda yetişkin olmaya hazırlanan gençler için ayrı bir öneme sahiptir (Özmete, 2017: 5). Nesiller arası dayanışmanın sağlanması ve sürdürülmesi açısından kişilerarası ilişkinin iyileştirilmesinde, yabancılaşma ve yalnızlık duygusunun engellenmesinde empati kavramı karşımıza çıkmaktadır. Empati insanların birbirini anlamasında önemli bir yetenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyin, karşısındaki kişinin duygularını anlaması, onun yerine kendini koyabilmesi iletişimde yaşanan aksaklıkları da en aza indirebilir (Rehber ve Atıcı, 2009: 324).

Basitçe diğerlerinin duygularını anlama becerisi olarak tanımlanan empati tüm sosyal becerilerin de temelini oluşturmaktadır (Gökkaya ve Tekinsav-Sütçü, 2018). Empati kavramının yeniden yapılandırılması ve bugünkü öneminin kaynağı Rogers'a dayanır. Rogers (1975: 2), empatinin gerekliliğinden ziyade şart olduğunu ileri sürmüştür. Empati onun öncesinde bir teori iken ondan sonra yeniden keşfedilerek bilişsel yetenek olarak değerlendirilmiştir. Rogers'a göre empati, "bir kimsenin içsel referans çerçevesini doğru olarak algılamak, onun duygusal unsurlarını ve anlamlarını kendisi imiş gibi yaşamak ve bu -imiş gibi- olma koşulunu mutlaka yerine getirmektir" (Rogers, 1959: 185; 1975: 3-4). Empati kavramının, sözü geçen yıllardan sonra önem kazanmış olmasının en önemli etkenlerinden biri Kohut'un empatiye verdiği önemdir. Kohut, empatiyi "aracılı içgözlem" (vicarious introspection) olarak tanımlamış ve bir insanın iç dünyasını keşfetmek için en önemli araçlardan biri olarak değerlendirmiştir (Kohut, 1959: 459).

Kişinin karşısındaki ile empati kurabilmesi için önce kendisi ile karşısındaki kişinin ayrımını bilişsel olarak yapabilmesi ve karşısındaki kişinin hangi duygu durumu içerisinde olduğunu bilişsel olarak ayırt edebilmesi gerekmektedir (Hoffman, 1984: 105-108). Bilişsel boyutun yanı sıra, doğumdan itibaren insan çevresindekilerin duygularını da bilişsel olarak algılayıp duygusal olarak tepkiler verdiği için duygusal boyut da empatide büyük önem taşımaktadır (Thompson ve Gullone, 2003: 4-5).

Nesiller arasındaki dayanışmanın ve paylaşımların azalması nesiller arasındaki çatışmaların artmasına sebep olmaktadır. Oysaki toplumsal değerlerimizi korumak ve sürdürülebilmek için nesiller arası ilişkileri güçlendirecek, aktarımları ve paylaşımları kolaylaştıracak ve yaşlı ebeveyn/büyük ebeveyn ile genci bir araya getirecek çalışmaların artması oldukça önemlidir (Canatan, 2008: 67; Hazer, 2012: 138; Görgün-Baran ve Çoban, 2012: 189).

Ailelerde, nesiller arası dayanışmaya ilişkin yapılan çalışmaların artması ve bu konuya olan ilginin yoğunlaşması aile yaşantısını güçlendirme, ebeveynler/büyük ebeveynler ve çocukların/torunların karşılıklı olarak birbirlerinin beklentilerini anlama ve sorunlarına çözüm yolları bulmayı kolaylaştırma açısından oldukça önemlidir.

Araştırmanın Amacı ve Problemleri

İlgili literatür incelendiğinde, normatif dayanışma ile empati düzeyi arasındaki ilişkiyi ya da ilgili konuyu gençler açısından inceleyen bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Literatürdeki eksiklik göz önüne alındığında; empati becerisi ile bireylerin daha iyi ilişkiler geliştirilebileceği ve toplumsal değerlerimizi korumak ve sürdürülebilmek için nesiller arası ilişkilerin önemi göz önüne alındığında normatif dayanışma ve empati düzeyinin araştırılması büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda, bu çalışma, toplumsal değerlerimizin korunması ve sürdürülebilmesi için oldukça önemli olan ve nesiller arası dayanışmanın bir boyutunu oluşturan normatif dayanışma ile empati düzeyinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu bağlamda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Gençlerde nesiller arası normatif dayanışma ile empati düzeyi arasında bir ilişki var mıdır?
2. Normatif dayanışma yaş, cinsiyet, eğitim durumu, ebeveyn eğitim durumu, çalışma durumu ve algılanan gelir düzeyine göre farklılaşma göstermekte midir?

Yöntem

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın verileri, Türkiye’de Ankara ilinin Çankaya ilçesine bağlı Bahçelievler, Emek ve Beşevler semtlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile seçilen 18-29 yaş arası 500 genç ile yüz yüze yapılan görüşmeler sonucu toplanmıştır. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi, yakın çevrede bulunan ve ulaşılması kolay, elde mevcut ve araştırmaya katılmak isteyen (gönüllü) bireyler üzerinde yapılan bir örnekleme yöntemidir (Erkuş, 2013).

Araştırmaya katılan gençlere ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1. Demografik Özelliklerin Dağılımı

	N	%
Yaş Grupları		
18-21 Yaş	169	33.8
22-25 Yaş	214	42.8
27-29 Yaş	117	23.4
Cinsiyet		
Erkek	225	45.0
Kadın	275	55.0

Eğitim Durumu		
Lise ve altı	82	16.4
Üniversite ve devam ediyor	371	74.2
Lisansüstü ve devam ediyor	47	9.4
Ebeveyn Eğitim Durumu		
Lise ve altı	316	63.2
Üniversite	149	29.8
Lisansüstü ve devam ediyor	35	7.0
Çalışma Durumu		
Çalışmıyor	286	57.2
Yarı zamanlı çalışıyor	80	16.0
Tam zamanlı çalışıyor	134	26.8
Algılanan Gelir Düzeyi		
Düşük	56	11.2
Orta	386	77.2
Yüksek	58	11.6
Toplam	500	100.0

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların %42.8'inin 22-25, %33,8'inin 18-21 ve %23.4'ünün 26-29 yaş aralığında olduğu, %55.0'ını kadınların, %45.0'ını ise erkeklerin oluşturduğu görülmüştür. Katılımcıların yarıdan fazlasının (%74,2) üniversite mezunu olduğu ve ya üniversitede okumakta olduğu, %9.4'ünün ise yüksek lisans/ doktora mezunu olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin %63.2'sinin lise ve altı, %29.8'inin üniversite, %7.0'ının ise lisansüstü mezunu olduğu veya devam ettiği belirlenmiştir. Çalışma durumları incelendiğinde katılımcıların %57.2'sinin çalışmadığı, %16.0'ının yarı zamanlı çalıştığı ve %26.8'inin tam zamanlı çalıştığı görülmüştür. Katılımcılara gelir durumlarını nasıl değerlendirdikleri sorulduğunda %77.2'si orta %11.6'sı yüksek ve %11.2'si düşük cevabını vermiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada uygulanan anket formu üç bölümden oluşmakta olup, birinci bölümde; gençlerin normatif dayanışma düzeylerini belirlemeye yönelik *Nesiller Arası Normatif Dayanışma Ölçeği* (Netzer, 1994) kullanılmıştır. Anketin ikinci bölümünde, gençlerin empati düzeyini belirlemede *Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği* (Lawrence ve diğerleri, 2004)

kullanılmıştır. Anketin son bölümünde ise, gençlerin demografik özelliklerini belirlemeyi amaçlayan sorulara yer verilmiştir.

Araştırma formunun uygulama aşamasına geçilmeden önce Ankara Valiliğinin ilgili hizmet biriminden resmi izinler alınmıştır. Araştırma verileri araştırmacı tarafından hazırlanan araştırma formuna bağlı kalınarak 11 Haziran 2017- 26 Haziran 2018 tarihleri arasında bireylerle yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda toplanmıştır. Araştırma formunun ilk sayfasında; araştırmacının amacı, araştırmaya katılımın araştırmacı için önemi, verilen cevapların gizliliği, katılımın tamamıyla gönüllü olduğu ve araştırmacıyla irtibat hakkında katılımcılara ön bilgi verilmiştir. Her bir görüşme ortalama 8 dakika sürmüştür.

Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma: Ailelerde nesiller arası normatif dayanışmada, Netzer (1994) tarafından daha önce yapılan çalışmalardan (Brody ve diğerleri, 1983; Brody ve diğerleri, 1984; Heller, 1976; Seelbach, 1977; Seelbach ve Sauer, 1977; Brackbill ve Kitch, 1991) yararlanılarak geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Ölçekte 9 ifade yer almaktadır, bu ifadeler şunlardır;

“Yaşlı bir kişinin karşılayamayacağı sağlık harcamasını, oğlu ya da kızı ödemek zorundadır.”, “Bir aile yaşlı ebeveynlerine destek olmak amacıyla çocuklarının istedikleri bazı şeyleri feda etmelidir.”, “Yetişkin bir evlat, anne ve babası kendi kendine bakamayacak duruma geldiğinde, anne ve babasının bakımından sorumludur.”, “Ebeveynler çocukları için yapmış oldukları fedakârlıklar için karşılık bekleme hakkına sahiptir.”, “Yetişkin evlat ve yaşlı ebeveynler için aynı evde yaşamaları iyi bir fikirdir.”, “Evli çocuklar ailelerine yakın bir çevrede yaşamalılar, böylece birbirlerine yardım edebilirler.”, “Yetişkin çocuklar ailelerine yakın bir yerde yaşıyorlarsa, ailelerini haftada en az bir kez ziyaret etmelidirler.”, “Yaşlı ebeveynler, yetişkin evlatlarının yerine getirmesi gereken sorumluluklarına mutlaka yardım etmelidirler.”, “Yapılan aktiviteler olabildiğince yetişkin çocuklar ve ebeveynler arasında paylaşılmalıdır.” Bu ifadelere verilen cevaplar ise; “Kesinlikle Katılıyorum, Katılıyorum, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum” şeklinde olmak üzere 1 ile 4 aralığında kodlanmıştır. Katılımcılara istedikleri soruları cevaplamama özgürlüğü verilmiştir; bu nedenle, Netzer’in (1994) belirlediği puanlama sistemindeki gibi, cevaplanan soruların puanları toplanmış ve cevaplanan soru sayısına bölünmüş ve seçenek sayısı (4) ile çarpılmıştır. Bu 9 ifadeye verilen cevaplardan 4 ile 16 arasında bir puan aralığı ortaya çıkmıştır. Katılımcıların aldıkları puanlar yükseldikçe nesiller arası normatif dayanışma da yükselmektedir. Nesiller arası normatif dayanışma ölçeği, Netzer (1994) tarafından geliştirilmiş, Öztürk ve Hazer (2016) tarafından ise Türkçe’ye uyarlanmış ve ölçeğin iç tutarlılığı $\alpha=0.75$ olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesi için güvenilirlik analizi (Cronbach Alpha) kullanılmış, iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha) hesaplanmış ($\alpha=0.82$) ve ölçek güvenilir bulunmuştur.

Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği: Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği, Lawrence ve diğerleri (2004) tarafından geliştirilmiş, Kaya ve Çolakoğlu (2015) tarafından ise Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek temelde empatiyi toplumsal anlayış çerçevesinde ölçmeyi hedeflemektedir. Ölçek, likert tarzı 13 maddeden oluşmaktadır. Bu çalışmada her bir madde, 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 5 (kesinlikle katılıyorum) arasında puanlanmıştır. Ölçekten alınan puanlar 13 ile 65 arasındadır ve alınan yüksek puanlar, bireylerin yaşamdan duydukları tatmininin de yüksek olduğunu göstermektedir. Kaya ve Çolakoğlu (2015) tarafından ölçeğin iç tutarlılığı $\alpha=0.78$ olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesi için güvenilirlik analizi (Cronbach Alpha) kullanılmış, iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha) hesaplanmış ($\alpha=0.83$) ve ölçek güvenilir bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Ölçme araçlarından elde edilen veriler, bilgisayar ortamına aktarılarak uygun istatistiksel işlemlerin yapılması için hazır hale getirilmiştir. Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel analizi için SPSS 24.0 paket programı kullanılmıştır.

Çalışmada katılımcılara ilişkin demografik ve tanımlayıcı bilgiler sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma gibi tanımlayıcı istatistiklerle ifade edilmiştir (Tablo 1). Ayrıca Tablo 2'de gençlerin nesiller arası normatif dayanışma ve empati düzeylerine ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Araştırmada değişkenler arasında farklılık olup olmadığı, grup sayısı iki ise (cinsiyet vb.) "İki Ortalama Arasındaki Farkın Önemlilik Testi" (t testi), grup sayısı ikiden fazla ise (eğitim durumu, aylık gelir, yaş vb.) "Tek Yönlü Varyans Analizi" (ANOVA) ile test edilmiştir. Analiz sonucunda farklılığın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığı "Çoklu Karşılaştırma Testi" (Scheffe) ile kontrol edilmiş ve sonuçlar tablolar halinde verilmiştir (Tablo 3). Çalışmada empati düzeyi ile yaşamdan duyulan tatmin arasındaki ikili ilişkilerin yönü ve gücü ise, Çift Yönlü Pearson Korelasyon Analizi ile belirlenmiştir (Tablo 4).

Etik İlkeler

Araştırmaya katılan tüm katılımcılardan imzalı aydınlatılmış onam alınmıştır. Helsinki Bildirgesi'ne göre yürütülen çalışma, Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu tarafından etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bulgular

Gençlerde Normatif Dayanışma ve Empati

Araştırmaya katılan gençlerin normatif dayanışma puan ortalamasının ($11,54 \pm 2,09$) yüksek düzeylere yakın olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan gençlerin empati düzeyleri puan ortalamasının ise ($47,80 \pm 7,77$) orta düzeyin biraz üzerinde olduğu görülmektedir. (Tablo 2).

Tablo 2. Normatif Dayanışma ve Empati Düzeyi Tanımlayıcı İstatistikleri

	N	Min-Max	Ort.	Std. Sapma
Normatif Dayanışma	500	4-16	11,54	2,09
Empati Düzeyi	500	13-65	47,80	7,77

Tablo 3'te gençlerin normatif dayanışma ve empati düzeyleri puan ortalamalarının sosyo-demografik değişkenlere göre karşılaştıran t-testi ve Anova sonuçları bulunmaktadır. Araştırmada gençlerin normatif dayanışma puan ortalamaları yaş gruplarına ($p>0,05$, $t=-0,940$); eğitim durumuna ($p>0,05$, $F=1,953$); çalışma durumuna ($p>0,05$, $t=-1,524$) göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermemektedir (Tablo 3).

Gençlerde normatif dayanışma cinsiyete göre incelendiğinde; anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0,001$, $t=4,052$). Erkeklerin normatif dayanışmaya ilişkin puan ortalamaları ($11,95\pm 2,18$) kadınların normatif dayanışma puan ortalamalarına ($11,21\pm 1,94$) göre daha yüksektir ve istatistiksel olarak anlamlıdır (Tablo 3).

Tablo 3'te görüldüğü üzere; gençlerde normatif dayanışma ebeveyn eğitim durumuna göre de anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0,001$, $t=3,741$). Ebeveynleri lise ve altı düzeyde eğitim alanların normatif dayanışmaya ilişkin puan ortalamaları ($11,81\pm 2,11$) ebeveynleri lisans ve üstü düzeyde eğitim alanların normatif dayanışma puan ortalamalarına ($11,09\pm 1,97$) göre daha yüksektir ve istatistiksel olarak anlamlıdır (Tablo 3).

Gençlerde normatif dayanışma algılanan gelir durumuna göre incelendiğinde de; anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<0,01$, $F=6,433$). Farklılığın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre; gelir durumunu "orta" olarak değerlendirenlerin normatif dayanışma puan ortalamaları ($11,69\pm 1,99$) gelir durumunu "düşük" olarak değerlendirenlerle oranla ($10,65\pm 2,40$) daha yüksektir ve istatistiksel olarak anlamlıdır.

Gençlerin empati düzeyleri puan ortalamalarına bakıldığında ise; çalışmada alınan tüm değişkenler [yaş grupları ($p>0,05$, $t=0,090$); cinsiyet ($p>0,05$, $t=3,206$); eğitim durumu ($p>0,05$, $F=0,575$); ebeveyn eğitim durumu ($p>0,05$, $t=1,826$); çalışma durumu ($p>0,05$, $t=2,286$) ve algılanan gelir durumu ($p>0,05$, $F=1,263$)] açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır (Tablo 3).

Tablo 3. Katılımcıların Değişkenlere Göre Normatif Dayanışma ve Empati Düzeyi Puanları

Değişkenler	Normatif Dayanışma				Empati Düzeyi			
	Ort.±S.S.	Fark	t / F	p	Ort.±S.S.	Fark	t / F	p
Yaş Grupları								
18-22 Yaş arası (1)	11,45±2,08	-	-0,940	0,348	47,61±7,60	-	0,090	0,604
23-29 Yaş arası (2)	11,63±2,09				47,97±7,93			
Cinsiyet								
Erkek (1)	11,95±2,18	(1)-(2)	4,052	0,000***	47,08±8,21	-	3,206	0,620
Kadın (2)	11,21±1,94				48,38±7,35			
Eğitim Durumu								
Lise ve altı (1)	11,94±2,19	-	1,953	0,143	46,96±8,13	-	0,575	0,560
Lisans ve devam ediyor (2)	11,49±2,08				47,94±7,72			
Lisans üstü (3)	11,30±2,09				48,13±7,63			
Ebeveyn Eğitim Durumu								
Lise ve altı (1)	11,81±2,11	(1)-(2)	3,741	0,000***	47,41±7,88	-	1,826	0,144
Lisans ve üstü (2)	11,09±1,97				48,46±7,54			
Çalışma Durumu								
Çalışıyor(1)	11,42±2,04	-	1,524	0,128	47,96±7,35	-	2,286	0,590
Çalışmıyor(2)	11,71±2,14				47,58±8,31			
Algılanan Gelir Durumu								
Düşük (1)	10,65±2,40	(1)-(2)	6,433	0,002**	47,43±7,59	-	1,263	0,284
Orta (2)	11,69±1,99				47,62±7,86			
Yüksek (3)	11,54±2,09				49,31±7,28			
*** p<0,001 ** p<0,01 *p<0,05								

Normatif dayanışma ile empati düzeyi arasındaki ikili ilişki, değişkenler arası korelasyon katsayıları ile belirlenmiştir. Buna göre; normatif dayanışma ile empati düzeyi ($r=0,117$) pozitif yönde ilişkili bulunmuştur ($p<0,01$) (Tablo 4).

Tablo 4. Normatif Dayanışma ile Empati Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Empati Düzeyi		
Normatif Dayanışma	r	0,117
	p	0,001**
** $p<0,01$		

Tartışma

Gençlerin empati düzeyleri ve yaşam tatminleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmanın sonuçlarına göre; gençlerin normatif dayanışma puanlarının yüksek düzeylere yakın olduğu bulunmuştur. Öztürk ve Hazer'in (2016) ailelerde nesiller arası dayanışma boyutlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirdiği araştırmasında ve Öztürk'ün (2016) ailelerde nesiller arası normatif dayanışmayı belirlemek amacıyla gerçekleştirdiği araştırmasında da aynı şekilde puan ortalamalarının yüksek düzeylere yakın olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre, gençlerin aile içinde üstlenilen rollere bağlı oldukları ve yükümlülüklerini yerine getirdikleri düşünülebilir.

Gençlerde normatif dayanışma ile cinsiyet arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Erkeklerin normatif dayanışmaya ilişkin puan ortalamaları kadınların normatif dayanışma puan ortalamalarına göre daha yüksek olarak belirlenmiştir. Bu sonuca göre, erkeklerin anne ve babalarıyla kadınlara göre daha yakın dayanışma ilişkileri olduğu düşünülebilir. Öztürk'ün (2016) araştırmasında ise araştırma bulgularından farklı olarak normatif dayanışma ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Gençlerde normatif dayanışma ile algılanan gelir durumu arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Orta gelir durumuna sahip olanlara ilişkin normatif dayanışma puan ortalamaları daha yüksektir. Öztürk'ün (2016) araştırmasında ise gençlerin nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamaları algıladıkları gelir durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermemektedir. Normatif dayanışmanın, aile üyelerinin aile yükümlülüklerine ve rollerine olan bağlılığının gücüne hitap ettiği göz önüne alındığında (Netzer, 1994: 88); Kağıtçıbaşı (2008); orta sosyo-ekonomik düzeyde bulunan ailelerin toplumsal normlara en çok uyanlar olduklarını, toplumsal normlara uymama davranışının en fazla alt sosyo ekonomik düzeye sahip olan ailelerde görüldüğü ve üst sosyo-ekonomik düzeyde bulunan ailelerde ise davranışların daha da serbestleştiğini belirtmiştir. Roberts ve diğerlerinin (1991) araştırmasında da normatif dayanışmanın yüksek olduğu ailelerin gelir düzeyinin de düşük olduğu saptanmıştır.

Gençlerde normatif dayanışma ile empati düzeyi arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre gençlerin normatif dayanışma düzeylerinin yüksek düzeye yakın olduğu bulgusu göz önüne alındığında; gençlerin ailelerine ve nesiller arası rollere verdikleri önem çerçevesinde bu durumun empati düzeylerinin yüksek düzeylere yakın olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada gençlerde normatif dayanışma ile empati düzeyi arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur; bu sonuç doğrultusunda, gençlerin empati becerilerinin daha da gelişmesi için erken eğitim çağından itibaren ders içeriklerinin ve yöntemlerin daha fazla geliştirilmesi önerilebilir. Empati düzeyinin gelişmesindeki en önemli faktör eğitim sisteminde empatik bir bakış açısıyla verilen eğitimler olacaktır.

Araştırmanın sonuçlarına göre gençlerin normatif dayanışma puanlarının yüksek düzeylere yakın olduğu bulunmuştur. Normatif dayanışmanın bir fonksiyonu olan “ebeveynlerin ihtiyaç duyduklarında çocuklarına güvenebilmeleri”ni sağlayabilmek için; normatif dayanışma düzeyinin gençlerde daha da yükseltilmesi için, gençlerin ebeveynleri ile ilişkisinin kuvvetlendirilmesi sağlanmalı, eğitimler, paylaşım içinde bulunabilecekleri programlar ve projeler üretilmelidir. Aynı zamanda boş zaman faaliyetlerini aktif bir şekilde sürdürülebile becerilerinin kazandırılması gerekmektedir.

Çalışmada ebeveynlerin eğitim durumları normatif dayanışmayı etkileyen diğer bir faktördür. Bu doğrultuda hayat boyu öğrenme yoluyla nesiller arası ilişkilerin artırılması ve sürdürülmesi yönünde kurs programları oluşturulmalı ve yaygınlaştırılmalıdır. Ayrıca uygulamalı eğitimler, rekreasyon faaliyetleri ve projeler oluşturulmalı ve uygulanmalıdır.

Bütün bu öneriler doğrultusunda gençlerde normatif dayanışmanın geliştirilmesi ve empati düzeyinin artırılmasını sağlayacaktır dolayısıyla bu yaklaşım ve politikalar toplumun refahına katkı sağlanması yönünde çok büyük önem arz etmektedir.

Çalışma Ankara’da yaşayan gençlerle sınırlı kaldığından, araştırma farklı bölgelerde tekrarlanmalıdır. Ayrıca nesiller arası dayanışmanın sadece normatif dayanışma boyutu ele alındığından diğer boyutları (fonksiyonel dayanışma, uzlaşım sal dayanışma, yapısal dayanışma, ilişkisel dayanışma ve duygusal dayanışma) ile de araştırmalar yapılması önerilebilir.

EXTENDED ABSTRACT

A Study On Intergenerational Normative Solidarity And Empathy Levels In Young People

Serhat Öztürk*
Nihan Yılmaz**

Introduction

Changes in the labor market and in the way young people socialize as a result of urbanization, increasing geographic mobility, and globalization have led to changes in values, and this change has similarly affected intergenerational solidarity.

Normative solidarity constitutes a dimension of intergenerational solidarity. Normative solidarity is defined as the degree of commitment to the role undertaken in the family and the fulfillment of obligations, the importance attached to family and intergenerational roles, and the degree of commitment to one's obligations as a child (Bengtson & Roberts, 1991, p. 860).

* Dr., Hacettepe University, Department of Family and Consumer Sciences, Ankara, sozturk@hacettepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7285-983X

** Res. Assist., Hacettepe University, Department of Family and Consumer Sciences, Ankara, nihangursoy@hacettepe.edu.tr, ORCID:0000-0002-2451-0852

With each passing day, people face a more complex and intense pattern of interpersonal relations. This complexity leads to the disruption of interpersonal relations, to interpersonal conflicts, to people's alienation from each other, and to feelings of loneliness in society (Rehber, 2007: 1). Ensuring and maintaining intergenerational solidarity in the family is of particular importance for both aging elders and young people preparing to become adults in society (Özmete, 2017, p.5). With respect to ensuring and maintaining intergenerational solidarity, empathy emerges as an informant factor in improving interpersonal relations and in preventing alienation and feelings of loneliness. Empathy constitutes an integral component in people's ability to understand one another. The fact that an individual understands the feelings of the other person and can put himself/herself in his/her place may also minimize communication problems (Rehber & Atıcı, 2009, p.324).

A decrease in intergenerational solidarity and sharing leads to an increase in intergenerational conflict. However, it is very important to increase the number of studies seeking to strengthen intergenerational relations, facilitate transfers and sharing, and bring old parents/grandparents and young people together in order to protect and maintain our social values (Canatan, 2008, p.67; Hazer, 2012, p.138; Görgün-Baran & Çoban, 2012, p.189).

The increase in studies on intergenerational solidarity in families and the intensifying interest in this issue are essential in strengthening family life, establishing a mutual understanding of expectations between parents and grandparents and between children and grandchildren, and facilitating solutions to their problems.

With this study, we have aimed to examine empathy levels and normative solidarity, which is central in protecting and maintaining social values and which further constitutes a dimension of intergenerational solidarity.

Data for the study were collected through face-to-face interviews conducted with 500 young people aged 18-29 selected by convenience sampling from the Bahçelievler, Emek, and Beşevler neighborhoods of the Çankaya district of Ankara, Turkey.

The questionnaire implemented in the study consists of three parts. In the first part, the Intergenerational Normative Solidarity Scale (Netzer, 1994) was used to determine the normative solidarity levels of young people. In the second part of the questionnaire, the Empathy Level Determination Scale (Lawrence et al., 2004) was used to determine the empathy levels of young people. The last part of the questionnaire included questions for determining the demographic characteristics of the young people participating in the study. SPSS 24.0 was used to perform the statistical analysis of the data obtained from the study.

In the study, demographic and descriptive information about the participants was expressed through various descriptive statistics (e.g., number, percentage, mean, standard deviation). Furthermore, the mean and standard deviation values of intergenerational normative solidarity and empathy levels of young people were given. The study further tested whether there was a difference between the variables using the Significance Test of the Difference Between Two Means (t-test) when the number of groups is limited to two (gender, etc.) and using a One Way Variance Analysis (ANOVA) when the number of groups exceeds two (educational status, monthly income, age, etc.). As a result of the analysis, a Multiple Comparison Test (Scheffe) was performed to check from which group the difference originated; the results of which were presented in tables. In the study, the direction and strength of bilateral correlations between empathy level and life satisfaction were determined by a two-way Pearson correlation analysis.

According to the results of the study examining the correlation between the empathy levels and life satisfaction of young people, the normative solidarity scores of young people were found to be close to high.. Similarly, it appears that the mean scores were also close to high both in the study carried out by Öztürk and Hazer (2016) to determine the dimensions of intergenerational solidarity in families and in the study carried out by Öztürk (2016) to determine intergenerational normative solidarity in families. According to this finding, it may be concluded that young people are committed to the roles undertaken in their family and fulfill their obligations.

Significant differences were found in normative solidarity by gender and perceived income status.

A positive correlation was found between normative solidarity and empathy level in young people. The study's results reveal that the reason for young people's having close to high normative solidarity levels is because their empathy levels were close to high with regard to the importance they attached to their families and intergenerational roles.

Since the study was limited to young people living in Ankara, the research should be repeated in different regions. Furthermore, since only the normative solidarity dimension of intergenerational solidarity was discussed, it is recommended that future studies examine other dimensions of it.

Kaynakça/References

- Bengtson, V. L. ve Roberts, R. E. L. (1991). Intergenerational solidarity in aging families: an example of formal theory construction. *Journal of Marriage and the Family*, 53(4), 856–870.
- Brackbill, Y. ve Kitch, D. (1991). Intergenerational relationships: A social exchange perspective on joint living arrangements among the elderly and their relatives. *Journal of Aging Studies*. 5(1), 77-97.
- Brody, E.M., Johnsen, P.T., Fulcomer, M.C. ve Lang, A.M. (1983). Women's changing roles and help to elderly parents: Attitudes of three generations of women. *Journal of Gerontology*. 38, 597-607.

- Brody, E.M., Johnsen, P.T. ve Fulcomer, M.C. (1984). What should adult children do for elderly parents? Opinions and preferences of three generations of women. *Journal of Gerontology*, 39, 736-746
- Canatan, A. (2008). Toplumsal değerler ve yaşlılar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1, 62-71.
- Erkuş, A. (2013). *Bilimsel araştırma süreci*. Seçkin Yayıncılık.
- Gökkaya, F. ve Tekinsav-Sütçü, S. (2018). Ortaokul öğrencilerinin zorbalık eğilimi ile empati düzeyleri arasındaki ilişkide aleksitiminin aracı rolü. *Gençlik Araştırmaları Dergisi* 6(15), 43-59.
- Görgün-Baran, A., ve Çoban, S. (2012). *Kuramsal açıdan kuşaklararası dayanışma: yaşlı-genç ilişkileri*. Kuşaklararası Dayanışma ve Aktif Yaşlanma Sempozyum Bildirileri. Grafer Tasarım Baskı Ambalaj.
- Hammerström, G. (1993). Solidarity and values in three generations. Becker, H. A., Hermkens, P. L. (Eds.), *Solidarity of generations: Demographic, economic, and social change and its consequences* (ss. 683-711).
- Hazer, O. (2012). Büyük ebeveynlerinin ergenler tarafından algılanan özelliklerini etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 29(1), 123-141.
- Heller, P.L. (1976). Familism scale: revalidation and revision. *Journal of Marriage and the Family*, 38, 423-429.
- Hoffman, M.L. (1984). Interaction of affect and cognition in empathy. Izard, C. E., Kagan, J. ve Zajonc, R.B. (Eds.). *Emotions, cognition and behavior*. (ss. 103-131). Cambridge University Press.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2008). Günümüzde insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş. Evrim Yayınları.
- Kaya, B. ve Çolakoğlu, Ö. (2015). Empati düzeyi belirleme ölçeği (EDBÖ) uyarılama çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 17-30 .
- Kohut, H. (1959). Introspection, empathy, and psychoanalysis: an examination of the relationship between mode of observation and theory. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 7, 459-483.
- Lawrence, E. J., Shaw, P., Baker, D., Baron-Cohen, S., ve David, A. S. (2004). Measuring empathy: reliability and validity of the empathy quotient. *Psychological Medicine*, 34, 911-924.
- Netzer, J. K. (1994). Intergenerational solidarity and plans for care in later life families. Yayınlanmamış Doktora tezi, University of Florida, Amerika Birleşik Devletleri.
- Özmete, E. (2017). *Türkiye’de kuşaklararası dayanışmanın değerlendirilmesi projesi*: Bilgi notu. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Öztürk, S.ve Hazer, O. (2016). Youth perspectives on intergenerational solidarity in families. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 10(4), 222-232.
- Rehber, E. (2007). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine göre çatışma çözme davranışlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Çukurova Üniversitesi SBE, Adana.
- Rehber, E. ve Atıcı, M. (2009). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerine Göre Çatışma Çözme Davranışlarının İncelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1),323-342.
- Roberts, R. E. L., Richards, L. N. ve Bengtson, V. L. (1991). *Intergenerational solidarity in families: untangling the ties that bind*. Pfeifer, S. K., Sussman, M. B. (Eds.). Marriage and Family Review, (ss. 11-46). Haworth Press.
- Rogers, C. R. (1959). *A theory of therapy, personality, and interpersonal relationships: as developed in the client-centered framework*. Koch, S. (Ed.), *Psychology: A Study of a Science. Formulations of the Person and the Social Context* (ss. 184-256). McGraw Hill.
- Rogers, C. R. (1975) Empathic: An unappreciated way of being. *The Counseling Psychologist*, 5, 2-10.
- Seelbach, W.C. ve Sauer, W.J. (1977). Filial responsibility expectations and morale among aged parents. *The Gerontologist*, 17, 492-499.
- Seelbach, W.C. (1977). Gender differences in expectations for filial responsibility. *The Gerontologist*, 17, 421-425.
- Thompson, K.L. ve Gullone, E. (2003). Promotion of empathy and prosocial behaviour in children through humane education. *Australian Psychologist*, 38, 1-22.
- Yavuz, S. ve Özmete, E. (2012). Türkiye’de Genç Bireyler ve Ebeveynleri Arasında Yaşanan Sorunların “Aile Yapısı Araştırması” Sonuçlarına Göre Değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları* 7(29), 9-27.

EXTENDED ABSTRACT

Youth Unemployment and Energy Consumption in OECD Countries

*Elma Satrovic**

*Adnan Muslija***

Abstract

Youth unemployment is considered a socio-economic problem with serious consequences. It can increase criminal activity among youth. Apart from this, current youth unemployment may cause a serious loss of the income in the future. Therefore, a potential link between energy consumption and youth unemployment is explored in this research. Annual panel data have been collected for 34 OECD countries between 1991 and 2015. This paper employed a panel VAR approach. The empirical findings indicate that youth unemployment responds negatively to energy consumption. These results were confirmed using the Granger causality test, which revealed a unidirectional causal link running from energy consumption to youth unemployment. This is why necessary efforts need to be made to increase youth employment. A negative impact reported in this research gives important insights for key policy makers. The concluding remarks of this paper discuss policy recommendations in detail and offer insight for future research.

Keywords: Causal link, Energy consumption, OECD countries, Panel VAR, Youth unemployment

* PhD, Çağ University, Turkey, elmasatrovic@cag.edu.tr ORCID: 0000-0002-8000-554

** PhD, University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina, adnanmuslija@msn.com ORCID: 0000-0002-8176-6600

Copyright © 2020 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı

<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>

Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2020 • 8(20) • 21-35

ISSN 2147-8473

OECD Ülkelerinde Genç İşsizliği ve Enerji Tüketimi

*Elma Satrovic**
*Adnan Muslija***

Öz

Genç işsizliği, ciddi sonuçları olan bir sosyo-ekonomik sorun olarak kabul edilmektedir. Bu durum gençler arasında suç faaliyetlerini artırabilmektedir. Bunun dışında, mevcut genç işsizliği gelecekte ciddi bir gelir kaybına neden olabilmektedir. Bu nedenle, bu araştırmada enerji tüketimi ile genç işsizliği arasındaki potansiyel bağlantı incelenmiştir. 34 OECD ülkesi için 1991 ve 2015 arası yıllık panel verileri toplanmıştır. Bu çalışmada panel VAR yaklaşımı kullanılmıştır. Ampirik bulgular, genç işsizliğinin enerji tüketimine olumsuz yanıt verdiğini göstermektedir. Bu sonuçlar, enerji tüketiminden genç işsizliğe uzanan tek yönlü bir nedensel bağlantı ortaya koyan Granger nedensellik testi kullanılarak doğrulanmıştır. Bu nedenle gençlerin istihdamını artırmak için gerekli çabaların gösterilmesi gerekmektedir. Bu araştırmada raporlanan olumsuz bir etki, temel politika yapıcılar için önemli bilgiler vermektedir. Bu makalenin sonuç yorumları, politika önerilerini ayrıntılı olarak tartışmakta ve gelecekteki araştırmalar için fikir sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Nedensel bağlantı, Enerji tüketimi, OECD ülkeleri, Panel VAR, Genç işsizlik

* Ph.D., Çağ Üniversitesi, Türkiye, elmasatrovic@cag.edu.tr ORCID: 0000-0002-8000-554

** Ph.D., Saraybosna Üniversitesi, Bosna Hersek, adnanmuslija@msn.com ORCID: 0000-0002-8176-6600

Introduction

The 2007-2008 financial crisis dramatically influenced the global labor market and caused the position of young individuals to undergo a tremendous change. In 2010, the slight recovery allowed many young people trying to find employment opportunities. Still, many attempts were not successful, which then led to periods of extended joblessness (Gontkovičová et al., 2015:1680). Hence, youth unemployment is recognized as a critical socio-economic problem (Bilgili et al., 2017:193) because those who remain unemployed for an extended period of time face problems finding housing and establishing their own families, and often find themselves involved in the shadow economy. Thus, Scarpetta et al. (2012:6-7) stresses the need to invest in the youth and provide them an opportunity to be involved in the labor market.

Youth unemployment is considered a socio-economic problem with serious consequences. Ayhan and Bursa, (2019:467) suggest a positive relationship between crime and unemployment rate. This holds true for youth in particular (Farrington et al., 1986:335). Apart from this, Nordstrom Skans (2004:4) suggests that current youth unemployment may cause a serious loss of income in the future. Additionally, Hammarstrom et al. (1988:1026) outline possible (mental) illnesses that similar to depression that are caused by extended unemployment. As such, this problem attracts much attention in both developed and developing countries. Despite the fact that this problem causes serious consequences, Jensen et al. (2003:301) suggest that only a limited number of countries have managed find an effective solution to it.

Hallsten et al. (2017:237) list specific reasons underlying youth unemployment. Employers very often hesitate to employ young individuals because they have not proven themselves to be productive and no information exists regarding their performance. It is worth noting that many employers favor work experience and consider it extremely important while evaluating job applications. Moreover there is very often a lack of motivation caused by very low starting salaries, especially in developing countries. This is considered an important generator of the stress and sadness that may even lead to a further decrease in motivation, which, in turn, decreases employment opportunities.

Taking into account the above points, economists express great concern about the low youth employment rates. Calderon (2004:65), for example, suggests that youth employment contributes to social balance and peace. Thus, policy makers should make the necessary changes to increase young people's motivation to work and consequently youth employment rate. With this in mind, this paper explores whether or not energy consumption stimulates youth employment in OECD countries.

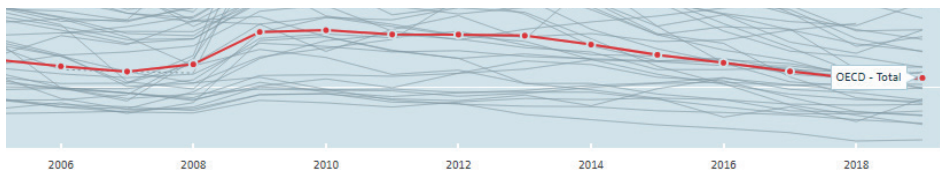
With regard to the relationship between energy consumption and total unemployment rate, Hamilton (1988:595) links unemployment to oil prices. To be more specific, the author suggests that unemployment is strongly connected with the business cycle. Since

oil prices are considered to be the most important determinant of the fluctuations in the business cycle, unemployment strongly reacts to changes in oil prices.

It is also important to emphasize that energy is considered one of the most important factors of production (Incekara & Ogulata, 2017:589). However, the main models of the growth do not present energy as a source of production (Aghion & Howitt, 2009:377). This is because these models did not explain the role of technology and have assumed technological change to be exogenous. In early 60s, however, Arrow (1962:155) introduced an endogenous growth model. More recent endogenous models include AK models and Schumpeterian growth models¹. In these models, technology responds to changes in other variables in the model. Hence, energy is considered to be a crucial factor of production and no factor equals energy in importance. This is because all value produced is based on energy that is itself directed by other factors of production, namely capital and labor. Thus, energy consumption contributes significantly to economic growth and tends to play a great role in youth employment.

The literature on youth employment generally focuses on reasons for youth unemployment. Most of the related literature agrees that the major reasons for high youth unemployment are the shortage of aggregate demand, crises, and economic stagnations (Bilgili et al., 2017: 193). The authors also emphasize that the youth unemployment rate rises much faster than the total unemployment rate during crises because expenditures and labor demand decline. Awogbenle and Iwuamadi (2010: 832) suggest that the youth employment rate depends heavily on the status of the economy as a whole. Moreover, these authors indicate that economic activity is the main factor in determining youth employment rates when measured by GDP growth. Historical data imply a significant increase in youth unemployment rates in OECD member states (Figure 1). Youth unemployment increases faster than total unemployment.

Figure 1. Youth Unemployment Rate

Source: <https://data.oecd.org/unemp/youth-unemployment-rate.htm>

These differences become even more apparent during economic stagnations and crises. For the purposes of this study, youth unemployment is recognized as one of the most critical problems facing European countries in particular since 2008 (Bilgili et al., 2017: 194). To solve this problem, long-term economic growth needs to be stable.

¹ For detailed explanations, please see Ugur (2016).

Youth unemployment is a serious problem in the countries in question. Youth are more seriously affected by unemployment than adults. Addressing this issue, OECD has created an action plan aiming to give youth a better start in the labor market. Some of the actions include tackling weak aggregate demand and boosting job creation, providing adequate income support to unemployed youth, and encouraging employers to continue or expand quality apprenticeship and internship programs (OECD, 2013:3). There are various determinants of economic growth recognized in the literature, such as market size, the productivity of labor and capital, and foreign trade. Beyond these, Bilgili et al. (2017:194) recognize energy to be a very important determinant of economic growth.

The link between energy consumption and economic growth has been well studied in the empirical research to date (Satrovic, 2019:2). Al-Kandari and Abul (2019:103) suggest that crude-oil production has dominated the unprecedented growth rate in Kuwait in the long-run. Moreover, Sari and Soytas (2004: 335) state that energy is an important determinant of GDP and that its impact is equal to employment in Turkey. Just as the demand for labor decreases in the case of low GDP growth, economic stagnation or crisis, and low investment rate, the youth unemployment rate increases exponentially because the most recently employed workers are the first to be laid off. Since energy consumption plays a key role in economic growth, it is also recognized to be a key determinant of total unemployment in addition to youth unemployment. Consequently, energy policies are considered to play a crucial role in decreasing youth unemployment rates (Bilgili et al., 2017: 193). As such, policymakers should take the necessary measures to support energy consumption and investments in the energy sector to increase youth employment rates.

This study's contribution to the literature is twofold. First, it explores whether or not energy consumption decreases youth unemployment in OECD countries and provides significant insight for policymakers. To the best of our knowledge, this is the first attempt to analyze the link of interest in terms of OECD member states that takes into account the latest available data. Additionally, the paper suggests that the discussion on the link between these two economic terms of interest is lacking among the academic community. Consequently, this paper attempts to provide empirical evidence on the matter. Furthermore, this paper gives an outline of the literature to date on the link between energy consumption and youth unemployment. In addition, the methodology is presented in detail together with the variables. The empirical section offers an interpretation of the results. Lastly, we conclude with a discussion of policy implications and recommendations for future research.

Literature Review

The link between energy consumption and economic growth has been extensively explored in research to date. Although the business cycle significantly influences unemployment, empirical evidence establishing this link is lacking. Moreover, the limited number of studies has explored the link between energy consumption and youth

unemployment was the motivation to conduct this research. The literature to date on this matter is summarized below.

Cetin and Egrican (2011:7184) have analyzed the impact of solar energy usage on employment trends. This type of energy is considered to be one of the main sources of renewable energy worldwide. Moreover, the authors highlight the role of solar energy in sustainable economic development. Analyzing Turkey, the authors suggest that solar energy is likely to become the main source of energy in Turkey and tends to have a significantly positive impact on employment trends in Turkey. Consequently, solar energy development requires significant government support. These authors also point out that the production of renewable energy creates new employment opportunities that are strongly connected with an increase in industrial activities.

George and Oseni (2012:10) implicate low employment and mediocre energy provision as major problems of the Nigerian economy. Accordingly, the authors explored whether or not electricity influenced unemployment between 1970 and 2005, finding mediocre electricity provision to be a critical determinant of unemployment in Nigeria. The paper therefore addresses the need to provide financial support to electricity production since it is directly connected to the industrial sector and its ability to create a significant number of job opportunities.

Bilgili et al. (2017:193) explored the link between energy consumption and youth unemployment in several European countries between 1990 and 2011. They employed FMOLS, DOLS, and panel causality tests. Their findings suggest that energy consumption has a negative impact on youth unemployment. Causality tests suggest a unidirectional causal link running from energy to unemployment. The authors suggest several policy implications as a result. These results are opposed to those of Bilgili et al. (2017:194), who suggest a bidirectional causal link between energy consumption and employment. With regard to the link between economic terms of interest, it is important to present the results of Sadikova et al. (2017:706) in the case of Russia, who collected data on quarterly basis between 1992 and 2015. Exploring the link between the variables of interest in the long term, their results suggest a positive impact of energy consumption on unemployment.

Besel (2017:21) has examined the link between energy consumption and unemployment in the case of Turkey between 1980 and 2015. The author employed a time-series methodology based on cointegration and causality tests to explore the link between variables of interest in the long term. The findings suggest a unidirectional link running from energy to unemployment rate.

The papers to date indicate mixed evidence on the link between energy consumption and unemployment. However, it is difficult to compare the empirical evidence because the data covers different countries and periods of time. Of the above studies, only Bilgili et al. (2017:195) pay special attention to the link between energy consumption and youth unemployment, suggesting a negative link. However, the previous studies did not utilize a panel VAR model to analyze the link between variables of interest. Thus, this paper presents results obtained using panel VAR in addition to causality analysis. Collecting data for 15 countries between 1995 and 2009, Costantini et al. (2018:250) explored the

actions to increase energy efficiency in EU. Their results suggest that energy efficiency by sector negatively influences employment growth. This is particularly the case in energy-intensive industrial sectors. These findings indicate that the link between the terms of interest is very complex and should be very carefully monitored. A negative impact is also cited by Bartik (2015:182), who suggests that employment rates may decrease in certain sectors as a result of environment-friendly regulations. Moreover, the author stresses the need to create more environment-friendly jobs.

Methodology and Variables

This study employs a panel VAR model to explore the link, if any, between energy consumption and youth unemployment. VAR models are very popular in modern economic research and were first developed for time-series data. The advantages of panel data over time-series are various. Hence, panel VAR has many advantages in comparison to time series VAR. One of the most important advantages is the ability of panel data to deal with heterogeneity among individuals. Consequently, panel VAR enables researchers to control for both static and dynamic interdependencies (Canova & Ciccarelli, 2013:1). The detailed explanation of the methodology used in this research relies on Love and Zicchino (2006:193-195).

One of the advantageous properties of VAR models is that they assume all variables to be endogenous. Since panel VAR models rely heavily on methodological properties developed for time series data, there is a need to first present the generalized form of this model. Thus, VAR can be summarized as (Eq. 1):

$$Y_t = A_0(t) + A(lag)Y_{t-1} + u_t. \quad (1)$$

The notation explained by Canova and Ciccarelli (2013:6) shows that endogenous variables are denoted by Y_t whereas $A(lag)$ represents the lag operator. Moreover, the error term is assumed to be IID. Taking into account the above discussion on the difference between panel and time series VAR, the general form of panel VAR is given as (Eq. 2):

$$y_{it} = A_{0i}(t) + A_i(lag)Y_{t-1} + u_{it}. \quad (2)$$

It is important to emphasize that panel VAR introduces both time ($t = 1, \dots, T$), and individual dimensions ($i = 1, \dots, N$) and includes the vector of disturbance denoted by u_{it} . With regard to the research interest of this paper, Eq. 3 presents the models to be explored in the empirical part of the study:

$$\begin{aligned}
 \mathbf{UNE}_t &= \sigma + \sum_{i=1}^k \beta_i \mathbf{UNE}_{t-1} + \sum_{j=1}^k \theta_j \mathbf{ENE}_{t-j} + u_{1t} \\
 \mathbf{ENE}_t &= \alpha + \sum_{i=1}^k \beta_i \mathbf{UNE}_{t-1} + \sum_{j=1}^k \theta_j \mathbf{ENE}_{t-j} + u_{2t}.
 \end{aligned} \quad (3)$$

Dependent variables are assumed to be the function of all variables (lag) in the model. Innovations are expressed by u . In terms of the data, these are collected at the annual level for 34 OECD member states. The link between energy consumption and youth unemployment has been explored quite broadly in research to date. However, as far as we can tell from the literature, this is the first attempt to analyze the link of interest in the case of OECD countries, and this is our motivation to conduct this study and to specific OECD member states in the sample. Relevant data originated from 1991 to 2015. The criterion for selecting the particular time-frame was data availability. With regard to the variables, there are two variables of interest. Youth unemployment is approximated using total youth unemployment as a ratio of total labor force, and encompasses ages 15 to 24 (UNE). Energy consumption is approximated using kilograms of petroleum per capita (ENE). To provide more informative results and to suggest more effective policy recommendations, we have focused on forecast-error variance decomposition as well as on impulse-response function together with the graphical interpretation, as suggested by Abrigo and Love (2016:21).

Findings and Discussion

The most important empirical findings together with their discussion are presented in the following section. The descriptive statistics show a minimum youth unemployment rate of 2.63%, a maximum of 58.21%, and a mean of 16.55% (Table 1). The empirical data indicate a significant difference in youth unemployment among OECD member states. In terms of energy consumption, the maximum value is 18178.10 kg/capita, the minimal is 947.76, and the mean is 4239.29. As in the case of youth unemployment, there are the significant differences among OECD member countries in terms of energy consumption. To deal with interpretative issues and to make data more comparable, the natural logarithm are calculated and used in the following tables.

To estimate the panel VAR, determining whether or not the variables satisfy the stationary properties is essential. Consequently, we tested for these properties both for the variables in levels and their first differences (Muslija, 2018:55). In order to provide more informative data, we employed three different tests and summarized the outcomes in Table 2.

Table 1. The Basic Measures of Summary Statistics

Stats	ENE	UNE
Mean	4239.29	16.55
Sd	2323.97	8.99
Max	18178.10	58.21

Min	947.76	2.63
skewness	2.31	1.30
kurtosis	12.22	5.26
countries	34 (Appendix 1)	

Source: Authors

Table 2. Stationary Tests

Trend: included Method	lnENE		D.lnENE		lnUNE		D.lnUNE	
	Stat.	p-value	Stat.	p-value	Stat.	p-value	Stat.	p-value
LLC	-1.98	0.024	-22.64	0.000	-4.54	0.000	-13.80	0.000
IMS	2.47	0.993	-22.74	0.000	-1.87	0.031	-12.61	0.000
ADF-Fisher	31.59	1.000	-22.64	0.000	94.87	0.017	-13.80	0.000

Source: Authors

In terms of the first variable of interest (i.e., energy consumption), the tests in level agree that this variable does not meet the stationary properties ($\alpha = 0.01$). Hence, there is strong evidence for the presence of a unit root. In terms of the first difference, all of the three tests agree on the stationary properties of the variable in question ($\alpha = 0.01$), indicating that the null hypothesis on the unit root is rejected. With regard to the second variable, the Levin–Lin–Chu (LLC) test provides the stationary properties for the variable in level and in first difference ($\alpha = 0.01$). However, both Im–Pesaran–Shin and ADF–Fisher suggest that the variable in level is not stationary ($\alpha = 0.01$), indicating that the null hypothesis is rejected. In terms of the first difference, these tests confirm the results of the LLC test, indicating the stationary properties of the first difference ($\alpha = 0.01$). Taking into account the fact that variables are significant at their first differences, these variables are used in the following research.

The final step before estimating the VAR model is to decide on the order. Table 3 shows the results of J statistics together with their p value. The decision is based on three criteria

(i.e., MBIC, MAIC, MQIC). The values assigned to these criteria for the first order were compared with the same values obtained for the second- and third-order panel VAR. Table 3 presents the minimum values assigned by MBIC and MQIC in the first-order panel VAR. MAIC suggests the minimum value assigned with the third-order panel VAR. Apart from this finding, this paper follows most of the criteria suggesting the first-order panel and has employed Generalized Method of Moments (GMM) to provide more rigorous results (Satrovic & Muslija, 2018:69).

Table 3. PVAR Order Selection

Order	CD	J	J p-value	MBIC	MAIC	MQIC
1	0.210046	27.88562	0.005749	-49.764	3.885616	-16.9296
2	0.209057	19.37609	0.012973	-32.3903	3.376092	-10.5007
3	0.156346	10.04225	0.039722	-15.841	2.042249	-4.89615

Source: Authors

Table 4 outlines the results of the GMM estimation. Youth unemployment has a significant, positive response to its lagged value ($\alpha = 0.01$). However, the response of youth unemployment to energy consumption was found to be negative, which offers very important insight for policymakers. This finding suggests that it is necessary to increase energy consumption by stimulating a priori the industrial sector, as it is an important energy consumer. The other coefficients were not found to be significant.

Table 4. GMM Estimation of PVAR Model

Independent variables	Dependent variables	
	D.InUNE	D.InENE
D.InUNE _{t-1}	0.232 (0.041)***	-0.015 (0.013)
D.InENE _{t-1}	-0.544 (0.159)***	-0.037 (0.061)

Note: ***, **, * significant at 1%, 5%, and 10%, respectively.

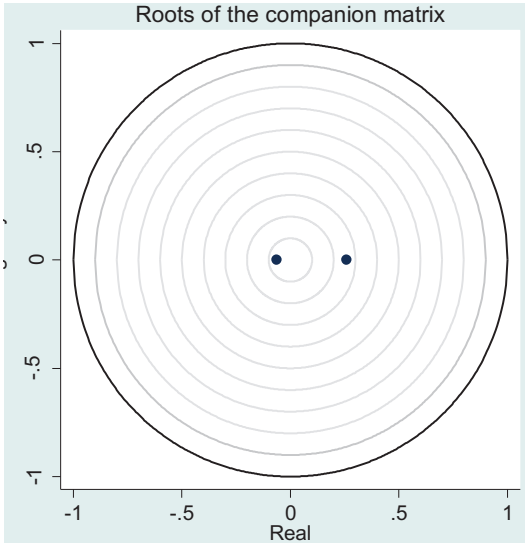
Source: Authors

To test for model stability, we determined the eigenvalues and have displayed them below. Eigenvalues lower than one indicate model stability (Table 5). Displaying all eigenvalues to be within the unit circle, Graph 1 illustrates that model stability has been established

Table 5. Eigenvalues

Eigen value		Modulus
Real	Imaginary	
0.259232	0	0.259232
-0.06412	0	0.064124

Graph 1. Graphical Presentation

Source: Authors

We then explored the potential Granger causality in the subsequent analysis, which suggests a unidirectional relationship running from energy consumption to unemployment in the 34 OECD member countries (Table 6). Yet, there is no evidence for the causal impact of youth unemployment on energy. However, these results are in accordance with the panel VAR, indicating the necessity to increase energy consumption in order to reduce youth unemployment.

Table 6. VAR Based Granger Causality (Bivariate Models)

Equation	Excluded	chi2	p-value
D.InUNE	D.InENE	11.706	0.001
D.InENE	D.InUNE	1.339	0.247

Source: Authors

As indicated above, this paper will display the forecast-error variance decomposition (FEVD) and impulse responses function (IRF) to provide more informative results. Table 7 illustrates that the variation of youth unemployment is explained by unemployment and energy consumption in the following ratio, respectively, 98.2%:1.8%, indicating that while energy consumption is an important determinant of youth unemployment, there are many other determinants that play an essential role in explaining youth unemployment. Since the number of determinants is most likely infinite, econometricians have a central role in selecting the most important ones. With regard to energy consumption, youth unemployment is found to explain 3.2% of the variability whereas the rest is explained by energy consumption itself.

Table 7. Forecast-Error Variance Decomposition

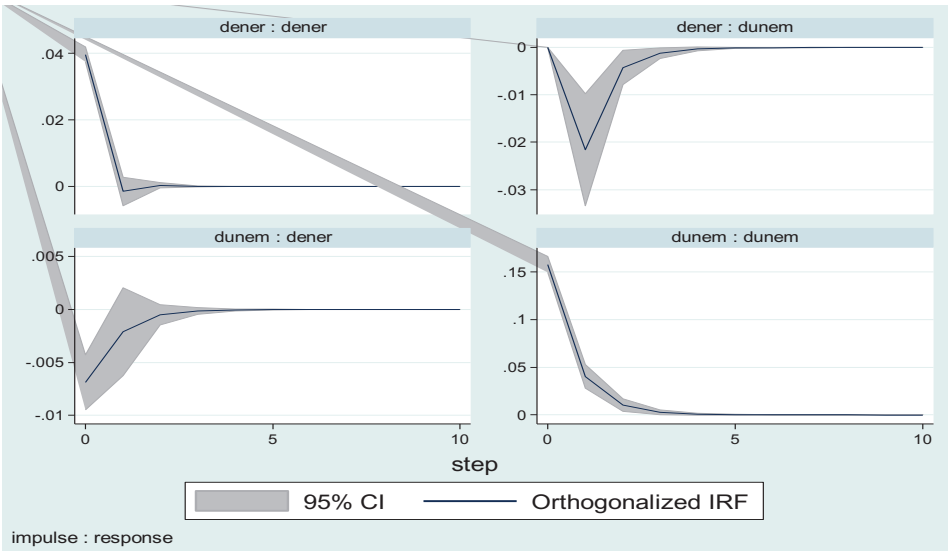
Response variable	Impulse variable		Response variable	Impulse variable	
	D.InUNE	D.InENE		D.InUNE	D.InENE
0	0.000	0.000	0	0.000	0.000
1	1.000	0.000	1	0.029	0.971
2	0.983	0.017	2	0.032	0.968
3	0.982	0.018	3	0.032	0.968
4	0.982	0.018	4	0.032	0.968

5	0.982	0.018	5	0.032	0.968
6	0.982	0.018	6	0.032	0.968
7	0.982	0.018	7	0.032	0.968
8	0.982	0.018	8	0.032	0.968
9	0.982	0.018	9	0.032	0.968
10	0.982	0.018	10	0.032	0.968

Source: Authors

Finally, we have plotted IRF to conclude the empirical research conducted in this paper. Graph 2 displays the IRFs for the variables of interest.

Graph 2. IRF Plots

Source: Authors

The most important finding of Graph 2 is that unemployment rate has a negative impact on energy consumption during period 0-5, meaning that energy has great potential to decrease youth unemployment, or, in other words, to increase youth employment in the

short term. This impact is not found to be significant after period 5, providing no evidence on the link between variables of interest.

Conclusion

The present study has aimed to answer the question as to whether energy consumption has an impact on youth unemployment (individuals aged 15-24) in OECD member states using data collected between 1991 and 2015. The results of the panel VAR model suggest that youth unemployment responds negatively to energy consumption and positively to its lagged value. The other coefficients were not found to be significant, indicating no evidence for energy consumption leading to increases in youth unemployment.

With regard to the Granger causality test, these results outline a unidirectional relationship running from energy consumption to unemployment rates in 34 OECD member countries. Yet, there is no evidence on the causal impact of youth unemployment on energy. However, these results are in accordance with the panel VAR, indicating the necessity to increase energy consumption in order to reduce youth unemployment. In the final two steps of this empirical study, we estimated FEVD and IRFs. The FEVD suggests that variation up to 5% in both variables can be explained by youth unemployment or energy consumption. IRFs support the results of panel VAR model in the short term.

The results of this paper present valuable insight for policymakers in OECD member states. Policymakers need to promote sectors that consume energy, and especially industrial sectors, since energy consumption was found to have a negative impact on youth unemployment. Moreover, key decision makers are encouraged to help young people open new businesses, as doing so will not only increase energy consumption but also decrease youth unemployment. This paper argues that it is imperative to discuss the importance of energy policies in reducing youth unemployment at the international level through panels and international conferences and to include all key policymakers. The following recommendations for future research can be made: it is necessary to analyze the link between energy consumption and youth unemployment by sector, the impact of financial crises should be taken into account, and the role of renewable energy should be further explored.

Appendix 1: List of the Countries

Australia	Iceland
Austria	Israel
Belgium	Italy
Canada	Japan
Switzerland	Korea, Rep.
Chile	Luxembourg
Czech Republic	Mexico
Germany	Netherlands
Denmark	Norway
Spain	New Zealand
Estonia	Poland
Finland	Portugal
France	Slovak Republic
United Kingdom	Slovenia
Greece	Sweden
Hungary	Turkey
Ireland	United States

References

- Abrigo, M., and Love, I. (2016). Estimation of panel vector autoregression in Stata: a package of programs. *Working Paper No. 16-2. University of Hawai*, 1-28.
- Aghion, P., and Howitt, P. (2009). *The economics of growth*. Cambridge: MIT Press.
- Al-Kandari, A.M., and Abul, S.J. (2019). The impact of macroeconomic variables on stock prices in Kuwait. *International Journal of Business and Management*, 14(6), 99-112.
- Arrow, K. J. (1962). The economic implications of learning-by-doing. *Review of Economic Studies*, 29, 155-173.
- Awogbenle, A.C., and Iwuamadi, K.C. (2010). Youth unemployment: Entrepreneurship development programme as an intervention mechanism. *African Journal of Business Management*, 4(6), 831-835.
- Ayhan, F., and Bursa, N. (2019). Unemployment and crime nexus in European Union countries: a panel data analysis. *Journal of Administrative Sciences*, 17(34), 465-484.

- Bartik, T.J. (2015). The social value of job loss and its effect on the costs of US environmental regulations. *Review of Environmental Economics and Policy*, 9, 179-197.
- Besel, F. (2017). Energy consumption and unemployment nexus in Turkey. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(2), 21-31.
- Bilgili, F., Ozturk, I., Kocak, E. and Bulut, U. (2017). Energy consumption-youth unemployment nexus in Europe: evidence from panel cointegration and panel causality analyses. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 7(2), 193-201.
- Calderon, E.R. (2004). Getting young people into work: A challenge and an opportunity. In J. Baker (ed.), *Policy proposal for decent work* (pp. 65-76). Geneva: ILO.
- Canova, F. and Ciccarelli, M. (2013). Panel vector autoregressive models a survey. *ECB Working Paper Series NO 1507*, 1-53.
- Cetin, M., and Egrican, N. (2011). Employment impacts of solar energy in Turkey. *Energy Policy*, 39(11), 7184-7190.
- Costantini, V., Crespi, F., and Paglialonga, E. (2018). The employment impact of private and public actions for energy efficiency: Evidence from European industries. *Energy Policy*, 119, 250-267.
- Farrington, D. P., Gallagher, B., Morley, L., St. Ledger, R. J., and West, D. J. (1986). Unemployment, school leaving, and crime. *The British Journal of Criminology*, 26(4), 335-356.
- George, E.O., and Oseni, J.E. (2012). The relationship between electricity power and unemployment rates in Nigeria. *Australian Journal of Business and Management Research*, 2(2), 10-19.
- Gontkovičová, B., Mihalčová, B., and Pružinský, M. (2015). Youth unemployment – current trend in the labour market? *Procedia Economics and Finance*, 23, 1680-1685.
- Hallsten, M., Edling, C., and Rydgren, J. (2017). Social capital, friendship networks, and youth unemployment. *Social Science Research*, 61, 234-250.
- Hamilton, J.D. (1988). A neoclassical model of unemployment and the business cycle. *Journal of Political Economy*, 96, 593-617.
- Hammarstrom, A., Janlert, U., and Theorell, T. (1988). Youth unemployment and ill health: results from a 2-year follow-up study. *Social Science & Medicine*, 26, 1025-1033.
- Incekara, C.O., and Ogulata, S.N. (2017). Turkey's energy planning considering global environmental concerns. *Ecological Engineering*, 102, 589-595.
- Jensen, P., Rosholm, M., and Svarer, M. (2003). The response of youth unemployment to benefits, incentives, and sanctions. *European Journal of Political Economy*, 19, 301-316.
- Love, I., and Zicchino, L. (2006). Financial development and dynamic investment behavior: Evidence from panel VAR. *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 46(2), 190-210.
- Muslija, A. (2018). Foreign direct investments and economic freedom in OECD countries. *International Journal of Economic Studies*, 4(4), 51-59.
- Nordstrom Skans, O., (2004). Scarring effects of the first labour market experience: a sibling based analysis. *IFAU Working Paper 2004*, 1-41.
- OECD (2013). The OECD action plan for youth – giving youth a better start in the labour market. Retrieved from: <https://www.oecd.org/newsroom/Action-plan-youth.pdf>, Date: 06.04.2020.
- Sadikova, M., Faisal, F., and Resatoglu, N. G. (2017). Influence of energy use, foreign direct investment and population growth on unemployment for Russian Federation. *Procedia Computer Science*, 120, 706-711.
- Sari, R., and Soytaş, U. (2004). Disaggregate energy consumption, employment and income in Turkey. *Energy Economics*, 26, 335-344.
- Satrovic, E., and Muslija, A. (2018). Causality relationship between foreign direct investment and tourism. *International Journal of Economics and Administrative Studies*, 22, 65-76.
- Satrovic, E. (2019). Energy consumption, trade openness and growth nexus in Turkey: evidence from VECM. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20(1), 1-12.
- Scarpetta, S., Sonnet, A., Livanos, I., Núñez, I., Craig Riddell, W., Song, X., and Maselli, I. (2012). Challenges facing European labour markets: Is a skill upgrade the appropriate instrument? *Intereconomics*, 47(1), 4-30.
- Ugur, M. (2016). Modeling growth: exogenous, endogenous and Schumpeterian growth models. Greenwich papers in political economy. Retrieved from: https://gala.gre.ac.uk/id/eprint/14665/1/GPERC37_MU.pdf, Date: 06.04.2020.

Üniversite Öğrencilerinin Dijital Bağımlılık Düzeylerinin İletişim Becerileri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi

*Aysel Arslan**
*Sait Bardakçı***

Öz

Bu çalışmada; üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin ve iletişim becerilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi, dijital bağımlılık düzeylerinin iletişim becerileri üzerinde bir etkisinin olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu 2019-2020 akademik yılı güz döneminde Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde sekiz farklı fakültede öğrenim gören 653 kadın 455 erkek olmak üzere 1108 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin elde edilmesinde genel tarama modelleri arasında yer alan seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Veriler, "Dijital Bağımlılık Ölçeği" ile "İletişim Becerileri Envanteri"nin öğrencilere uygulanmasıyla elde edilmiştir. nde Kolmogorov-Smirnov normallik testi ile çarpıklık ve basıklık değerleri, bağımsız gruplar t testi, tek yönlü ANOVA ve Tukey testleri ile yapısal eşitlik modellemesi altında yol analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık ve iletişim becerilerinin cinsiyet, sınıf düzeyi, ikâmet yeri ve mezun oldukları lise türü değişkenleri açısından anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Yol analizi sonucunda ise dijital bağımlılık alt faktörlerinin bazılarının öğrencilerin zihinsel ve davranışsal iletişim becerileri üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Bağımlılık, İletişim Becerisi, Üniversite Öğrencisi

* Öğr. Gör. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri MYO, arslanaysel.58@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-8775-1119

** Dr. Öğr. Üyesi. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, sbardakci@cumhuriyet.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3720-5029

Abstract

The purpose of this study is to examine the university students' digital addiction levels and communication skills in terms of different variables and to determine whether digital addiction levels have an effect on communication skills. The sample group of the research consists of 1,108 students (653 female and 455 male) studying at eight different faculties at Sivas Cumhuriyet University during the fall semester of the 2019-2020 academic year. Random sampling, one of the general screening models, was used to obtain the research data. The data were obtained using the Digital Addiction Scale and the Communication Skills Inventory. To analyze data, we employed structural equation modeling and conducted a Kolmogorov-Smirnov normality test, an independent groups t-test, a one-way ANOVA and Tukey tests in addition to calculating skewness and kurtosis values. The research found there to be significant differences in university students' digital addiction and communication skills by gender, class level, place of residence and the type of high school from which they graduated. A path analysis revealed that several sub-factors of digital addiction impacted students' mental and behavioral communication skills.

Keywords: Digital Addiction, Communication Skill, University Student

Giriş

Yaşadığımız dünya her geçen gün gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri ile kuşatılmaktadır. Dünya genelinde yaşanan hızlı değişim ve gelişim sadece bireylerin değil toplumların yaşam koşullarına da yansımakta, hemen her alanda teknolojinin kullanılması artmaktadır (Yellowlees & Marks, 2007). Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişimin sonucu olarak bilgisayar, tablet, telefon vb. araçların kullanımının yaygınlaştığı görülmektedir. İnternet ağlarına erişimin gittikçe daha yaygın ve kolay hale gelmesi de bireylerin bu araçları daha fazla kullanmasında etkili olmaktadır (Siyez, 2015). İnternet ağlarının milyarlarca bilgisayarı birbirine bağlayabilecek bir alt yapıya sahip olması, bireylere dünyaya açılma ve dünyayı tanıma konusunda neredeyse sınırsız olanaklar sağlamaktadır. Bu olanaklar bireylerin zaman ve mekân sınırlaması olmadan sağlıktan eğitime, haberleşmeden iş takibine (Yurdakul, Dönmez, Yaman, & Odabaşı, 2013), bankacılıktan kütüphane hizmetlerine kadar sayısız alanda hayatlarını zenginleştirmekte, kolaylaştırmakta ve zamandan tasarruf etmelerini sağlamaktadır (Tsai, Lin, & Tsai, 2001). Ayrıca bireyler film izlemek, müzik dinlemek, gazete okumak, alışveriş yapmak vb. pek çok faaliyet için

de interneti etkin bir şekilde kullanmaktadır (Omole & Ayeni, 2013). İnternet aracılığıyla sunulan bu olanaklar, bireylerin hayatında teknolojiye dayalı dijital araçların kullanımını vazgeçilmez hale getirmektedir (Çetinkaya, 2013). Dijital araçların kullanımının bu denli yaygınlaşması sonucunda başlangıçta tahmin edilemeyen bazı sorunların ortaya çıkması bireyleri ve toplumları endişelendirmektedir (Taş & Ayas, 2015). Dijital araçların kullanım süresi arttıkça sosyal medyada geçirilen zaman da artmaktadır. Bireylerin zamanlarının büyük bir kısmını dijital ortamlarda geçirmeleri psikolojik durumlarını, sosyal ilişkilerini, fiziksel aktivitelerini, akademik başarılarını (Young, 1996), yemek yeme alışkanlıklarını ve uyku düzenlerini olumsuz olarak etkilemektedir (Esen, 2012).

Bağımlılık kavramı genelde bireylerin sigara, alkol, uyuşturucu vb. maddeleri kullanmaya yönelik olan aşırı isteklilik durumuyla ilişkili olarak düşünülmesine (Ögel, 2001) karşın günümüzde bireylerin sergilediği kimi davranışlar da uzmanlar tarafından bağımlılık kapsamında değerlendirilmekte ve oldukça geniş bir zeminde ele alınmaktadır. Bağımlılık bu bağlamda madde kullanımını içeren kimyasal bağımlılık ve davranışları içeren davranış bağımlılığı olmak üzere iki başlıkta incelenmektedir. Bireyin kullandığı katı veya uçucu halde bulunabilen uyuşturucu niteliği olan maddeler kimyasal bağımlılık yapıcı maddeler olarak nitelenmektedir (Erdamar & Kurupınar, 2014). Kimyasal maddelerin haricinde bireyin bazı davranışları gerçekleştirmeye yönelik aşırı isteklilik durumları da davranış bağımlılığı bağımlılık olarak tanımlanmaktadır (Orford, 2001). Davranış bağımlılığı adı altında tanımlanan bu eylemler arasında; kumar (Griffiths, 1996a), eğlence araç ve makineleri (Griffiths, 1991), televizyon, dizi, reklam (McIlwraith, Jacobvitz, Kubey, & Alexander, 1991), seks, pornografi (Carnes, 2001), yemek alışkanlığı (Orford, 2001), bir kişiye yönelik aşırı ilgi (Peele & Brodsky, 1975), internet (Young, 1998), çevrimiçi olan veya olmayan bilgisayar oyunları (Griffiths, 1995a) telefon bağımlılığı yer almaktadır. Davranışsal bağımlılık olarak tanımlanan eylemlerin bir kısmının (kumar, seks vb.) teknolojinin yaygınlaşmasından önce de var olduğu bir kısmının ise (internet, bilgisayar oyunları vb.) teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıktığı görülmektedir. Davranışsal bağımlılık yaşayan bireylerin teşhis ve tanısını koymak kimyasal bağımlılıklara göre daha zor olmaktadır. Çam (2012), kimyasal bağımlılıklarda görülen bireylerin maddeye yönelik aşırı istek duyması, maddenin yoksunluğunda olumsuz eylemlerde bulunması gibi faktörlerin davranışsal bağımlılıklarda da ortaya çıktığını belirtmektedir. Griffiths, (1996b) davranışsal bağımlılıklarda ortaya çıkan sonuçların kimyasal bağımlılıklardaki sonuçlarla karşılaştırılarak tespit edilebileceğini belirtmektedir. Davranışsal bağımlılık yaşayan bireylerin zihinlerinin sürekli olarak yapmak istedikleri şeyle meşgul olduğu, tek bir olay veya duruma yönelik olarak duygularının yoğunlaştığı, takıntılı davranışlar görüldüğü ve bireyin kabul etmesi durumunda tedavilerinde kimyasal madde bağımlılıklarına oranla yüksek oranda başarılı olunduğu ifade edilmektedir (Marks, 1990). Yukarıdaki ifadelerden anlaşılacağı üzere kimyasal bağımlılıkla davranışsal bağımlılık ortaya

koyduğu sonuçlar itibariyle büyük oranda benzeşmekle birlikte davranışsal bağımlılığın tedavisinin daha kolay olduğu görülmektedir.

Dijital bağımlılık davranışsal bağımlılık türleri arasında kabul edilmekte ve o da kendi içinde farklı alt kategorilerde ele alınmaktadır. İnternet bağımlılığı bu anlamda ilk tanımlanan davranışsal bağımlılık olup (Arısoy, 2009; Young, 1996), bireyleri psikolojik, fiziksel, sosyal yönlerden olumsuz etkilediği için davranışsal dürtü bozukluğu olarak kabul edilmektedir (Greenfield, 1999). Dijital bağımlılığın dijital araç ve ortam türlerinin artması ve zararlarının ortaya çıkmasıyla telefon, oyun, sosyal medya, sanal kumar gibi alt kategoriler altında incelenmeye başlandığı görülmektedir (Kuss & Griffiths, 2011). Bu alt kategoriler kendi içinde araçlara yönelik bağımlılık ve sosyal ortamlara yönelik bağımlılık şeklinde iki ayrı grupta ele alınmaktadır. Shaw ve Black (2008), araçsal bağımlılığın tablet, telefon, televizyon, bilgisayar vb. dijital araçları kapsadığını, sosyal ortamlara yönelik bağımlılığın ise internet, oyun, facebook, instagram, sanal alışveriş vb. sanal ortamları kapsadığını ifade etmektedir. Dijital bağımlılık adı altında incelenen alt kategorilere gelecek süreç içerisinde gelişen teknolojiyle birlikte farklı başlıkların eklenebileceği düşünülmektedir. Dijital bağımlılık yaşayan bireylerin, sürekli dijital araç gereçleri kullanma veya sosyal ortamlarda bulunma ihtiyaçlarının olduğu belirtilmektedir. Bu araç veya sosyal ortamlara ulaşamayan bireylerin kaygı, tedirginlik, olumsuz duygular hissetme ve çevresine agresif davranışlarda bulunma, şiddet eğiliminde olma gibi davranışlar sergiledikleri gözlenmektedir (Arısoy, 2009). Bu anlamda özellikle çocuk ve ergenlerin davranışlarının aileleri ve öğretmenleri tarafından dikkatle takip edilmesi önem arz etmektedir. Olumsuz davranışlar sergileyen bireylerin aile ve çevresiyle olan ilişkisi zedelenmekte ve sosyal hayatları olumsuz etkilenmektedir. Sonrasında ise bireyler daha çok kendi içlerine yönelerek iş, aile ve arkadaşlarından uzaklaşmaktadır (Ceyhan, 2011). Aslında çevresinden uzaklaşan bireylerin bunun için aile ve arkadaşları tarafından sevilmedikleri veya istenmedikleri şeklinde kendileri için uygun olan bahaneler ortaya koydukları görülmektedir. Bunun bir anlamda yaşadıkları için çevrelerini suçlama ve kendilerini haklı görme eğilimi olduğu düşünülmektedir. Sosyal çevresiyle ilişkileri bozulan bireylerin süreç içerisinde iletişim becerilerinde de doğal olarak ciddi olumsuzluklar ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar bağımlılık gibi olumsuz sonuçları da olsa teknolojinin hızlı bir ivme kazandığı ve dolayısıyla da dijital araç ve ortamların önemli bir iletişim olanağı sunduğu yadsınamaz bir gerçeklik olarak kabul edilmektedir (Çakır & Topçu, 2005).

İletişim; bireylerin hayatlarının tamamında var olan farklı boyutları ve karmaşık bir yapısı olan bir kavram olarak nitelenmektedir (Güler, 1990). Eğitim, psikoloji, sosyoloji, siyaset, sağlık, teknoloji gibi pek çok farklı alanın kendi iletişim tanımı ve kapsamı bulunmaktadır (Kaya, 2011). Sağlıklı bir iletişimin kurulması için dil, jest, mimik, sembol, işaret, simge vb. unsurların gönderici ve alıcı bireyler arasında önceden üzerinde anlaşılan ortak bir

kodlamayı içermesi gerekmektedir (Kaya, 2011). İletişim sözlü ve sözsüz iletişim olarak iki kategoride ele alınmaktadır. Sözlü iletişimin temelinde konuşulan dilsel öğeler yer alırken sözsüz iletişimde işaret, sembol, simge, mimik, jest, resim, fotoğraf, renk, kıyafet vb. unsurlar yer almaktadır (Arslan, 2019b). İletişimi Bıçakçı (2000), ortak bir hayat ve deneyimi birlikte yaşamış bireylerin birbirleriyle anlaşmayı sağlamak için olay, olgu, gelişim ve değişimler hakkında oluşturdukları bilgi, duygu, düşünce, yargı, tutum, davranış vb. içeren sözlü veya sözsüz bir şekilde paylaştıkları mesajlar şeklinde ifade etmektedir. Benzer şekilde iletişimi Dökmen (2004); bilgiyi üreterek aktarılması ve bir anlam oluşturulması, Özkan (2010); bireyin seçtiği sözlü ya da sözsüz bir aktarım yoluyla belli bir konudaki duygu, düşünce ve bilgisini diğer bireylerle paylaşması, anlam oluşturulması, Yaman (2011); kurum, grup ve bireylerin birbirleriyle ilişki kurmasını ve belli bir noktada anlaşmalarını sağlayan etkileşim süreci olarak tanımlamaktadır. İletişim, bireysel ya da toplumsal konularda birey, grup ve kurumların sözlü ya da sözsüz kanalları kullanarak belli bir iletişim ve etkileşim kurmaları, bilgi, düşünce, duygu paylaşımları, anlaşma zemini oluşturmalarına olanak sağlayan aktiflik ve süreklilik arz eden bir süreç olarak kabul edilmektedir (Tutarel-Kışlak, 1999).

İletişimde esas olanın karşılıklılık ilkesi olduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda en az iki kişinin iletişim sürecinde olması gerekmektedir. İletişimin temel kavramları gönderici/kaynak, alıcı, kanal ve mesaj olarak kabul edilmektedir (Çalapkulu, 2015). Mesajın iletişimde bulunan kişi veya kişilerin üzerinde anlaştığı ortak bir kodlama üzerinden iletilmesi gerekmektedir (Dökmen, 2003). Mesajı oluşturan ve ileten gönderici, alan ve yorumlayarak anlam oluşturan ise alıcı olarak ifade edilmektedir. İletişim süreci gönderici ve alıcının sürekli yer değiştirmesiyle devam etmektedir. İletişim mesaj, anlam, düşünce değiş tokuşu olarak da kabul edilmektedir (Erdoğan, 2002). Bu değiş tokuşun sağlıklı olarak devam etmesi için bireylerin birbirlerini doğru ve net bir şekilde anlamaları gerekmektedir. Sağlıklı iletişimde bireylerin eğitim düzeyleri, psikolojik durumları, sosyal statüleri, kültürel altyapıları, cinsiyetleri, kişilik özellikleri, yaşları, çevreleri, beklentileri oldukça etkili olmaktadır (Kaya, 2011). İletişim sürecinde bireysel, kültürel, toplumsal farklılıklar bulunmaktadır. İletişimde bulunan bireylerin bu farklılıklara saygılı olması gerekmektedir. Kaynak olan bireyin söylediklerinin içeriğinin, amacının doğru bir şekilde ve tam olarak anlaşılabilmesinde alıcının söylenenleri dikkatle dinlemesi, sözel ve sözel olmayan mesajları birlikte değerlendirmesi, empati kurması, ortam ve bağlamı göz önüne alması önemli olmaktadır. Empatik tepkilerin etkin ve yeri geldiğinde kullanılması iletişimin daha nitelikli bir şekilde yürütülmesini sağlamaktadır (Dökmen, 2003; Şahin, 1998).

İletişim sadece bireylerin değil toplumların da önemli bir ihtiyacı olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda iletişim bireysel ve toplumsal olarak farklı işlevlere sahip bulunmaktadır. Bireyin yaşamak için ihtiyaç duyduğu şeyleri karşılaması, gerçekleştirmek istediği hedefleri hayata geçirmesi, hâlihazırdaki şartları iyileştirmesi, farklı ortam ve şartları oluşturması,

kendini ifade ederek anlaşılması, kendini anlayarak duygu ve düşüncelerini geliştirmesi, zamanını eğlenceli ve keyifli bir şekilde geçirmesi, hayattan doyum alabilmesi iletişimin bireysel işlevleri olarak kabul edilmektedir (Çalapkulu, 2015; Arslan, 2019b). Bireylerin toplumun ihtiyaç duyduğu şekilde eğitilmesi, doğru şekilde bilgilendirilmesi, hak ve sınırlarının farkında olması vb. ise iletişimin toplumsal işlevleri arasında bulunmaktadır (Usluata, 1997; Zillioğlu, 2007).

Günümüzde gelişen teknoloji sayesinde birey ve toplumların birbirleriyle iletişim kurmaları geçmişe oranla çok daha kolay ve hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Bu bağlamda teknolojinin iletişimi olumlu etkilediği ifade edilmektedir. Ayrıca teknolojinin kullanılan dil, simge, sembollerle kendine özgü bir iletişim dili oluşturduğu da görülmektedir. Ancak kullanılan teknolojinin bir süre sonra araç değil amaç haline gelmesi, bireylerin kendilerini kontrol edememesi sonucunda dijital bağımlılık olarak tanımlanan davranışsal bozuklukları ortaya çıkmaktadır. Bireyin yaşadığı dijital bağımlılık onun çevresiyle olan ilişki ve iletişimini olumsuz şekilde etkilemektedir (Çakır & Topçu, 2005). Yapılan alan yazın taramasında farklı yaş ve grupların dijital bağımlılık düzeylerini belirlemeye yönelik çalışmalar ve dijital bağımlılık düzeyleri ile farklı yeterlik, beceri ve davranışlar arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmalar olduğu belirlenmiştir. Aktan (2018) üniversite öğrencilerinin medya bağımlılık düzeylerini; Aydın ve Horzum (2015) öğretmenlerin bilgisayar oyun bağımlılıklarını; Dalaylı (2017) orta yaş üstü bireylerde sosyal medya bağımlılığını; Dursun ve Eraslan-Çapan (2018) ergenlerde dijital oyun bağımlılığını; Arslan (2019a) ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerini; Arslan (2020a) üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerini; Gökçearsan ve Durakoğlu (2014) ortaokul öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerini; Dilci, Arslan ve Ersoy (2019) 0-12 yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılıklarını belirlemeye yönelik araştırma yapmışlardır. Kayri ve Günüç'ün (2016) dijital bağımlılık ile sosyo-ekonomik durum arasındaki ilişkiyi; Mustafaoğlu ve Yasacı'nın (2018) dijital oyun oynamanın çocukların psikolojileri üzerindeki etkisini; Aydın'ın (2017) ortaokul öğrencilerinin dijital bağımlılıkları ile benlik saygıları arasındaki ilişkiyi; Arslan (2020b) ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılık ile şiddet eğilimleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla çalışmalar yaptıkları belirlenmiştir. Yukarıda görüldüğü gibi yapılan alan yazında öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeyleri ve farklı değişkenler ile arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik çalışmalar bulunduğu görülmüştür. Ancak üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeyleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu alanda bir çalışmanın yapılmamış olmasının nedeni olarak dijital bağımlılığın henüz yeni gelişen bir kavram olması ve dolayısıyla çok uzun bir geçmişe sahip olmamasının etkili olduğu düşünülmektedir. Gün geçtikçe dijital bağımlılığın pek çok farklı davranış üzerindeki etkisinin belirlenmesine yönelik çalışmaların sayısının artacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda araştırmacılar tarafından; üniversite öğrencilerinin dijital

bağımlılık ve iletişim becerisi düzeylerinin, çeşitli demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi ve dijital bağımlılığın iletişim becerisi üzerindeki etkisinin olup olmadığının incelenmesi amacıyla bu çalışmanın yapılması planlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde aşağıda yer alan soruların yanıtı aranmaktadır:

- a. Üniversite düzeyinde eğitim alan öğrencilerin dijital bağımlılık ve iletişim becerileri cinsiyet, sınıf düzeyi, ailenin ikâmet ettiği yer ve mezun olunan lise türü değişkenleri açısından anlamlı farklılık göstermekte midir?
- b. Üniversite düzeyinde eğitim alan öğrencilerin dijital bağımlılık düzeylerinin iletişim becerileri üzerinde etkisi bulunmakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın evren/örneklem grubu, kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Evren/Örneklem

Araştırma genel tarama modelleri arasında yer alan olasılığa dayalı seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Özen ve Gül (2007), olasılığa dayalı örnekleme tekniklerinin kullanılmasının örneklemin temsil etme gücünü artırdığını ifade etmektedir. Ayrıca örneklem hatasını hesaplama şansı da bulunmaktadır (Monette, Sullivan, & Dejong, 2013). Seçkisiz örnekleme yöntemi, bir evrende yer alan bütün birimlerin seçilme şansının olması ve bu seçimlerin birbirini etkilememesi olarak da tanımlanmaktadır (Özen & Gül, 2007). Araştırmanın örneklem grubu, 2019-2020 akademik yılı güz döneminde Sivas Cumhuriyet Üniversitesi bünyesindeki sekiz farklı fakültede birinci ve dördüncü sınıf düzeyinde öğrenimlerini sürdüren 653 kadın, 455 erkek olmak üzere 1108 öğrenciden oluşmaktadır. Tablo 1'de örneklem grubunun demografik bilgilerine ilişkin betimsel istatistiklere yer verilmektedir.

Tablo 1. Örneklem İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişkenler	Gruplar	(f)	(%)
Cinsiyet	Kadın	653	58.9
	Erkek	455	41.1
Sınıf	1. Sınıf	566	51.1
	4. Sınıf	542	48.9
Ekonomik Düzey	Çok İyi	277	48.6
	İyi	43	3.9
	Orta	451	40.7
	Düşük	567	51.2
İkamet yeri	Köy	216	19.5
	İlçe	259	23.4
	Şehir	377	34.0
	Büyükşehir	256	23.1
Mezun Olunan Lise Türü	Genel	183	16.5
	Fen	106	9.6
	Meslek	148	13.4
	İmam Hatip	178	16.1
	Anadolu	493	44.5

Fakülte	İletişim	132	11.9
	İİBF	154	13.9
	İlahiyat	134	12.1
	Tıp	153	13.8
	Edebiyat	185	16.7
	Eğitim	146	13.2
	Sağlık Bilimleri	106	9.6
	Mühendislik	98	8.8

Tablo 1 incelendiğinde; öğrencilerin %58.9'unun kadın, %41.1'inin erkek olduğu; birinci ve dördüncü sınıfa devam eden öğrenci oranlarının çok yakın olduğu; ekonomik durumlarının ağırlıklı olarak orta ve iyi olduğu; en fazla öğrencinin şehirde ikâmet ettiği; öğrencilerin ağırlıklı olarak Anadolu lisesinden mezun olduğu ve üniversitede sekiz farklı fakültede eğitim aldıkları görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada Kesici ve Tunç (2018) tarafından geliştirilen “*Dijital Bağımlılık Ölçeği*” ile Ersanlı ve Balcı (1998) tarafından geliştirilen “*İletişim Becerileri Envanteri*” kullanılmıştır.

Dijital Bağımlılık Ölçeği: Kesici ve Tunç'un (2018) geliştirdiği ölçek 19 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin; aşırı kullanma (5 madde), nüksetme (3 madde), hayatın akışını engelleme (4 madde), duygu durumu (4 madde) ve bırakamama (3 madde) şeklinde adlandırılan beş faktörü bulunmaktadır. Ölçek maddelerine bakıldığında daha çok bireyin kendi bağımlılık düzeyi hakkında bilgi verdiği görülmektedir. (Madde 6. “*Dijital araçları kullanma süresi konusunda kendimi kontrol edemiyorum.*”, “Madde 9. *Dijital araçlarla vakit geçirirken kendimi çok mutlu hissediyorum.*”) Ölçeğin toplam güvenilirliği .87 olarak; bu çalışmada ise .88 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin faktörlerinde ise güvenirliliğin; aşırı kullanma faktöründe .74, nüks etme faktöründe .79, hayatın akışını engelleme faktöründe .76, duygu durumu faktöründe .74, bırakamama faktöründe .72 olduğu belirlenmiştir. Beşli likert olarak düzenlenen ölçek “*Kesinlikle Katılmıyorum=1*”,

“Katılmıyorum=2”, “Kararsızım=3”, “Katılıyorum=4” ve “Tamamen Katılıyorum=5” şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçeğin tüm maddelerine olumsuz olarak yanıt verilmesi durumunda alınabilecek en düşük puan 19 iken olumlu yanıt verilmesi durumunda alınabilecek en yüksek puan 95 olmaktadır. Bu bağlamda bu ölçekten alınan puan ortalaması yükseldikçe öğrencinin iletişim becerisinin artacağı düzeyinin artacağı düştükçe azalacağı şeklinde yorumda bulunabilir.

İletişim Becerileri Envanteri: Ersanlı ve Balcı'nın (1998) geliştirdiği ölçek 45 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin; zihinsel (15 madde), duygusal (15 madde) ve davranışsal (15 madde) olmak üzere üç alt faktörü bulunmaktadır. Ölçek maddeleri incelendiğinde bireyin kendi iletişim becerisine yönelik algılarının belirlenmeye çalışıldığı görülmektedir. (Madde 13. “Konuşurken ilk adımı atmaktan çekinmem.”, “Madde 42. “Beni rahatsız eden duygularımı iletmekte sıkıntı çekerim.”) Ölçek geliştirme çalışmasında ölçeğin güvenilirliği zihinsel faktöründe .83, duyuşsal faktöründe .73, davranışsal faktöründe .82 ve toplamında ise .68 olarak; bu çalışmada ise ölçeğin zihinsel faktöründe .65, duyuşsal faktöründe .64, davranışsal faktöründe .70 ve toplamında ise .85 olarak bulunmuştur. Beşli likert olarak düzenlenen ölçek “Hiçbir zaman=1”, “Nadiren= 2”, “Bazen=3”, “Genellikle=4”, ve “Her zaman=5” şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçeğin tüm maddelerine olumsuz yanıt verilmesi durumunda alınabilecek en düşük puan 45 iken olumlu yanıt verilmesi durumunda alınabilecek en yüksek puan 225 olmaktadır. Bu bağlamda bu ölçekten alınan puan ortalaması yükseldikçe öğrencinin iletişim becerisinin artacağı düzeyinin artacağı düştükçe azalacağı şeklinde yorumda bulunabilir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri toplanmadan önce kullanılacak ölçekler belirlenerek uygulama için gerekli yasal izinler alınmıştır. Uygulama sürecinde katılımcı gönüllülüğüne riayet edilmiştir. Araştırmada kullanılan veriler; 2019-2020 akademik yılı güz döneminde Sivas Cumhuriyet Üniversitesi bünyesinde bulunan sekiz farklı fakültede öğrenimini sürdüren 1153 öğrenciye dijital bağımlılık ölçeği ve iletişim becerileri envanterinin uygulanmasıyla elde edilmiştir. Ölçekler uygulandıktan sonra yapılan incelemede öğrencilerin 45 ölçeği hatalı veya eksik doldurduğu belirlenmiş ve bu nedenle çalışmadan çıkarılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde SPSS 23 ve AMOS 23 istatistik paket programları kullanılmıştır. Öncelikle öğrencilerin dijital bağımlılık ölçeği ve iletişim becerileri envanteri alt faktörlerinden aldıkları toplam puan değişkenleri normallik sınavına tabi tutulmuştur. Yapılan Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda alt boyut puanlarının bazılarının normal dağılım gösterdiği bazılarının ise göstermediği görülmüştür. Bununla birlikte söz konusu değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri de dikkate alınmış ve tüm değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin normal sınırlar (± 1) içinde olduğu belirlenmiştir. Buna göre değişkenlerin tümünün normal dağıldığı yönünde bir sonuca varılarak parametrik

istatistiksel yöntemlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Analiz sürecinde bağımsız gruplar t testi ve tek yönlü ANOVA testleri uygulanmış ve sonuçlar tablolaştırılmıştır. ANOVA testinin sonucunda varsa farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için ise çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey testi kullanılmıştır. Tukey testi grup varyanslarının homojen olduğu durumda ikiden fazla sayıda ortalamayı ikişerli ortak bir hata payıyla eş zamanlı karşılaştıran çoklu karşılaştırma testidir (Karagöz, 2016).

Son olarak üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık alt faktörlerinin iletişim becerisi alt faktörleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığı ise Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM) altında yol analizi kullanılarak incelenmiştir. Yapısal eşitlik modellemesi, ikinci nesil veri analiz tekniği (Bagozzi & Fornell, 1982) olarak nitelendirilen ve regresyon analizi gibi birinci nesil istatistiksel yöntemlere kıyasla, birçok bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki ilişkinin modellenmesi ile karmaşık bir araştırma problemini tek bir analiz sürecinde, sistematik ve kapsamlı bir şekilde ele almayı sağlayan bir yöntemdir (Anderson & Gerbing, 1988). Yol analizinde modele dâhil edilecek değişkenlerin faktör yapılarının öncelikle Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile doğrulanmış olması gerekmektedir (Meydan & Şeşen, 2015). Buna Anderson ve Gerbing'in (1988) iki aşamalı yaklaşımı denilmektedir. Teorik olarak belirlenen k sayıda faktöre katkıda bulunan değişken gruplarının bu faktörler ile yeterince temsil edilip edilmediğinin tespitinde ise DFA yönteminden yararlanılmaktadır (Özdamar, 2013). Bu bağlamda yol diyagramında yer verilen faktör yapıları öncelikle doğrulayıcı faktör analizine tabi tutulmuştur.

Ölçek ve alt boyut puanlarının normallik sınavında Çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) değerleri kullanılmıştır. Sürekli bir değişkenden elde edilen puanların normal dağılım özelliğinde kullanılan çarpıklık ve basıklık değerlerinin (Skewness) ± 1 sınırları içinde kalması puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir. Puanların karekök, logaritmik veya ters döndürme yöntemleriyle normal dağılımları sağlanarak parametrik testler kullanılabilir (Büyüköztürk, 2011; Tabachnick & Fidell, 2007). Ölçek ve alt boyut puanları normalden önemli bir sapma göstermediğinden demografik değişkenlere göre karşılaştırmalarda bağımsız iki örneklem t ve ANOVA testinden yararlanılmıştır. ANOVA testinde ortaya çıkan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD post hoc testinden yararlanılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde; üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık ölçeği ve iletişim becerileri envanterinden aldıkları puan ortalamalarının farklı demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ve öğrencilerin dijital bağımlılık düzeylerinin iletişim becerileri üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular sunulmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık ve iletişim becerilerine ilişkin puan ortalamalarının cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla uygulanan bağımsız gruplar t testi sonuçları Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2. Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Alt Faktörler		Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	t	s.d	p	
Dijital Bağımlılık	Aşırı Kullanma	Kadın	653	13.56	4.14	-1.772	1106	0.077	
		Erkek	455	14.01	4.35				
	Nüksetme	Kadın	653	7.93	2.88	-1.355	1106	0.176	
		Erkek	455	8.16	2.75				
	Hayatın Akışını Engelleme	Kadın	653	10.33	3.38	-2.690	1106	0.007	
		Erkek	455	10.90	3.54				
	Duygu Durumu	Kadın	653	10.23	3.33	-2.561	1106	0.011	
		Erkek	455	10.77	3.54				
	Bırakamama	Kadın	653	10.54	2.93	2.927	1106	0.003	
		Erkek	455	10.01	2.98				
	Alt Faktörler		Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	t	s.d	p
	İletişim Becerileri	Zihinsel	Kadın	653	50.66	5.96	4.757	1106	0.000
Erkek			455	48.72	7.10				
Duygusal		Kadın	653	47.80	6.21	2.642	1106	0.008	
		Erkek	455	46.72	6.96				
Davranışsal		Kadın	653	50.93	6.11	4.373	1106	0.000	
		Erkek	455	49.13	7.55				
p<.05									

Tablo 2'deki bulgulara göre dijital bağımlılık alt faktörlerinden hayatın akışını engelleme, duygu durumu ve bırakamama alt faktör toplam puanlarında öğrencilerin cinsiyetine göre anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Hayatın akışını engelleme ve duygu durumu alt faktörlerinde kadın öğrencilerin toplam puanlarının anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülürken bırakamama alt boyutunda ise erkek öğrencilerin toplam puanlarının anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin iletişim becerisi alt faktörleri dikkate alındığında ise her üç faktör toplam puanının öğrencilerin cinsiyetine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($p < 0.05$). Bununla birlikte grup ortalamaları da göz önüne alındığında kadın öğrencilerin zihinsel, duygusal ve davranışsal iletişim becerilerinin erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu söylenebilir.

Üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık ve iletişim becerilerine ilişkin puan ortalamalarının sınıf düzeyi değişkeni açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla uygulanan bağımsız gruplar t testi sonuçları Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

	Alt Faktörler	Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	t	s.d	p
Dijital Bağımlılık	Aşırı Kullanma	1. Sınıf	566	13.58	4.19	-1.343	1106	0.179
		4. Sınıf	542	13.92	4.25			
	Nüksetme	1. Sınıf	566	8.11	2.74	1.110	1106	0.267
		4. Sınıf	542	7.92	2.91			
	Hayatın Akışını Engelleme	1. Sınıf	566	10.79	3.52	2.211	1106	0.027
		4. Sınıf	542	10.33	3.38			
	Duygu Durumu	1. Sınıf	566	10.51	3.47	0.605	1106	0.545
		4. Sınıf	542	10.39	3.38			
	Bırakamama	1. Sınıf	566	10.27	2.95	-0.647	1106	0.518
		4. Sınıf	542	10.38	2.97			

Alt Faktörler		Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	t	s.d	p
İletişim Becerileri	Zihinsel	1. Sınıf	566	49.79	6.77	-0.400	1106	0.689
		4. Sınıf	542	49.95	6.25			
	Duygusal	1. Sınıf	566	47.24	6.68	-0.608	1106	0.543
		4. Sınıf	542	47.48	6.41			
	Davranışsal	1. Sınıf	566	49.95	7.06	-1.228	1106	0.220
		4. Sınıf	542	50.45	6.50			
p<.05								

Tablo 3'teki t testi sonuçlarına göre dijital bağımlılık alt faktörlerinden hayatın akışını engelleme alt faktör toplam puanında öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($t=2.211$; $p<0.05$). Buna göre birinci sınıfta öğrenim gören öğrenciler dördüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilere göre dijital bağımlılığın hayatlarının akışını daha çok engellediğini düşünmektedirler. Dijital bağımlılığın diğer alt faktörlerinde ve iletişim becerisinin her üç alt boyutunda ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>0.05$).

Üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık ve iletişim becerilerine ilişkin puan ortalamalarının ikâmet edilen yer değişkeni açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla uygulanan tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4. İkamet Edilen Yer Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Alt Faktörler		İkamet	N	\bar{X}	ss	F	p
Dijital Bağımlılık	Aşırı Kullanma	Köy	216	13.69	3.92	2.677	0.046
		İlçe	259	13.57	4.17		
		Şehir	377	13.47	4.37		
		B.Şehir	256	14.39	4.29		
	Nüksetme	Köy	216	8.26	2.83	1.125	0.338
		İlçe	259	7.87	2.76		
		Şehir	377	7.91	2.91		
		B.Şehir	256	8.14	2.77		
	Hayatın Akışını Engelleme	Köy	216	11.00	3.36	3.071	0.027
		İlçe	259	10.81	3.60		
		Şehir	377	10.20	3.50		
		B.Şehir	256	10.50	3.31		
	Duygu Durumu	Köy	216	10.91	3.62	1.838	0.138
		İlçe	259	10.39	3.37		
		Şehir	377	10.23	3.53		
		B.Şehir	256	10.46	3.15		
	Bırakamama	Köy	216	10.03	2.86	2.637	0.048
		İlçe	259	10.48	2.85		
		Şehir	377	10.15	3.03		
		B.Şehir	256	10.68	3.05		

Alt Faktörler		İkâmet	N	\bar{X}	ss	F	p
İletişim Becerileri	Zihinsel	Köy	216	49.60	6.21	0.582	0.627
		İlçe	259	49.57	6.79		
		Şehir	377	50.16	6.39		
		B.Şehir	256	49.97	6.71		
	Duygusal	Köy	216	47.31	5.97	0.900	0.441
		İlçe	259	46.98	6.44		
		Şehir	377	47.79	6.80		
		B.Şehir	256	47.16	6.76		
	Davranışsal	Köy	216	49.58	6.54	2.388	0.067
		İlçe	259	49.56	6.86		
		Şehir	377	50.64	6.75		
		B.Şehir	256	50.71	6.97		
p<.05							

Tablo 4'teki ANOVA bulgularına göre öğrencilerin dijital bağımlılık alt faktörlerinden aşırı kullanma, hayatın akışını engelleme ve bırakamama toplam puanlarında öğrencilerin ailesinin ikâmet ettiği yere göre anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p<0.05$). Dijital bağımlılığın diğer iki faktörüyle birlikte iletişim becerisinin her üç faktöründe ise anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p>0.05$). Bu aşamada farklılık tespit edilen faktörlerdeki farklılığın kaynaklandığı grupların tespiti için Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre büyükşehirde ikâmet eden öğrencilerin şehirde ikâmet eden öğrencilere göre aşırı kullanma puanlarının daha yüksek olduğu, şehirde ikâmet eden öğrencilerin köyde ikâmet eden öğrencilere göre hayatın akışını engelleme puanlarının daha yüksek olduğu ve büyükşehirde ikâmet eden öğrencilerin köyde ve şehirde ikâmet eden öğrencilere göre bırakamama puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık ve iletişim becerilerine ilişkin puan ortalamalarının mezun olunan lise türü değişkeni açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla uygulanan tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5. Mezun Olunan Lise Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Alt Faktörler		Lise türü	N	\bar{X}	ss	F	p
Dijital Bağımlılık	Aşırı Kullanma	Genel	183	13.46	4.49	5.458	0.000
		Fen	106	14.02	3.99		
		Meslek	148	13.94	4.33		
		İhl	178	12.53	3.72		
		Anadolu	493	14.18	4.24		
	Nüksetme	Genel	183	7.95	2.83	3.188	0.013
		Fen	106	8.11	2.84		
		Meslek	148	8.28	3.10		
		İhl	178	7.37	2.58		
		Anadolu	493	8.19	2.80		
	Hayatın Akışını Engelleme	Genel	183	10.57	3.74	0.443	0.778
		Fen	106	10.40	3.18		
		Meslek	148	10.86	3.50		
		İhl	178	10.40	3.42		
		Anadolu	493	10.57	3.43		

Dijital Bağımlılık	Duygu Durumu	Genel	183	10.77	3.92	3.013	0.017
		Fen	106	10.07	2.91		
		Meslek	148	10.82	3.42		
		İhl	178	9.78	3.10		
		Anadolu	493	10.56	3.43		
	Bırakamama	Genel	183	10.14	3.04	1.054	0.378
		Fen	106	10.70	2.73		
		Meslek	148	10.16	3.20		
		İhl	178	10.14	2.97		
		Anadolu	493	10.43	2.91		
Alt Faktörler		İkamet	N	\bar{X}	ss	F	p
İletişim Becerileri	Zihinsel	Genel	183	50.48	5.84	2.821	0.024
		Fen	106	48.31	6.39		
		Meslek	148	49.32	7.80		
		İhl	178	50.65	6.36		
		Anadolu	493	49.87	6.38		

İletişim Becerileri	Duygusal	Genel	183	47.78	6.03	1.172	0.322
		Fen	106	46.72	6.37		
		Meslek	148	46.53	7.11		
		İhl	178	47.42	6.28		
		Anadolu	493	47.57	6.69		
	Davranışsal	Genel	183	50.90	5.99	2.454	0.044
		Fen	106	48.78	7.01		
		Meslek	148	49.32	8.02		
		İhl	178	50.48	6.43		
		Anadolu	493	50.40	6.73		
p<.05							

Tablo 5'teki bulgulara göre üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık faktörlerinden aşırı kullanma, nüksetme ve duygu durumu toplam puanlarının, iletişim becerisi faktörlerinden ise zihinsel ve davranışsal iletişim becerisi toplam puanlarının öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<0,05$). Dijital bağımlılığın diğer iki alt boyutu olan hayatın akışını engelleme ve bırakamama faktörleriyle birlikte duygusal iletişim becerisi toplam puanlarında ise anlamlı bir farklılık gözlenmemektedir ($p>0,05$).

Farklılık tespit edilen alt faktörlere yönelik yapılan Tukey testi sonuçlarına göre fen, meslek ve Anadolu liselerinden mezun olan öğrencilerin imam hatip lisesi mezunu olan öğrencilere göre aşırı kullanma puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Nüksetme faktörü için de meslek ve Anadolu liselerinden mezun olan öğrencilerin toplam puanlarının imam hatip lisesi mezunu öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Duygu durumu faktör puanlarında ise meslek lisesi mezunu olan öğrencilerin puanlarının imam hatip lisesi mezunu öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

İletişim becerisi faktörlerine yönelik yapılan Tukey testi sonuçlarına göre imam hatip lisesi mezunu öğrencilerin zihinsel iletişim becerilerinin fen lisesi mezunu öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, imam hatip ve Anadolu lisesi mezunu öğrencilerin davranışsal iletişim becerilerinin yine fen lisesi mezunu öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

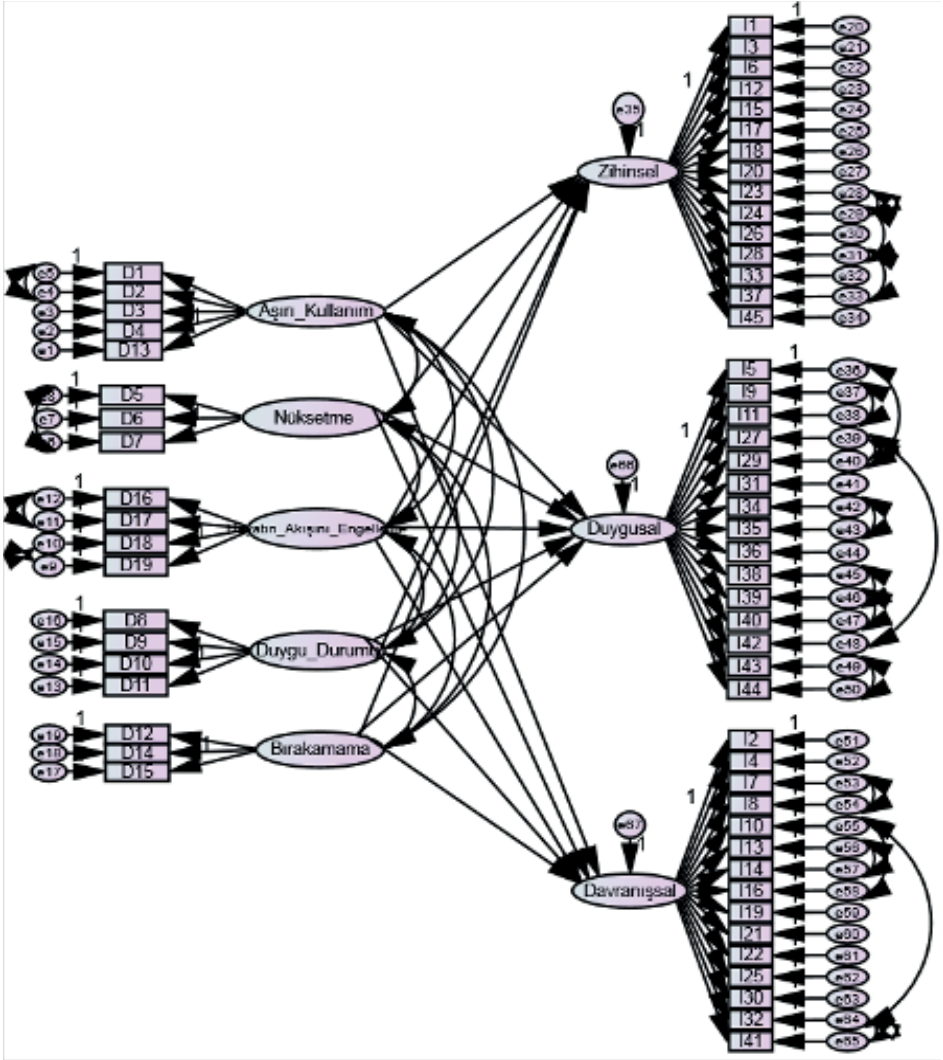
Yol analizi modelinde kullanılacak olan dijital bağımlılık ölçeğine ve iletişim becerisi alt faktörlerine yönelik ayrı ayrı yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum indeksi değerleri Tablo 6'daki gibidir.

Tablo 6. Faktör Yapılarına Ait DFA Uyum İndeksi Değerleri

Uyum Ölçütleri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Dijital Bağımlılık Ölçeği	Zihinsel Beceri Boyutu	Duygusal Beceri Boyutu	Davranışsal Beceri Boyutu
			Değerler	Değerler	Değerler	Değerler
χ^2/sd	≤ 3	≤ 5	4.752	4.379	4.949	4.887
GFI	≥ 0.90	≥ 0.85	0.940	0.954	0.955	0.950
IFI	≥ 0.95	≥ 0.90	0.926	0.875	0.900	0.897
CFI	≥ 0.97	≥ 0.95	0.926	0.874	0.899	0.896
RMSEA	≤ 0.05	≤ 0.08	0.058	0.055	0.060	0.059

Tablo 6'daki verilen uyum indeksi değerlerine göre ele alınan faktör yapıları verilere kabul edilebilir derecede uyum göstermektedir. Dolayısıyla yol analizi modelinde kullanılacak olan dijital bağımlılık ölçeğine ve iletişim becerisi alt b faktörlerine ait faktör yapıları doğrulayıcı faktör analizi ile doğrulanmıştır.

Bu aşamada üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık faktörlerinin iletişim becerisi faktörleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığı yol analizi ile Şekil 1'deki model kurularak test edilmiştir.

Şekil 1. Yol Analizi Diyagramı

Şekil 1'deki bu modele göre dijital bağımlılığın alt b faktörlerinin her birinden iletişim becerisi faktörlerinin üçüne doğru yollar çizilmiştir. Şekil 1'deki modele dikkat edilirse modifikasyon işlemleri yapılmıştır. Aynı faktör yapısı altında yer alan maddelere ait bazı hata terimleri arasında kovaryans ilişkileri kurulmuştur. Bu işlemler modelin uyum iyiliğini artırmak için yapılan ve yol analizindeki işlemlerin daha sağlıklı yapılmasına imkân tanıyacak işlemlerdir. Yapılan yol analizi sonucunda elde edilen uyum indeksi değerleri Tablo 7'deki gibidir.

Tablo 7. Yol Analizine İlişkin Uyum İndeksi Değerleri

Uyum Ölçütleri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir	Değerler
χ^2/sd	≤ 3	≤ 5	3.832
GFI	≥ 0.90	≥ 0.85	0.877
IFI	≥ 0.95	≥ 0.90	0.901
CFI	≥ 0.97	≥ 0.95	0.899
RMSEA	≤ 0.05	≤ 0.08	0.051

Tablo 7'deki uyum indeksi değerlerine göre geliştirilen modelin verilere genel olarak kabul edilebilir düzeyde uyum gösterdiği söylenebilir. Fakat bununla birlikte yol analizi modelinde öngörülen ilişki yollarının regresyon katsayılarının da istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir. Modelin yol analizi sonucunda elde edilen regresyon katsayıları ise Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Yol Analizi Modeline İlişkin Regresyon Katsayıları

İlişkiler	Estimate	S.E	C.R	p
Zihinsel İletişim Becerisi ← Aşırı Kullanım	-12.480	4.967	-2.513	0.012
Zihinsel İletişim Becerisi ← Nüksetme	5.792	2.343	2.472	0.013
Zihinsel İletişim Becerisi ← Hayatın Akışını Engelleme	0.378	0.485	0.78	0.435
Zihinsel İletişim Becerisi ← Duygu Durumu	1.577	0.948	1.663	0.096
Zihinsel İletişim Becerisi ← Bırakamama	5.717	2.096	2.727	0.006
Zihinsel İletişim Becerisi ← Duygu Durumu	1.577	0.948	1.663	0.096

Duygusal İletişim Becerisi ← Aşırı Kullanım	-0.435	0.571	-0.761	0.447
Duygusal İletişim Becerisi ← Nüksetme	0.204	0.268	0.76	0.447
Duygusal İletişim Becerisi ← Hayatın Akışını Engelleme	0.008	0.02	0.413	0.679
Duygusal İletişim Becerisi ← Duygu Durumu	0.052	0.074	0.713	0.476
Duygusal İletişim Becerisi ← Bırakamama	0.204	0.265	0.767	0.443
Davranışsal İletişim Becerisi ← Aşırı Kullanım	-12.700	5.054	-2.513	0.012
Davranışsal İletişim Becerisi ← Nüksetme	5.909	2.384	2.478	0.013
Davranışsal İletişim Becerisi ← Hayatın Akışını Engelleme	0.356	0.494	0.72	0.471
Davranışsal İletişim Becerisi ← Duygu Durumu	1.599	0.965	1.657	0.098
Davranışsal İletişim Becerisi ← Bırakamama	5.834	2.133	2.736	0.006

Tablo 8’deki bulgulara göre; dijital bağımlılık faktörlerinden aşırı kullanım, nüksetme ve bırakamama faktörleri öğrencilerin zihinsel ve davranışsal iletişim becerileri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Regresyon katsayılarının değerleri dikkate alındığında aşırı kullanım faktörünün öğrencilerin zihinsel ve davranışsal iletişim becerileri üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Nüksetme ve bırakamama faktörlerinin ise öğrencilerin zihinsel ve davranışsal iletişim becerileri üzerinde pozitif yönde bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Yol analizinde test edilen diğer regresyon ilişkileri ise istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p > 0,05$).

Sonuç Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde; elde edilen bulgular alan yazında yapılan diğer çalışmalarla birlikte değerlendirilmiş ve bu konuda daha sonra yapılacak çalışmalar için önerilere yer verilmiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılıklarının cinsiyet değişkeni açısından ölçeğin alt faktörlerinde anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Genel olarak erkek öğrencilerin kadın öğrencilere oranla daha yüksek puan ortalamalarına sahip oldukları belirlenmiştir. Alanyazında yapılan çalışmalar incelendiğinde benzer sonuçların elde edildiği çalışmalar bulunduğu görülmektedir. Gençler'in (2011) ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek bağımlılık düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir. Çam (2012) tarafından öğretmen adaylarının facebook bağımlılık düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan araştırmada kız öğrencilerin daha düşük düzeyde bağımlılığa sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Gönüç (2009), Gökçearslan ve Durakoğlu (2014), Aydın ve Horzum (2015), Eryılmaz ve Çukurluöz (2018), Dilci ve diğerleri (2019), Arslan (2019a; 2020a; 2020b) tarafından yapılan çalışmalarda da bu araştırmayla uyumlu olarak erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek dijital bağımlılık puanlarına sahip oldukları saptanmıştır. Ancak bunun tam tersi sonuçların elde edildiği sonuçlar da alan yazında bulunmaktadır. Arslan, Kırık, Karaman ve Çetinkaya'nın (2015) yaptıkları çalışma sonuçları incelendiğinde kız öğrencilerin bağımlılık düzeylerinin erkek öğrencilere oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Dijital bağımlılıkla ilgili yapılan araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde kadın katılımcıların erkek katılımcılara oranla daha düşük puanlara sahip oldukları görülmektedir. Erkeklerin teknolojik araç gereçlere daha küçük yaşlarda sahip olmaları, dolayısıyla da dijital ortamlarla daha erken tanışmaları, ailelerin erkek çocuklarına yönelik daha fazla tolerans göstermeleri ve daha fazla harçlık vermelerinin bu durumun ortaya çıkmasında etkili olduğu kabul edilebilir. Ayhan ve Çavuş'un (2015) yaptıkları araştırma sonuçlarında öğrencilerin bağımlılık düzeyleri ile harcadıkları para arasında güçlü bir ilişkinin olduğu ve erkek öğrencilerin daha yüksek bağımlılık düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca erkek öğrencilerin sosyal ortamlarda kız öğrencilere göre daha geç yaşta iletişim kurmaya başlamaları, kendilerini ifade etme ve arkadaşlık edinme becerilerinin daha alt düzeyde gelişim göstermesi gibi nedenlerin de etkili olduğu söylenebilir. Özellikle ergenlik döneminde yaşanan duygusal değişimlerin ve bedensel değişimlerin gençleri sosyal ortamlarda bulunmaktan kaçınmaya itmesi, onların dijital araç ve gereçlerle daha fazla vakit geçirmelerine neden olmaktadır. Dolayısıyla sanal ortamlarda arkadaş edinmek ve iletişim kurmak onlara daha kolay gelmektedir.

Çalışma sonuçlarında üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği, kadın öğrencilerin zihinsel, duygusal ve davranışsal iletişim becerilerinin erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Korkut (1996), Çetinkaya (2011), Nacar ve Tümkaya (2011), Arslan (2019b) tarafından yapılan çalışmalarda da bu çalışmayla uyumlu şekilde kadın katılımcıların iletişim becerilerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak alan yazında cinsiyet

değişkeninin anlamlı farklılık oluşturmadığı araştırmaların mevcut olduğu da belirlenmiştir. Bulut (2004), Bingöl ve Demir (2011) tarafından yapılan çalışmalarda cinsiyet değişkeninin iletişim becerisi üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde, kadın katılımcıların iletişim becerilerinin erkeklere nispeten daha üst düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durumda; kadınların iletişime daha açık olmaları, arkadaşlık bağlarının daha güçlü olması, kendilerini ifade etme ve paylaşmaya daha fazla ihtiyaç duymaları, sosyal ortamlarda bulunma sürelerinin gerek zorunluluktan gerekse kendi istekleriyle daha uzun olması gibi nedenlerin etkili olduğu kabul edilebilir.

Elde edilen sonuçlara göre dijital bağımlılık ölçeğinin hayatın akışını engelleme faktöründe öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Buna göre birinci sınıfta öğrenim gören öğrenciler dördüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilere göre dijital bağımlılığın hayatlarının akışını daha çok engellediğini düşünmektedir. Çam'ın (2012) yaptığı araştırmada bu çalışmayla uyumlu sonuçlara ulaşılmıştır. Son sınıf öğrencilerinin birinci sınıftaki öğrencilerine göre bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Arslan (2019a) tarafından ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmada alt düzeydeki sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin üst sınıflardaki öğrencilere nispetle daha yüksek bağımlılık gösterdikleri ve sınıf düzeyi yükseldikçe bağımlılık düzeylerinin azaldığı tespit edilmiştir. Gönüç'ün (2009) yaptığı araştırmada da alt düzeydeki sınıflar aleyhine olmak üzere dijital bağımlılık düzeyinin üst sınıflarla anlamlı farklılık oluşturduğu saptanmıştır. Arslan (2020a; 2020b) tarafından yapılan çalışmalarda da sınıf düzeyinin öğrencilerin dijital bağımlılıkları üzerinde belirleyici bir etki oluşturduğu saptanmıştır. Alanyazında farklı bulguların elde edildiği çalışmalar da bulunmaktadır. Eryılmaz ve Çukurluöz (2018) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarında sınıf düzeyinin dijital bağımlılık üzerinde etkisi olmadığı tespit edilmiştir. Çalışmalara genel olarak bakıldığında, sınıf düzeyinin dijital bağımlılık üzerinde belirleyici bir etkisinin olduğu görülmektedir. Öğrencinin sınıf düzeyi yükseldikçe bağımlılık düzeyinde de düşüş olduğu saptanmıştır. Bu durumun, ortaöğretimin ilk sınıflarında öğrencilerin ergenlikleriyle ilgili etkilerin sürmesi ve süreç ilerledikçe bu etkilerin azalmaya başlamasıyla paralel değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Ergenlikte bireylerin baş edemediği sorunlarından kaçınmak için bağımlılık davranışları gösterdikleri, kendi içlerine yöneldikleri, yalnız kalmayı tercih ettikleri ve sosyal ortamlardan kaçındıkları bilinmektedir.

İletişim becerisinin her üç faktöründe, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Anlamlı farklılık olmamasına rağmen üst sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin iletişim becerilerine ilişkin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yukarıda öğrencilerin dijital bağımlılıkla sınıf düzeyi arasındaki ilişkiye yönelik yapılan yorumların iletişim becerisi için de geçerli olduğu düşünülmektedir. Çünkü birey ergenliğin sorunlu sürecinden uzaklaştıkça ve sosyal

ortamlarda bulunma süresi arttıkça daha üst düzeyde iletişim becerisine sahip olmaktadır. Üniversite ortamına yeni gelen birinci sınıf öğrencilerine göre son sınıfa gelmiş öğrencilerin çevreleriyle daha iyi iletişim kurmaları, doğal bir sonuç olarak kabul edilmektedir. Bingöl ve Demir (2011), Tunçeli (2013), Arslan (2019b) tarafından yapılan araştırmalarda da sınıf düzeyi ile iletişim becerisi arasında anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık faktörlerinden aşırı kullanma, hayatın akışını engelleme ve bırakamama toplam puanlarında öğrencilerin ailesinin ikâmet ettiği yere göre anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre büyükşehirde ikâmet eden öğrencilerin şehirde ikâmet eden öğrencilere göre aşırı kullanma faktörüne ilişkin puanlarının daha yüksek olduğu, şehirde ikâmet eden öğrencilerin köyde ikâmet eden öğrencilere göre hayatın akışını engelleme faktörüne ilişkin puanlarının daha yüksek olduğu ve büyükşehirde ikâmet eden öğrencilerin köyde ve şehirde ikâmet eden öğrencilere göre bırakamama faktörüne ilişkin puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Arslan (2020a) tarafından yapılan araştırma bulguları incelendiğinde büyükşehirde yaşayan öğrencilerin dijital bağımlılık puanlarının diğer yerleşim merkezlerinde yaşayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Daha kalabalık olan yerleşim alanlarında yaşayanların küçük yerleşim alanlarında yaşayanlara göre daha yüksek bağımlılık düzeyine sahip oldukları görülmektedir. Bu durumda gerek teknolojik araç-gereçlere ulaşmanın gerekse internet ağına daha kolay erişebilmenin etkisinin olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin iletişim becerilerinin ikâmet yeri açısından anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Ancak köy ve ilçede yaşayanların şehir ve büyükşehirde yaşayanlara göre daha düşük iletişim becerisine sahip oldukları belirlenmiştir. Bingöl ve Demir'in (2011) üniversite öğrencilerine, Arslan'ın (2019b) Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerine yönelik yaptıkları araştırma sonuçlarında da ikâmet yerinin öğrencilerin iletişim becerileri üzerinde belirleyici olmadığı sonucu elde edilmiştir. Daha küçük yerleşim alanlarında büyüyen öğrencilerin iletişim becerilerinin, sosyal ortamların kısıtlı olması ve sosyal çevre uyarılarının azlığı gibi nedenlerle iletişim becerilerinin büyükşehirde yaşayan öğrencilere oranla daha alt düzeyde olduğu kabul edilebilir.

Öğrencilerinin mezun oldukları lise türüne göre dijital bağımlılık ölçeği faktörlerinden aşırı kullanma, nüksetme ve duygu durumu toplam puanlarında anlamlı farklılığın olduğu saptanmıştır. Arslan (2020a) tarafından yapılan çalışmada bu çalışmayla tutarlı sonuçlar elde edilmiştir. Genç'er'in (2011) ortaöğretim düzeyinde yaptığı çalışmada öğrencilerin öğrenim gördükleri lise türünün dijital bağımlılık düzeyi üzerinde anlamlı düzeyde bir etkisi belirlenememiştir. Bu çalışmada öğrencilerin mezun oldukları lise türünün iletişim becerisi üzerinde anlamlı farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir. Genel olarak bakıldığında en iyi iletişim becerisine genel lise mezunlarının, en düşük beceriye ise fen lisesi mezunlarının sahip oldukları görülmektedir. Arslan (2019b) tarafından yapılan araştırma sonuçlarında da bu çalışmayla uyumlu olarak öğrencilerin mezun oldukları lise türünün iletişim becerilerini etkilediği belirlenmiştir. Nacar ve Tümkaya'nın (2011) çalışmasında da

mezun olunan okul türünün iletişim becerisi üzerinde etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Mezun olunan lise türünün iletişim becerisi üzerinde etkili olmasında okulun öğrencilerine sağladığı sosyal olanakların da etkili olduğu düşünülebilir. Okulun olanakları öğrencilerin toplumsallaşmasına, kendilerini doğru ve net bir şekilde ifade etmesine katkı sağlamaktadır. Bingöl ve Demir (2011) tarafından yapılan çalışmada ise bu çalışmaların aksine mezun olunan lise türünün öğrencilerin iletişim becerisini etkilemediği belirlenmiştir.

Çalışmada yapılan yol analizi sonuçlarında, dijital bağımlılık ölçeğinin aşırı kullanım, nüksetme ve bırakamama faktörlerinin öğrencilerin zihinsel ve davranışsal iletişim becerileri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip oldukları belirlenmiştir. Regresyon katsayılarının değerleri dikkate alındığında aşırı kullanım faktörünün öğrencilerin zihinsel ve davranışsal iletişim becerileri üzerinde negatif bir etkiye, nüksetme ve bırakamama faktörlerinin ise öğrencilerin zihinsel ve davranışsal iletişim becerileri üzerinde pozitif yönde bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Alanyazında dijital bağımlılığın farklı etkenler üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik çalışmaların bulunduğu belirlenmiştir. Bülbül, Tunç ve Aydil (2018) tarafından dijital bağımlılığın üniversite öğrencilerinin akademik başarıları üzerindeki etkisinin belirlenmesine yönelik yapılan çalışmada dijital bağımlılığın öğrencilerin akademik başarıları ve ders çalışma süreleri üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Çam ve Nur'un (2015) ergenlik dönemindeki öğrencilerin dijital bağımlılıkları ile obezite, anksiyete ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırma sonuçlarında negatif yönde anlamlı etkinin bulunduğu belirlemiştir. Hazar, Tekkurşun Demir, Namlı ve Türkeli (2017) tarafından yapılan çalışmada ortaokul öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeyleri arttıkça fiziksel aktivitelerinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Teknolojinin sayısız nimetleri olmasına karşın istenmeyen yan etkileri de gün geçtikçe ortaya çıkmaktadır. Özellikle gençlerin dijital araç-gereçleri kullanma ve sanal ortamlarda çok uzun sürelerle kontrolsüz bir şekilde vakit geçirmeleri onlara zarar vermektedir. Günümüzde dijital bağımlılık her yaşta görülmekle birlikte özellikle gençlerde çok daha ciddi sorunlara yol açmaktadır. Üstelik dijital bağımlılığın görülme yaşı gittikçe düşmektedir. Horzum (2011) tarafından yapılan çalışmada ilkökul öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeyleri araştırılmıştır. Dilci vd. (2019) tarafından yapılan çalışmada ise anne ve babalaradn elde edilen veriler doğrultusunda 0-12 yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılık düzeyleri araştırılmış ve özellikle ebeveynlerin çocuklarla ilgilenme düzeylerinin onların bağımlılık düzeyleri üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anne ve babanın birlikte olması ve özellikle annenin çocukla vakit geçirmesinin oldukça önemli olduğu belirlenmiştir. Dijital bağımlılık nispeten son dönemlerde ortaya çıkan sorunlar arasında yer aldığı için ebeveynleri doğru davranış biçimleri hakkında bilgilendirilmesi önemli olmaktadır. Ailelerin bu konuda bilinçlendirilmelerine yönelik farkındalık çalışmalarının, dijital ortamlardaki zararlı içeriklere yönelik denetimlerin artırılması gerekmektedir. Özellikle bu içeriklere yönelik ceza ve yaptırımların caydırıcılık özelliğine sahip olmasının çocuk ve gençlerin korunması için önemli olduğu düşünülmektedir. Her ne kadar bu

sorunlar oluşmadan önüne geçilmesi için gerekli tedbirlerin alınması gerekse de maalesef bunların gittikçe yaygınlaştığı bir gerçektir ve bu sorunları tedavi edecek merkezlerin kurulması gerekmektedir. Dijital bağımlılığın bireylerde fiziksel olarak obeziteden kas iskelet sorunlarına, görme kusurlarından duruş bozukluklarına, sosyal olarak iletişim yetersizliğinden saplantılı kişiliğe asosyallikten özgüven eksikliğine ve şiddet eğilimine kadar pek çok soruna neden olduğu görülmektedir. Her düzeydeki eğitim ortamında görev yapan eğitimcilerin bu konuda bilgisinin olması ve öğrencilere bilgi vermesi önemli bulunmaktadır. Bazı durumlarda ailelerin çocukları ile ilgili farkına varamadıkları durumlar olabilir. Eğer eğitimci böyle bir durumu belirlediyse ileride daha büyük sorunların ortaya çıkmasını engellemek amacıyla bunu ailelere iletmelidir.

Dijital bağımlılığın günümüzde görülen olumsuz etkilerinin yanı sıra gelecekte ortaya çıkabilecek zararlı etkilerinin de olabileceği dikkate alınarak araştırmacıların bunlar üzerinde de çalışması gerekmektedir. Dijital oyunların büyük bir kısmında şiddet ögesi oldukça fazla olup çocuk ve gençler bu oyunlara kolaylıkla erişebilmektedir. Arslan (2020b) tarafından yapılan çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılık puanlarıyla şiddet eğilimleri arasında bir ilişkinin bulunduğu belirlenmiştir. Bu durum dijital bağımlılığın gençlerin gerek sanal oyunlar gerekse sanal ortamlardaki şiddet olgusunu içselleştirerek kendi hayatlarında normalleştirdikleri şeklinde yorumlanabilir. Oyunlardaki şiddet unsurları bir süre sonra kanıksanmakta ve günlük hayatta da aynı davranışlar sergilenebilmektedir. Bu oyunların içerik kontrollerinin yapılması gerekmektedir. Çocukların çok küçük yaşlardan itibaren spor, müzik, sanat, edebiyat vb. birlikte yapılan uğraşlara yöneltilmesinin onların gittikçe yalnızlaşmasının önüne geçebileceği ve aidiyet duygularının güçlenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Dijital ortamlara yönelen pek çok gencin özellikle yalnızlığı tercih ettikleri dikkate alınmalıdır. Aileleri tarafından kabul edildiğini, gerektiğinde hatalarına karşı tolerans gösterileceğini bilen gençler kendilerini daha iyi ifade edecekler ve çevreleriyle daha iyi bir iletişim kurma becerisine sahip olacaklardır (Avcı & Yıldırım, 2014). Gençler aileleriyle olumlu iletişim kurmadığında sadece dijital bağımlılığa yönelmemekte aynı zamanda olumsuz arkadaş gruplarına ve çetelere katılabilmekte; alkol, sigara, uyuşturucu vb. başka bağımlılık türlerine yönelebilmektedir (Gül & Güneş, 2009). Sadece ailelerin değil okullardaki eğitimcilerin de özellikle ergenlik döneminde yaşanan problemler hakkında bilgisinin olması gençlerin daha büyük sorunlar yaşamamaları için gerekli tedbirlerin alınması, olası olumsuzluklarda ise başa çıkma stratejilerinin etkili bir şekilde kullanılmasını sağlayacaktır (Arslan, 2018). Dijital bağımlılık kavramı her geçen gün hayatımızda daha fazla yer almaktadır. Teknolojinin artık her birimiz için vazgeçilmez bir nimet olduğu gerçeğinden hareketle gençlerimizin bu nimeti olumlu olarak ne şekilde kullanabileceklerine ilişkin araştırma ve çalışmaların yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Sonuçta yok edemeyeceğimiz bir gerçeklikle savaşmak yerine bunu en doğru şekilde kullanmaya ve gençleri de bu doğrultuda yönlendirmeye çalışmanın daha olumlu sonuçlar ortaya koyacağı kabul edilmelidir.

EXTENDED ABSTRACT

Effects of University Students' Digital Addiction Levels on Communication Skills: An Investigation

*Aysel Arslan**

*Sait Bardakçı***

Introduction

Although addiction, as a concept, is generally thought to be related to individuals' excessive willingness to use among other substances, cigarettes, alcohol, and drugs (Ögel, 2001), addiction is discussed very broadly. In addition to chemical substances, an individual's extreme willingness to perform certain behaviors is defined as addiction (Orford, 2001). Digital addiction is one of these types of addictions. Since, thanks to developing technology, individuals and societies can now communicate with each other much more easily and quickly than in the past, technology is considered to affect communication positively. However, behavioral disorders defined as digital addiction have emerged as a result of technology's being used as an end in and of itself rather than a means, and many individuals have found it nearly, if not completely impossible to control themselves. Accordingly, this study has sought to investigate the university students' digital addiction and communication skills in terms of different variables and to determine whether the digital addiction levels affect students' communication skills.

* Lecturer, Sivas Cumhuriyet University, Vocational School of Health Services, arslanaysel.58@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-8775-1119

** Dr., Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, sbardakci@cumhuriyet.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3720-5029

Methodology

Research data were obtained using random sampling, which is one of several general screening models.

Participants

The study's sample consisted of 1,108 students (653 females and 455 males) studying at eight different faculties in Sivas Cumhuriyet University during the fall semester of the 2019-2020 academic year.

Data Collection Tools

To collect data for this research, the Digital Addiction Scale developed by Kesici and Tunç (2018) and the Communication Skills Inventory developed by Ersanlı and Balcı (2016) were used. The Digital Addiction Scale consists of 19 items. The scale incorporates five sub-dimensions, namely, overuse (5 items), relapse (3 items), blocking the flow of life (4 items), mood (4 items), and inability to leave (3 items). The Communication Skills Inventory consists of 45 items and has three sub-dimensions, namely, mental (15 items), emotional (15 items), and behavioral (15 items).

Statistical Analysis

While analyzing data, total score variables received by students on the various sub-dimensions of the Digital Addiction Scale and the Communication Skills Inventory were tested for normalcy by a Kolmogorov-Smirnov test. The results of this test revealed that some of the subscale scores showed normal distribution whereas others did not. However, the skewness and kurtosis values of these variables were also analyzed, and it was determined that the skewness and kurtosis values of all variables were within normal limits (± 1). Accordingly, we decided to use parametric statistical methods after concluding that all variables were normally distributed. An independent samples t-test and one way ANOVA tests were conducted and the results were tabulated. After the ANOVA test, we subjected data to a Tukey test to determine from which groups differences arose. Finally, we used a Path Analysis under a Structural Equation Modeling (SEM) to investigate whether university students' digital addiction had an impact on their communication skills. We adopted the two-stage approach of Anderson and Gerbing (1988) while conducting the path analysis.

Findings

The analyses found there to be significant differences in scores on the subscales of blocking the flow of life, mood, and inability to quit by students' gender. While the total scores of female students were found to be significantly higher in the two subscales blocking the flow of life and mood, male students' total scores were significantly higher in the subscale inability to quit. When students' communication skills are taken into

consideration, we found that the total score of all three factors showed a significant difference by the students' gender. After examining group averages, we found that female students' mental, emotional, and behavioral communication skills were significantly higher than male students.

A significant difference was found in the total scores of the sub-factor digital addiction and blocking the flow of life by students' grade level. According to this finding, first year students are more likely to think that digital addiction prevents the flow of their lives than fourth year students. In the other sub-factors of digital addiction and in all three sub-dimensions of communication skills, no statistically significant difference was observed by education level.

Significant differences were found in the total scores overuse, blocking the flow of life, and inability to quit (all digital addiction sub-factors) by place of family residence. At this stage, the Tukey multiple comparison test conducted to determine the groups in which the differences in the factors revealed the overuse scores of students residing in a big city to be higher than those of students residing in the city. In fact, students living in the big city area have higher inability to quit scores than those living in the village and city.

Finally, the path analysis revealed that three digital addiction sub-factors (e.g., overuse, relapse, inability to quit) have a statistically significant effect on students' mental and behavioral communication skills. When regression coefficient values are taken into consideration, we find that overuse has a negative effect on students' mental and behavioral communication skills. On the other hand, we have found that relapse and inability to quit have a positive effect on students's mental and behavioral communication skills.

Result and Recommendations

It is thought that directing young people into social activities like sports, music, art, and literature at a very young age may prevent them from becoming increasingly lonely and contribute to their sense of belonging. It should be noted that many young people who prefer digital media prefer solitariness. This study demonstrates that young people's communication skills are affected by this situation. Young people who know that they are accepted by their families and that they will be accepted express themselves better in general and have a greater ability to communicate with the people in their environment (Avcı & Yıldırım, 2014). When young people are not able to engage in positive communication with their families, they not only seek refuge in virtual worlds, which leads to digital addiction, but can also make negative friends and even join gangs, leading them to experiment with alcohol, cigarettes, drugs, and other types of addiction (Gül & Güneş, 2009). Both families and school educators with knowledge about problems related to adolescence will help to ensure that the necessary measures are taken to prevent young people from experiencing bigger problems and to facilitate the effective use of coping strategies in the even that a negative event does occur.

Kaynakça/References

- Aktan, E. (2018). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 405-421.
- Anderson, J. C., & Gerbing, D. W. (1988). Structural equation modeling in practice: A review and recommended two-step approach. *Psychological Bulletin*, 103, 411-423.
- Ansoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 1(1), 55-67.
- Arslan, A., Kırık, A. M., Karaman, M., & Çetinkaya, A. (2015). Lise ve üniversite öğrencilerinde dijital bağımlılık. *İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 8, 34-58.
- Arslan, A. (2018). Ortaokul öğretmenlerinin öğrencilerin ergenlik problemlerine ilişkin kullandıkları çözüm stratejileri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37, 57-84.
- Arslan, A. (2019a). Ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Sivas ili örneği. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 63-80. DOI: 10.30855/gjes.2019.05.02.004
- Arslan, A. (2019b). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri ve öz-yeterlik algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(1), 146-173. DOI: 10.7822/omuefd.491548
- Arslan, A. (2020a). Üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *International e-Journal of Educational Studies*, 4(7), 27-41. DOI: 10.31458/iejes.600483
- Arslan, A. (2020b). Ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeyleri ve şiddet eğilimlerinin belirlenmesi. *Journal of Computer and Education Research*, 8(15), 86-113. DOI:10.18009/jcer.652390
- Ayhan, B., & Çavuş, S. (2015). Online game addiction among high school students. Daba-Buzoianu. C., Arslan, H. ve İcbay, M. A. (Ed.). *Contextual Approaches in Communication* içinde (s. 85-93). Frankfurt, Almanya: Peterlang Academic Research.
- Avcı, Ö. H., & Yıldırım, İ. (2014). Ergenlerde şiddet eğilimi, yalnızlık ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(29-1), 157-168.
- Aydın, F., & Horzum, M. B. (2015). Öğretmenlerin bilgisayar oyun bağımlılık düzeylerini yordayan değişkenlerin incelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 2015, 2(1), 52-66.
- Aydiner, S. (2017). Ortaokul kademesindeki öğrencilerin bilgisayar bağımlılıkları ile benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bagozzi, R. P., & Fornell, C. (1982). Theoretical concepts, measurement, and meaning. Vol. 2, C. Fornell (Ed.) *In a second generation of multivariate analysis*, (pp. 5-23). Chicago: American Marketing Association.
- Bıçakçı, İ. (2000). *İletişim ve halkla ilişkiler*. (3.Baskı). Ankara: Mediacat Kitapları.
- Bingöl, G., & Demir, A. (2011). Amasya sağlık yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri. *Göztepe Tıp Dergisi*, 26(4), 152-159.
- Bulut, N. B. (2004). İlköğretim sınıf öğretmenlerinin iletişim becerilerine ilişkin algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 443-452.
- Bülbül, H., Tunç, T., & Aydın, F. (2018). Üniversite öğrencilerinde oyun bağımlılığı: kişisel özellikler ve başarı ile ilişkisi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(3), 97-111.
- Carnes, P. (2001). *Out of the shadows: Understanding sexual addiction*. Hazelden Publishing.
- Ceyhan, A. A. (2011). İnternet kullanma temel nedenlerine göre üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanımı ve algıladıkları iletişim beceri düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(1), 59-77.

- Çakır, H., & Topçu, H. (2005). Bir iletişim dili olarak internet. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 71-96.
- Çalapkulu, Ç. (2015). *Kişilerarası iletişim sürecinde romantik eşlerde iletişim ötesi iletişim aktörlerinin kullanımı: Anadolu üniversitesi iletişim bilimleri fakültesi öğrencileri örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Çam, E. (2012). *Öğretmen adaylarının eğitsel ve genel amaçlı facebook kullanımları ve facebook bağımlılıkları (SAÜ Eğitim Fakültesi örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Çam, H. H., & Nur, N. (2015). Adölesanlarda internet bağımlılığı prevalansı ile psikopatolojik semptomlar ve obezite arasındaki ilişkinin incelenmesi. *TAF Prev Med Bull*, 14(3), 181-188.
- Çetinkaya, M. (2013). *İlköğretim öğrencilerinde internet bağımlılığının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Çetinkaya, Z. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(2), 567-576.
- Dalaylı, F. Ü. (2017). Orta yaş üstü bireylerde sosyal medya bağımlılığı ve sosyal izolasyon. *In ICPRESS (International Congress on Politic, Economic and Social Studies. 3, October*.
- Dilci, T., Arslan, A., & Ersoy, M. (2019). 0-12 yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre belirlenmesi: Sivas ili örnekleme. *Tarih Okulu Dergisi (TOD) / Journal of History School (JOHS)*, 12(38), 122-142. DOI No: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh1514>
- Dökmen, Ü. (2003). *İletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (2004). *Küçük şeyler*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dursun, A., & Eraslan-Çapan, B. E. (2018). Ergenlerde dijital oyun bağımlılığı ve psikolojik ihtiyaçlar. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 128-140.
- Erdamar, G., & Kurupınar, A., (2014). Ortaöğretim öğrencilerinde görülen madde bağımlılığı alışkanlığı ve yaygınlığı: Bartın ili örneği. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 65-84.
- Erdoğan, İ. (2002). *İletişimi anlamak*. Ankara: Erk Yayınevi.
- Ersanlı, K., & Balci, S. (2016). İletişim becerileri envanterinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(10), 7-12.
- Eryılmaz, S., & Çukurluoğ, Ö. (2018). Lise öğrencilerinin dijital bağımlılıklarının incelenmesi: Ankara ili, Çankaya ilçesi örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 889-912.
- Esen, C. A. (2012). *Spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve atılganlık düzeylerinin incelenmesi (Muğla Üniversitesi Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Gençler, S. L. (2011). *Ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık durumlarının internet kullanım profilleri ve demografik özelliklere göre farklılıklarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Gökçearslan, Ş., & Durakoğlu, A. (2014). Ortaokul öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(14), 419-435.
- Gönüç, S. (2009). *İnternet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı demografik değişkenler ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Greenfield, D. N. (1999). Psychological characteristics of compulsive internet use: A preliminary analysis. *Cyber Psychology and Behavior*, 2(5), 403-412.
- Griffiths, M. D. (1991). Amusement machine playing in childhood and adolescence: A comparative analysis of video games and fruit machines. *Journal of Adolescence*, 14, 53-73.

- Griffiths, M. D. (1995a). *Adolescent gambling*. London: Routledge.
- Griffiths, M. D. (1996). Behavioural addiction: An issue for everybody? *Journal of Workplace Learning*, 8(3), 19-25.
- Gül, S. K., & Güneş, İ. D. (2009). Ergenlik dönemi sorunları ve şiddet. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 79-101.
- Güler, M. (1990). *Endüstri işletmelerinin iş doyumu ve depresyon, kaygı ve diğer bazı değişkenlerin etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hazar, Z., Demir, G. T., Namlı, S., & Türkeli, A. (2017). Ortaokul öğrencilerinin dijital oyun bağımlılığı ve fiziksel aktivite düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(3), 320-332.
- Horzum, M. B. (2011). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(159).
- Karagöz, Y. (2016). *SPSS ve AMOS 23 uygulamalı istatistiksel analizler*. 1. Basım. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaya, A. (2011). *Kişilerarası ilişkiler ve etkili iletişim*. (3. Baskı). Ankara: PegemA Akademi Yayıncılık.
- Kayrı, M., & Günüş, S. (2016). Yüksek ve düşük sosyoekonomik koşullara sahip öğrencilerin internet bağımlılığı açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *The Turkish Journal on Addictions*, 3(2), 165-183.
- Kesici, A., & Tunç, N. F. (2018). The development of the digital addiction scale for the university students: Reliability and validity study. *Universal Journal of Educational Research*, 6(1), 91-98.
- Korkut, F. (2016). İletişim becerilerini değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi: Güvenirlik ve geçerlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 18-23.
- Kuss, D. J., & Griffiths, M. (2011). Online social networking and addiction a review of the psychological literature. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 8, 3528-3552. doi:10.3390/ijerph8093528
- Marks, I. (1990). Behavioural (non-chemical) addictions. *British Journal of Addiction*, 85, 1389-1394.
- McIlwraith, R., Jacobvitz, R. S., Kubey, R., & Alexander, A. (1991). Television addiction: Theories and data behind the ubiquitous metaphor. *American Behavioral Scientist*, 35, 104-121.
- Meydan, C. H., & Şeşen, H. (2015). *Yapısal eşitlik modellemesi AMOS uygulamaları*, 2. Baskı. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Monette, D. R., Sullivan, T. J., & DeJong, C. R. (2013). *Applied social research: A tool for the human services*. Canada: Nelson Education.
- Mustafaoğlu, R., & Yasacı, Z. (2018). Dijital oyun oynamanın çocukların ruhsal ve fiziksel sağlığı üzerinde olumsuz etkileri. *Bağımlılık Dergisi*, 19(3), 51-58.
- Nacar, F. S., & Tümkaya, S. (2011). Sınıf öğretmenlerinin iletişim ve kişilerarası problem çözme becerilerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(2), 493-511.
- Omole, C. O., & Ayeni, B. O. (2013). Internet use: Breakthrough or breakdown? Child & adolescent therapy and e-therapy. *IFE Psychologia: An International Journal*, 21(3), 260-267.
- Orford, J. (2001). Addiction as excessive appetite. *Addiction*, 96(1), 15-31.
- Ögel, K. (2001). *İnsan, yaşam ve bağımlılık. Tartışmalar ve gerekçeler*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Özdamar, K. (2013). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi*. 9. Baskı. Ankara: Nisan Kitapevi.
- Özen, Y., & Gül, A. (2007). Sosyal ve eğitim bilimleri araştırmalarında evren-örneklem sorunu. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 394-422.

- Özkan, M. (2010). *İnsan, iletişim ve dil*. (3. Baskı). İstanbul: Akademik Kitaplar.
- Peele, S., & Brodsky, A. (1975). *Love and addiction*. New York: Taplinger.
- Shaw, M., & Black, D. W. (2008). Internet addiction: Definition, assessment, epidemiology, and clinical management. *CNS Drugs*, 22(5), 353-365.
- Siyez, D. M. (2015). Üniversite öğrencilerinin onay bağımlılığı ve empatinin sosyal fayda aracılığıyla aşırı internet kullanımına etkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16(1), 30-36.
- Şahin, F. Y. (1998). Grupla iletişim becerileri eğitiminin üniversite öğrencilerinin iletişim beceri düzeylerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 22(110), 12-19.
- Taş, İ., & Ayas, T. (2015). Relationship the level of internet addiction with personality traits of high school students/Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyinin kişilik özellikleriyle ilişkisi. *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 150-162.
- Tsai, C. C., Lin, S. S. J., & Tsai, M. J.(2001). Developing an internet attitude scale for high school students. *Computers & Education*, 37(1), 41-51.
- Tunçeli, H. İ. (2013). Öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Sakarya Üniversitesi örneği). *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(3), 51-58.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1995). *Cinsiyet, evlilik uyumu, depresyon ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arası ilişkiler üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Usluata, A. (1997). *İletişim*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yaman, E. (2011). *İletişimin Türkçesi*. (1. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yellowlees, P. M., & Marks, S. (2007). Problematic internet use or internet addiction? *Computers in Human Behavior*, 23(3), 1447-1453.
- Young, K. S. (1996). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology and Behavior*, 1(3), 237-244.
- Young, K. S. (1998). *Caught in the net: How to recognize the science of internet addiction and a winning strategy for recovery*. New York, NY: John Wiley and Sons, Inc.
- Yurdakul, I. K., Dönmez, O., Yaman, F., & Odabaşı, H. F. (2013). Dijital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(4), 883-896.
- Zıllıoğlu, M. (2007). *İletişim nedir?* İstanbul: Cem Yayınevi.

Copyright © 2020 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2020 • 8(20) • 71-100

ISSN 2147-8473

İNCELEME / ARAŞTIRMA

Ergenlerin Sosyal Karşılaştırma ve Duygusal Öz-Yeterlik Düzeylerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

*Zöhre Kaya**

*Yunus Savaşlı***

Öz

Bu çalışmada, farklı lise türlerinde öğrenim gören öğrencilerin sosyal karşılaştırma eğilimleri ile duygusal öz-yeterlik düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeline dayalı olarak yürütülen bu çalışmada, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Van ili merkez ilçelerinde öğrenim gören beş farklı liseden toplam 570 öğrenci katılımcı olarak yer almıştır. Bu katılımcıların %52.5'i kadın, %47.5'i erkektir. Araştırmanın verileri; Sosyal Karşılaştırma Ölçeği, Duygusal Öz-yeterlik Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmada, ölçeklerin güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları kapsamında doğrulayıcı faktör analizi ve madde analizi yapılmıştır. Veri analizinde frekans dağılımı, aritmetik ortalama, bağımsız örneklem için t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, ergenlerin sosyal karşılaştırma eğilimleri ile duygusal öz-yeterliğin duyguları düşüncüyü destekleyici olarak kullanma alt boyutunun cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği, buna göre erkeklerin ortalamalarının kadınların ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Elde edilen diğer bulgulara göre ailesinin ekonomik durumunu orta düzeyde değerlendiren ergenlerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Okul türü açısından ise, fen lisesine devam eden öğrencilerin sosyal karşılaştırma düzeyleri ile duygusal öz-yeterlik ölçeğinin düzenleme alt boyutu puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, ergenlerin psikolojik iyi oluş ve benlik şemalarının gelişiminde sosyal karşılaştırma süreçlerinin ve duygusal öz-yeterliğin etkili olduğu söylenebilir. Aynı zamanda ruh sağlığı açısından koruyucu bir işlev gören sosyal karşılaştırma ve duygusal öz-yeterliğe ilişkin çalışmaların artırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Karşılaştırma, Öz-yeterlik, Duygusal Öz-yeterlik, Ergenlik, Lise Öğrencileri

* Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, zohrekaya@yyu.edu.tr. ORCID: 0000-0001-9211-3632

** Uzm. Psk. Dan., Van Millî Eğitim Müdürlüğü, ynsvsvl65@gmail.com. ORCID: 0000-0002-2287-4812

Not: Bu çalışma birinci yazarın danışmanlığında yürütülen "Ergenlerin Sosyal Karşılaştırma ve Duygusal Öz-Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı lisansüstü tez çalışmasından üretilmiştir.

Abstract

This study aims to investigate the social comparison tendencies and emotional self-efficacy levels of students enrolled in different types of high schools in terms of certain variables. Based on a relational survey model, this study is conducted with 570 students enrolled in five different high schools located in the central districts of Van in the 2017-2018 academic year participated. Of these participants, 52.5% were female and 47.5% were male. Data were collected using the Social Comparison Scale, the Emotional Self-Efficacy Scale, and the Personal Information Form. In the study, both a confirmatory factor analysis and item analysis were performed to test reliability and validity whereas frequency distributions, arithmetic mean, a t-test for independent samples, and a one-way analysis of variance (ANOVA) were used to analyze data. The study found that adolescents' social comparison tendencies and levels of using emotions to assist thought differed significantly by gender and that males had a higher average than females. Furthermore, adolescents who considered their families' economic status to be moderate had higher levels of social comparison. In terms of school type, students attending science high schools were less likely to engage in social comparison and earned lower scores on the regulation subscale of the emotional self-efficacy than students attending other types of schools. It can therefore be concluded that social comparison processes and emotional self-efficacy are effective in the development of adolescents' psychological well-being and self-schemas. It is also considered important to increase the number of studies on social comparison and emotional self-efficacy, as these concepts are helpful in protecting mental health.

Keywords: Social Comparison, Self-efficacy, Emotional Self-efficacy, Puberty, High School Students.

Giriş

Kimlik gelişimi, geleceğe hazırlanma, toplumsal hayata ve yaşanan değişimlere uyum sağlama gibi önemli gelişmelerin yaşandığı ergenlik dönemi, G. Stanley Hall tarafından “stresli ve fırtınalı” bir dönem olarak nitelendirilmektedir (Döğücü, 2004). Ergenlik dönemindeki birey fiziksel, psikolojik, sosyal ve bilişsel olarak önemli bir değişim ve gelişim göstermektedir. Yetişkin davranışları öğrenmeye yönelen ergen çevresiyle girdiği etkileşimde bir takım alışkanlıklar kazanır ve çevreye uyum sağlamada yeni tutumlar geliştirir (Kaya, 2016). Ergenlik döneminde birey yeni roller denerken aynı zamanda kimlik bulma çabasındadır. Bireyin kişilik özelliklerini tanıması, kimliğini bulma ve kişilik oluşumunda önemli bir aşamadır.

Yaşamın her döneminde olduğu gibi ergenlik döneminde de bireyin kendini değerlendirme ve tanıma süreçlerinden birisi de sosyal karşılaştırmadır. İnsanlar yaşamın birçok alanında kendilerini diğerleriyle kıyaslamaktadır. Karşılaştırma yapılacak kişiler ile hangi

noktalarda karşılaştırmanın yapılacağı çeşitlilik göstermektedir. Yetenek, fikirler, fiziksel yapı, sosyal ilişkiler, yaşam tarzı gibi birçok noktada başkalarıyla karşılaştırmalar mümkün olabilmektedir (Festinger, 1954; Locke ve Nekich, 2000; Wheeler ve Miyake, 1992). Bütün bu karşılaştırmalar bireylerin duygu durumunu etkilemektedir (Kaşdarma, 2016).

Ergenlik dönemi aynı zamanda, kimliğin oluştuğu, bireyin sosyalleştiği ve bu evreden sonra gelen yetişkinlik dönemi de dahil bütün yaşamını etkileyecek psikolojik, fizyolojik ve sosyal gelişmelerin yaşandığı evredir (Yılmaz, 2010). Erişkin olmaya doğru ilerleyen bu dönemde bireyin kimlik kazanma uğraşısı, başkaları tarafından nasıl algılandığı ve onlarda nasıl bir etki oluşturduğu önem kazanır. Bu dönemde çevrenin etkisiyle ergende oluşan düşünceler, bireyin olumlu bir benlik şemasına sahip olmasını ve sosyalleşmesini şekillendirmektedir (Gül, 2016). Ergenlik döneminde bilişsel becerilerin gelişimi, ergenin kendisini başkalarıyla kıyaslamasına ve bu kıyaslamalar ile değerlendirme yapmasını sağlamaktadır (Erikson, 1994).

Sosyal karşılaştırma, bireyin kendisi hakkında bir yargıya varabilmesi ve bu yargıyı oluşturmaya yönelik kendisini, başkalarını ölçüt olarak değerlendirmesidir. Bu değerlendirme süreci sosyal karşılaştırma süreci olarak adlandırılmaktadır (Bilgin, 2003). Sosyal karşılaştırma, kişilerin kendilerine ilişkin bilgileri ve kendilerine yönelik oluşturdukları kanaatleri diğerleriyle kıyaslayarak bilgi sahibi oldukları bilinç dışı oluşan bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2010). Festinger (1954), sosyal karşılaştırmayı, insanın kendi fikir ve becerilerini objektif bir standart olmadığına diğer kişilerle kıyaslaması ve kendilerine ilişkin bir yargıya varması olarak açıklamaktadır. Taylor, Neter ve Wayment'e (1995) göre, sosyal hayatın bireylerin bilişsel yapıları üzerinde etkili olduğu noktalardan birisi, kişinin kendisine dair bilgi edinmesinde başkalarını ölçüt almasıdır. Sonuç olarak, bireyin kendisini okul, işyeri, aile gibi ortamlarda değerlendirmesi, geliştirmesi ve kendi hakkında bazı düşüncelere sahip olmasında sosyal karşılaştırma bir araç olarak işlev görmektedir (Bilgin, 2007).

Ergenlik döneminde ruhsal açıdan iyi oluşun sağlanmasında duygusal öz-yeterliğin önemli olduğu ifade edilmektedir. Ergenin yaşadığı olumsuz duygulara karşı yüksek duygusal öz-yeterliğe sahip olması kendisinde güven oluşturmada ve böylece bu sorunlarla daha rahat baş edebileceği belirtilmektedir (Willemse, 2008). Duygusal öz-yeterlik, Petrides ve Furnham (2000; 2001; 2003) tarafından öz-yeterlik ve duygusal zeka kavramlarının birleştirilmesiyle ortaya atılan bir kavramdır. Duygu ile bağlantılı olarak algılanan yetenekler ve buna bağlı olarak gelişen bir inanç olarak tanımlanmaktadır (Petrides, Sangareasu, Furnham ve Fredrickson, 2006). Duygulara yönelik uyumlu algılama, duygunun bilişsel geliştirici kullanımı, duygunun doğru anlaşılması ve duygunun düzenlenmesi zihinsel ve fiziksel açıdan sağlıklı olmaya önemli katkılar sağlamaktadır (Totan, İkiz ve Karaca, 2010).

Ergenlik döneminin her evresinde bireyin güç olaylar karşısında başa çıkma yeterliğini güçlendirecek durumlar ortaya çıkmaktadır. Öz-yeterlik inancının, öz-düzenleme

aracılığıyla akademik başarıyı yükselttiği, olumsuz davranışları azaltarak akran baskısına karşı koymayı sağladığı, böylece ergenlerin gelişimleri üzerinde önemli etkiler yarattığı belirtilmektedir (Bandura, Pastorelli, Barbaranelli ve Caprara, 1999). Bu açıdan bakıldığında öz-yeterlik inancının önleyici ve koruyucu işleve sahip olduğu görülmektedir. Çünkü ergenlerin duygusal öz-yeterlik düzeyleri yüksek olduğunda, olumsuz yaşantılarla karşı karşıya kaldıklarında ya da kendilerine yönelik herhangi bir tehdit unsuru söz konusu olduğunda süreci yönetmeleri daha başarılı olmaktadır. Böylece duygusal öz-yeterliğin yüksekliği depresyon ya da kaygıya karşı koruyucu bir faktör işlevi görmektedir. Bununla birlikte düşük duygusal öz-yeterliğin etkili problem çözmeye engel olduğu ve dolayısıyla çocuk ve ergenlerde depresyon ve kaygı riskini yükselttiği (Muris, 2002) üzerinde durulmaktadır.

İnsan ilişkilerinde temel iki boyut üzerinde durulmaktadır. İnsanlar bir yönüyle başkalarına benzemek için uğraşırken bir yönüyle de farklılaşmak ve üstün olmak amacındadırlar. Bu noktadan hareketle gerek benzemek için gerekse farklılaşmak için olsun bireylerin bu iki temel amacı gerçekleştirmek için başkalarını ölçüt alarak kendilerine ilişkin bir fikir oluşturmaları beklenmektedir. Bunun gerçekleştirilmesi ise sosyal karşılaştırma süreçlerine dayanmaktadır. Birey, yaşamında karşılaştığı bazı durumlar ve girilen sosyal karşılaştırmalar sonucunda kendisini başkalarından yetersiz olarak algıladığında psikolojik belirtilerin oluşması muhtemeldir (Yılmaz, 2010).

Alanyazın incelendiğinde, duygusal öz-yeterlik kavramının son zamanlarda ortaya çıkan yeni bir terim olduğu ve bu konuya ilişkin ulusal alanyazında çok çalışmanın olmadığı görülmektedir. Bu çalışmada, bireyin kendi yeteneklerini anlaması ve değerlendirmesi açısından önemli bir faktör olan sosyal karşılaştırma ve duyguların işlevselliği ile sorunlarının üstesinden gelebilme yeterliliğini geliştiren duygusal öz-yeterlilik kavramları bazı sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Ulaşılabilen alanyazın incelemelerinde ergenlerde sosyal karşılaştırma ile duygusal öz-yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanılmaması, bu araştırmanın ergenler üzerinde önemli etkisi olduğu düşünülen bu değişkenlere ilişkin önemli veriler ortaya koyacağı beklenilmektedir. Yukarıda belirtilenlerden hareketle; bu çalışmada, farklı lise türlerinde öğrenim gören öğrencilerin sosyal karşılaştırma eğilimleri ile duygusal öz-yeterlik düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Ergenlerin sosyal karşılaştırma ve duygusal öz-yeterlik düzeylerinin cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik düzey, okul türü, anne-baba eğitim ve meslek durumu gibi demografik değişkenlere göre incelenmesinin amaçlandığı bu çalışma genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeline dayalı olarak yürütülmüştür.

Evren ve Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evrenini, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Van ili merkez ilçelerinde (Edremit, İpekyolu, Tuşba) öğrenim gören ortaöğretim öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubunu ise merkez Edremit, İpekyolu ve Tuşba ilçesi sınırları içerisinde bulunan 5 farklı ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 9., 10., 11 ve 12. sınıflarına devam eden öğrenciler arasından ulaşılabilen toplam 570 öğrenci oluşturmuştur. Katılımcıların 299'u (% 52.5) kadın, 271'i (% 47.5) erkektir. Öğrencilerin % 40.5'i Anadolu lisesinde, % 19.1'i fen lisesi, % 19.6'sı meslek lisesi ve % 20.7'si imam hatip lisesinde öğrenim görmektedir. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	299	52.5
	Erkek	271	47.5
Yaş	14-15 yaş	179	31.4
	16-17 yaş	280	49.1
	18 yaş ve üzeri	111	19.5
Kardeş sayısı	4 kardeş ve daha az	277	48.6
	5 kardeş ve üstü	293	51.4
Anne öğrenim düzeyi	Okur yazar değil	195	34.2
	Okur-yazar	53	9.3
	İlkokul	176	30.9
	Ortaokul	71	12.5
	Lise	47	8.2
	Üniversite	28	4.9
Baba öğrenim düzeyi	Okur yazar değil	50	8.8
	Okur-yazar	48	8.4
	İlkokul	155	27.2
	Ortaokul	107	18.8
	Lise	117	20.5
	Üniversite	93	16.3

Anne mesleği	Ev hanımı	546	95.8
	Memur	18	3.2
	İşçi	2	0.4
	Çiftçi	1	0.2
	Serbest Meslek	2	0.4
	Emekli	1	0.2
Baba mesleği	Çalışmıyor	26	4.6
	Memur	127	22.3
	İşçi	82	14.4
	Çiftçi	20	3.5
	Serbest meslek	258	45.3
	Emekli	56	9.9
Ailenin ekonomik durumu	Düşük	99	17.4
	Orta	410	71.9
	Yüksek	61	10.7
Okul türü	Anadolu lisesi	231	40.5
	Fen lisesi	109	19.1
	Meslek lisesi	112	19.6
	İmam hatip lisesi	118	20.7

Tablo 1’de görüldüğü üzere, katılımcıların % 31.4’ü 14-15 yaş, % 49.1’i 16-17 yaş ve % 19.5’i 18-19 yaş grubundadır. Katılımcıların %48.6’sı kendisi dahil 4 ve daha az kardeş, %51.4’ü 5 ve daha fazla kardeştir. Katılımcıların %34.2’sinin annesi okur-yazar değilken, %9.3’ünün annesi okur-yazar, %30.9’unun annesi ilkokul, %12.5’i ortaokul, %8.2’si lise ve %4.9’u üniversite mezunudur. Katılımcıların % 8.8’inin babası okur-yazar değil % 8.4’ünün babası okur-yazar, % 27.2’sinin babası ilkokul, % 18.8’inin ortaokul, % 20.5’inin lise, % 16.3’ünün üniversite mezunudur. Katılımcıların % 95.8’inin annesi çalışmıyor veya ev hanımıyken, % 4.2’sinin annesi herhangi bir işte çalışmakta ya da emeklidir. Katılımcıların %4.6’sının babası çalışmıyor, % 9.9’unun babası emekli, %22.3’ünün babası memur, %14.4’ünün babası işçi, % 3.5’inin babası çiftçi, %45.3’ünün babası serbest meslek sahibidir. Katılımcıların % 17.4’ü ailesinin ekonomik durumunu düşük, % 71.9’u orta, % 10.7’si yüksek olarak algılamaktadır.

Veri Toplama Araçları

Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ). Bireyin kendisini başkaları ile karşılaştırdığında farklı boyutlarda kendini nasıl değerlendirdiğine ilişkin algılarını belirlemek için Şahin, Durak ve Şahin (1993) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin çift kutuplu 18 maddesi olmakla birlikte, anlaşılabilirliği sağlamak için işaretleme 1-6 arasında Likert tarzında yapılmaktadır. İki

kutuplu maddeler, 6 noktalı bir boyut üzerinden alınan puanlara göre değerlendirilmektedir. Yüksek puanlar, olumlu benlik şemasına, düşük puanlar olumsuz benlik şemasına işaret etmektedir. Güvenirlik açısından incelendiğinde ölçeğin Cronbach alpha değeri .87 olarak bulunmuştur.

Duygusal Öz-yeterlik Ölçeği (DÖYÖ). Kirk, Schutte ve Hine (2008) tarafından geliştirilen ve Totan, İkiz ve Karaca (2010) tarafından Türkçeye uyarlanıp güvenirlik-geçerlik çalışmaları yapılan DÖYÖ; duyguları düzenleme, duyguları düşünmeye destekleyici olarak kullanma, duyguları anlama ve duyguları algılama şeklinde isimlendirilen dört boyutta, toplam 32 maddeden oluşan, beşli Likert tipinde bir ölçme aracıdır. Ölçek toplam ve alt boyutlarından alınan yüksek puan duygusal öz yeterliğin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Özgün formunu geliştiren Kirk, Schutte ve Hine (2008) betimleyici faktör analizi sonucunda ölçeğin toplam varyansın % 44'ünü açıklamada yeterlik gösterdiğini ve Cronbach alfa değerinin .96 olduğunu belirlemiştir. Uyarlama çalışmaları sırasında Totan, İkiz ve Karaca (2010) ise ölçeğin özgün formunda yer alan dört faktörlü yapısını, Türkçe formunda da koruduğunu ($\chi^2= 1556$, $sd= 460$, $\chi^2/sd= 3.39$, CFI= .94, RMSEA= .07) ve iç tutarlık düzeylerinin .70 ile .83 arasında olduğunu rapor etmişlerdir.

Kişisel Bilgi Formu. Katılımcıların cinsiyet yaş, kardeş sayısı, okul türü, anne ve baba eğitim ve meslek durumu ve ailenin ekonomik durumu ile ilgili bilgilerin yer aldığı bir formdur.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada ölçeklerin güvenirlik ve geçerlik çalışmaları kapsamında Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA), madde analizi (madde toplam korelasyonu ve Cronbach Alpha) kullanılmıştır. DFA ve yol analizi için AMOS 22.0, madde analizi ve karşılaştırma testleri için SPSS 21.0 programları kullanılmıştır. Yapısal eşitlik modellerinde model uyumunun değerlendirilmesinde “Ki-kare istatistiğinin serbestlik derecesine oranı” (X^2/sd), “bireysel parametre tahminlerinin istatistiksel anlamlılığı” (t değeri), “kalıntılara dayanan uyum indeksleri” (SRMR, GFI), “bağımsız modele dayanan uyum indeksleri” (NFI, NNFI, CFI) ve “yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA)” olarak sınıflandırılan uyum indeksleri kullanılmıştır. Güvenirlik çalışması kapsamında madde-toplam korelasyonu ve Cronbach Alpha testleri uygulanmıştır. Cronbach alpha testin iç tutarlığını; madde toplam korelasyonu test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklar. Her iki test, test maddelerinin ayırt ediciliğini gösterir. Madde-toplam korelasyonunun pozitif ve yüksek olması, maddelerin benzer davranışları örneklediğini gösterir ve testin iç tutarlığının yüksek olduğunu gösterir. Genel olarak madde-toplam korelasyonu .30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği, .20-.30 arasında kalan maddelerin gerektiğinde teste alınabileceği söylenebilir. Cronbach Alpha iç tutarlığı göstermekte olup genellikle .70'in üzerinde olması beklenir (Büyüköztürk, 2011).

Ölçek ve alt boyut puanlarının normallik sınavında Çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) değerleri kullanılmıştır. Sürekli bir değişkenden elde edilen puanların normal dağılım özelliğinde kullanılan çarpıklık ve basıklık değerlerinin (Skewness) ± 1 sınırları içinde kalması puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir. Puanların karekök, logaritmik veya ters döndürme yöntemleriyle normal dağılımları sağlanarak parametrik testler kullanılabilir (Büyüköztürk, 2011; Tabachnick & Fidell, 2007). Ölçek ve alt boyut puanları normalden önemli bir sapma göstermediğinden demografik değişkenlere göre karşılaştırmalarda bağımsız iki örneklem t ve ANOVA testinden yararlanılmıştır. ANOVA testinde ortaya çıkan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD post hoc testinden yararlanılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir.

Duygusal Öz-yeterlik Ölçeğinin DFA sonuçları

Duygusal öz-yeterlik ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum indeks değerleri Tablo 2'de gösterilmiştir. İlk doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre model uyum indekslerinin uygun olmadığı ve faktör yüklerinin .40'ın altında olduğu tespit edildiğinden öncelikle faktör yükü uygun olmayan maddeler aşamalı olarak ölçekten çıkarılarak faktör analizi tekrarlanmış ve ölçekte 28 madde kaldığı tespit edilmiştir.

Tablo 2. Duygusal Öz-yeterlik Ölçeği Model Uyum İndeksleri

Model Uyum İndeksleri	32 madde 4 boyut	28 madde 4 boyut *
X ² /sd	3.01	2.58
RMSEA	.06	.05
SRMR	.06	.05
GFI	.84	.90
NFI	.71	.79
NNFI	.76	.84
CFI	.78	.86
Faktör yükü (min-max)	.30-.61	.40-.61
Standart hata (min-max)	.10 – .26	.10 – .19

*Kovaryans bağlantılarıyla

Faktör yükü düşük maddelerin ölçekten çıkarılması ve uygun kovaryans bağlantıları sonucunda duygusal öz-yeterlik ölçeğinin 4 boyut ve kalan 28 maddeden oluşan yapısının uygun olduğu tespit edilmiştir. DFA sonuçlarına göre model uyum indeksleri genel olarak iyi, hata varyansları düşük (.10 ile .19 aralığında, Tablo 2); faktör yükleri .40 ile .61 aralığında ve t değerleri .01 düzeyinde anlamlıdır (Tablo 3).

Tablo 3. Duygusal Öz-yeterlik Ölçeği DFA ve Madde Analizi Sonuçları

Faktör ve Maddeler	Std. β	t	R ²	r	α (0,89)
Düzenleme					
M2	.40		.16	.34	.70
M8	.45	7.32**	.21	.40	
M12	.57	7.08**	.32	.47	
M16	.54	7.77**	.29	.41	
M24	.54	7.64**	.29	.40	
M28	.58	7.63**	.33	.41	
M32	.46	7.85**	.21	.47	
Destekleme					
M6	.49		.24	.39	.70
M10	.42	7.52**	.17	.43	
M14	.49	8.35**	.24	.40	
M18	.58	9.12**	.33	.41	
M22	.47	8.12**	.22	.46	
M26	.47	8.07**	.22	.50	
M30	.54	8.79**	.29	.50	

Anlama					
M4	.44		.19	.49	.73
M7	.42	7.30**	.18	.52	
M11	.49	9.02**	.24	.47	
M15	.53	8.28**	.28	.40	
M19	.53	8.28**	.28	.44	
M23	.61	8.89**	.37	.47	
M27	.52	8.27**	.27	.48	
Algılama					
M5	.51		.26	.42	.71
M9	.53	9.27**	.28	.52	
M13	.44	8.20**	.19	.46	
M17	.54	9.41**	.29	.47	
M21	.45	8.34**	.20	.49	
M25	.55	9.57**	.31	.50	
M29	.54	9.39**	.29	.47	
r: Madde Toplam Korelasyonu		**p< .01			

Madde analizi sonuçlarına göre ölçeğin Cronbach alpha katsayısı .89; alt boyutların alpha katsayıları sırasıyla .70 – .70 – .73 ve .71 olarak tespit edilmiştir. Ölçekteki tüm maddeler için madde-toplam korelasyonu .30'dan yüksek (.34 ile .50 aralığında) olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3). Elde edilen bulgulara göre Duygusal Öz-yeterlik Ölçeği 28 madde ve 4 boyutlu yapısı ile güvenilir ve geçerli bir ölçektir.

Sosyal Karşılaştırma Ölçeğinin DFA sonuçları

Sosyal Karşılaştırma ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum indeks değerleri Tablo 4'te gösterilmiştir. İlk doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre model uyum indekslerinin uygun olmadığı ve faktör yüklerinin .40'ın altında olduğu tespit edildiğinden öncelikle faktör yükü uygun olmayan maddeler çıkarılarak faktör analizi tekrarlanmış ve ölçekte 16 madde kaldığı tespit edilmiştir.

Tablo 4. Sosyal Karşılaştırma Ölçeği Model Uyum İndeksleri

Model Uyum İndeksleri	18 madde tek boyut	16 madde tek boyut*
X ² /sd	7.92	3.99
RMSEA	.11	.07
SRMR	.08	.05
GFI	.80	.93
NFI	.71	.90
NNFI	.70	.89
CFI	.74	.92
Faktör yükü (min-max)	.24-.67	.40-.61
Standart hata (min-max)	.10 – .13	.10 – .19

*Kovaryans bağlantılarıyla

Faktör yükü düşük maddelerin ölçekten çıkarılması ve uygun kovaryans bağlantıları sonucunda sosyal karşılaştırma ölçeğinin tek boyut ve kalan 16 maddeden oluşan yapısının uygun olduğu tespit edilmiştir. DFA sonuçlarına göre model uyum indeksleri genel olarak iyi, hata varyansları düşük (.10 ile .19 aralığında) (Tablo 4); faktör yükleri .40 ile .61 aralığında ve t değerleri .01 düzeyinde anlamlıdır (Tablo 5).

Tablo 5. Sosyal Karşılaştırma Ölçeği DFA ve Madde Analizi Sonuçları

Maddeler	Std. β	t	R ²	r	α	
M1	.51		.26	.50	.88	
M2	.55	11.92**	.30	.56		
M3	.55	11.61**	.31	.56		
M4	.66	10.64**	.43	.62		
M5	.51	9.12**	.26	.49		
M6	.56	9.69**	.31	.54		
M7	.59	10,00**	.35	.59		
M9	.47	8.74**	.22	.42		
M10	.40	7.75**	.16	.38		
M11	.56	9.75**	.32	.56		
M12	.66	10.72**	.44	.64		
M13	.54	9.49**	.29	.55		
M15	.66	10.68**	.43	.60		
M16	.62	10.26**	.38	.55		
M17	.62	9.59**	.38	.54		
M18	.64	10.48**	.40	.57		
r: Madde Toplam Korelasyonu		**p< .01				

Madde analizi sonuçlarına göre ölçeğin Cronbach alpha katsayısı .88 olarak tespit edilmiştir. Ölçekteki tüm maddeler için madde-toplam korelasyonu .30'dan yüksek (.38 ile .64 aralığında) olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5). Elde edilen bulgulara göre Sosyal Karşılaştırma Ölçeği 16 madde ve tek boyutlu yapısı ile güvenilir ve geçerli bir ölçektir.

Bulgular

1. Ergenlerin Sosyal Karşılaştırma ve Duygusal Öz-yeterlik Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ergenlerin sosyal karşılaştırma ve duygusal öz-yeterlik puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem için t-testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Ergenlerin SKÖ ve DÖYÖ'den Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	t	p
Sosyal Karşılaştırma	Kadın	299	4.30	.95	-3.16	.002
	Erkek	271	4.54	.83		
Duygusal Öz-yeterlik	Kadın	299	3.44	.61	-.81	.420
	Erkek	271	3.48	.62		
Duyguları düzenleme	Kadın	299	3.40	.74	-1.05	.296
	Erkek	271	3.46	.75		
Duyguları düşünceyi destekleyici olarak kullanma	Kadın	299	3.33	.77	-2.26	.024
	Erkek	271	3.47	.70		
Duyguları anlama	Kadın	299	3.51	.73	.49	.627
	Erkek	271	3.48	.73		
Duyguları algılama	Kadın	299	3.54	.74	.16	.877
	Erkek	271	3.53	.71		

Tablo 6 incelendiğinde, ergenlerin sosyal karşılaştırma puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği ($t_{(568)} = -3.16$; $p < .05$); erkeklerin sosyal karşılaştırma puanının ($\bar{X} = 4.54$), kadınların puanından ($\bar{X} = 4.30$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Duygusal öz-yeterlik açısından bakıldığında, sadece duyguları düşünceyi destekleyici olarak kullanma alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu ($t_{(568)} = -2.26$; $p < .05$); buna göre

erkeklerin puanı ($\bar{X}=3.47$), kadınların puanından ($\bar{X}=3.33$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Duygusal öz-yeterlik toplam puan ($t_{(568)}=-.81$; $p>.05$), duyguları düzenleme ($t_{(568)}=-1.05$; $p>.05$), duyguları anlama ($t_{(568)}=.49$; $p>.05$) ve duyguları algılama ($t_{(568)}=.16$; $p>.05$) alt boyut puanlarının ise cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

2. Ergenlerin Sosyal Karşılaştırma ve Duygusal Öz-yeterlik Puanlarının Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ergenlerin sosyal karşılaştırma ve duygusal öz-yeterlik düzeylerinin ailenin sosyo-ekonomik durumuna göre incelenmesi amacıyla yapılan varyans analizi sonuçları Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7. Ergenlerin SKÖ ve DÖYÖ'den Aldıkları Puanların Ailenin Ekonomik Durumuna Göre ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutlar	Ailenin Ekonomik Durumu	n	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Sosyal Karşılaştırma	Düşük	99	4.27	.97	3.50	.031	B>A,C
	Orta	410	4.47	.88			
	Yüksek	61	4.23	.91			
Duygusal Öz-yeterlik	Düşük	99	3.35	.68	1.90	.151	
	Orta	410	3.48	.60			
	Yüksek	61	3.50	.61			
Duyguları Düzenleme	Düşük	99	3.34	.79	1.11	.330	
	Orta	410	3.46	.74			
	Yüksek	61	3.39	.70			
Duyguları düşüncüyü destekleyici olarak kullanma	Düşük	99	3.26	.83	1.89	.151	
	Orta	410	3.42	.73			
	Yüksek	61	3.42	.70			

Duyguları Anlama	Düşük	99	3.35	.82	2.30	.101
	Orta	410	3.52	.69		
	Yüksek	61	3.57	.79		
Duyguları Algılama	A-Düşük	99	3.46	.79	.98	.378
	B-Orta	410	3.54	.71		
	C-Yüksek	61	3.62	.66		

Tablo 7’de görüleceği üzere, ergenlerin duygusal öz-yeterlik düzeylerinin ailenin sosyo-ekonomik durumuna göre farklılaşmadığı ($F_{(2-569)} = 1.90$; $p > .05$); ancak sosyal karşılaştırma puanlarının ailenin ekonomik durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F_{(2-569)} = 3.50$; $p < .05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre ailesinin ekonomik durumunu orta düzeyde algılayan ergenlerin sosyal karşılaştırma puanı ($\bar{X}=4.47$), ailesinin ekonomik durumunu düşük ($\bar{X}=4.27$) ve yüksek olarak algılayan ergenlerin puanından ($\bar{X} = 4.23$) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

3. Ergenlerin Sosyal Karşılaştırma ve Duygusal Öz-yeterlik Puanlarının Okul Türüne Göre Karşılaştırılması

Ergenlerin sosyal karşılaştırma ve duygusal öz-yeterlik düzeylerinin okul türüne göre anlamlı farklılık yaratıp yaratmadığının incelenmesi amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bu analize ilişkin sonuçlar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Ergenlerin SKÖ ve DÖYÖ’den Aldıkları Puanların Okul Türüne Göre ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutlar	Okul Türü	n	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Sosyal Karşılaştırma	A-Anadolu Lisesi	231	4.43	.83	9.13	.000	A,C,D>B
	B-Fen Lisesi	109	4.04	.97			
	C-Meslek Lisesi	112	4.64	.89			
	D-İmam Hatip Lisesi	118	4.51	.91			

Duyusal Öz-yeterlik	Anadolu Lisesi	231	3.52	.58	1.75	.157	
	Fen Lisesi	109	3.36	.59			
	Meslek Lisesi	112	3.48	.64			
	İmam Hatip Lisesi	118	3.43	.66			
Duyuları Düzenleme	Anadolu Lisesi	231	3.48	.69	5.17	.002	A,C,D>B
	Fen Lisesi	109	3.18	.74			
	Meslek Lisesi	112	3.53	.76			
	İmam Hatip Lisesi	118	3.47	.78			
Duyuları düşünceyi destekleyici olarak kullanma	Anadolu Lisesi	231	3.41	.75	.78	.507	
	Fen Lisesi	109	3.30	.74			
	Meslek Lisesi	112	3.45	.72			
	İmam Hatip Lisesi	118	3.41	.74			
Duyuları anlama	Anadolu Lisesi	231	3.56	.73	1.75	.157	
	Fen Lisesi	109	3.52	.67			
	Meslek Lisesi	112	3.43	.77			
	İmam Hatip Lisesi	118	3.39	.74			
Duyuları Algılama	A-Anadolu Lisesi	231	3.63	.69	2.40	.067	
	B-Fen Lisesi	109	3.45	.67			
	C-Meslek Lisesi	112	3.51	.76			
	D-İmam Hatip Lisesi	118	3.44	.78			

Tablo 8’de görüldüğü gibi; ergenlerin devam ettikleri okul türü açısından duygusal öz-yeterlikleri incelendiğinde, sadece duyguları düzenleme alt boyutunda anlamlı farklılık gösterdikleri saptanmıştır ($F_{(3-569)} = 5,17; p < .05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre Anadolu ($\bar{X} = 3.48$), meslek ($\bar{X} = 3.53$) ve imam hatip ($\bar{X} = 3.47$) lisesinde öğrenim gören ergenlerin duyguları düzenleme puanı, fen lisesinde öğrenim gören ergenlerin puanından ($\bar{X} = 3.18$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Ergenlerin duygusal öz-yeterlik toplam puan ($F_{(3-569)} = 1.75; p > .05$), duyguları düşüncüyü destekleyici olarak kullanma ($F_{(3-569)} = .78; p > .05$), duyguları anlama ($F_{(3-569)} = 1.75; p > .05$) ve duyguları algılama ($F_{(3-569)} = 2.40; p > .05$) alt boyut puanlarının devam edilen okul türüne göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür.

Ergenlerin sosyal karşılaştırma puanları incelendiğinde, okul türüne göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F_{(3-569)} = 9,13; p < .05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre Anadolu ($\bar{X} = 4.43$), meslek ($\bar{X} = 4.64$) ve imam hatip ($\bar{X} = 4.51$) lisesinde öğrenim gören ergenlerin sosyal karşılaştırma puanı, fen lisesinde öğrenim gören ergenlerin puanından ($\bar{X} = 4.04$) anlamlı düzeyde daha yüksektir (Tablo 8).

4. Ergenlerin Sosyal Karşılaştırma ve Duygusal Öz-yeterlik Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması

Ergenlerin sosyal karşılaştırma ve duygusal öz-yeterlik puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yapılan ANOVA Testi sonuçlarına Tablo 9’da yer verilmiştir.

Tablo 9. Ergenlerin SKÖ ve DÖYÖ’den Aldıkları Puanların Yaş Gruplarına Göre ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutlar	Yaş Grupları	n	\bar{X}	SS	F	p
Sosyal Karşılaştırma	14-15 yaş	179	4.45	.83	.27	.763
	16-17 yaş	280	4.38	.93		
	18 yaş ve üstü	111	4.43	.96		

Duygusal Öz-yeterlik	14-15 yaş	179	3.45	.61	.13	.878
	16-17 yaş	280	3.48	.58		
	18 yaş ve üstü	111	3.44	.69		
Duyguları Düzenleme	14-15 yaş	179	3.38	.76	.61	.546
	16-17 yaş	280	3.44	.71		
	18 yaş ve üstü	111	3.47	.81		
Duyguları düşüncüyü destekleyici olarak kullanma	14-15 yaş	179	3.41	.77	.53	.587
	16-17 yaş	280	3.41	.71		
	18 yaş ve üstü	111	3.33	.78		
Duyguları anlama	14-15 yaş	179	3.48	.73	.40	.668
	16-17 yaş	280	3.52	.70		
	18 yaş ve üstü	111	3.45	.79		
Duyguları Algılama	14-15 yaş	179	3.54	.69	.03	.968
	16-17 yaş	280	3.53	.70		
	18 yaş ve üstü	111	3.53	.81		

Tablo 9’da görüleceği üzere, ergenlerin sosyal karşılaştırma [$F_{(2-569)} = .27$; $p > .05$], duygusal öz-yeterlik toplam puan [$F_{(2-569)} = .13$; $p > .05$], duyguları düzenleme [$F_{(2-569)} = .61$; $p > .05$], duyguları anlama [$F_{(2-569)} = .40$; $p > .05$] ve duyguları algılama [$F_{(2-569)} = .27$; $p > .05$] alt boyutlarından aldıkları puanların yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

5. Ergenlerin Sosyal Karşılaştırma ve Duygusal Öz-yeterlik Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Ergenlerin sosyal karşılaştırma ve duygusal öz-yeterlik puanlarının anne öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Ergenlerin SKÖ ve DÖYÖ'den Aldıkları Puanların Anne Öğrenim Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutlar	Anne Öğrenim Düzeyi	n	\bar{X}	SS	F	p
Sosyal Karşılaştırma	Okur-yazar değil	195	4.35	.89	1.90	.109
	Okur-yazar	53	4.57	.79		
	İlkokul	176	4.51	.90		
	Ortaokul	71	4.40	.96		
	Lise/üniversite	75	4.24	.96		
Duygusal Öz-yeterlik	Okur-yazar değil	195	3.41	.59	.53	.711
	Okur-yazar	53	3.48	.54		
	İlkokul	176	3.49	.60		
	Ortaokul	71	3.51	.70		
	Lise/üniversite	75	3.47	.68		
Duyguları Düzenleme	Okur-yazar değil	195	3.44	.73	.69	.600
	Okur-yazar	53	3.47	.72		
	İlkokul	176	3.47	.67		
	Ortaokul	71	3.42	.88		
	Lise/üniversite	75	3.30	.82		

Duyguları düşünceyi destekleyici olarak kullanma	Okur-yazar değil	195	3.34	.76	.54	.704
	Okur-yazar	53	3.39	.61		
	İlkokul	176	3.44	.72		
	Ortaokul	71	3.44	.79		
	Lise/üniversite	75	3.40	.81		
Duyguları anlama	Okur-yazar değil	195	3.40	.71	1.68	.154
	Okur-yazar	53	3.58	.65		
	İlkokul	176	3.49	.74		
	Ortaokul	71	3.57	.81		
	Lise/üniversite	75	3.61	.72		
Duyguları algılama	Okur-yazar değil	195	3.48	.70	.72	.579
	Okur-yazar	53	3.48	.74		
	İlkokul	176	3.56	.72		
	Ortaokul	71	3.63	.76		
	Lise/üniversite	75	3.55	.74		

Tablo 10 incelendiğinde, ergenlerin sosyal karşılaştırma [$F_{(4-569)} = 1.90$; $p > .05$], duygusal öz-yeterlik toplam puan [$F_{(4-569)} = .53$; $p > .05$], duyguları düzenleme [$F_{(4-569)} = .69$; $p > .05$], duyguları düşünceyi destekleyici olarak kullanma [$F_{(4-569)} = .54$; $p > .05$], duyguları anlama [$F_{(4-569)} = 1.68$; $p > .05$] ve duyguları algılama [$F_{(4-569)} = .72$; $p > .05$] alt boyutlarından aldıkları puanların anne öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

6. Ergenlerin Sosyal Karşılaştırma ve Duygusal Öz-yeterlik Puanlarının Baba Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Ergenlerin sosyal karşılaştırma ve duygusal öz-yeterlik puanlarının baba öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA Testi sonuçlarına Tablo 11’de yer verilmiştir.

Tablo 11. Ergenlerin SKÖ ve DÖYÖ'den Aldıkları Puanların Baba Öğrenim Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutlar	Baba Öğrenim Düzeyi	n	\bar{X}	SS	F	p
Sosyal Karşılaştırma	Okur-yazar değil	50	4.27	.92	1.04	.394
	Okur-yazar	48	4.36	.74		
	İlkokul	155	4.46	.85		
	Ortaokul	107	4.45	1.05		
	Lise	117	4.50	.93		
	Üniversite	93	4.28	.84		
Duygusal Öz-yeterlik	Okur-yazar değil	50	3.37	.60	.34	.891
	Okur-yazar	48	3.44	.57		
	İlkokul	155	3.49	.62		
	Ortaokul	107	3.47	.63		
	Lise	117	3.47	.64		
	Üniversite	93	3.45	.60		
Duyguları Düzenleme	Okur-yazar değil	50	3.44	.87	.72	.610
	Okur-yazar	48	3.47	.81		
	İlkokul	155	3.47	.70		
	Ortaokul	107	3.48	.71		
	Lise	117	3.40	.75		
	Üniversite	93	3.31	.75		

Duyguları düşünceyi destekleyici olarak kullanma	Okur-yazar değil	50	3.28	.80	.35	.883
	Okur-yazar	48	3.36	.59		
	İlkokul	155	3.40	.77		
	Ortaokul	107	3.39	.73		
	Lise	117	3.42	.80		
	Üniversite	93	3.43	.68		
Duyguları anlama	Okur-yazar değil	50	3.30	.72	.92	.465
	Okur-yazar	48	3.51	.63		
	İlkokul	155	3.55	.75		
	Ortaokul	107	3.47	.77		
	Lise	117	3.52	.71		
	Üniversite	93	3.49	.72		
Duyguları algılama	Okur-yazar değil	50	3.45	.67	.44	.822
	Okur-yazar	48	3.42	.83		
	İlkokul	155	3.55	.70		
	Ortaokul	107	3.54	.75		
	Lise	117	3.55	.71		
	Üniversite	93	3.56	.70		

Tablo 11'e bakıldığında, ergenlerin sosyal karşılaştırma [$F_{(5-569)} = 1.04; p > .05$], duygusal öz-yeterlik toplam [$F_{(5-569)} = .34; p > .05$], duyguları düzenleme [$F_{(5-569)} = .72; p > .05$], duyguları düşünceyi destekleyici olarak kullanma [$F_{(5-569)} = .35; p > .05$], duyguları anlama [$F_{(5-569)} = .92; p > .05$] ve duyguları algılama [$F_{(5-569)} = .44; p > .05$] alt boyutlarından aldıkları puanların baba öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır.

7. Ergenlerin Sosyal Karşılaştırma ve Duygusal Öz-yeterlik Puanlarının Anne-Baba Meslek Durumuna Göre Karşılaştırılması

Bu çalışmada ergenlerin sosyal karşılaştırma eğilimlerinin ve duygusal öz-yeterlik düzeylerinin anne meslek durumuna göre anlamlı bir farklılık yaratıp yaratmadığı incelenmek istenmiş, ancak gruplar arasındaki önemli sayı farkı (ev hanımı/çalışmıyor: 546; çalışan/emekli: 24) nedeniyle karşılaştırma yapılamamıştır.

Ergenlerin sosyal karşılaştırma eğilimlerinin ve duygusal öz-yeterlik düzeylerinin baba meslek durumu açısından incelenmesi amacıyla yapılan varyans analizi sonuçları Tablo 12'de yer almaktadır.

Tablo 12. Ergenlerin SKÖ ve DÖYÖ'den Aldıkları Puanların Baba Mesleğine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutlar	Baba Mesleği	n	\bar{X}	SS	F	p
Sosyal Karşılaştırma	Çalışmıyor/ emekli	83	4.44	.82	2,05	.105
	Memur	127	4.24	.93		
	İşçi	102	4.43	.90		
	Serbest meslek	258	4.48	.91		
Duygusal Öz-yeterlik	Çalışmıyor/ emekli	83	3.39	.62	1,16	.325
	Memur	127	3.43	.60		
	İşçi	102	3.55	.54		
	Serbest meslek	258	3.47	.64		
Duyguları Düzenleme	Çalışmıyor/ emekli	83	3.41	.70	1,76	.153
	Memur	127	3.33	.73		
	İşçi	102	3.56	.65		
	Serbest meslek	258	3.42	.79		

Duyguları düşünceyi destekleyici olarak kullanma	Çalışmıyor/ emekli	83	3.30	.75	1.37	.250
	Memur	127	3.33	.75		
	İşçi	102	3.48	.67		
	Serbest meslek	258	3.42	.76		
Duyguları anlama	Çalışmıyor/ emekli	83	3.44	.72	.70	.553
	Memur	127	3.49	.70		
	İşçi	102	3.58	.72		
	Serbest meslek	258	3.48	.75		
Duyguları algılama	Çalışmıyor/ emekli	83	3.42	.77	.94	.423
	Memur	127	3.57	.71		
	İşçi	102	3.57	.66		
	Serbest meslek	258	3.53	.73		

Tablo 12'e bakıldığında, ergenlerin sosyal karşılaştırma [$F_{(4-569)}=2.05$; $p>.05$], duygusal öz-yeterlik toplam [$F_{(4-569)}=1.16$; $p>.05$], duyguları düzenleme [$F_{(4-569)}=1.76$; $p>.05$], duyguları düşünceyi destekleyici olarak kullanma [$F_{(4-569)}=1.37$; $p>.05$], duyguları anlama [$F_{(4-569)}=.70$; $p>.05$] ve duyguları algılama [$F_{(4-569)}=.94$; $p>.05$] alt boyutlarından aldıkları puanların baba meslek durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, ergenlerin sosyal karşılaştırma ve duygusal öz-yeterlik düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, ergenlerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği; erkeklerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin kadınlara oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Alanyazın incelendiğinde, elde edilen bu bulgunun desteklendiği çalışmalar olmakla birlikte bazı çalışma sonuçlarıyla örtüşmediği görülmektedir. Bu çalışmadan elde edilen bulguya benzer olarak Özgüröçlü (1991) tarafından yapılan çalışmada da, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha olumlu bir

benlik algısına sahip olduğu bulunmuştur. Erkeklerin kadınlara oranla daha olumlu bir benlik algısına sahip olması, araştırmacı tarafından toplumsal ve kültürel yapıyla ilişkilendirilmiş ve erkeğin toplum içinde daha fazla ön planda olmasının bu sonuç üzerinde etkili olabileceği belirtilmiştir. Yapılan bazı çalışmalarda (Gülbahçe, 2007; Teközel, 2000), bu çalışmadan elde edilen bulgunun tersine kadınların sosyal karşılaştırma düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Lise öğrencilerinin sosyal karşılaştırma ve depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelendiği çalışmada (Erözkan, 2004) ise, ergenlerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Sosyal karşılaştırma puanlarının erkek ergenlerin lehine yüksek olmasının nedeni toplum tarafından erkeklerin çocukluktan itibaren toplumda çokça desteklenmeleridir (Gülbahçe, 2007). Son yıllarda sosyal hayatın birçok alanında cinsiyet açısından bazı farklılıkların ortadan kalktığı gözlenmiş olsa da, özellikle geleneksel aile ve toplum yapısının devam ettiği kültürlerde hala erkekler farklı roller yüklediği söylenebilir. Bu da erkeklerin daha çok kabul gördüğü, desteklendiği ve dolayısıyla kendilerine ilişkin değerlendirmelerini olumlu etkilemesini sağladığı düşünülmektedir.

Ergenlerin duygusal öz-yeterlik düzeyleri cinsiyete göre incelendiğinde, duyguları düşünceyi destekleyici olarak kullanma alt boyutunda anlamlı farklılaşma olduğu, erkeklerin kadınlardan daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Bu çalışmadan elde edilen bulguya benzer olarak, Valois, Umstattd, Zullig ve Paxton (2008), Telef (2011), Muris (2002) ve Willemse (2008) tarafından yapılan çalışmalarda erkeklerde duygusal öz-yeterliğin kadınlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ancak, Ergin (2000), Petrides ve Furnham (2000), Totan, İkiz ve Karaca (2010) ve Ceylan (2013) tarafından yapılan çalışmalarda ise kadınların duygusal öz-yeterlik düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Duyguların düşünceyi destekleyici bir şekilde kullanılması olarak kavramsallaştırılan bu alt boyutta erkeklerin daha yüksek puan almış olmaları erkeklerin duygularını aktarmada ve bunları savunmada arkadaşları ve ailesi tarafından daha çok teşvik edilmeleri olabilir.

Araştırma bulgularına göre ailesinin sosyo-ekonomik durumunu orta düzeyde algılayan ergenlerin sosyal karşılaştırma düzeyleri, yüksek ve düşük olarak algılayan ergenlerin ortalamalarından daha yüksektir. Demografik açıdan incelendiğinde ergenlerin büyük çoğunluğunun ailesinin ekonomik durumunu orta düzeyde algıladıkları görülmüştür. Anlamlı farklılık çıkmış olması öğrencilerin büyük bölümünün bu grupta olmasıyla ilişkili olabileceği düşünülmekle birlikte bu veri aynı zamanda bölgesel olarak beklenen yönde bir sonucu da ortaya koymaktadır. Aynı zamanda, ailesi orta düzey sosyo-ekonomik yapıya sahip ergenlerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin yüksek olmasının sebebi hem aşağı yönlü hem de yukarı yönlü karşılaştırma kaynaklarına sahip olmaları olabilir. Orta düzey sosyo-ekonomik yapıya sahip ergenlerin aşağı yönlü karşılaştırmalarda kendilerinin onlardan daha iyi olduklarını düşünerek cesaretlenme, gururlanma, umutlanma duyguları yaşadıkları; yukarı yönlü karşılaştırmalarda ise imrenme, cesaretlenme, motive olma ve hırslanma duygularının olduğu (Kaşdarma, 2016) belirtilmiştir. Bu durumun bireyin benlik

yapısını olumlu yönde geliştirdiği düşünülmektedir. Erözkan (2004) tarafından yapılan çalışmada ise, ailesinin sosyo-ekonomik durumunu yüksek olarak algılayan bireylerin sosyal karşılaştırma puanlarının, ailesinin ekonomik durumunu düşük ve orta düzeyde algılayan kişilerin puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bunun sebeplerini; yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip kişilerin kendilerini daha iyi hissetmeleri, güvenlerinin yüksek olması, ekonomik durumlarından ötürü elde edebilirlikleri noktasında daha atılgan ve cesaretli olmaları olarak sıralamıştır.

Elde edilen bulgulara göre ergenlerin duygusal öz-yeterlik düzeyleri ile ailenin ekonomik durumu arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Algılanan sosyo ekonomik düzeyden çok ebeveynle kurulan etkileşimin ve duygusal bağın duygusal öz-yeterliliği etkileyebileceği düşünülmektedir. Elde edilen veriler Telef (2011) ve Demirdüzen (2013) tarafından yapılan çalışma sonuçlarıyla uyum göstermektedir. Sakarya (2013) tarafından yapılan çalışmada, sosyo-ekonomik durum ile duygusal öz-yeterliliğin duyguları düşünceleri destekleyici olarak kullanma ve duyguları algılama alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Yörük (2012) yapmış olduğu çalışmada, ekonomik açıdan durumu iyi olan ailelerin çocuklarının öz-yeterliklerinin daha yüksek olduğu ileri sürülmektedir. Sosyo-ekonomik durumu yüksek olan ergenlerin kendilerine ilişkin güvenlerini geliştirebileceği, olası durumlara baş etmede yeterlik inançlarının artacağı varsayılmaktadır.

Araştırmadan elde edilen diğer bir bulguya göre ergenlerin sosyal karşılaştırma düzeyleri okul türüne göre anlamlı farklılaşmaktadır. Anadolu, imam hatip ve meslek lisesi öğrencilerinin sosyal karşılaştırma düzeyleri fen lisesi öğrencilerinin düzeylerinden yüksek bulunmuştur. Alanyazın incelendiğinde Gülbahçe (2007) tarafından yapılan çalışmada okul türü ile sosyal karşılaştırma arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Fen liselerinde sosyal karşılaştırma puanlarının düşük olmasının sebebi daha çok yukarı yönlü karşılaştırmaya başvurmalarından kaynaklanabilir. Anadolu, İmam Hatip ve Meslek liselerinde öğrencilerin sosyal açıdan daha aktif olmaları olumlu bir benlik şeması geliştirmelerine yol açmış olabilir.

Araştırmada, ergenlerin duygusal öz-yeterliliğin düzenleme alt boyutunun okul türü değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Buna göre, Anadolu, Meslek ve İmam Hatip liselerindeki öğrencilerin düzenleme alt boyutundaki puanları Fen lisesinde okuyan öğrencilerin puanlarından daha yüksek bulunmuştur. Alanyazın incelendiğinde Ceylan (2013) tarafından yapılan çalışmada düz lise öğrencilerinin duyguları anlama öz-yeterliklerinin meslek lisesindeki öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Fen lisesi öğrencilerinin duygusal öz-yeterlik düzeylerinin düzenleme alt boyutunda diğer lise türlerine devam eden öğrencilerin ortalamalarından daha düşük olmasının nedeni, daha fazla akademik başarıya odaklanmaları ve sosyal ilişkilere daha az zaman ayırmaları olarak düşünülebilir.

Yaş değişkeni açısından bakıldığında ergenlerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Ergenlik döneminde benzer süreçlerden geçen bireylerin benzer yaşantılara sahip olması ve dönemin oluşturduğu ortak algılar yaş değişkeninin sosyal karşılaştırma sürecinde etkili bir değişken olmadığını açıklayabilir. Alanyazın incelendiğinde benzer olarak, Yılmaz (2010) ve Gül'de (2016) ergenlerle yapmış oldukları çalışmalarda, ergenlerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin yaş değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Ancak, Aydınli (2014) tarafından yapılan çalışmada ergenlerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılaştığı saptanmıştır. Erözkan (2004) ise, yaşla bağlantılı olarak açıklanabilecek sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık bulmuştur. Yapılan bu çalışmaya göre, lise son sınıfa devam eden öğrencilerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin diğer sınıf düzeylerine devam eden öğrencilerden anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sınıflar arasında çıkan bu farklılık; son sınıf öğrencilerinin okul, aile ve kişilerarası ilişkilerine daha net ve tutarlı bir yorum getiriyor olmaları ile açıklanmıştır. Aynı zamanda, öğrencilerin duygusal öz-yeterlik düzeylerinin de yaş değişkenine göre anlamlı farklılaşma göstermediği bulunmuştur. Benzer şekilde yapılan çok sayıda çalışmada da (Akbolat ve Işık, 2012; Demirdüzen, 2013; Willemse, 2008) duygusal öz-yeterliğin yaşa göre değişmediği saptanmıştır. Ancak, yaş değişkenine bağlı olarak öz-yeterliğin farklılaştığı bazı çalışmalar da bulunmaktadır. Vardarlı (2005) tarafından yapılan çalışmada, 12 yaşındaki erkek ergenlerin öz-yeterlik düzeylerinin diğer yaş gruplarına oranla düşük olduğu bulunurken; Telef (2011) tarafından yapılan çalışmada, 12 yaşındaki bireylerin duygusal öz-yeterlik düzeylerinin 13-17 yaş aralığındaki bireylerden daha yüksek olarak saptanmıştır. Keskin ve Orgun (2006) ise, üniversite öğrencileriyle yapmış oldukları çalışmada yaş arttıkça öğrencilerin öz-yeterlik düzeylerinin de arttığını bulgulamışlardır.

Anne eğitim düzeyi açısından incelendiğinde, ergenlerin sosyal karşılaştırma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Gülbahçe (2007) tarafından yapılan çalışmanın bulguları da bu yöndedir. Yılmaz'ın (2010) yaptığı çalışmada ise, anne eğitim düzeyi arttıkça bireylerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin de arttığı saptanmıştır. Bu durum anne eğitim seviyesinin artmasının sonucunda ergenin daha iyi anlaşılıp sorunların daha kısa bir sürede çözüme kavuşturulmasıyla açıklanmıştır. Duygusal öz-yeterliğin de anne eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Benzer şekilde bazı çalışmalardan (Ceylan, 2013; Demirdüzen, 2013; Telef, 2011) elde edilen bulgular bu araştırma bulguları ile uyum göstermektedir. Ancak alanyazında farklı sonuçların elde edildiği başka çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin, Sakarya (2013), annesi üniversite mezunu olan bireylerin duygusal öz-yeterlik düzeylerinin daha yüksek olduğunu; Özkan-Deniz (2015), ortaokul mezunu anneye sahip bireylerin duygusal öz-yeterlik düzeylerinin daha yüksek olduğunu saptamıştır. Vardarlı (2005) ise, anne eğitim durumu arttıkça genel öz yeterlik düzeyinin yükseldiğini belirtmiştir.

Baba eğitim düzeyine göre değerlendirildiğinde, bireylerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin farklılaşmadığı saptanmıştır. Bu sonucun bazı çalışma bulgularıyla desteklendiği (Aydınlı, 2014; Gülbahçe, 2007) görülmektedir. Yılmaz'ın (2010) çalışmasında ise, baba eğitim düzeyi arttıkça bireylerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin düştüğü saptanmıştır. Bu durum baba eğitim düzeyi arttıkça bireyden beklentilerin artacağı ve bireyin yapabileceği durumlarda dahi başarısız olabileceğini düşünerek bireysel özelliklerini olumsuz değerlendirebileceği varsayımına dayandırılmaktadır. Aynı zamanda, ergenlerin duygusal öz-yeterliklerinin de baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Bu bulgunun bazı çalışma sonuçlarıyla (Demirdüzen, 2013; Güven-Denizel, 2008; Telef, 2011; Vardarlı, 2005) paralellik gösterdiği görülmektedir. Ceylan (2015) ise, yapmış olduğu çalışmada baba eğitim düzeyi yüksek olan ergenlerin duygusal öz-yeterlik düzeylerinin de yüksek olduğunu saptamıştır. Benzer olarak, İşmen (2004), duygusal zeka puanlarının eğitim düzeyine göre farklılaştığını ve ilkokul düzeyinde eğitime sahip olan babaların duyguları anlama ve duyguların manipülasyonu noktasında en düşük puanı aldıklarını saptamıştır.

Bu çalışma kapsamında ergenlerin anne mesleğini tanımlamaya yönelik soru sorulmuş, ancak ortaya çıkan verilerin gruplar arasında karşılaştırma yapmak için yeterli olmadığı görülmüştür. Ancak, sadece 24 ergenin annesinin çalıştığı, kalan 546 annenin ev hanımı/çalışmadığı bulgusu demografik olarak tartışılmaya değerdir. Öğrenim durumu ile bağlantılı olarak baktığımızda, annelerin %56.4'ü eğitim düzeyi ilkokul ile üniversite arasında değişen seviyelerde olduğu görülmüştür. Aslında eğitim düzeyi ortanın üstünde olmasına rağmen çalışma hayatına dahil olan anne sayısı oldukça düşüktür. Son yıllarda gerek dünya da gerekse de ülkemizde kadınların eğitim düzeyinin gittikçe yükseldiği, kadınların iş hayatı ve sosyal hayatın birçok alanında daha aktif hale geldiğini gösteren önemli göstergeler olmasına rağmen bu çalışmada çalışan anne sayısının oldukça az olması bölgesel ve kültürel bağlam çerçevesinde açıklanabilir. Çalışmanın Türkiye'nin doğusunda bir ilde yapılması bu bulguyu açıklamakla birlikte aynı zamanda üzerinde önemle durulması gerektiğini de ortaya koymaktadır. Türkiye'nin doğusunda eğitime yönelik eğilimin daha önceki dönemlerde az olması bu sonucu doğurmuş olabilir. Erken evliliklerin, kadınların eğitimine ilişkin güdülenme eksikliği ve ataerkil değer yargıları gibi faktörlerin kadınların eğitimini aksatmış olabilir. Bu durumun kadınların çalışma hayatında daha az yer almasında etkisinin olabileceği düşünülmektedir. Toplumsal cinsiyet rolü, geleneksel bakış açısı ve girişimci olma yönünde kadınların desteklenmemesi çalışma oranının düşüklüğünü açıklayabilir. Aynı zamanda, annenin çalışmaması ve daha çok evde çocuklarının bakımıyla ilgilenmesi toplumsal olarak daha fazla kabul görülmesiyle de ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Alanyazın çerçevesinde incelendiğinde, anne mesleği ile sosyal karşılaştırma düzeyi arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalar bulunmaktadır. Yılmaz (2010) ve Aydınlı (2014) ergenler üzerinde yaptıkları çalışmada sosyal karşılaştırma ve anne çalışma durumu arasında bir ilişkiye rastlamamışlardır. Bu durum, Festinger'in (1954) sosyal karşılaştırmayı

herkesin kendini değerlendirmek için başvurduğu doğal bir süreç olarak tanımlamasıyla ilişkili olabilir. Duygusal öz-yeterlik açısından bakıldığında, Demirdüzen (2013) ve Sakarya (2013) tarafından yapılan çalışmalarda benzer bulgulara ulaşılmıştır. Bu çalışmalardan elde edilen bulgulara göre, annesi ev hanımı olan ergenlerin duyguları düzenleme puanları annesi çalışan ergenlerin puanlarından daha yüksektir. Annesi çalışmayan ergenlerin anneleriyle duygusal paylaşım noktasında daha fazla zaman bulabilmeleri ve böylece daha iyi iletişim kurabilme şansına sahip olmalarının bu sonuç üzerinde etkisi olabilir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, ergenlerin sosyal karşılaştırma düzeyleri arasında baba mesleğine göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Alanyazın incelendiğinde bu bulguyu destekleyen çalışmaların (Aydınlı, 2014; Gülbahçe, 2007; Yılmaz, 2010) olduğu görülmektedir. Duygusal öz-yeterlik açısından da baba meslek durumuna göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Demirdüzen (2013) ve Telef (2011) tarafından yapılan çalışmalarda da bu yönde bulgu elde edilmiştir. Sakarya (2013) tarafından yapılan çalışmada, babası bir işte çalışan ergenlerin duyguları düzenleme alt boyut puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Arulmani, Laar ve Easton'e (2001) göre aileleri bir işte çalışmayan çocukların öz-yeterliliği, aileleri bir işte çalışan kişilere göre daha düşüktür. Çalışmadan elde edilen bulgular farklı olsa da ebeveynlerin eğitim ve meslek durumunun ergenin benlik şemasının oluşumunda etkili olabileceği düşünülmektedir. Anne-babanın aile içinde oluşturduğu atmosfer, bireye sunulan destek onların gelişimleri açısından çok önemlidir. Bandura'nın da (1994) vurguladığı gibi, bireyin içinde bulunduğu aile dokusu, doğum sırası ve ailede bulunduğu yer onun yeterliliğini değerlendirmesi açısından çeşitli sosyal karşılaştırma fırsatları sunmaktadır. Nitekim bu yönde yapılan çok sayıda çalışma, sosyal karşılaştırmanın olumlu sonuçlarının bireyin öz-yeterliliği üzerindeki etkisinin olumlu olduğunu göstermiştir (De Cremer ve Vugt, 1998; Isobe ve Ura, 2006; Vrugt ve Koenis, 2002).

Araştırmadan elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde, cinsiyetin, sosyo-ekonomik düzeyin, okul türünün ergenlerin sosyal karşılaştırma eğilimleri ve duygusal öz-yeterlikleri açısından önemli değişkenler olduğu söylenebilir. Elde edilen bulgulara göre, erkek öğrencilerin sosyal karşılaştırma ve duygusal öz-yeterliliğin duyguları düşüncüyü destekleyici olarak kullanma alt boyutundan daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Bu sonuç, kız öğrencilerin olumlu bir benlik algısı ile duygularını aktarmada ve bunları savunma konusunda desteklenmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır. Okul türü açısından ise, fen lisesine devam eden öğrencilerin sosyal karşılaştırma düzeyleri ile duygusal öz-yeterlik ölçeğinin düzenleme alt boyutu puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Fen lisesi öğrencilerinin akademik başarıya yönlendirilmeleri ile birlikte sosyal ilişkilere de zaman ayırmaları konusunda teşvik edilebilir. Bu çalışma Van ili İpekyolu, Tuşba, Edremit ilçeleri ile sınırlıdır. Çalışmanın farklı bölgelerde kapsamı genişletilerek farklı değişkenlerle çalışılması önerilmektedir. Ergenlik dönemi gibi kritik bir evrede öğrencilerin duygusal açıdan desteklenmeleri ve duygularını tanımlayabilmeleri önem arz etmektedir. Bu noktadan hareketle duygusal öz-yeterliliğe yönelik farkındalık için öğretmenlerin ebeveynler

ile iş birliği içerisinde hareket etmeleri önemlidir. Sosyal karşılaştırma süreçlerinin yönü ve sonuçları bireyin benlik şemasını etkilediğinden ergenlere yönelik karşılaştırma süreçlerine ilişkin farkındalık çalışmalarının planlanması faydalı olacaktır. Duygusal öz-yeterlik bireyin karşılaştığı problemler ile baş edebilmesinde öneme sahiptir. Ülkemizde duygusal öz-yeterlik ile ilgili literatürde az çalışmaya rastlanmaktadır. Duygusal öz-yeterlik ile ilişkili çalışmaların artırılması ve farklılaştırılmasının önemli olacağı düşünülmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

Social Comparison and Emotional Self-Efficacy Levels of Adolescents by Demographic Variables

*Zöhre Kaya**
*Yunus Savaşlı***

Problem Statement: Adolescence is described as “a stressful and stormy period” in which individuals experience significant developments in terms of identity development, preparation for future, adaptation to social life, and changes (Dögücü, 2004). Social comparison is one of the mechanisms of self-evaluation and recognition during adolescence, as in all periods of life. During this period of becoming an adult, individuals’ efforts to forge an identity, how this identity is perceived by others, and how it impacts them gain importance. The beliefs that an adolescent embraces during this period shape whether s/he will develop a positive self-scheme and will be properly socialized (Gül, 2016). The development of cognitive skills during adolescence enables young individuals to compare themselves with others and use then these comparisons to evaluate him/herself (Erikson, 1994). Social comparison is the individual can make a judgment about him/herself by taking others as a criterion. This evaluation process is called the social comparison process (Bilgin, 2003). Emotional self-efficacy is important in ensuring mental well-being in adolescence and having high emotional self-efficacy against negative emotions experienced creates confidence in adolescents and allows them to cope with these problems more easily (Willemse, 2008). In this study, the concepts of social comparison and emotional self-efficacy were examined according to some socio-demographic variables. Due to the absence of studies examining the relationship between social comparison and emotional self-efficacy levels in adolescents, it is believed that this study will reveal important data about these variables, which are believed to have

* Dr., Department of Guidance and Counseling, Faculty of Education, Yüzüncü Yıl University, Turkey, zohrekaya@yyu.edu.tr ORCID 0000-0001-9211-3632

** Senior Psychological Counselor, Provincial Directorate for National Education, Van/Turkey, ynvssvl65@gmail.com ORCID: 0000-0002-2287-4812

Note: This study was produced from the second author’s master thesis titled “Investigation of the Relationship Between Social Comparison and Emotional Self-Efficacy Levels of Adolescents” under the supervision of the first author.

important effects on adolescents. Accordingly, this study aims to investigate the social comparison tendencies and emotional self-efficacy levels of students attending different types of high schools in light of certain demographic variables.

Method

This study seeks to analyze adolescents' social comparison and emotional self-efficacy levels in light of several demographic variables. The participants of the study totalled 570 students, of which 299 were females and 271 were males. Data for the study were collected using the Social Comparison Scale, the Emotional Self-Efficacy Scale, and the Personal Information Form. A confirmatory factor analysis and item analysis were conducted to test the scales' reliability and validity whereas descriptive statistics, at-test for independent samples, and a one-way ANOVA were used to analyze data.

Results

The study found that adolescents' social comparison tendencies and levels of using emotions to assist thought differed significantly by gender and that males had a higher average than females. Although adolescents' emotional self-efficacy does not differ by family socio-economic status, their social comparison scores differ significantly by family income. Accordingly, social comparison scores of adolescents who perceive their family's economic status to be moderate is significantly higher than the scores of adolescents who perceive their family's economic status to be low and high. When examined in terms of school type, the levels of emotion regulation and social comparison of adolescents studying in Anatolian, vocational, and Imam-Hatip high schools were significantly higher than those in science high schools.

Discussion

The study found that male students had higher social comparison levels than their female counterparts. Although several gender differences have disappeared in many areas of social life in recent years, different roles are still attributed to men, especially in cultures where traditional family and community structure continues. This allows men to be more widely accepted and supported, which, consequently, influences how they assess themselves in a positive manner. Male students scored higher than their female counterparts on using their emotions as supportive thoughts. An explanation for this is that men are more encouraged by their friends and family to express and defend their feelings. Moreover, the social comparison levels of adolescents who perceive their family income level to be moderate. The study also found that adolescents who considered their family income level to be moderate had higher social comparison levels. Analyzed demographically, 71.9% of adolescents perceived their family's economic status to be moderate. With regard to school type, students attending Anatolian, Imam Hatip, and vocational high schools were found to have higher social comparison levels than students

enrolled in science high schools. One explanation for this is that science high school students are more likely to engage in upward comparison. Similarly, the reason science high school students have, on average, lower levels of emotional self-efficacy than students attending other types of high schools in terms of regulation may be because they focus more on academic success than on social relations.

Conclusion and Suggestions

The findings of this study reveal the importance of adolescents' having emotional support and forging an identity during this critical stage of development. With this in mind, it is important that teachers and parents act in collaboration to build awareness of emotional self-efficacy. Since the direction and results of social comparison processes affect individuals' self-schemata, it would be useful to plan awareness studies on adolescents' comparison processes. Emotional self-efficacy is important as it helps individuals cope with the problems they face. Since there are only a few studies that examine emotional self-efficacy in the Turkish literature, it is thought that increasing and differentiating studies related to emotional self-efficacy increase in importance. Moreover, since this study is limited to Van's three central districts of Ipekyolu, Tusba, and Edremit, it is recommended that the scope of the study should be expanded to include different regions and different variables.

Kaynakça/References

- Akbolat, M., & Işık, O. (2012). Sağlık çalışanlarının duygusal zekâ düzeylerinin motivasyonlarına etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(1), 109-124.
- Arulmani, G., Van Laar, D., & Easton, S. (2001). Career planning orientation of disadvantaged high school boys: A study of socio economic and social cognitive variables. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 27(1-2), 7-17.
- Aydınli, S. (2014). *Ergenlerin öfke ifade biçimleri, sosyal karşılaştırma düzeyleri, umutsuzluk seviyeleri ve çatışma çözme yaklaşımlarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. *Encyclopedia of Human Behavior*, 4(4), 71-81.
- Bandura, A., Pastorelli, C., Barbaranelli, C., & Caprara, G. V. (1999). Self-efficacy pathways to childhood depression. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(2), 258.
- Bilgin, N. (2003). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü: Kavramlar. Yaklaşımlar*. İstanbul: Bağlam Yayınları,
- Bilgin, N. (2007). *Kimlik inşası*. İzmir: Aşına Kitaplar.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (14. Baskı). Ankara: Pegem Akademi
- Ceylan, İ. (2013). *Ergenlerin benlik Saygısı ve duygusal öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- De Cremer, D., & Van Vugt, M. (1998). Collective identity and cooperation in a public goods dilemma: A matter of trust or self-efficacy. *Current Research in Social Psychology*, 3(1), 1-11.
- Demirdüzen, H. (2013). *Ergenlerin algılanan sosyal destek düzeyleri ile duygusal öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.

- Döğücü, F. (2004). *Tosya ilçesinde farklı liselerde öğrenim gören ergenlerin arkadaş ilişkilerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Ergin, F. E. (2000). *Üniversite öğrencilerinin sahip oldukları duygusal zeka düzeyi ile 16 kişilik özelliği arasındaki ilişki üzerine bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı. Konya). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Erikson, E. H. (1994). *Identity: Youth and crisis* (No. 7). WW Norton & Company.
- Erözkan, A. (2004). Lise öğrencilerinin sosyal karşılaştırma ve depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 13, 1-18.
- Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human relations*, 7(2), 117-140.
- Gül, E. (2016). *Ergenlerde sosyal görünüş kaygısı ve sosyal karşılaştırmanın fonksiyonel olmayan tutum ve bilişsel çarpıtmalarla ilişkisi* (Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Gülbahçe, A. (2007). *Mesleki olgunluk düzeyleri farklı olan öğrencilerin sosyal karşılaştırma ve benlik imgelerinin incelenmesi* (Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Güven- Denizel, E. (2008). *Bir hazır giyim işletmesinde çıraklık eğitimi kapsamında çalışan ergenlerin öz-yeterlik inançlarının kimlik, sosyal karşılaştırma eğilimi ve demografik değişkenler bağlamında incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Isobe, C. & Ura, M. (2006). Effects of intergroup upward comparison, trait self-esteem, and identity shift on state self-esteem and affect in upward comparison with in-group members. *Asian Journal of Social Psychology*, 9(1), 50-58.
- İsmen, A. E. (2004). Duygusal zeka ve aile işlevleri arasındaki ilişki. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 7(11), 55-75.
- Kaşdarma, E. (2016). *Facebook'taki sosyal karşılaştırma sürecinin ve bu süreçle ilişkili faktörlerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Kaya, Z. (2016). Madde kullanan ve kullanmayan ergenlerin kişilik özellikleri ve benlik saygısı düzeylerinin sosyodemografik değişkenlere göre incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 4100-4116. doi:10.14687/jhs.v13i3.3982
- Keskin, G., & Orgun F. (2006). Öğrencilerin öz etkililik-yeterlik düzeyleri ile başa çıkma stratejilerinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 7, 92-99.
- Kirk, B. A., Schutte, N. S., & Hine, D. W. (2008). Development and preliminary validation of an emotional self-efficacy scale. *Personality and Individual Differences*, 45(5), 432-436.
- Locke, K. D., & Nekich, J. C. (2000). Agency and communion in naturalistic social comparison. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26(7), 864-874
- Muris, P. (2002). Relationships between self-efficacy and symptoms of anxiety disorders and depression in a normal adolescent sample. *Personality and Individual Differences*, 32(2), 337-348.
- Özgüroğlu, M. (1991). Adolesan dönemde benlik imajı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 75-76.
- Özkan-Deniz, B. (2015). *Ergenlerde duygusal öz-yeterlik ve sürekli kaygı ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Petrides, K. V., & Furnham, A. (2000). On the dimensional structure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 29(2), 313-320.
- Petrides, K. V., & Furnham, A. (2001). Trait emotional intelligence: Psychometric investigation with reference to established trait taxonomies. *European Journal Of Personality*, 15(6), 425-448.

- Petrides, K. V., & Furnham, A. (2003). Trait emotional intelligence: Behavioural validation in two studies of emotion recognition and reactivity to moodinduction. *European Journal of Personality*, 17(1), 39-57.
- Petrides, K. V., Sangareau, Y., Furnham, A., & Frederickson, N. (2006). Trait emotional intelligence and children's peer relations at school. *Social Development*, 15(3), 537-547.
- Sakarya, Ö. (2013). *Ergenlerin ruhsal belirtileri ile duygusal öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Şahin, N. H., Durak, A., & Şahin, N. (1993). Sosyal karşılaştırma ölçeği: *Bilişsel-davranışçı terapilerde değerlendirme*. Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics*. Pearson Education, Inc.
- Taylor, S. E., Neter, E., & Wayment, H. A. (1995). Self-evaluation processes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21(12), 1278-1287.
- Teközel, M. (2000). *Sosyal karşılaştırma süreçlerinde benliğin olumlu değerlendirilmesi ihtiyacının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Telef, B. B. (2011). *Öz-yeterlikleri farklı ergenlerin psikolojik semptomlarının incelenmesi* (Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Totan, T., İkiz, E., & Karaca, R. (2010). Duygusal öz-yeterlik ölçeğinin Türkçeye uyarlanarak tek ve dört faktörlü yapısının psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 71-95.
- Valois, R. F., Umstadd, M. R., Zullig, K. J., & Paxton, R. J. (2008). Physical activity behaviors and emotional self-efficacy: Is there a relationship for adolescents?. *Journal of School Health*, 78(6), 321-327.
- Vardarlı, G. (2005). *İlköğretim 2. kademe öğrencilerinin genel öz-yeterlik düzeylerinin yordanması* (Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Vrugt, A., & Koenis, S. (2002). Perceived self-efficacy, personal goals, social comparison, and scientific productivity. *Applied Psychology*, 51(4), 593-607.
- Wheeler, L., & Miyake, K. (1992). Social comparison in everyday life. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(5), 760.
- Willemsse, M. (2008). *Exploring the relationship between self-efficacy and aggression in a group of adolescents in the peri-urban town of Worcester* (Doctoral dissertation, University of Stellenbosch, Stellenbosch).
- Yılmaz, F. (2010). *Ortaöğretim öğrencilerinde sosyal karşılaştırma ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Yörük, C. (2012). *Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlik Düzeyleri İle Aile İşlevlerinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.

Güvencesizlik, Gençlik ve İnşaat: İnşaatın Eğitimli Gençleri Üzerine Bir Araştırma*

Ahmet Usanmaz**

Fatih Kahraman***

Öz

Toplumların günü ve geleceği olan genç bireylerin farklı toplumsal risklerden korunabilmelerinin önemli aracı eğitimidir. Gençlerin farklı nedenler (ekonomik, kültürel, siyasi vb.) ile eğitim sürecine dâhil ol(a)mamaları ciddi bir toplumsal sorun alanyken, sürece dâhil olduktan sonra farklı nedenlerden dolayı tamamlayamamaları da yaşadıkları yoksulluk ve güvencesizliğin göstergeleri arasındadır. Gençler eğitim süresi içerisinde temel ihtiyaçlarını (barınma, beslenme, ulaşım, sağlık) karşılamak ve eğitimlerine devam edebilmek adına stratejiler geliştirmişlerdir. Bu stratejiler arasında eğitim öğretim hayatına devam ederken özellikle tatil dönemlerinde buldukları şehirlerde, memleketlerinde veya büyükşehirlerin inşaat sahasında çalışmak yer almaktadır. Bu araştırma 2017-2018 eğitim öğretim yılında yoksullukları ile baş edebilmek için inşaat sektöründe çalışan yükseköğretimli gençlerin geliştirdikleri stratejilerini incelemeye yöneliktir. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesinde 2017-2018 eğitim öğretim yılında yükseköğretim eğitimine devam eden 24 üniversite öğrencisi ile yapılandırılmış görüşme formu uygulanarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite, Gençlik, İnşaat, Güvencesizlik

* Bu çalışma Dr. Öğr. Üyesi Fatih Kahraman danışmanlığında Ahmet Usanmaz'ın "Belirsiz ve Güvencesiz Dönemin Eğitim Sürecindeki Aktörleri: İnşaatçı Çalışan Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Alan Çalışması" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Doktora Öğrencisi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji ABD, Mersin, ahmetusanmaz6@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9498-1521

*** Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, İzmir, fatih.kahraman1@ikc.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4321-6330

Abstract

Education is an important tool that helps a society's young people protect themselves from various social risks. Young people's inability to participate in education for any number of reasons (e.g., economic, cultural, political) constitutes a serious societal problem and their inability to complete their course of education after beginning it is an indication that they live in poverty and precarity. Young people have developed strategies to provide for their basic needs (i.e., shelter, nutrition, transportation, health) and to continue their education. These strategies include working in construction projects in their cities of residence, hometowns, or even other metropolitan areas, especially during semester and summer break. This study aims to examine what strategies university students working in the construction sector followed to help them cope with poverty during the 2017-2018 academic year. To this end, semi-structured interviews were conducted with 24 university students enrolled in Karamanoglu Mehmetbey University during 2017-2018 academic year. The data obtained were analyzed using descriptive analysis techniques

Keywords: University, Youth, Construction, Precarity

Giriş

Toplumların günü ve geleceği konumunda olan gençlere, genç oldukları dönemde ve yetişkin olacakları ileriki dönemlerde birçok görev ve sorumluluk yüklenmektedir. Fakat günümüzde bireylerin sağlıklı bir şekilde toplumsal yaşama katılabilme hakkının önünde en büyük engellerden birini oluşturan yoksulluk olgusu, farklı toplumsal grupları farklı düzeylerde etkilemektedir (Kahraman & Kahraman, 2016, s. 183). Gençlik dönemi ve genç olma temelde 3 başlık ekseninde de tanımlanmaktadır. Bunlar sosyolojik, psikolojik ve kronolojik tanımlardır (Beşirli, 2013, s. 25). Sosyal bilimler yazınında gençlik bir yaş kategorisi ve istatistikî bilgi olarak kronolojik, toplumsal bir kategori olarak da sosyolojik tanımlamalara daha çok ihtiyaç duymaktadır. Toplumsal bir kategori olarak ele alınan gençlik, tamamen içinde bulunduğu dönemin toplumsal, siyasal ve ekonomik şartları ekseninde tanımlamaya tabi tutulur ve politikalar bu ekseninde şekillenir. Toplumun kırılgan kesimleri arasında gençler de bulunmaktadır. Gençlerin savunmasız oluşu toplumsal, siyasal ve ekonomik kırılmalar döneminde daha net şekilde ortaya çıkmaktadır (Sönmez & Mütevelliöğlu, 2009).

Çalışmada genç işsizliği ve genç yoksulluğu literatürü ele alınmış, Türkiye’de yoksulluk, işsizlik ve gençliğin durumu uluslararası kuruluşların raporlarında karşılaştırmalı olarak incelenmiş, izleyen bölümde ise yöntem ve araştırma bulgularında yoksulluğun ebeveynlerden nasıl aktarıldığı, gençlerin iş deneyimleri ve enformel alanda istihdama dahil olabilmek için izledikleri stratejiler ele alınmıştır.

TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) bulgularına göre; Türkiye toplam nüfusu 2017 sonunda 80 milyon 810 bin 525 iken bu nüfus içerisinde 15-24 yaş grubundaki genç nüfus 12 milyon 983 bin 97 olarak hesaplanmıştır. 15-24 yaş arası nüfusun genel nüfusa oranı %16,1’dir. Genç nüfusun, %51,2’sini erkek nüfus, %48,8’ini kadın nüfus oluşturmaktadır. ADNKS bulgularına göre; 2017 yılında genç nüfus oranının en yüksek olduğu il, %25,6 ile Hakkâri olarak belirlenmiştir. Genç nüfus oranının en düşük olduğu iller sırasıyla; %13 ile Muğla, %13,3 ile Balıkesir, %13,8 ile İzmir ve Sinop olmuştur. Genç nüfus oranının yüksekliği ülkeler tarafından bir avantaj olarak görülse de, bu kesime yatırımlar yapılmaması ve isteklerinin siyasal zeminde karşılık bulmaması farklı sorunları ortaya çıkarmaktadır.

Bu sorunlardan biri gençlerin eğitimidir. Eğitim, bireylerin belirli beceriler elde etmesi ve bu becerileri topluma katkı sağlamak amacıyla üretici bir birey olarak topluma sunmasını sağlar. Gençlerin gerek eğitim sürecine dahil olmadan gerekse dahil olduktan sonra karşılaştıkları başat sorunlardan biri yoksulluktur. Gençlerin hanelerinde deneyimledikleri yoksulluk eğitime ulaşamama ya da ulaştıktan sonra eğitimlerini yarıda bırakma tehlikesini artırmaktadır. Bazı önemli kuruluşlar konu ettiğimiz çıkarımları doğrular nitelikte, genç bireylerin dezavantajlı konumlarına ilişkin önemli veriler sunmaktadır.

Örneğin Eurostat’ın 2016 verilerine göre Türkiye’de 18-24 yaş arasındaki lise öğrencilerin okul bırakma oranları % 34,3 ile, 28 Avrupa ülkesi arasındaki en yüksek orandır. Türkiye’yi % 19,8 ile İzlanda ve % 19,6 ile Malta izlemektedir. Yine bu rapora göre Türkiye’de bölgeler arası farklılıklar da ön plana çıkmaktadır; Doğu Marmara’da %27,4, Batı Marmara’da %28,9, Ege’de %30,7, Akdeniz’de %35,4. Batı Anadolu’da 26,4, Orta Anadolu’da %32,8, Batı Karadeniz’de %29,6, Doğu Karadeniz’de %23,5, Doğu Anadolu’da %46,6, Güneydoğu Anadolu’da %51,6 olarak kaydedilmiştir (Eurostat, 2016). Bu oranların yanında okula devamsızlık noktasında da Türkiye’de öğrencilerin iki haftada bir okula gidememe/ devamsızlık oranları %54,2 olarak yansımaktayken bu oranın OECD ülkelerinde ortalama %14,5 olması düşündürücüdür (Uyar, 2017). Doğu ve Güneydoğu Anadolu ile Akdeniz bölgesi bu sıralamaya dâhil edilebilmektedir. Bu bölgelerde okulu bırakma nedenlerinin başında değinildiği gibi yoksulluk olgusu gelmektedir. OECD 2017 yılı verilerine göre, 35 OECD ülke ortalamasında devlet okullarında bir sınıfın mevcudu 23 öğrenci ve özel okullarda 22 öğrenci olmak üzere, bu oran Türkiye’de devlet okullarında aynı sınıfta olan öğrenci sayısı 35 ve özel kurumlarda 20 olarak hesaplanmıştır (OECD, 2017, s. 4). Diğer yandan farklı eğitim kademelerinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 2015 yılında Türkiye’de, ilköğretimde 18, ortaokulda 17, lisede 14 ve yükseköğretimde 22 olarak tespit

edilmiştir. Bu oranlar 2015 yılında OECD ülkelerinde ise ilköğretimde 15, ortaokulda 13, lisede 14, yükseköğretimde 16 olarak hesaplanmıştır (OECD, 2017, s. 5).

Ailelerin çocuklarına aktardıkları yoksulluk çocukların veya genç bireylerin eğitimde yarışa başlama noktalarını değiştirdiği gibi, yarış esnasındaki engelleri de artırabilmektedir. Bireylerin toplumsal hareketlilik şanslarını yakalamalarında önlerindeki tüm engeller, sosyal adalet kavramı ile yakından ilişkilidir. Sosyal adalet kavramı bireylerin ya da ailelerin statüsü, mesleği, ırkı, dini inancı, geliri ya da buna benzer sosyal, maddi ve kültürel sermayesi (Bourdieu & Wacquant, 2012) hangi durumda olursa olsun toplumdaki konuların ulaşılabilirliğinde eşit şanslara sahip olmasını ifade eder. Bu doğrultuda bireylerin yaşam koşullarının diğer bireyler ile eşit olmaması, eğitim hizmetlerinden faydalan(a)maması, bireylerin hayallerindeki işler yerine, buldukları her türlü işe razı olmaları, sosyal adaletin gerçekleşmesinde önemli engellerdir (Açıkalın, 2008, s. 139).

Otuz beş OECD ülkesi ile karşılaştırıldığında Türkiye de hem istihdam hem de eğitimde olmayan nüfus oranı oldukça yüksektir. OECD (2016) verilerine göre Türkiye, gençleri ne eğitim öğretimde ne de istihdamda (NEET) olan ülkeler arasında en yüksek oran ile en alt sırayı almaktadır. Türkiye’de 2016 yılında 15-19 yaş arasındaki gençlerde bu oran %18,4 tür. Türkiye’nin hemen bir üstünde %14,35 ile Meksika gelmektedir. Ama Türkiye bir yandan geçmiş yıllara oranla daha iyi performans sergilemekte; örneğin 2005 yılında hem eğitimde hem de istihdamda olmayan genç nüfus oranı %36,12 olurken 2006 yılında %35,04 olarak hesaplanmıştır. Sadece 2008 yılında bu oran %37,06 olarak kaydedilse de bu oranı 2008 de meydana gelen küresel krizle beraber değerlendirmek uygun olacaktır.

Ailelerinden devraldıkları dezavantajlılık halini (ailenin ekonomik durumu ve aile eğitim seviyesinin düşüklüğü) genç bireylerin eğitime katılmasına ve yukarı doğru hareketlilik şanslarının azalmasına neden olmaktadır. 1980 sonrası eğitimin metalaşma sürecinin daha da hızlanması yoksul genç bireylerin eğitim sistemine dâhil olup sınıf atlama, dikey yönlü hareketlilik şanslarını da ciddi ölçülerde engellemiştir. Bu süreç bir diğer yonden yoksulluğu yeniden üretmektedir (Açıkalın, 2008, s. 140). Bunun yanında yoksul ve varsıl mahalleler arasındaki ya da büyükşehir ve belediye olan iller arasındaki okullarda bile ciddi farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu durum eğitimde fırsat eşitsizliği ve temel eğitim ihtiyaçlarına ulaşmak bölgesel ya da mahallesele olarak eşit olmayan bir durumla karşıma çıkmaktadır (Açıkalın, 2008, s. 141). Genç bireyler (eğitim hayatına devam eden ya da bu sürece dâhil olabilmek için çalışan gençler) yoksullukla baş etme stratejisi olarak eğitim öncesi ve eğitim hayatlarına devam ettikleri süre içinde mevsimsel olarak istihdama katılmaktadırlar. Nitekim bu yola başvuran genç bireylerin olduğu araştırmalar da görülmektedir (Kahraman & Kahraman, 2016; Aygül, 2018; Özkaplan ve diğerleri, 2017).

Bu araştırmalar özelinde görülmektedir ki yoksul gençler eğitimlerinden arta kalan zamanlarda, yaz tatilinde veya kısmen okullarının olduğu günlerde istihdama dâhil olmaktadır ((Kahraman & Kahraman, 2016; Aygül, 2018; Özkaplan ve diğerleri, 2017).

Bu durumun ortaya çıkmasında formal destek mekanizmalarının (burs vb. desteklerin olmaması) eksik kalması sonucunda gençlerin enformel sektöre başvurmaları dikkat çekicidir. Eğitime devam eden yoksul genç bireylerin maddi olarak önemli dayanak noktaları arasında burs/ lar ve kredi bulunmaktadır. Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde yükseköğretimde bulunan genç bireylere verilen Kredi Yurtlar Kurumu bursları oldukça önemlidir. Ama bu bursların belirli kriterler ekseninde verilmesi tüm gençlerin bu hizmetten yararlanamamasına da neden olmaktadır. Bursun verilmemesi durumunda öğrenim kredisinin verilmesi, bu öğrenim kredisinin de mezun olduktan iki yıl sona geri ödenmesi şartı, gençleri zorlamaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının bu alanda yeterince aktif olmaması da sorunlardan biridir. Kamu haricinde çeşitli özel sektör bursları sadece eğitimde belirli bir öğrenci kitlesine dönük olması da yetersizliğin bir diğer göstergesidir. Örneğin belirli bir bölgede, o bölgede kurum ve kuruluşlar aracılığıyla verdiği burslar 'memleket' veya 'bölüm' temel alındığından eksik kalmaktadır. Eğitim süresi boyunca bu gibi kamu ve özel sektör desteğinin olmaması gençlerin eğitimlerine devam edebilmeleri için kendi stratejilerini geliştirmeye zorlamaktadır. Gençlerin kısa süreli yâda mevsimsel olarak işgücüne dâhil olmaları formal destek mekanizmalarının eksikliği sonucu ortaya çıkan ihtiyacı kısmı ölçüde gidermektedir. Bireylerin çalışma hayatına kısa süreli girmeleri için izledikleri yollar; tekrar enformel dayanışma ağları (hemşerilik, akrabalık ve etnisite) ile ortaya çıkmaktadır (Dericioğulları & Sallan Gül, 2016, s. 360).

Gençlerin eğitimlerinden arta kalan zamanlarda istihdama dahil olmaları ve inşaat, maden, tarım gibi zor iş kollarında kısa sürede yüksek gelir elde etmek adına istihdama katılmaları farklı sorunlara yol açmaktadır. İnşaat, maden, tarım gibi alanlarda deneyimsiz olan gençler, sadece eğitimlerini devam ettirebilmek için bu alana girerken çeşitli iş kazaları ve eğitimlerini sekteye uğratma tehlikesi ile de karşı karşıya kalmaktadır.

Türkiye'de genç nüfusun yaşadığı sorunlara bakıldığında yapılan akademik araştırmaların işsizlik ve eğitim gibi alanlarda yoğunlaşması gençlerin bu alanlarda ciddi problemler ile karşı karşıya kaldığının göstergesidir (Enelli, 2010, s. 61). Genç yoksulluğunda, yeniden üretilen bir sonraki kuşaklara aktarılan yoksulluk ve çalıştığı halde yoksul (çalışan yoksullar) olan kesimi, istihdama dâhil olduktan sonra ortaya çıkan güvencesiz, ağır şartlarda ve kayıt dışı çalışma biçimleri, gençleri istihdama dâhil etmek ile çözülemeyecek sorunlar olarak belirtilmektedir (Yentürk & Başlevent, 2012, s. 345). Sadece Türkiye'ye özgü olmamakla birlikte, Türkiye'deki gençlerin problem alanlarının başında gelen işsizlik gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler içinde benzerlik göstermekte, dünyanın birçok ülkesinde küresel bir sorun haline gelen işsizlik en çok gençleri etkisi altına almaktadır (Taş & Bilen, 2014, s. 52). Türkiye'de genç işsizlik oranları, genel olarak istihdama dâhil olan istatistikî verilerden çok daha yüksektir. Bunun yanında Türkiye'de genç nüfus oranı da (12 milyon 983 bin 97) oldukça yüksektir (Bayrakdar & İncekara, 2013, s. 16).

TÜİK resmi rakamlarına göre genç işsizlik oranı 2016 yılında %19,6 iken 2017 yılında %20 ,8 olarak kayda geçmiştir. Genç erkeklerde işsizlik oranı 2016 dan 2017 ye 0,4 puan artarak

%17,8 olurken, genç kadınlarda bu oran 2016 yılına oranla 2,4 puan artarak %26,1 oldu (TÜİK, 2017). Bir diğer yandan TÜİK'in yayınladığı Türkiye'de genel işsizlik oranları; Ülke çapında 15 ve üzerinde yaş grubuna dahil olan istihdam dışı birey sayısı 2017 yılında 2016 yılına göre 124 bin kişi artarak 3 milyon 454 bin kişi olarak hesaplanmıştır. Bunun yanında işsizlik oranlarında herhangi değişiklik olmadan %10,9 düzeyinde kalmış, işsizlik miktarı erkeklerde 0,2 puanlık düşüş ile %9,4, kadınlarda 0,4 oranında bir yükselme ile %14,1 olarak kayda geçmiştir (TÜİK, 2017). Burada bir parantez açarak şunu belirtmek gerekir ki istihdama katılım sağlamayanların yüksek kısmı iş aramayan ya da umudunu yitirerek iş aramaktan vazgeçip her an işbaşı yapmaya hazır olan kesimdir. TÜİK' de işsiz sayısını belirlerken ILO ve Eurostat' in kullandığı tanımlamaları kullanıp istihdama dâhil olmak için iş aramayanları ayrı tutmaktadır. Ama bunun yanında Türkiye'ye benzer sosyo – ekonomik yapıya sahip olan ülkeler işsizlik oranını istihdama dâhil olma düşüncesinin olduğu halde iş aramayanları da hesaplayarak geniş işsizlik tanımlamaları ile veriler elde etmektedir. Ancak genç işsizlik oranı ilk olarak genç işgücü içinde işsiz gençlerin payı olarak; ikincisi toplam işsiz kitlesi içindeki genç işsizlerin payı olarak hesaplanabilmektedir (Mütevelliöğlu ve diğerleri, 2010, s. 211-212).

Bunun yanında genel işsizlik ve genç işsizlik ile ilgili her iki yıla (2016 – 2017) ait verilerde işsizlik oranları artsa da genç işsizlik oranları genel işsizlik oranlarının çok üzerinde bir rakam ile karşımıza çıkmaktadır. Bu istatistiklere genç bireyler açısından göz atıldığında istihdama dâhil olamayanların çeşitli stratejiler geliştirdiği görülmektedir. Bu stratejiler; ya gençlerin kayıtdışı istihdama dahil olması, ya eğitim süreçlerini uzatıp işsizlikten kaçmaları şeklinde sürekli hayatlarını ve geleceklerini erteleyerek ya da ne eğitimde ne de istihdamda yer alarak pasif atalet oranı içerisinde yer almalarıdır (Işık, 2016, s. 143).

Özellikle sosyal bilimler yazınında Türkiye'de genç yoksulluğunu ele alırken dikkat edilen cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi daha da çoğaltılabilecek olan bu gibi sınıflandırmalar genç yoksulluğunu anlamak ve çözüm üretmek için yeterli olmamaktadır. Bunun yanında dezavantajlı olarak nitelenen gençler içinde politikalar geliştirmek gereklidir. Dezavantajlı olarak nitelenen genç kesim ise göç etmek durumunda kalmış, engelinin bulunması, ebeveynlerinin yoksulluğu, genç bireylerin etnik ve kültürel kimlikleri, eğitime ulaşma ve yetersiz eğitimin hâkim olduğu bölgeler de yaşamını sürdüren kişiler olarak görünür olmaktadır (Yentürk & Başlevent, 2012, s. 357). Örneğin bazı akademik araştırmalar göstermektedir ki gencin ailesinin gelir durumu yükseldikçe genç bireylerin geleceğe dair umutları da artmaktadır. Yine aynı akademik araştırmalar göstermektedir ki aile gelir durumunun düşüklüğü genç bireylerin geleceğe de karamsar bakmasının bir nedenidir (Mütevelliöğlu ve diğerleri, 2010, s. 222). Bu durumda aileden kalan sosyo ekonomik miras gencin gelecek beklentisi ile doğru orantılıdır. Ailenin gelir durumunun yükselmesi, gencin gelecek de iş sahibi olma umudunu artırmaktadır. Bu örnek özelinden anlatılmaya çalışılan genç bireylerin eğitim ile yakalamaya çalıştıkları toplumsal hareketlilik şansı da belirli noktalarda tıkanma seviyesine gelmektedir.

Türkiye’de genç işsizliğinin bu tespitlerde göz önünde bulundurularak temel nedenleri üç başlık altında toplanabilmektedir. Bunlar ülke nüfus yapısından kaynaklanan sorunlar, eğitim sisteminden kaynaklı sorunlar ve işgücü düzenlemeleri eksikliğinden kaynaklanan sorunlar olarak çeşitlilik göstermektedir (Murat & Şahin, 2011, s. 325). Nüfus yapısından kaynaklı nedenlerde, Türkiye’de genç nüfusun fazlalığı ve iç göç sonucu kentlere biriken nüfusun çalıştığı güvencesiz ve ikincil işlerin yoğun olması bu genç bireyleri dezavantajlı konuma itmektedir.(Murat & Şahin, 2011, s. 368).

Diğer yandan Türkiye’de 15-24 yaş arası grup, sadece çalışma yaşamına dâhil olmakla çözülemeyecek kadar önemli bir sorun ile yüz yüzedir. Bunların başında örneğin; kentte hayatını devam ettiren bu genç birey grubunun güvence mekanizmalarına (sigorta vb.) dâhil edilmeden çalıştırılmaları diğer yaş grubunda olan bireylerden oldukça yüksek olduğu bilinmektedir. Bunun yanında 24 yaş üzerinde bulunan nüfus grubunun, 15-24 yaş arasındaki işsizlik oranlarının neredeyse yarısı olması genç bireylere yönelik işsizliği önleme siyasalarının eksikliğinin bir sonucu olarak da okunmalıdır. 15-24 yaş arasındaki genç işsizliğini önlemek için, sosyo-ekonomik politikaların bir arada tasarlanmaları ihtiyacının da önemi ve gerekliliği belirtilmelidir. Türkiye’nin bütün paydaşlar ile düşünülmüş, yani ana aktör olan gençler ile birlikte tasarlanmış bir gençlik istihdamı stratejisine ihtiyacı vardır. Türkiye’de 15-24 yaş arasındaki grubun eğitim düzeyi, 24 yaş üzerinde bulunan grubun eğitim düzeyine göre belirgin şekilde yükselmekle birlikte eğitilmiş genç işsizler oranında ciddi yükselmeler de söz konusudur. Cumhuriyet tarihinin eğitim seviyesi en yüksek olan en genç kesiminin olduğu bu dönemde, genç bireylerin yükseköğretimleri süresince aldıkları eğitimleri doğrultusunda iş piyasasına dâhil edilmeleri gereklidir. Bu gereklilik politikacıların genç işsizlik konusunda ana gündemini oluşturması ve esas gündemi belirlemesi noktasında üzerinde durulmalıdır. Bu sektörlerde istihdam yaratılmadığı durumda ise nitelikli – eğitilmiş işgücünün işsizlik oranı son TÜİK (2017) rakamlarında olduğu gibi yükselebilecektir. Fakat eğitimin farklı aşamalarında bulunan (lise, üniversite vb.) öğrencilerin mezun oldukları takdirde işsiz kalmaları TÜİK (2017) verilerinde de görüldüğü gibi oldukça yüksektir. Özellikle örgün eğitim sürelerinin sonunda genç bireylerin iş piyasasına yönelmesini mümkün kılacak kurum ve siyasalara ihtiyaç duyulduğu, bunun yanında günümüzde mezun genç bireyler ile iş piyasası niteliklerinin uyuşmadığı da önemli bir konu olarak belirginlik kazanmaktadır (Yentürk, 2012, s. 48).

Gencin şimdi ve gelecekte daha sağlıklı bir yaşam sürebilmesi için politikalar geliştirilmeli ve bu politikaların ana katılımcısı daha öncede değinildiği gibi genç bireyler olmalıdır (Enelli, 2010, s. 44). Türkiye’de yoksul olmanın en temel nedenlerinden biri istihdama dâhil olamamak iken, çalıştığı halde yoksul olan ve ücretleri çok az miktarda olan insanlarda bulunmaktadır. Belirtilindiği gibi Türkiye’de kısa süreli, mevsimsel işlerde, eğitimde (bulunan/ bulun(a)mayan), ev işçisi statüsünde çalışanlar, tarımda aileleri ile beraber çalışan vb. bireyler sosyal güvenceden yoksun olarak çalışmaktadırlar. Bu kesimin sağlık, eğitim, gıda, ulaşım vb. hizmetlere erişim için ayırdıkları bütçeler bu kesimin daha da yoksullaşmasına neden olmaktadır (Yentürk, 2012, s. 60).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi'nde 2017-2018 yılında eğitim gören ve özellikle yılın belirli dönemlerinde (sömestr ve yaz tatillerinde) inşaatlarda çalışan 15-24 yaş arası genç bireylerin eğitim öğretim hayatları içerisinde inşaatlarda çalışma nedenlerinin belirlenmesidir.

Yöntem

Çalışma Grubu

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden derinlemesine görüşme tekniğinin kullanıldığı keşif amaçlı bir araştırmadır. Bu nedenle daha çok elde edilen verilerin ilk veriler olduğu göz önünde bulundurulmuştur (Kümbetoğlu, 2015). Çalışma grubu Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi'nde 2017-2018 yılında eğitim gören ve özellikle yılın belirli dönemlerinde (sömestr ve yaz tatillerinde) inşaatlarda çalışan 15-24 yaş arası genç bireylerdir.

Araştırmanın örneklem grubunun seçiminde olasılığa dayalı olmayan örneklem teknikleri içerisinde yer alan kartopu örnekleme kullanılmıştır. Kartopu örnekleme, araştırmacının bir örnek olay başladığı, daha sonra o örnek olaydan aldığı bağlantılı ilişkilerle ilgili bilgilerle dayanarak başka örnek olaylar belirlediği ve süreci tekrarladığı rastlantısal olmaması nedeniyle seçilmiştir (Neuman, 2012, s. 324).

Bunun nedeni çalışmada önceden belirlenebilecek bir nüfus grubunun olmaması ve çalışan öğrencilerin sayısının tam olarak bilinmemesi çalışmada bu örneklem tekniğinin tercih edilme sebebidir. Örneklem büyüklüğünde ifade edildiği gibi nüfus grubunun bilinemezliğinden dolayı, Kümbetoğlu'nun (2015) "doyum noktası" kavramı dikkate alınarak belirli bir örneklem sayısı elde edilmiştir. Bu araştırmanın çalışma grubu Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesinde 2017-2018 yılında eğitim gören ve özellikle yılın belirli dönemlerinde (sömestr ve yaz tatillerinde) inşaatlarda çalışan 15-24 yaş arası genç bireylerdir. Görüşülenlere ilişkin bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Görüşülenlere İlişkin Bilgiler

Görüşmeci Kodu	Cinsiyet	Doğum Yeri	Yaş	Bölüm (öğretim)	Sınıf
G 1	Erkek	Van/Çaldıran	24	Sosyoloji	4
G 2	Erkek	Van/Erciş	24	Sosyoloji	4
G 3	Erkek	Batman/Gercüş	23	Sosyoloji	4
G 4	Erkek	Ağrı/Diyadin	23	Kamu Yönetimi	3

G 5	Erkek	Şanlıurfa/Birecik	24	Arkeoloji	4
G 6	Erkek	Şanlıurfa/Karaköprü	23	Kamu Yönetimi (2.Öğretim)	3
G 7	Erkek	Adana/Kozan	24	Gıda Mühendisliği	4
G 8	Erkek	Kocaeli/Gölcük	23	Kamu Yönetimi	4
G 9	Erkek	Şırnak/Merkez	24	Sosyoloji	4
G 10	Erkek	Adıyaman/Merkez	24	Diyaliz	2
G 11	Erkek	Afganistan/Marçak	22	İslami İlimler	Hazırlık
G 12	Erkek	Bitlis/Adilcevaz	19	Felsefe	2
G 13	Erkek	Muş/Malazgirt	24	Kamu Yönetimi	3
G 14	Erkek	Muş/Malazgirt	19	İktisat	4
G 15	Erkek	İstanbul/Pendik	23	Enerji Sistemleri	4
G 16	Erkek	Mardin/Mazıdağ	24	Sosyoloji	4
G 17	Erkek	Muş/Bulanık	23	Sosyoloji	3
G 18	Erkek	Konya/Ereğli	21	İktisat	2
G 19	Erkek	Gaziantep/ Şahinbey	20	Elektrik Elektronik Mühensiliği	1
G 20	Erkek	Adana/Ceyhan	21	Aşçılık	1
G 21	Erkek	Diyarbakır/Bağlar	23	İlk ve Acil Yardım (2. Öğretim)	2
G 22	Erkek	Ağrı/Hamur	22	Turizm ve Otel İşletmeciliği	2
G 23	Erkek	Mersin/Tarsus	23	İşletme	4
G 24	Erkek	Diyarbakır/Çüngüş	22	Tarih	3

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yapılan görüşmeler, görüşme formundaki sorulara ve araştırmanın genel temasına bağlı kalınarak, 2017 – 2018 eğitim öğretim yılına devam eden ve yaş aralıkları 15 – 24 olan 24 öğrenciyi kapsamıştır. Görüşme formu sosyo-demografik ve sosyo-ekonomik soruların dışında görüşülenlerin eğitim hayatı (okuduğu bölüm, ikamet ettiği yer (yurt, ev vb.) dayanışma kanallarının (işleri kimler aracılığıyla bulduğu, çalışmadığı zamanlar geçimini nasıl sağladığı, çalışılan şehirlerde akraba veya hemşerilerle ilişkilerin nasıl olduğu vb. sorular) çalışma geçmişi ve koşullarının (hangi işlerde çalıştığı, ne kadar ücret aldığı, herhangi bir iş kazası geçirip geçirmediği, çalışma ortamı koşulları vb.) yer aldığı sorulardan oluşmaktadır. Kapsam geçerliliği için görüşme formu daha önce inşaat alanında çalışan gençlerle ilgili çalışmalar yapan uzmanlarla paylaşılmış ve önerileri doğrultusunda revize edilmiştir. Görüşmeler 40 ila 85 dakika arasında sürmüştür. Görüşmeler tamamlandıktan sonra tüm ses kayıtlarının deşifreleri yapılarak yazılı hale getirilmiştir.

Verilerin Analizi

Görüşme formlarından elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Betimsel analiz tekniğine göre elde edilen veriler, belirli temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu veriler çalışmada kullanılan sorular aracılığıyla temalara ayrılabilmesi gibi, görüşme ve gözlem sırasında kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da verilebilir. Betimsel analizde katılımcıların ifade ettikleri, çarpıcılığı arttırsın diye doğrudan alıntılar şeklinde de verilmektedir. Bu betimleme de amaç verileri, sistematik ve açık bir şekilde vererek yorum ve neden- sonuç ilişkisine dayanarak bir takım sonuçlara ulaşmaktır. Betimsel analiz süreci dört aşama olarak sınıflandırılmaktadır. Bunlar; betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve son olarak bulguların yorumlanmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 224). Betimsel analiz de izlendiği bu süreçte bulgular kısmında katılımcıların doğrudan ifadelerine daha çarpıcı olması için sıklıkla yer verilmektedir. Bu doğrudan alıntılara yer verilirken betimsel analiz tanımlamasına uygun olarak yorumlamanın da niteliği için farklı çalışmalar referans olarak verilmiştir.

Bulgular kısmında oluşturulan ifadelerin hangi görüşülene ait olduğunu belirtmek için kodlamalar yapılmıştır. Örneğin birinci görüşülen G1, sekizinci görüşülen G8 olarak kodlanmıştır. Çalışmanın geçerliliğini artırma stratejileri arasında uzman gözden geçirmesi yöntemi kullanılmıştır. Analizin kalitesini ölçmek için uzman kullanmayı, üst değerlendirme yapmayı veya denetleme sürecini içermektedir (Patton, 2014; Merriam 2013). Ham verilerin bir uzman meslektaş tarafından gözden geçirilmesi ve onlara dayanarak ortaya

konulan bulguların makul ve mantıklı olup olmadıklarının denetlenmesini de kapsamaktadır (Merriam, 2013, s. 210). Çalışmanın ham verileri birden fazla uzman meslektaş tarafından gözden geçirilmiştir. Araştırmada bilgi toplamak için kullanılacak görüşme formu hazırlanmış ve analizlerin yapılma süreçlerinde uzman görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmanın güvenilirlik çalışması sürecinde detaylı alan notları görüşülenlerin izniyle ses kayıt cihazlarına aktarılmış ve devamında yazıya geçirilmiştir (Creswell, 2013).

Bulgular

Görüşülenlerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Görüşülenlerin sosyo-demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir. 15 – 24 yaş arası görüşülen yükseköğretim öğrencilerinin tamamı (24) erkektir. Görüşülenlerin yaş aralığı 19-24 arasındadır. Bunun yanında görüşülenlerin doğum yerlerine bakıldığında en fazla Doğu, Güneydoğu Anadolu bölgeleri belirgin bir şekilde (17 kişi) öne çıkmıştır. Doğum yeri Güneydoğu Anadolu olanların sayısı 9, Doğu Anadolu olanların sayısı 8, Akdeniz olanların sayısı 3, Marmara olanların sayısı 2, İç Anadolu olanların sayısı 1 ve 1 görüşmecide Afganistan nüfusuna kayıtlı uluslararası öğrenci olduğu tespit edilmiştir.

Görüşülen Öğrencilerin Hanelerine İlişkin Bilgiler: Aileden Kalan Miras

Görüşülen öğrencilerin hanelerine ilişkin bilgiler Tablo 2’de verilmiştir. Görüşülen öğrencilerin hanelerinde, ebeveynlerinin eğitim durumlarına bakıldığında; annelerin 15’inin herhangi bir eğitim almadığı, kalan 9 kişinin ise ilkokul mezunu veya ilkokul terk olduğu tespit edilmiştir. Bu durum genç bireylerin babalarında; 5’inin herhangi bir eğitime sahip olmadığına, 15’inin ilkokul mezunu olduğuna, 2’sinin lise mezunu ve 2 öğrencinin de babasının hayatta olmadığı bilgisine ulaşılmıştır.

Yeniden üretim kavramının önde gelen savunucusu Bourdieu çalışmaları (Bourdieu & Passeron, 2014; Bourdieu & Passeron, 2015) ile eğitimin sosyal ve muhafazakar işlevini çözümlerken, teorisini çalışmalarındaki ampirik veriler ile kanıtlamaktadır. Bourdieu’nun ulaştığı sonuç, demokratik toplumlarda eğitimin halen özgürleştirici okul ideolojisinin geçerli olduğu ve bu ideolojinin kendisinin de sosyal hareketliliği kısıtlayıcı ve var olan güç (iktidar) dengelerini sahiplenici bir etken olduğudur (İdemen, 2012, s. 420). Görüşülen öğrencilerin, anne ve babalarının eğitim düzeylerinin ve gelirlerinin düşük olması, görüşülenlerin eğitim süreci içerisinde istihdama katılmak zorunda olmalarını anlamlı kılmaktadır.

Yoksul hanelerde düşük eğitimin nesiller arası aktarımına ilişkin Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) raporunda; çocuklar ile ebeveynlerin eğitim seviyesi arasındaki

bağlantı ne derece etkin ise, kuşaklararası sosyoekonomik hareketlilik ihtimali ve eğitimde fırsat eşitliğinin de o derece düşük olduğu belirtilmektedir. Bunun yanında örgün eğitimde bulunan öğrencilerin alacakları eğitimin niteliği yine bu genç bireylerin ailelerinin eğitim düzeyi ile doğru orantılıdır. Yani refah seviyesi yüksek olan haneler, çocuklarının daha nitelikli eğitim kurumlarına girebilmeleri adına özel kurs ve dersanelere, bire bir derslere yatırım yapabilmekte, bu durum eğitimin farklı aşamalarında sınavlara dâhil olan öğrencilerde sosyal adalet ve fırsat eşitliği kavramlarının aşınmasına neden olmaktadır. Eğitimin niteliği ile hanelerin ekonomik durumu arasındaki bağıntı, OECD ülkelerine yönelik rapordaki bulgulara bakıldığında Türkiye’deki eğitim sisteminin hem “yüksek eşitsizlik” hem de “düşük kaliteli” olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (TEPAV, 2013). Çünkü okullu olmak ve eğitime erişim her zaman aynı anlama gelmemektedir. Sosyal kökene dayalı eşitsizlikler ne derece etkili olursa olsun ancak eğitimde fırsat eşitliği ile çözülebilecek niteliktedir. Eğitimde fırsat eşitliliği Türkiye gibi sosyal adaleti tesis etme kanısı ile yola çıkan ülkelerdeki özellikle politika yapıcılarının görevi olmaktadır. Politika yapıcılar özellikle Türkiye gibi bölgesel eşitsizliklerin yoğun olduğu bir ülkede eğitimde fırsat eşitsizliğini gidermede kilit rol konumundadırlar.

Özellikle bu başlıkta dikkat çekilmesi gereken nokta hanede olan çocuk sayısının fazla, eğitim düzeylerinin düşük ve de düşük gelirli işlerde çalışmaları farklı risklere açık kapı bırakmasıdır. Yoksulluk ile baş edebilmek için küçük yaşlarda çocukların istihdama dâhil olması bir paradoks olarak hane yoksulluğunun yeniden üretilmesine neden olmaktadır. Genç bireyler eğitime dâhil oldukları halde sosyal kökenlerinden dolayı istihdama dâhil olmakta ve eğitimin sınıf atlama aracı olarak görülmesinin de aşınmasına kaynaklık etmektedirler. Tablo 1’de görüldüğü gibi öğrencilerin okudukları bölümler üniversite sonrası istihdam problemi olan bölümlerden oluşmaktadır. Burada TEPAV (2013) raporunda geçen okullu olmanın kişinin kariyer ve eğitime ulaşması demek olmadığı tespiti araştırmadaki yükseköğretim öğrencilerinin okudukları bölümler ile doğru orantılıdır.

Tablo 2. Görüşülenlerin Hane Sosyo – Ekonomik Durumu

Görüşmeci Kodu	Anne Eğitim Durumu	Baba Eğitim Durumu	Anne Meslek	Baba Meslek	Hane Sosyal Güvence	Hanede yaşayan kişi sayısı
G 1	Yok	İlkokul	Ev hanımı	Esnaf	Yeşil Kart	8
G 2	Yok	İlkokul	Ev Hanımı	Çalışmıyor	Yeşil Kart	16
G 3	Yok	İlkokul	Ev Hanımı	Çitçi	SSK	10

G 4	Yok	Vefat Etti	Ev Hanımı	Vefat Etti	Yeşil Kart	3
G 5	Yok	İlkokul	Tarım	Nakliyecisi	Yeşil Kart	7
G 6	Yok	İlkokul	Ev Hanımı	İnşaat	Yeşil Kart	10
G 7	İlkokul	İlkokul	Fabrika	Emekli	Emekli	5
G 8	İlkokul	İlkokul	Ev Hanımı	İnşaat	Yeşil Kart	7
G 9	Yok	İlkokul	Ev Hanımı	Nakliyecisi	SSK	13
G 10	İlkokul	İlkokul	Ev Hanımı	Emekli	Bağkur	7
G 11	İlkokul	İlkokul	Ev Hanımı	Serbest	Yok	6
G 12	Yok	Yok	Ev Hanımı	Emekli	SSK	5
G 13	Yok	Yok	Ev Hanımı	İnşaat	Yok	10
G 14	Yok	Lise	Ev Hanımı	İnşaat	Yok	9
G 15	İlkokul	Lise	Ev Hanımı	Mütahit	SSK	4
G 16	Yok	İlkokul	Ev Hanımı	Elektrik Teknisyeni	SSK	7
G 17	İlkokul	İlkokul	Ev Hanımı	İnşaat	Yeşil Kart	10
G 18	İlkokul	İlkokul	Ev Hanımı	Marangoz	SSK	4
G 19	İlkokul	Ortaokul	Ev Hanımı	Emekli	Emekli	6
G 20	İlkokul	İlkokul	Ev Hanımı	Emekli	Emekli	8
G 21	Yok	Vefat Etti	Ev Hanımı	Vefat Etti	SSK	11
G 22	Yok	Yok	Ev Hanımı	Çiftçi	Yeşil Kart	10
G 23	Yok	Yok	Tarım	İnşaat	SSK	7
G 24	Yok	Yok	Ev Hanımı	İnşaat	SSK	4

Görüşülenlerin ebeveyn mesleklerine bakıldığında, annelerin sadece 1'i fabrikada çalışmakta, 2'si tarımda yevmiyeci olarak çalışırken diğer 21 kişi herhangi bir işte çalışmayarak ücretsiz ev işçisi statüsünde yaşamlarına devam etmektedirler. Babalarının; 2'si esnaf, 1'i çalışmıyor, 2'si vefat etmiş, 2'si çiftçi, 2'si nakliyecisi, 8'i inşaat, 5'i emekli, 1'i elektrik teknisyeni olarak çalışmaktadır. Genç bireylerin anne ve babalarının mesleğine bakıldığı zaman sadece biri (G16) kamuya bağlı özel bir şirkette memur olduğu gözlenmiştir. Ebeveynlerin sahip olduğu mesleklerin yanında hane sosyal güvenceleri de meslekleriyle anlamlı bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu durumda hanelerin 8 yeşil kart, 9 SSK, 3 emekli, 1 Bağkur ve 3 ailenin hiçbir sosyal güvencesi bulunmamaktadır. Ailelerinin sosyal güvence durumunun olmamasını görüşmecilerden bazıları şu şekilde ifade etmektedir;

“Hiçbir şeyimiz yok yeşil kartımız vardı oda iptal oldu. İki abim var onlarınkini yatırıyoruz sigortasını, babaminkini yapmadık ama keşke babaminkini yapsaydık diyoruz şimdi” (G14, Muş, İktisat, 19).

“Yeşil kart var şuanda. Ama eskiden babam inşaatta çalışırken patronuna şunu diyordu parayı benim sigortama yatıracağına bana ver öyle alıyordu sigorta parasını şuanda hiçbir şeyi yok yani” (G17, Muş, Sosyoloji, 23).

“Evde sadece bir abim çalışıyor onun sigortası yatıyor bizim sigortamız yok yeşil kart var” (G22, Ağrı, Turizm ve Otel İşletmeciliği, 22).

Yanılarda önemli olan nokta aile bireylerinin enformel sektörlerde çalıştıkları için güvence mekanizmalarından yoksun olmalarıdır. Diğer yandan ebeveynlerinin enformel sektörde çalışması, örneklem grubundaki öğrencilerin de yoksulluğu deneyimleme riskini artırmaktadır. Enformel sektörün ortaya çıkışı serüvenine Işık ve Pınarcıoğlu'nun (2009) ifadesi ile modernleşmeci perspektiften bakıldığında, geri kalmış ülkelere özgü stratejilerin ürünü olarak belirtilmektedir. Bu ekseninde enformel iş piyasaları, formel mekanizma içerisindeki kalkınma çabaları ile görünür olan bağımlı ekonomilerin bir çıktısı olmaktadır. Özellikle tarımsal teknolojinin kırsalda çözümlere neden olduğu, atıl işgücünün ortaya çıkması ve bu işgücünün şehir merkezlerine yönelmesi sonucu barınacakları ve de geçimlerini sağlamak için gösterecekleri çaba enformel bir piyasanın oluşumunu sağlamaktadır. Formelin hemen yanı başında olan enformelleşmenin, formel piyasa gibi gelişmemesinin nedeni örgütlülüğü sağlayamamasıdır. Yani örgütsüz olan enformel kesim, örgütlü olmayı başaramadığı için refah seviyesini arttıramamaktadır. Çünkü formel olan esas olarak kabul edilmekte ve bünyesinde yaşamın istenilen özelliklerini barındırmaktadır. Bunun yanında genel kanı enformel sektörün, az gelişmiş ülkelerin dengesiz toplumsal yapısının ortaya çıkardığı toplumsal problemler olarak kabul edilmektedir (Işık & Pınarcıoğlu, 2009, s. 50-51).

Çalışmada yükseköğretim öğrencileri ailelerine yardımcı olmak ve ailedeki geçim yükünü hafifletmek adına enformel/kayıtdışı piyasada istihdama dahil olmaktadır. Bu da enformel

sektörün ortaya çıkmasında hakim olan iki eğilime işaret etmektedir. Bunlar birikim stratejisi olarak enformelleşme ve tüketim stratejisi olarak enformelleşme süreçleridir. Işık ve Pınarcıoğlu (2009) Sultanbeyli çalışmasında, formal ve enformelliği sınırları geçişken olmayan bir geometriye sahip toplumsal yapılar olarak betimlemektedir. Bunun yanında formelin son 30 yıldaki dönüşümünü muğlaklık ve örgütsüzlüğün bir sonucu olarak ele almakta ve istikrarlı, uzun erimli toplumsal yapılardan riskli yapılara geçiş olarak ifade etmektedirler (Işık & Pınarcıoğlu, 2009, s. 58). Devlet güvencesinin etkisizleştirilmesi sonucu, esnek istihdamın yaygınlaşması, formelin silinerek veya enformelle iç içe geçerek devam etmesine nedendir. Bu durum formelin 1970 sonrası yeni sistem ile girdiği krizin sonucunda enformelle geniş bir hareket alanı kazandırmıştır. Bu durumdan en çok formal piyasanın kalesi olarak anılan eğitimde üzerine düşen payı almış ve eğitim yoluyla yukarı doğru hareketliliğin tanımı da değişmiştir. Örneğin eğitim ile elde edilen saygın meslekler (akademisyenlik, hekimlik vb.) yoksullaşma riski ile karşı karşıya kalmıştır (Işık & Pınarcıoğlu, 2009, s. 65).

Tablo 3. Görüşülenlerin İnşaat İstihdamına İlk Katılımları ve Araçlar

Görüşmeci Kodu	İlk Tanışma Yaşı	İlk Dâhil Olunan İl	İlk İşi Bulmada Aracı Olan	İlk Alınan Ücret
G 1	13	Eskişehir	Hemşeri	600 TL
G 2	14	İstanbul	Ağabey	1.350 TL
G 3	15	Batman	Kendisi	1.200 TL
G 4	13	Eskişehir	Hemşeri	750 TL
G 5	12	Şanlıurfa	Akraba	900 TL
G 6	19	Diyarbakır	Baba	1.200 TL
G 7	20	Karaman	Arkadaş	1.500 TL
G 8	16	Şırnak	Baba	750 TL
G 9	17	İstanbul	Arkadaş	1.500 TL
G 10	12	Adıyaman	Arkadaş	300 TL
G 11	16	Afganistan	Arkadaş	-----
G 12	15	Aydın	Ağabey	1.500 TL
G 13	7	Muş	Ağabey	-----

G 14	13	İstanbul	Akraba	1.000 TL
G 15	16	İstanbul	Akraba	-----
G 16	15	Diyarbakır	Arkadaş	150 TL
G 17	16	Muş	Baba	1.500 TL
G 18	17	Konya	Arkadaş	1.500 TL
G 19	19	Gaziantep	Kendisi	800 TL
G 20	18	Manisa	Arkadaş	1.600 TL
G 21	18	Diyarbakır	Akraba	-----
G 22	19	Bursa	Arkadaş	1.500 TL
G 23	16	Şanlıurfa	Baba	1.350 TL
G 24	17	Bursa	Ağabey	-----

Nesillerarası Tecrübeye İlk Durak: “Acemi Çalışan”

2017 yılında TÜİK'in çocuk olarak kabul ettiği yaş aralığına (0 – 17) göre, Türkiye’de 22 milyon 883 bin 288 çocuk bulunmaktadır. Bu sayının Türkiye’de 2017 yılı genel nüfusa (80 milyon 810 bin 525) oranı %28,3 olmuştur (TÜİK, 2018). Ailelerin yoksulluğundan kaynaklı olarak eğitime erişimleri güçlükle sağlanan veya ol(a)mayan çocuklar hane ekonomisine katkı için eğitim sürecine dâhil olamamaktadırlar. Bundan dolayı bireylerin sosyal hayata katılımlarının önündeki en büyük engellerden olan yoksulluk olgusu, çocuk işçiliğinin de ortaya çıkmasına kaynaklık etmektedir. Emeğin sessiz ve masum halleri olarak nitelendirilen çocuklar, gelişmemiş veya az gelişmiş ülkelerde kimi zaman zorla/ kimi zamanda seçilerek istihdam sahasında yer almaktadırlar (Kahraman & Kahraman, 2017, s. 261).

Gençlerin ve çocukların istihdam alanlarına göç aracılığıyla dâhil olması farklı çalışmalarda da görülmektedir. İstanbul Süleymaniye, Anadolu’nun farklı yerlerinden gelenlere ev sahipliği yapan bölgelerin başında yer almaktadır. Süleymaniye bölgesi (ek olarak Tarlaşa, Balat vb.) “bekâr odası” kavramsallaştırması ile literatürde yer edinen göçmenlerin barınma alanlarının bulunduğu çöküntü bölgelerdendir. Bu bölgede yaşayan göçmen işçiler ile yapılan “yoksulluğu bölüşmek” adlı çalışma (2016) verilerine göre, göçmenlerin %51 oranında 11-22 yaş arasındaki genç birey ve çocuklardan oluştuğu belirtilmektedir. Yine aynı araştırma verilerine göre 22-33 yaş arasında bulunan ve çalışmada genç yetişkin olarak belirtilen kişilerin araştırma örneğine oranı %27 olarak yansımaktadır (Şen ve diğerleri, 2016, s. 122).

Yine Mersin’de sokakta çalışan çocuklar üzerine yaptığı çalışması ile bilinen Gün (2010) çocuğun erken yaşlarda sokak gibi risklere açık bir yerde çalışmasının nedenlerini aramaktadır. Gün çocuğun sokakta çalışmasını, ailelerin düzenli ve sürekli bir geliri olmamasının, çocuğun sokakta çalışmasında rolünün olduğuna vurgu yapmaktadır. (Gün, 2010, s. 95).

Görüşülenlerin, çocuk yaşlarda aileleri ile birlikte veya bireysel olarak aile bütçesine katkı yapabilmek için istihdama katıldıkları görülmektedir. Bu öğrencilerin inşaata ilk çalışma deneyimlerinin yaş ortalamasına bakıldığında 15,5 gibi düşük bir ortalama ile karşılaşılmaktadır. Bu oran şüphesiz tüm sektörler için çok düşük bir yaş aralığına işaret ederken inşaat gibi son derece riskli ve steril (sağlığa uygun) olmayan ortamlarda çalışmayı gerektiren işkolu için daha fazla önem arz etmektedir. Bunun yanında belirtilmesi gereken bir diğer önemli nokta yükseköğretim öğrencilerinin bazıları inşaat işine dâhil olmadan önce de daha farklı sektörlerde ve daha küçük yaşlarda çalışmışlardır. Görüşülen genç bireylerden G5, G9 ve G18 bu doğrultuda yöneltilen soruya verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

“Tarlada çalışmaya çok erken yaşta başladım. Ama inşaatta biraz daha geç oldu 14 – 15 gibiydi yaşıım” (G5, Şanlıurfa, Arkeoloji, 24).

“18 yaşından önce zaten inşaatta çalıştırmıyorlardı, 18 yaşımdan önce ben tarlada çalıştım ama çok çalıştım” (G18,Konya, İktisat, 21).

“İlk olarak lisede çalışmaya başladım kömür ocağına falan gittim ama inşaatta üniversite de başladım çalışmaya bizim amca asma tavan falan yapıyordu onların yanında çalıştım” (G9, Şırnak, Sosyoloji, 24).

Görüşülen öğrencilerin inşaat istihdamına ilk katılımları ve araçlar Tablo 3’de görülmektedir. İş sahasına ilk dâhil olan genç bireylerin dâhil olma süreçlerinde bir diğer önemli nokta bu öğrencilerin ilk istihdamına aracılık eden kişilerdir. Bu kişilerin kim olduğu çalışma kapsamında öğrencilere sorular şeklinde yöneltildiğinde; 2’si hemşeri, 8’si aile içinden (ağabey/baba), 2’si bireysel, 4’ü akraba (amca/amca çocukları/dayı) ve 8’i ise arkadaş ortamında iş buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum Türkiye’de yoksulluk üzerine yapılan en kapsamlı çalışmalardan biri olma özelliğini taşıyan Yoksulluk Halleri çalışmasındaki dayanışma biçimlerinden olan kökene dayalı dayanışmanın iş bulmada hala yaygın olduğu (Şen, 2016, s. 249) olgusunu yansıtmaktadır. Farklı kesimler aracılığıyla iş sahasına çocuk yaşlarda dâhil olan öğrencilerden ilk dâhil olma serüvenini dile getiren G1 şu cümleler ile açıklamaktadır:

“Ben ilk olarak 13 yaşında başladım inşaatta çalışmaya, o yaştan sonra her yaz gittim inşaatta çalışmaya, hatta bazen 15 tatilde bile çalışmaya gittiğim zamanlar oluyor. İlk Eskişehir’de çalıştım mesela ben inşaatta. Günlük 20 lira veriyorlardı bana, 14 yaşında mesela” (G1, Van, Sosyoloji, 24).

Bir diğer görüşmeci Türkiye’de yükseköğretim eğitimi için bulunan Afganistanlı G11, Afgan hemşerisi aracılığıyla bulunduğu ilk inşaat işini şu cümleler ile dile getirmektedir:

“İnşaatı şu şekilde oldu bulmam arkadaşım çalışıyordu, benim köylü var burada zaten Türkiye’ye de onun vasıtasıyla geldim. O bana iş buldu geldiğimde ilk olarak o şekilde gittim sonra yavaş yavaş çevreyi genişlettik zaten” (G11, Afganistan, İslami İlimler, 22).

Aile üyelerinin (baba/ağabey) inşaat işinde çalıştığını ifade eden G13 ilk iş deneyimini ailesinin yanında edindiğini şu cümleler ile ifade etmektedir:

“Ben ilk olarak 6 – 7 yaşında başladım inşaatta çalışmaya Muş Malazgirt’te çalıştım babama yardıma gidiyordum ailenin işine yani para almıyordum. 18 yaşına kadar hep Muş’ta çalıştım ta ki 2012 yılına kadar, o zaman da Edirne’de çalıştım” (G13, Muş, Kamu Yönetimi, 24).

TÜİK tarafından 2012 yılında yapılan çocuk işgücü anketi sonuçlarına göre 15 milyon 247 bin olan çocuk nüfus oranının 6-14 yaş grubunda 292 bin, 15-17 yaş grubunda ise 601 bin olduğu tespit edilmiştir. Bu anket sonuçlarına göre çalışan çocukların %44,7 si (399 bin kişi) tarım, %24,3’ü (217 bin kişi) sanayi ve %31’i (277 bin kişi) hizmet sektöründe yer almıştır (TÜİK, 2013).

Çocuk yaşta ailesinin ekip olarak aldığı işlerde kendi aralarında ayak işleri olarak nitelendirilen, çalışanların gündelik ihtiyaçlarını karşılamak için çocuk işçilerin kullanılmasının yaygın olduğu araştırmada ortaya çıkmıştır. Bu durumda gençlerin kendi ailelerinin yanında ücretsiz aile işçisi olarak çalışması ilk alınan ücretin ya aileye verilmesi ya da ücret hanesinin boş bırakılması sonucunu doğurmuştur. Ücretsiz aile işçisi olan G12 ücret almama durumunu şu cümleler ile açıklamaktadır:

“Genelde abilerimin yanında çalıştığım için paramı ben hiç almazdım onlar alırdı hep, biraz bana harçlık verirdi. Sonra okul zamanında lazım olursa ben okul zamanı çalışmazsam gönderirdi bana” (G12, Bitlis, Felsefe, 19).

Bunun yanında unutulmaması gereken asıl önemli nokta; ev işlerinde faaliyette bulunan çocuk oranıdır. Yine 2012 yılında yapılan çocuk işgücü anketi sonuçlarına göre ev işlerinde ailesine yardımcı olduğu belirtilen 6-17 yaş grubundaki 7 milyon 503 bin çocuğun %47 si (3 milyon 540 bin kişi) haftalık çalışma süresi 2 saat ve daha az olanlar meydana getirirken bu sayının %80,1’ini (6 milyon 12 bin kişi) haftalık çalışma süresi 7 saat ve daha fazla olanlar oluşturmaktadır (TÜİK, 2013).

Nesillerarası Tecrübe Diğer Durak: Göçmen Olmak

Görüşülenlerin küçük yaşlarda farklı şehirlerde inşaat istihdam sahasında aktif olarak görünmeleri göçe çocuk yaşlarda katıldıklarının göstergesidir. Türkiye’nin Doğusundan

Batısına doğru farklı büyükşehirlerin (İstanbul, Manisa, Ankara) inşaat iş piyasasında görünür olmaktadır. Çağlayan (2008) bu konu ile ilgili araştırmasında; göç ve yoksulluk ilişkisi üzerine yapılan tartışmaları dört kategoride toplamaktadır. İlk olarak, yoksulluğun göçe neden olduğu ve yoksulluğun göç için itici bir neden olduğu tartışmasıdır. İkinci olarak, yoksulluğun potansiyel göçmenlerin sosyal hareketliliğini kısıtlaması ve yoksulluğun göçe engel olması tartışmasıdır. Üçüncü olarak, göçün yoksulluğa yol açması ve göç sonrasında göçmenlerin serüvenlerinde çeşitli nedenlerden dolayı yaşadıkları yoksullaşma tartışmasıdır. Son olarak, göç ile bireylerin yoksulluklarını azaltacakları düşüncesidir (Çağlayan, 2008, s. 302-303). Bu çalışmada ise yükseköğretim öğrencileri yoksullukları ile baş edebilmek için inşaat sektörüne dâhil olmakta ve farklı şehirlere göç etmektedirler. Bu strateji ile öğrenciler hem hanelerinin yoksulluğunu giderme, hem de eğitimlerinde hanelerine yük olmama düşüncesi ekseninde hareket etmektedirler.

Çalışmada ilk iş sahasına dâhil olma deneyimlerini paylaşan öğrenciler bu süreçte yakın çevre (akraba, hemşeri ve arkadaş) aracılığıyla iş bulabildiklerini belirtmişlerdir. İlk dâhil olma süreçlerinden sonra da genç bireyler bu istihdam sürecini devam ettirerek eğitimin çeşitli aşamalarında (lise, üniversite) bu süreci farklı şehirlere göçlerde bulunarak yeniden üretmektedirler. Görüşülen öğrencilerin bu doğrultuda ilk inşaat istihdamına katılımları çocuk yaşta (15,5) olsa da, bu süreç daha sonraki hayatlarının da bir ön hazırlık aşaması olarak karşımıza çıkmıştır. Çocuk işçilikten genç işçiliğe doğru ilerlenen bu yolda genç bireyler farklı şehirlerde de inşaat istihdamına dâhil olarak, bu süreci yani (eğitilmiş) genç işçi olma sürecini etraflıca deneyimlemektedirler. Nitekim görüşülen genç bireylerin çok yüksek bir kesimi (21) eğitim için buldukları şehirde (Karaman) dâhil olmak üzere, memleketleri dışında farklı şehirlerde inşaat alanında çalışmışlardır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) verilerine göre dünyada yaklaşık 152 milyon çocuk işçi bulunmakta ve yine bu çocukların 73 milyonu tehlikeli olarak bilinen işlerde çalışmaktadır (ILO, 2018). Bu doğrultuda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından belirtilen iş türleri bulunmaktadır. Bu iş türleri üç biçimde sıralanmaktadır; az tehlikeli işler (138), tehlikeli işler (117) ve çok tehlikeli işler (72) (ÇSGB, 2009). Bu sınıflandırmaya göre bina inşaatı ve tamirati “çok tehlikeli işler” kategorisindedir.

İnşaatta çalışmak için özellikle tatil dönemlerinde farklı şehirlere göç eden öğrencilerden G1 çok küçük yaşta başladığı çalışma sürecini 22 farklı şehirde çalışarak yoğun bir şekilde deneyimlemiştir. Görüşmecisi G1 bu süreci şu cümleler ile açıklamaktadır:

“Ben ilk olarak 13 yaşında başladım inşaatta çalışmaya, o yaştan sonra her yaz gittim inşaatta çalışmaya, hatta bazen 15 tatilde bile çalışmaya gittiğim zamanlar oluyor. İlk Eskişehir’de çalıştım mesela ben inşaatta günlük 20 lira veriyorlardı bana, 14 yaşında mesela, Mardin’e gittim çalışmaya o zaman da 30 lira alıyordum günlük. Ama en sık gittiğim şehir Antep oldu. Daha sonra İstanbul, Çanakkale, Konya, Karaman gibi

birçok şehirde çalıştım bir ara kaç şehre gidip çalıştım diye saydığımda 22 şehirde gidip çalışmışım mesela” (G1, Van, Sosyoloji, 24)

Görüşmelerde inşaat istihdamına dâhil olmaya üniversitede başlayan görüşmeciler de bulunmaktadır. Bu deneyimini şu cümleler ile paylaşan G7:

“İnşaatla ben üniversitede tanıştım, ilk olarak üniversite birinci sınıfta çalışmaya başladım okul devam ederken Karaman’da çalıştım yeni yurt binası yapılıyordu orada 20 yaşındaydım o zaman günlük 50 tl veriyorlardı. Ama sonra yazları da baya bir şehirde çalıştım İzmir, Kayseri, Yozgat, Niğde ama hep 20 yaşından sonra oldu üniversite birinci sınıftan sonra yani. En son Isparta’da çalıştım, mesailere falan kaldığım için fiyat değişiyordu ama 2.200 tl falan alıyordum” (G7, Adana, Gıda Mühendisliği, 24).

Görüşülenler bu işlerde çalışırken en son aldıkları ücret ise en yüksek (G14) 115 TL en düşük ise (G19) 25 TL olarak ifade edilmiştir. 24 gencin tamamının aldıkları ücret ortalaması 68 TL olarak hesaplanmıştır. Kısacası çocuk yaşta istihdam sahasında görünür olan gençler farklı şehirlerde de istihdama dâhil olarak işçi olma süreçlerinin daha da farklı yönlerini deneyimlemişlerdir.

Tablo 4. Görüşülenlerin Bugüne Kadar İnşaatla Çalıştığı İller ve En Son Alınan Ücret

Görüşmeci Kodu	Doğum Yeri	Çalışılan İller	En son Alınan Günlük Ücret
G 1	Van/Çaldıran	Eskişehir, Mardin, Van, Adana, Gaziantep, İstanbul, Çanakkale, Konya, Karaman	100 TL
G 2	Van/Erciş	İstanbul, Karaman, Bursa	110 TL
G 3	Batman/Gercüş	Batman, Karaman	60 TL
G 4	Ağrı/Diyadin	Eskişehir, Manisa, Antalya	55 TL
G 5	Şanlıurfa/Birecik	Şanlıurfa, Kıbrıs, Karaman	55 TL
G 6	Şanlıurfa/Karaköprü	Diyarbakır, Şanlıurfa, Karaman	100 TL
G 7	Adana/Kozan	Karaman, İzmir, Kayseri, Yozgat, Niğde, Isparta	70 TL
G 8	Kocaeli/Gölcük	Kocaeli, Şırnak	70 TL
G 9	Şırnak/Merkez	Şırnak, İstanbul	90 TL
G 10	Adıyaman/Merkez	Adıyaman, İstanbul, Malatya, Giresun	50 TL

G 11	Afganistan/ Marak	Afganistan, Karaman	100 TL
G 12	Bitlis/Adilcevaz	Sinop, Karaman	65 TL
G 13	Muş/Malazgirt	Muş, Edirne, Tekirdağ, Kastamonu, Kocaeli, İstanbul	80 TL
G 14	Muş/Malazgirt	İstanbul	115 TL
G 15	İstanbul/Pendik	İstanbul	50 TL
G 16	Mardin/Mazıdağ	Diyarbakır, Siirt, Batman, Antalya, Karaman, İstanbul	75 TL
G 17	Muş/Bulanık	Tekirdağ	60 TL
G 18	Konya/Ereğli	Konya	55 TL
G 19	Gaziantep/ şahinbey	Gaziantep	25 TL
G 20	Adana/Ceyhan	Manisa, Ankara, Adana,	85 TL
G 21	Diyarbakır/Bağlar	Diyarbakır, Adana, Kocaeli, Tunceli, Elazığ,	-----
G 22	Ağrı/Hamur	Bursa, Balıkesir, Kayseri, Karaman	60 TL
G 23	Mersin/Tarsus	şanlıurfa, Adana, Diyarbakır, Karaman, Tarsus	60 TL
G 24	Diyarbakır/ unguş	Bursa, İstanbul, Karaman	100 TL

Gencin ailesinin gelir durumu yükseldikçe geleceğe dair umutları da artmaktayken; aile gelir durumunun dūřüklüđü genç bireylerin geleceğe de karamsar bakmasının nedenler arasındadır (Mütevellioglu ve diğerleri, 2010, s. 222). Burada aileden devralınan sosyo ekonomik durum gencin gelecek beklentisi ile doğru orantılıdır. Örneđin Willis (2016) İşçiliği Öđrenmek kitabında hergele olarak isimlendirdiği iřçi sınıfına mensup eğitim sürecinde olan gençleri ailelerin işyerlerindeki ve genç bireylerin okuldaki davranışları arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır. Bu genç bireylerin okulda yaptıkları hareketleri ebeveynlerinin de işyerlerinde yaptığı sonucuna varmakla birlikte genç bireylerin okula muhalefet olmasını Willis liberal eğitimin gerçekleşmemesine dayandırmaktadır. Öđrencilere gelecek ile ilgili sorular yöneltildiği zaman tıpkı ailelerinin diğer üyeleri gibi fabrikalarda çalışacaklarını ve eğitim sürecinin onları bir hedefe ulaştıramayacaklarına inanmaktadırlar (Willis, 2016).

Tartışma Sonuç ve Öneriler

Görüşülen öğrencilerin maddi imkânlarının kısıtlılığından dolayı ve kredi, burs, yurt gibi çeşitli destek mekanizmalarının yetersiz kalması nedeniyle; beslenme, barınma, ulaşım, sağlık gibi çeşitli alanlardaki temel ihtiyaçlarını karşılayamadığı ve eğitim yaşamlarına devam edebilme noktasında ciddi problemler yaşadığı görüşmeler sonucu ortaya çıkmıştır. Bu eksende görüşmelerde gençlere yöneltilen sorularda ailelerinin sosyo – demografik özellikleri, eğitim hayatlarına ilişkin bilgiler, istihdama katılmalarına yardımcı olan araçlar, inşaat çalışma hayatına ilişkin bilgiler ve eğitim hayatlarından sonra gelecek ile ilgili beklentilerinden oluşan sorular, hazırlanan görüşme formu aracılığıyla uygulanmıştır. Görüşme formu ekseninde öğrencilerin çok küçük yaşlarda inşaat sektörü gibi ağır çalışma şartlarını gerektiren ve insan sağlığına uygun olmayan bir ortamda çalışmaları, öğrencileri fiziksel olarak çok zorladığı belirtilmiştir. Öğrenciler yükseköğretim öncesi de dâhil olmak üzere farklı şehirlerde inşaatlarda çalıştıkları tespit edilmiştir. Kimi öğrenciler her yaz dönemini farklı şehirlerde inşaatla çalışarak geçirdiklerini söylerken kimileri ise tatil dönemlerinde ailelerinin yanına memlekete dahi gitmeden, iş bulup çalışmaya gittiklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler eğitime devam ederken enformel kanallar ile daha eğitim sezonu içerisinde bu işleri bulmaya çalıştıklarını da eklemişlerdir. Öğrencilerin çok büyük bir kısmı, ilk iş deneyimlerini kökene dayalı yardımlaşma/dayanışma biçimine uygun olarak (Şen ve diğerleri, 2016) akraba, hemşeri aracılığıyla bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu durum öğrencilerin akrabaları veya hemşerileri aracılığıyla istihdama katılmalarının sağlandığını göstermiştir. Bir diğer yandan üniversite eğitimi sırasında inşaat sektöründe çalışmaya başladığını dile getiren bazı öğrenciler bu sektördeki işleri sınıf arkadaşları veya üniversitede farklı bölümlerde bulunan arkadaşlarından gelen talepler ve istekler doğrultusunda değerlendirmişlerdir.

Öğrencilerin ilk olarak inşaatla çalıştığı yaş ortalaması 15,5 olurken, inşaat sektörünün yanı sıra ilk iş deneyimini tarım veya sanayinin çeşitli kollarında gerçekleştiren öğrenciler de bulunmaktadır. Bu durum görüşülenlerin eğitim sürecine bir şekilde dahil olmalarına rağmen çocuk işçilikten genç işçiliğe doğru geçişlerine engel ol(a)mamıştır.

Çalıştıkları süre zarfında öğrencilerin sosyal güvencelerinin de olmaması diğer birçok risk ile baş başa kalmalarına da neden olmaktadır. Örneğin iş sağlığı ve güvenliğinin Türkiye’de ciddi bir problem olduğu bilinmekle birlikte araştırmada görüşülenlerin anlattıkları/tanık oldukları olaylar ile de benzerlik göstermektedir. Öğrenciler herhangi bir iş kazasına maruz kaldıklarında veya hastalandıklarında sosyal güvenceleri olmadığından hastaneye götürülmediklerini ve ücretlerin alınmasında aksaklık yaşandığını belirtmişlerdir.

Görüşülenlerin tamamının eğitim sonrası hayat ile ilgili bir öngörüde bulunamadıklarını ve günümüz dinamiklerinin çok çabuk değiştiğini ifade etmişlerdir. Yükseköğretim sonrası

kendi bölümleri ile ilgili bir iş bulamadıkları veya atanamadıkları takdirde istemeyerek de olsa inşaat sektörüne geri döneceklerini belirtmeleri ne için eğitim? sorusunu akıllara getirmektedir. Çocuk yaşlarda başlayıp genç yaşlara kadar “eğitim için istihdama dâhil olan” bu bireyler, eğitim sonrası hayatlarında da yeniden enformel iş piyasasına dâhil olma riski ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Sonuç olarak yoksulluklarından dolayı dezavantajlı konumda olan öğrencilerin sorunlarının çözümüne yönelik sadece kamu hizmetleri değil kamu ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği ekseninde ortak çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca eğitimde fırsat eşitliğini sağlayıcı mekanizmaların üzerinde daha fazla durulması gerekmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

Precarity, Youth, and Construction: Educated Youth Working in Construction*

Ahmet Usanmaz**

Fatih Kahraman***

Abstract

In preparing for their future roles in society, young people must shoulder many responsibilities during their adolescence and adulthood. However, poverty affects different social groups differently and is one of the biggest obstacles hindering individuals from participating in social life (Kahraman & Kahraman, 2016, p. 183). Adolescence is considered to be a social category and is defined within the scope of social, political, and economic conditions of the related period, and policies are organized in this respect. In this research, youth unemployment and youth poverty literature were discussed, the poverty, unemployment and the condition of youth were investigated comparatively through the reports of international organizations. In the following chapter, how poverty is transferred from the parents, the work experiences of youths and the strategies followed by them to involve in employment officially were discussed.

* This study was produced from the first author's master thesis.

** Phd Student, Mersin University Institute of Social Sciences, Department of Sociology, Mersin, ahmetusanmaz6@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9498-1521

*** Dr., İzmir Katip Çelebi University, Faculty of Social Sciences and Humanities, Department of Sociology, İzmir, fatih.kahraman1@ikc.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4321-6330

Purpose of the Research

This study has sought to determine why young individuals (age ≤ 24) studying at Karamanoğlu Mehmetbey University during the 2017-2018 academic year work at construction sites during semester and summer holidays.

Method

Since we employed an in-depth interview method during the course of this study in an attempt to explore the subject, the data obtained are mostly preliminary in nature. Using this method, we collected and analyzed the opinions of university students studying at Karamanoğlu Mehmetbey University on why they work in construction and the problems they encounter during certain periods of the year.

Research Group

The study group consisted of the young individuals (age ≤ 24) studying at Karamanoğlu Mehmetbey University during the 2017-2018 academic year and working at construction sites during the semester and summer holidays). Table 1 gives information about the interviewees. We used snowball sampling to select the sample group for our study because in this type of sampling, the researcher starts with a case study and then determines other case studies based on the information obtained from the first case study and repeats this process several times (Neuman, 2012, p. 324).

Data Collection Tool

A semi-structured interview form was utilized to gather data for the study. As stated above, we interviewed a total of 24 university students based on the questions contained in the interview form and the general theme of our research. In addition to socio-demographic and socio-economic questions, the interview form included questions on interviewees' educational life (department, place of residence), cooperation channels (e.g., how they found jobs, how they afford their expenses while not working, how their relationships are with their relatives or the townsmen in the cities in which they work), work experience and conditions (e.g., job description, wage, whether had any occupational accident, conditions of working environment). In order to confirm the interview form's content validity, we shared it with experts who had conducted previous studies on young people working in construction sites and was then revised base on their suggestions. The interviews lasted between 40 and 85 minutes and were voice recorded. After completing the interviews, all voice recordings were transcribed.

Data Analysis

The data obtained by interview forms were first analyzed using descriptive analysis techniques, then summarized under certain themes, and finally interpreted. The descriptive analysis proceeded in four stages: (i) creating a framework for descriptive analysis, (ii) processing data according to the thematic framework, (iii) defining the findings, and (iv) interpreting the findings (Yıldırım & Şimşek, 2011, p. 224). During this process, verbatim statements of participants are frequently provided in the findings chapter to draw attention. While including these statements, various studies are cited as references for the quality of interpretation.

Participants were given codes that were identified in the findings chapter so as to facilitate statements' owners. For example, the first interviewee was coded as G1 and the eighth interviewee as G8. In an effort to increase the study's validity, we employed expert review. Measuring the validity of the study includes expert utilization, carrying out further evaluation, or auditing (Patton, 2014; Merriam 2013), where raw data are reviewed by a field expert and the resulting findings are checked as to whether they are reasonable and logical (Merriam, 2013, p. 210). The raw data of our study were reviewed by more than one field expert who reviewed the interview form prepared to gather data and offered relevant feedback. Regarding the trustworthiness of the study, detailed field notes were transferred to voice recorders after receiving the consents of interviewees and then transcribed verbatim (Creswell, 2013).

Research Findings

All of the university students interviewed (N=24) were men aged between 19 and 24. In addition, most interviewees (N=17) had been born in either Eastern or Southeastern Anatolia. The dispersion of interviewees' places of birth by regions is as follows: nine individuals born in Southeastern Anatolia, eight individuals born in Eastern Anatolia, three individuals born in the Mediterranean Region, two individuals born in the Marmara Region, and one individual born in Central Anatolia. In addition, one of the interviewees was identified as an international student who originated from Afghanistan. With regard to parental education, 15 of the mothers had not received any formal education and the remaining nine mothers had either completed a primary school education or had dropped out of primary school. Regarding fathers, five had not completed any form of formal education, 15 had completed primary school, two had earned high school diplomas, and two were deceased.

Information on the Households of Interviewed Students: Family Inheritance

Regarding parents' professions, only one of the mothers was found to work in a factory, two mothers worked as casual worker in agriculture, and the remaining 21 mothers did not work any paid job and lived housewives. Regarding interviewees' fathers, two worked as tradesmen, one was unemployed, two were deceased, two worked as farmers, two worked as truck drivers, eight were construction workers, five were retired, and one was an electrical technician. The interviews revealed that the interviewees had worked with their parents or had been individually employed during their childhood in order to contribute to their family's income.

The First Step of Intergenerational Experience: "Newbie Employee"

Interviewees were found to have either worked together with their families or individually during their childhoods to contribute to the family budget. The average age that these students began working in construction was 15.5. While this age is low regardless of sector, it is more significant for the construction sector, as it is a high-risk sector requiring laborers to work in poor working conditions. Another important point that should be indicated is that some of the interviewees had worked in different sectors when they were even younger.

Another Step of Intergenerational Experience: "Being Immigrant"

This study illustrates the interviewees' migration experiences in seek of work in the construction sector while still very young. These students have worked and are working in the construction sites

in different metropolises by migrating from Eastern region of Turkey to Western cities (e.g., Istanbul, Manisa, Ankara). In this study, the students interviewed stated that their first job experiences involved working in their immediate surroundings with relatives, townsmen, and friends. Since the students interviewed began working in construction during their childhoods (age = 15.5), this early experience is regarded as a preliminary stage to their future life. From child labor to working adolescents, these young people continue working at construction sites in different cities while seeking education. Of the total students interviewed, 21 of them worked in construction sites in different cities than their hometowns, including Karaman, where they received education.

Discussion, Conclusion and Suggestions

The interviews revealed that the students interviewed could not afford their basic nutrition, shelter, transportation, and/or health needs and experience serious problems continuing their education because of their limited financial means and insufficient support mechanisms like loans, scholarships, and dormitories. Given the difficult working conditions and unhealthy environment of the construction sector, students' working in the construction sector at very early ages has caused these students to experience physical difficulties. Students worked at construction sites in different cities even prior to seeking higher education. Several students stated that they have worked in construction in different cities during every break, some even expressing that they went to work without visiting their families. All of the students interviewed stated that they were unable to predict how their lives would be like after completing their education considering that today's dynamics are changing rapidly. Many of these students expressed that they would seek employment in the construction sector if they were unable to find a job related to their department after graduation. These individuals working to support their education since their childhood face the risk of entering the informal employment market after completing their university education. To conclude, joint studies are needed for higher education students, especially those who are disadvantaged as a result of poverty and therefore unable not only to benefit fully from public services but also in the line of cooperation of non-governmental organizations. In addition, the mechanisms facilitating equality of opportunity in education should be focused on more.

Kaynakça/References

- Açıkalın, N. (2008). Yoksulluk ve genç kuşakların toplumsal hareketlilik olanakları İstanbul ve Gaziantep örnekleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(3), 131-154.
- Aygül, H. H. (2018). Eğitime erişim, yoksulluk ve formal/enformel işgücü olarak üniversite gençliği: İstihdam için mi eğitim? eğitim için mi istihdam? *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 8(8), 58-87. <https://doi.org/10.26466/opus.354859>
- Bourdieu, P., & Passeron, J. (2014). *Varisler: Öğrenciler ve kültür*. Heretik Yayınları.
- Bourdieu, P., & Passeron, J. (2015). *Yeniden üretim*. Heretik Yayınları.
- Bourdieu, P., & Wacquant, L. (2012). *Düşünsel bir antropoloji için cevaplar*. İletişim Yayınları.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Siyasal Kitabevi.

- Çağlayan S. (2008). Göç ve yoksulluk: mutlak ve doğrusal olmayan bir ilişki. N. Oktik (Ed.), *Türkiye’de Yoksulluk Çalışmaları* (ss.301-326). Yakın Yayınları.
- ÇSGB. (2009, Kasım 25). İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Tehlikeli Sınıflar Listesi Tebliği. Resmi Gazete. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/11/20091125-10.htm>.
- Dardot, P., & Laval, C. (2012). *Dünyanın yeni aklı*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Dericioğulları, A., & Sallan, S. G. (2016). Kent yoksullarının dayanışma biçimlerinin dönüşümü: İzmir Karabağlar örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(31), 337-363.
- Enelli, P. (2010). Toplumsal bir kategori olarak yoksul gençlik. *Antropoloji Dergisi*, 23, 41 – 67.
- Gün, S. (2010). *Yoksulluktan sefalete bir göç hikayesi sokakta çalışan çocuklar sorununun ekonomi-politiği*. Özgür Üniversite Kitaplığı.
- ILO. (2018, Eylül). Sağlıklı ve Güvenli Nesil. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@europe/@ro-geneva/@ilo_ankara/documents/publication/wcms_627043.pdf.
- Işık, O., & Pınarcıoğlu, M. (2009). *Nöbetleşe yoksulluk*. İletişim Yayınları.
- Işık, V. (2016). Türkiye’de Genç İşsizliği ve Genç Nüfusta Atalet. *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 5(11), 130 – 145.
- İdemen, B. (2008). Sosyal köken, habitus ve eğitim: Pierre Bourdieu’nun yeniden üretim kuramı. N. Yentürk, Y. Kurtaran, & G. Nemuğlu (Eds.), *Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları* (2. Basım, ss.419-445). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kahraman, F., & Kahraman, A. (2016). Mevsimlik istihdamın eğitilmiş gençleri: inşaatlarda çalışan üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 38, 183-201.
- Kahraman, F., & Kahraman, A. (2017). Dezavantajlılığın çocuk halleri: Dünyada ve Türkiye’de dezavantajlı gruplarda yer alan çocukların durumu. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 8(20), 254-268.
- Kümbetoğlu, B. (2015). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. Bağlam Yayıncılık.
- Merriam, S.B. (2013). *Nitel araştırma*. Nobel Yayıncılık.
- Murat, S., & Şahin, L. (2011). *AB’ye uyum sürecinde genç işsizliği*. İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Mütevellioğlu, N., & Zambak, M. (2010). İşsizlik üniversiteli gençlik ve gelecek: Bir alan araştırmasının bulguları. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1), 207-229.
- Neuman, L.W. (2012). *Toplumsal araştırma yöntemleri: nitel ve nicel yaklaşımlar*. Yayın Odası Yayınları.
- OECD. (2016). Youth Not in Employment, Education or Training. <https://data.oecd.org/youthinac/youth-not-in-employment-education-or-training-neet.htm>
- OECD. (2017, September 15). Education at a Glance 2017 Türkiye. <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/EAG2017CN-Turkey-Turkish.pdf>.
- Özkaplan, N., Öztan, E. & Ruben E. (2017). *AVM’lerin yorgun gençleri*. Sosyal Araştırmalar Vakfı.
- Patton, Q.M. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Şen, B., Arlı, A. & Alican Ş. A. (2016). *Yoksulluğu bölüşmek Süleymaniye bekâr odası göçmenleri*. Küre Yayınları.
- Şen, M. (2016). Kökene dayalı dayanışma-yardımlaşma zor iş. N. Erdoğan (Ed.), *Yoksulluk Halleri* (3. Basım ss.249-292). İletişim Yayınları.
- Taş, Y. H., & Bilen, M. (2014). Avrupa Birliği ve Türkiye’de genç işsizliği sorunu ve çözüm önerileri. *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3(6), 50-69.
- TEPAV. (2013, Ocak). Eğitimde Kuşaklararası Hareketlilik: Fırsat Eşitliğinde Türkiye Nerede?. http://www.tepav.org.tr/upload/files/13584237342.Egitimde_Kusaklalarasi_Hareketlilik___Firsat_Esitliginde_Turkiye_Nerede.pdf.
- TÜİK. (2017, Eylül 25). Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Bölgesel Sonuçları 2016. Türkiye istatistik kurumu haber bülteni. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24580>.

- TÜİK. (2013, Nisan 2). Çocuk İşgücü Anketi Sonuçları. Türkiye istatistik kurumu haber bülteni. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13659>.
- TÜİK. (2017, Ağustos 2). İstatistiklerle Aile 2017. Türkiye istatistik kurumu haber bülteni. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27597>.
- TÜİK. (2018, Haziran 2). İstatistiklerle Gençlik 2017. Türkiye istatistik kurumu haber bülteni. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27598>
- Uyar, V. (2017, Haziran 20). "Eğitimi Terk Oranları Azalsa da Hala Çok Yüksek". <http://www.dogrulukpayi.com/bulten/turkiye-egitimi-terk-eden-genc-nufusta-zirvede>.
- Willis, P. (2016). *İşçiliği öğrenmek*. Heretik Yayıncılık.
- Yentürk, N., & Başlevent, C (2012). Türkiye'de genç işsizliğini etkileyen politika önerileri. N. Yentürk, Y. Kurtaran, & G. Nemutlu (Eds.), *Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları* (2. Basım, ss.345-378). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Copyright © 2020 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı

<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>

Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2020 • 8(20) • 135-153

ISSN 2147-8473

Genç İşsizliği ve Mücadele Yöntemleri*

*Işıl Fulya Orkunoglu Şahin***

Öz

Günümüzde işsizlik hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin gündeminde olan sorunlardan biridir. Ancak özellikle son yıllarda genç işsizliği oranlarındaki artış dikkate değerdir. Literatürde genç işsizliği, 15-24 yaş arası gençlerin işsizliğini ifade eder şekilde kullanılmaktadır. OECD 2019 1. çeyrek verilerine göre; genç işsizliği oranının en yüksek olduğu ülkeler arasında %39,8 ile Yunanistan, %34,1 ile İspanya, %31,9 ile İtalya, %20,1 oranı ile Fransa ve %24,8 ile Türkiye yer almaktadır. Diğer yandan 2019 yılı Nisan ayı 15 yaş ve üzerine ilişkin Türkiye işgücü piyasası verilerine göre; Türkiye’de 15-64 yaş aralığındaki çalışabilecek nüfus fazla olmasına rağmen, işgücüne katılma oranının ve istihdam oranının halen genç nüfusa sahip nitelikte bir ülke olan Türkiye için yetersiz olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda çalışmada işsizliğin Türkiye’de ve bazı OECD ülkelerindeki gelişimine, işsizlikle mücadelede aktif ve pasif istihdam politikalarının ve maliye politikalarının gelişimine, AB İstihdam Stratejisine, Türk Ulusal istihdam stratejisine ve genç işsizliği ile ilgili çeşitli çözüm önerilerine değinilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Genç işsizliği, İşsizlikle Mücadelede İstihdam ve Maliye Politikaları, Avrupa İstihdam Stratejisi, Ulusal İstihdam Stratejisi

* Bu çalışma, 29-31 Mart tarihleri arasında Ankara’da İKSAD (İktisadi Kalkınma ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü) tarafından düzenlenen ‘6. Uluslararası Çin’den Adriyatik’e Sosyal Bilimler Kongresi’nde’ 30 Mart 2018 tarihli oturumda sunulan bir bildirden üretilmiştir.

** Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Maliye Bölümü, isil.orkunoglu@hbv.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7238-1215

Abstract

Unemployment continues to pose a major problem for both developed and developing countries. However, the increase in youth unemployment in recent years is particularly noteworthy. In the literature, youth unemployment corresponds to unemployment of young people between the ages of 15 and 24. According to OECD data for the 1st quarter of 2019, countries with the highest rates of youth unemployment in 2019 are Greece at 39.8%, Spain at 34.1%, Italy at 31.9%, France at 20.1%, and Turkey at 24.8%. According to April 2019 labor market data on individuals aged 15 or older, labor force participation and employment rates remain inadequate despite Turkey's being the youngest country in Europe and having a rather large working age (15-64). Accordingly, this study addresses the evolution of youth unemployment in Turkey and several OECD countries, the development of active and passive employment policies and of fiscal policies in seeking solutions to unemployment the European employment strategy (ESS), the National Employment Strategy of Turkey, and various solution proposals for youth unemployment

Keywords: Youth Unemployment, Employment and Fiscal Policies in Unemployment Resolution, European Employment Strategy, National Employment Strategy

Türkiye'deki işsizliğin; krizler, toplu mülteci göçleri, kayıt dışı istihdamın yaygınlığı, istihdam edilebilmek için düşük nitelikli işleri kabullenmek zorunda kalan genç işsizliğindeki artış, iş aleminde nitelikli iş gücü yaratma çabasının düşüklüğü ve hizmet içi eğitimlerin sınırlılığı gibi nedenlerle günden güne arttığı görülmektedir. İşsizlik türlerine göre sınıflandırıldığında, işsizlik rakamlarının artışında etkili olan en önemli kalemler arasında genç işsizliğinin bulunduğu görülmektedir. Bu bağlamda genç işsizliği ile mücadelede gerek OECD gerek AB tarafından bir takım politika önerileri getirilmiştir. Ancak her ülkenin genç işsizliği ile mücadelede izlediği politikalar ilgili ülkenin ekonomik durumuna ya da o ülkede benimsenen istihdam eylem paketine göre değişiklik göstermektedir. Bazı ülkelerde genç işsizliği uzun vadede çözümlenmesi gereken yapısal bir sorun olarak görüldüğünden, ekonomik gelişme ile bazılarında ise çalışma ve sosyal politikalar alanına ilişkin bir sorun olarak kabul edildiğinden, istihdam tedbirleri ile çözümlenmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda çalışmada genç işsizliği sorununa, genç işsizliğinin nedenlerine ve doğurduğu sonuçlara, Türkiye'deki ve bazı AB ülkelerindeki gelişimine ve genç işsizliği ile mücadele yöntemlerine yer verilmektedir.

Genç İşsizliği ve Nedenleri

Dünya çapında 71 milyon işsiz genç ve yoksulluk içinde yaşayan 156 milyon genç işçi ile genç işsizliği kritik küresel sorunlardan biridir (ILO, 2019). Standart BM tanımına göre, %85'i gelişmekte olan ülkelerde yaşayan gençlik 15 yaş ile 24 yaş arasındaki yaş grubunu içerir (UN 2003, 55). Ancak tüm bu hesaplamalarda gençlerin işsizlik süresinin günden güne uzadığı da dikkate alınmalıdır. Nitekim süresine göre gençlerin işsizliği ise kısa süreli (3 aya kadar); uzun süreli (3 aydan 1 yıla kadar) ve kronik (1 yıldan fazla) olarak sınıflandırılabilir (Ona ve Romeris, 2014: 167). Diğer yandan 2007'den itibaren dünyada genç işsizliğinin 2008 finansal krizini takiben şiddetlenme eğilimi göstermesi nedeniyle gençlerin işgücüne katılmadan önce eğitimde kalma süresi uzamış, eğitimde istihdam edilenlerin ve eğitimdeki işsizlerin oranı artmıştır (EC, 2019) ILO'ya göre "genç işsizliği" ifadesindeki gençlik kavramının kapsamına; 15-24 yaşları arasındaki kişiler girerken, 25 yaş ve üstündeki kişiler ise yetişkin kapsamındadır (ILO, 2019a,1). Bireyler, eğitim almakta olmaları dikkate alınmaksızın çalışan veya işsiz olarak sınıflandırılmaktadır. ILO ve Eurostat işsizlik istatistikleri, öğrencileri sadece öğrenci oldukları için işsizlik kapsamının dışında tutmamaktadır (Eurostat, 2019).

Gençlerin işgücüne katılımının düşüklüğünün temel nedenleri; eğitimden işgücü piyasasına geçiş engelleri, ülkedeki hali hazırdaki işsizlik oranlarının yüksekliği, genç işsizlerin nitelikli işlere yönelik eksikliklerinin bulunması, uzun süredir iş aramalarına rağmen gençlerin iş bulamayıp ataletle düşmeleri, iş deneyimi eksiklikleri ve özellikle yeni mezun ya da askerliğini yeni bitirmiş gençlerin işgücü piyasasının gerektirdiği nitelikleri taşımamaları, genç işsizlere yardımcı aracı kurumların azlığı ve genç işsizlerin part-time iş tercih ettikleri dönemde düşük ücretli işlerde geçici olarak çalışmalarına rağmen, kalıcı iş arayışlarında yüksek ücretli iş talepleridir.

Gençlerin işgücüne katılım oranları, eğitim kayıtları arttıkça düşmektedir 15 - 24 yaş arasındaki gençler için küresel işgücüne katılım oranı, 1993 ve 2018 yılları arasında önemli ölçüde azalmış, bu süre sonunda 15 puan artarak %42'ye ulaşmıştır. Bu eğilim, esas olarak gençler arasında yükselen eğitsel faaliyetlere kayıt olunmasına bağlanabilir. Küresel olarak, ortaöğretimdeki brüt kayıt oranı 1993'te %55'ten 2017'de %77'ye yükselirken, yükseköğretimde ise aynı dönemde %14'ten %38'e yükselmiştir (UIS, 2018).2018'de, gençlerin işgücüne katılım oranı düşük gelirli ülkelerde %57 ile en yüksek seviyede; en düşük değer (%36) düşük-orta gelirli ülkelerde gözlenmiştir. Orta-üst gelirli ülkelerde, gençlerin katılım oranı 1993'ten bu yana 20'den fazla puan düşerek, 2018'de yüksek gelirli ülkelerde (%45) kaydedilen seviyeye benzer şekilde %44'e ulaşmıştır. Bununla birlikte, orta-üst gelirli ülkelerde yükseköğretimdeki brüt kayıt oranı 2017'de %52 olup, yüksek gelirli ülkelere (%77) göre hala önemli ölçüde düşüktür. Ayrıca, düşük orta gelirli ülkelerde bu oranın 2017'de yalnızca %24 olarak gerçekleştiği, eğitim kaydının ülke gelir gruplarındaki gençlerin işgücüne katılım oranlarındaki farklılıklar üzerinde sınırlı bir etkisi olduğunu göstermektedir (ILO, 2019b: 10).

Genç İşsizliğin Gelişimi: Türkiye'deki ve Bazı OECD Ülkelerindeki Durum

Dünya genelinde gençlerin nüfusu 139 milyon kişi artarken, genç işgücü 1997 ve 2017 yılları arasında 34,9 milyon azalmıştır. 15-24 yaş aralığındaki gençler, yaklaşık dünyadaki nüfusun yarısını oluşturmakta olup, istihdam rakamlarını da önemli ölçüde etkilemektedirler. Dünyadaki gençlerin işgücüne katılımı, iş piyasasına aktif olarak katılan diğer bir deyişle çalışan ya da iş arayan gençlerin oranı (küresel işgücüne katılım oranı), % 55'den % 45.7'ye düşmüştür. Bu eğilim gençlerin eğitimde daha uzun kalması nedeniyle olumsuz sonuçları indirgese de, küresel üretim için insan kaynaklarının kullanılabilirliğinin azalması ve verimli kaynaklara bağımlılığı artırması bakımından eleştirilmektedir (ILO, 2017: 8). AB, üye ülkelerde genç işsizliğini azaltma ve genç nüfus istihdam oranını, 20-64 yaş aralığındaki çalışma çağındaki nüfus için %75'lik bir istihdam oranına ulaştırma hedefini desteklemektedir. 2016 yılında, 6,3 milyondan fazla genç (15-24 yaş arası) ne istihdamda ne de AB'de eğitim veya öğretimde (NEET) idi. AB'de 2016 yılında 4,2 milyondan fazla genç (15-24 yaş arası) işsiz kalmıştır. Azalmasına rağmen genç işsizlik oranı ve uzun süreli genç işsizliği AB'de yüksektir. Özellikle bazı üye ülkelerde yüksek genç işsizliği, yetersiz beceriler, sınırlı coğrafi hareketlilik veya yetersiz ücret koşullarının varlığı işgücü piyasası uyumsuzluklarının sürdüğünün göstergesi kabul edilmektedir (EC, 2019a) ILO'ya göre 2018 yılının global genç işsizliği oranı yaklaşık % 13'dür. İlgili oran tablo1'e göre 90'lardan günümüze dek yükselme eğiliminde gözükmesine de, ülkeler bazında inceleme yapıldığında, bu durumun pek de geçerli olmadığı, aksine bölgelere ve ülkelere göre değiştiği söylenebilir.

Tablo 1. Global Genç İşsizliği Oranı(%), (1997-2018)

1997	2000	2005	2007	2008	2009	2011	2013	2015	2016	2017	2018*
12.2	12.9	13.0	11.7	12.2	12.9	12.9	13.0	13.1	13.0	13,1	13,1

*Kaynak: (ILO, a.g.r, 2017: 15), * 2018 rakamı tahmin rakamıdır.*

Örneğin, 2016'da dünyada genç işsizliğinin en yüksek olduğu bölgeler yaklaşık %30 oranı ile Arap devletleri, %29 ile Kuzey Afrika, %19 oranı ile Kuzey, Güney ve Batı Avrupa ve %17,1 oranı ile Doğu Avrupa, Latin Amerika ve Karayipler olmuştur. En yüksek genç işsizliğinin olduğu ülkeler sırasıyla %53,3 ile Güney Afrika, %47,4 ile Yunanistan, %38,7 ile İspanya ve %37,8 ile İtalya iken, en düşük genç işsizliğinin olduğu ülkeler sırasıyla %4,7 ile Japonya, %6,5 ile İzlanda, %6,9 ile Meksika ve %7 ile Almanya'dır. OECD ortalamasına göre 15-24 yaş aralığındaki gençlerin toplam genç işsizlik oranı 2013-2017 yıllarında %13 iken, genç erkeklerin işsizlik oranı %13,5, genç kadınların işsizlik oranı %12,5'dir.15-24 yaş aralığındaki gençlerin 2013-2017 döneminde genç işsizlik oranları toplamı Türkiye için %20,6 iken bunun %25,6'sını genç kadın işsizliği oranı, %17,8'ini ise genç erkek işsizliği

oluşturmaktadır (ILO, 2016: viii) Diğer yandan tablo.2'de görüleceği üzere 15-24 yaş arası gençlerin küresel işgücüne katılım oranları, 1993 ve 2018 yılları arasında önemli ölçüde azalmıştır ki bu durum temel olarak gençler arasında yükselen eğitime katılma oranlarındaki artış eğilimine bağlanabilir. Ayrıca çalışan aşırı yoksullar ve çalışan ortalama yoksullar arasında da ülke grubuna göre fark etmeksizin hemen her ülke grubunda en yoksul çalışan kesimi genç işsizlerin oluşturduğu görülmektedir (ILO, 2019b: 10).

Tablo 2. Ülke Grubuna ve Demografik Gruplara Göre Çalışan Yoksulların Durumdaki Gelişim (1993, 2018, 2023)

Ülke Grupları	Demografik Grup/ YIL	Çalışan Aşırı Yoksullar			Çalışan Yoksullar Ortalama		
		1993	2018	2023	1993	2018	2023
Düşük ve orta gelirli ülkeler	Toplam	41,7	9,8	8,6	26.0	16.0	14.0
	Kadın	44,5	10,5	9,6	24.6	14.1	12.6
	Erkek	39,9	9,4	8,0	26.9	17.1	14.8
	Genç	45,0	15,7	14,5	28.0	20.6	18.9 1
Düşük Gelirli Ülkeler	Toplam	61.4	39.2	35.2	21.6	27.5	26.6
	Kadın	63.9	40.4	36.3	21.3	27.7	27.0
	Erkek	59.2	38.2	34.4	21.8	27.4	26.3
	Genç	63.0	41.4	37.6	22.1	28.8	28.1
Düşük-Orta Gelirli Ülkeler	Toplam	40.4	12.1	9.3	32.0	25.7	21.3
	Kadın	43.3	13.5	11.0	29.4	23.8	19.9
	Erkek	39.1	11.5	8.5	33.2	26.6	21.9
	Genç	43.0	15.0	12.1	34.2	28.9	24.9
Üst-Orta Gelirli Ülkeler	Toplam	39.7	0.9	0.7	22.4	4.4	3.3
	Kadın	42.0	0.9	0.7	22.2	4.5	3.4
	Erkek	38.0	0.8	0.6	22.6	4.2	3.2
	Genç	43.1	1.1	0.8	24.7	4.8	3.6

Kaynak: (ILO, a.g.r., 2019b:16).

Dünyada işsizlik oranlarının ve genç işsizlik oranlarının dönemsel gelişimi irdelenecek olursa; tablo 3'te OECD ülkeleri içinde en yüksek işsizlik oranlarına ve benzer şekilde en yüksek genç işsizliği oranlarına sahip ülkeler arasında sırasıyla Yunanistan'ın, İspanya'nın ve İtalya'nın yer aldığı görülebilir. Buna karşılık işsizlik oranlarına kıyasla genç işsizliği daha

yüksek olan ülkeler arasında Fransa ve Portekiz sayılabilir. Bununla birlikte Türkiye'nin ise hem en yüksek işsizlik oranları hem de en yüksek genç işsizlik oranlarına sahip OECD ülkeleri içinde sırasıyla 4. ve 3. sıralarda yer aldığı görülmektedir.

Tablo 3. İşsizlik Oranlarının ve Genç İşsizlik Oranlarının En Yüksek Olduğu OECD Ülkeleri

İşsizlik Oranlarının En Yüksek Olduğu Ülkeler	2016	2017	2018	2019
Yunanistan	23,6	21,5	19,3	18,6
İspanya	19,7	17,2	15,3	14,3
İtalya	11,7	11,2	10,6	10,5
Portekiz	11,2	9,0	7,1	6,6
Türkiye	10,9	10,9	11,0	13,6
Fransa	10,1	9,4	9,1	8,8
Genç İşsizlik Oranının En Yüksek Olduğu Ülkeler	2016	2017	2018	2019
Yunanistan	47,4	46,5	39,9	39,8
İspanya	44,5	40,8	34,4	33,5
İtalya	37,8	35,4	32,3	31,9
Fransa	24,6	23,3	20,7	20,1
Portekiz	28,2	24,2	20,3	17,2
Türkiye	19,6	20,7	22,6	24,8

Kaynak: (OECD, 2019: 4) ve (OECD, 2017: 2) verilerinden yararlanarak oluşturulmuştur.

Diğer yandan tablo.4'te 2016-2019 yıllarında hem işsizlik oranlarının hem de genç işsizlik oranlarının en düşük olduğu OECD ülkeleri arasında; Japonya, İzlanda ve İsviçre'nin bulunduğu görülmektedir. Buna karşılık belirtilen dönemde işsizlik oranlarına kıyasla genç işsizliği oranlarının neredeyse tüm dünya ülkelerinde daha yüksek rakamlarda olması, genç işsizliği sorununun hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin önemli sorunlarından biri olduğunun göstergesi niteliğindedir.

Tablo 4. İşsizlik ve Genç İşsizlik Oranlarının En Düşük Olduğu OECD Ülkeleri (2016-2019)

İşsizliğin En Düşük Olduğu Ülkeler	2016	2017	2018	2019
İzlanda	3,0	2,7	2,7	3,0
Kore	3,7	3,8	3,8	4,0
Japonya	3,1	2,9	2,4	2,4
Meksika	3,9	3,5	3,3	3,4
İsviçre	4,9	5,3	4,7	4,7
Norveç	4,7	4,3	3,9	3,7
Genç İşsizliğin En Düşük Olduğu Ülkeler	2016	2017	2018	2019
Japonya	5,2	4,4	3,7	3,4
İzlanda	6,5	6,6	6,0	7,6
Almanya	7,1	6,8	6,2	5,4
İsrail	8,6	6,7	7,1	5,8
İsviçre	8,6	7,9	7,9	7,1
Hollanda	10,8	9,7	7,2	6,4

Kaynak: (OECD, a.g.r, 2019: 4) ve (OECD, a.g.r, 2017: 2) verilerinden yararlanarak oluşturulmuştur.

Genç işsizliğin Türkiye'deki gelişimi incelendiğinde; tablo.5'te Türkiye'de 2014-2019 yılları arasında genç istihdam oranlarının %43'ten %50'ye yükselmiş olmasına rağmen, genç işsizlik oranının %10'dan %15'e, ne istihdamda ne de eğitimde olmayanların genç nüfusa oranının da yaklaşık %17'den %24,5'e ulaştığı görülmektedir. Bu durum Türkiye'de genç işsizliği sorununun giderek ağırlaştığının ifadesidir.

Tablo 5. Türkiye’de 15-24 Yaş Grubunun 2014-2019 Yılları Temel İşgücü Verileri

Yıllar	2016	2017	2018	2019	2019	2019
2014	17,7	27.261	24.456	2.805	10,3	43,2
2015	20,0	28.718	25.454	3.259	11,3	44,3
2016	23,5	26.275	26.275	3.290	11,1	45,0
2017	24,3	30.658	26.672	3.985	13,0	44,8
2018	23,1	31.438	28.029	3.409	10,8	50,9
2019	24,5*	31.825	27.157	4.668	14,7	49,0

Kaynak: Tablo, TÜİK İşgücü İstatistikleri Ocak Ayı Verilerinden (: Kasım Ayı verisinden) yararlanılarak oluşturulmuştur.*

Nitekim Türkiye’de işsizlik 2012’den itibaren yükselmiştir. Türkiye’de işsizlik oranı; Şubat 2017’de yaklaşık %12’dir. OECD’de ise bu oran aynı dönemde % 6’ya ulaşmıştır. 2007-2017 döneminde 15-74 yaşındakilerin istihdamı %40’lardan %48’lere ulaşmasına rağmen, %61 değerinde olan OECD ortalamasının altında seyretmesinin nedenlerinden biri kadın istihdam oranının OECD ortalamasının yarısı kadar olmasıdır (OECD, 2017a, 1). Diğer yandan tablo 5’de görüleceği üzere Türkiye’de 15-24 yaş grubunun istihdam oranı 2014-2019 döneminde %43’ten %49’a yükselse de, 2014’teki %10 değerindeki işsizlik oranı 2019’da yaklaşık %15’e ulaşmıştır. Bu durumun temel nedenlerinden biri ne istihdamda ne de eğitimde olmayanların toplam genç nüfus içindeki payının %24’e ulaşması olarak gösterilebilir.

2009-2019 döneminde birçok ülkede yükseköğretim eğitimi bulunmayan gençler için işgücü piyasası koşulları kötüleşmiştir (OECD, 2019a) Bununla birlikte Türkiye’nin demografik fırsat penceresinde son durum değerlendirmesi yapılabilmesi için genç nüfusun toplam nüfus içindeki oranı dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda TÜİK’in yıllara ve cinsiyete göre ortanca yaş istatistiklerine göre; Türkiye’de 2000’li yıllarda %25 olan ortanca yaşta kilerin toplam nüfusa oranının, 2018’de %32’ye ulaşmış olması, Türkiye’de genç nüfusun yaşlanmakta olup ortanca yaşa yaklaştığını, ancak buna rağmen, 2014-2018 döneminde Türkiye’de genç nüfusun toplam nüfusun yaklaşık %67’sini

oluşturduğundan¹ toplam nüfusta halen en yüksek paya sahip olduğu söylenebilir. Bu sayede Türkiye için demografik fırsat penceresinden yararlanılabilecek sürenin yıldan yıla kısaldığı dikkate değerdir. Dolayısıyla gençlerin istihdamı noktasında getirilecek politika önerilerinin özellikle içinde bulunduğumuz yıl ve izleyen yıllarda daha etkili ekonomik ve sosyal sonuçlar doğurabileceği gerekçesi ile genç işsizliğiyle mücadeleye yönelik olarak yapılacak çalışmalar daha seri şekilde gerçekleştirilmelidir. Tablo.6'da Türkiye'de genç işsizliğinin durumu incelendiğinde; genel işgücünde 2016'dan 2019'a dek azalan bir artış olduğu, işgücüne katılma oranının değişmeden %52 oranında seyrettiği, kayıt dışı işsizlik rakamları dikkate alınmaksızın, genel işsizlik oranının %12'den %15'e yükseldiği görülmektedir. Aynı dönemde genç işsizlik oranının, genel işsizlik oranının yaklaşık iki katı olan %23-%27 değerlerine ulaştığı görülmektedir.

Tablo 6. Mevsim Etkilerinden Arındırılmış Temel İşgücü Göstergeleri (2016-2019)

	İşgücü (bin)	İstihdam (bin)	İşsiz (bin)	İşgücüne katılma Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)	Tarım dışı İşsizlik Oranı (%)	Genç İşsizlik oranı (%)
2016 Aralık	31.003	27.290	27.290	3.713	52,4	46,1	12,0	2
2017 Ocak	31.003	27.533	3.691	52,5	46,3	11,8	14,1	22,8
2018 Ocak	31.438	28.029	3.409	52,1	50,9	11,1	12,7	19,9
2019 Ocak	31.825	27.157	4.668	52,2	49,0	15,0	16,8	26,7

Kaynak: (TÜİK, 2019).

Türkiye'de TÜİK'in 2006, 2010 ve 2014 yıllarına ilişkin cinsiyete ve eğitim durumuna göre yıllık ortalama kazanç verilerine göre eğitim durumu yüksekokul ve üzerinde olan bireyler, yıllık kazançları en yüksek olan kesimi oluşturmaktadır². Ancak bu hesaplamaların toplam nüfusu kapsayacak şekilde hazırlanmış olduğu görülmektedir. Buna rağmen, son dönemde uygulanan politikalarla Türkiye'de kadınların işgücündeki payının ve gençlerin işgücü katılımının artırılmaya çalışıldığı söylenebilir. Benzer şekilde en az bir okul bitiren ve istihdamda olanların eğitim durumuna göre aldığı eğitimin işe katkısının ölçümlendiği

1 Bakınız. TÜİK'in Yaşa, Cinsiyete Göre Genel Nüfus İstatistik Verileri, tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist

2 Bakınız TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>.

istatistik sonuçlarına göre; Nisan-Haziran 2016 döneminde hem kadınlar hem de erkekler için eğitim durumu yükseldikçe, sözü edilen katkının artış göstermesine rağmen, kadınlardaki oranların erkeklerden daha yüksek seyrettiği söylenebilir (TÜİK, 2016).

Diğer yandan ILO'ya göre bir yıl veya daha fazla süredir işsiz kalanlar uzun süreli işsizler kategorisinde değerlendirilmelidir ki uzun süreli işsizlerin sayısındaki artış genç işsizlik sorununun çözümünü de güçleştirmektedir. AB'de insanların uzun süreli işsizlik döngüsüne girmeden, aktif tedbirlerle işgücü piyasasına yeniden dahil edilmeleri hedeflenmektedir. Bunun için eğitim, mesleki eğitim ve yeniden eğitim, kendi işini kurma yardımlarına, insanların çalışmaya teşvik edilmesi yöntemlerine başvurulmakta, işsizliğin cazibesi azaltılmaya çalışılmaktadır. İşsizlik yardım ve ödeneklerinin süresinin ve miktarının asgari seviyeye çekilmesi, iş aramada danışmanlık yardımları ve istihdam sübvansiyonlarına, esneklik uygulamaları kapsamında iş sürelerinin kısaltılıp, kısmi zamanlı çalışma özendirilerek, kısmi dönemli iş akitlerinin sayısı artırılmaktadır (Duruel, 2007:418). Ancak Türkiye'de AB ülkelerindekinden farklı olarak uzun süreli işsizlerin istihdamına yönelik özel istihdam politikaları oluşturulmamıştır.

Genç İşsizliği ile Mücadelede Uygulanan Aktif ve Pasif İstihdam Politikalarının Analizi

İstihdam politikaları aktif ve pasif olmak üzere ikili bir sınıflandırmaya tabi tutulabilir. Buna göre aktif istihdam politikaları arasında; eğitim programları, istihdam teşvikleri, istihdam desteği, doğrudan iş yaratma, iş bulma yardımı sayılabilir. Pasif istihdam politikaları ise; işsizlik sigortası, işsizlik yardımı, kıdem tazminatı, erken emeklilik ve ihbar tazminatı olarak belirtilebilir (Varçın, 2004: 16), (Sanal, 2013: 4-5). Ancak Türkiye'de genç işsizliği ile mücadelede genel istihdam politikalarından yararlanılmasına rağmen, OECD ülkelerinin çoğunda genç işsizliğine özel istihdam politikalarından yararlanıldığı görülmektedir. Bu bağlamda; Türkiye'de de genç işsizliği ile mücadelede uygulanabilecek aktif istihdam politikaları arasında eğitim programları, iş bulma yardımları ve Türkiye'de dönemsel olarak ve özellikle de bu gün itibarıyla yaygın şekilde kullanılan genel istihdam teşviklerinin gençler için özelleştirilmesi sayılabilir. Genç işsizliği ile mücadelede kullanılabilecek pasif istihdam politikaları arasında ise; işsizlik yardımı ve işsizlik sigortası sayılabilir.

OECD ülkelerinde genellikle 2008 sonrası finansal krizi ile mücadele döneminde genel bir eğilim olarak işsizlikle mücadele yöntemleri çeşitlenmiş olsa da, her ülkenin kendi siyasi, ekonomik ve iş piyasası konjonktürüne göre politika tercihlerinin ülkeden ülkeye farklılaştığı görülmektedir. Örneğin, tablo 7'de en düşük genç işsizliği oranına sahip OECD ülkelerinden Hollanda ve Almanya'nın diğerlerine kıyasla daha yüksek düzeyde pasif istihdam politika programı harcamalarında buldukları ve kamu istihdam hizmetlerini finanse ettikleri ve aktif istihdam politikalarından daha yüksek oranda pasif istihdam programları harcamalarında buldukları görülebilir. Bununla birlikte istihdam teşviklerinde en yüksek yüzdeye sahip ülkeler İsviçre ve Japonya'dır. İsviçre ve Almanya'da ise eğitime yönelik olarak yapılan harcamaların daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 7. Genç İşsizliğinin En Düşük Olduğu OECD Ülkelerinden Bazılarında Aktif ve Pasif İşgücü Piyasası Programlarına Yapılan Harcamaların GSYİH'daki Payı (%), (1990-2015)

Yıllar/Ülkeler		Programlar						Toplam	
		KAMU İSTİHDAM HİZMETLERİ	EĞİTİM	İSTİHDAM TEŞVİKLERİ	DESTEKLENMİŞ İSTİHDAM VE REHABİLİTASYON	DOĞRUDAN İŞ YARATMA	BAŞLANGIÇ TEŞVİKLERİ	AKTİF	PASİF
Japonya	1999	0,27	0,03	0,02	-	-	-	0,32	0,3
	2000	0,21	0,04	0,03	-	-	-	0,28	0,55
	2008	0,05	0,01	0,04	-	-	-	0,11	0,21
	2015	0,07	0,01	0,06	-	0,01	-	0,14	0,17
Almanya	1999	0,18	0,34	0,05	0,12	0,09	-	0,77	0,97
	2000	0,22	0,52	0,08	0,12	0,25	0,04	1,24	1,81
	2008	0,33	0,3	0,08	0,03	0,07	0,07	0,88	1,01
	2015	0,36	0,2	0,02	0,03	0,01	0,01	0,63	0,88
İsrail	2008	0,03	0,07	0,04	0,03	-	-	0,18	0,57
	2015	0,02	0,06	0,05	0,03	-	-	0,16	0,52
İsviçre	1990	0,06	0,01	-	0,13	-	-	0,2	0,12
	2000	0,1	0,16	0,05	0,19	-	-	0,52	0,5
	2008	0,1	0,15	0,05	0,19	-	-	0,49	0,45
	2015	0,11	0,18	0,07	0,23	-	-	0,59	0,65
Hollanda	1990	0,36	0,16	0,03	0,57	0,03	-	1,14	2,33
	2000	0,42	0,1	0,05	0,52	0,25	-	1,83	1,51
	2008	0,29	0,09	-	0,44	0,14	-	0,96	1,03
	2015	0,25	0,07	0,05	0,39	0,02	-	0,77	1,82

Kaynak: (OECD, 2019b)

Genç işsizliğinin en yüksek olduğu OECD ülkelerinden bazılarında örneğin tablo 8'deki Fransa hariç, diğer tüm ülkelerde pasif işgücü piyasası programlarına yapılan harcamaların daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durumun ise Fransa'daki özellikle

son yıllardaki genç işsizliği rakamlarındaki ciddi yükselişe tedbir alınmasına yönelik çalışmalardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Eğitime yönelik desteklerin Portekiz’de ve Fransa’da diğer ülkelere göre daha yüksek olduğu, iş yaratma ve başlangıç teşviklerinin pek tercih edilmediği, kamu istihdam hizmetleri programlarına daha yoğun oranda harcama yapan ülkelerin İspanya ve İtalya olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Genç İşsizliğinin En Yüksek Olduğu OECD Ülkelerinden Bazılarında Aktif ve Pasif İşgücü Piyasası Programlarına Yapılan Harcamaların GSYİH’deki Payı

Yıllar/Ülkeler		Programlar						Toplam	
		KAMU İSTİHDAM HİZMETLERİ	EĞİTİM	İSTİHDAM TEŞVİKLERİ	DESTEKLENMİŞ İSTİHDAM VE REHABİLİTASYON	DOĞRUDAN İŞ YARATMA	BAŞLANGIÇ TEŞVİKLERİ	AKTİF	PASİF
İspanya	1990	0,12	0,22	0,12	0,02	0,11	0,18	0,76	2,54
	2000	0,08	0,18	0,31	0,03	0,12	0,05	0,78	1,32
	2008	0,13	0,17	0,23	0,07	0,09	0,1	0,79	1,84
	2015	0,14	0,12	0,07	0,07	0,01	0,1	0,6	0,92
İtalya	1990	0,18	0,19	0,04	-	-	-	-	0,79
	2000	-	0,24	0,23	-	0,05	0,04	-	0,61
	2008	-	0,18	0,15	-	0,01	0,02	0,46	1,24
	2015	0,1	0,17	0,02	0,03	-	0,02	0,51	1,29
Portekiz	1990	0,09	0,2	0,08	0,05	0,03	0,01	0,46	0,32
	2000	0,13	0,21	0,18	0,03	0,05	0,01	0,61	0,78
	2008	0,14	0,23	0,11	0,03	0,02	-	0,53	0,95
	2015	0,07	0,27	0,16	0,01	0,04	-	0,55	1,01
Fransa	1990	0,14	0,34	0,09	0,05	0,07	0,02	1,71	1,34
	2000	0,17	0,37	0,15	0,08	0,39	-	1,17	1,7
	2008	0,2	0,28	0,07	0,09	0,15	0,03	0,92	1,58
	2015	0,25	0,37	0,05	0,09	0,22	0,03	1,01	1,98

Kaynak: (OECD, 2019b)

Ancak yine de genç işsizliğinde asıl sorunlu alanın ne eğitimde ve öğretimde ne de istihdamda olmayan genç işsizlerin bulunduğu kesimden oluştuğu ileri sürülebilir. Tablo 9'da görüleceği üzere; özellikle Türkiye'de genç işsizliğinin, diğer OECD ülkeleri ile kıyaslandığında, ne eğitim/öğretimde ne de istihdamda olmayan gençlere ilişkin yüzdesi 2010'dan bu güne azalma eğiliminde olsa da yaklaşık %24 gibi oldukça yüksek olan değerler eleştirilmeye değerdir. Buradan hareketle İspanya, İtalya, Yunanistan, Fransa vb. en yüksek genç işsizliğine sahip ülkelere kıyasla Türkiye'de genç işsizliği sorununun derinleştiği rahatlıkla ileri sürülebilir.

Tablo 9. Genç İşsizlik Oranı En Düşük ve En Yüksek Olan Bazı OECD Ülkelerinde Eğitim/Öğretimde Olmayan ve İstihdam Edilmeyen Genç İşsizlerin Payı (2010-2018)

	2010	2012	2014	2016	2018
Japonya	4,3	4,2	3,7	3,5	2,9
Hollanda	4,8	4,9	5,5	4,6	4,2
İsviçre	6,8	6,8	7,4	7	6
İzlanda	7,4	5,9	5,7	4,1	4,9
Almanya	8,3	7,1	6,4	6,7	5,9
Portekiz	11,4	13,9	12,3	10,6	8,4
Fransa	12,7	12,5	11,2	11,8	11,1
Yunanistan	14,8	20,2	19,2	15,8	14,1
İspanya	17,8	18,6	17,1	14,6	12,4
İtalya	19	20,9	22	19,8	19,2
İsrail	30,4	16,7	15,6	14,9	-
Türkiye	32,3	28,7	24,8	24	24,4

Kaynak: (ILOSTAT, 2019).

Türkiye’de Genç İşsizliği İle Mücadele Politikalarının Gelişimi

2008’de 5763 Sayılı İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda değişiklik yapılması hakkında kanun uyarınca kadınların ve 18-29 yaş aralığındaki gençlerin istihdamının teşviki için işverene esas prim payının 5 yıl içinde ilk yıl için %100’ünün, ikinci yıl için %80’inin, üçüncü yıl için %60’ının, dördüncü yıl için %40’ının ve beşinci yıl için %20’sinin İşsizlik Sigortası Fonu’ndan karşılanacağına ilişkin teşvik indirim düzenlemesi yapılmıştır. 2012 yılında 5673 sayılı Kanunla getirilen genel teşvik sistemindeki düzenleme ile işverenlere sigorta primi işçi hissesi desteği sunulmuş olup, ilgili destek yalnızca Doğu ve Güneydoğu’ndan oluşan İİBS 6. Bölge illerine sağlanmıştır ki bu düzenleme ile 10 yıl için işveren hissesinin asgari ücrete ilişkin kısmından işverenlerin muaf tutulacağı öngörülmüştür. Ancak bu destek doğrudan genç işsizlere yönelik olmayıp bölgesel yatırım ve istihdam kapasitesini geliştirilmeye yönelik fonksiyon görmüştür. 2015’te 6111 Sayılı kanunla bu uygulamanın süresi uzatılmıştır. Ancak ilgili uygulamadan yararlanılabilemesi için yeni işe alınmış olanların, İş Kur’da mesleki eğitim kursuna katılımda bulunmuş olanların ya da çalışmakta iken mesleki yeterlik belgesi almış olanların yararlanabildiği bir takım kısıtlayıcı düzenlemelerde bulunulmuştur.

10.02.2016’da uygulanan Genç Girişimci desteği ise ilk kez 6663 sayılı Kanunun 1 inci maddesi Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 20. maddesi ile yeniden düzenlenerek, toplamda 3 yıl için yararlanılabilen, her yıl 75.000 TL indirim hakkı tanıyarak vergi matrahını düşürme imkanı veren, 29 yaşını doldurmamış yeni iş kuran girişimci gençlerin yararlanabileceği bir istisnadır. Uygulamaya ilişkin 05.05.2016 tarihli 29703 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 292 seri no.lu Gelir Vergisi Genel tebliğine göre; Ticari, zirai veya serbest meslek faaliyeti nedeniyle 10.02.2016 tarihi itibarıyla ilk defa gelir vergisi mükellefi olanlar ve mükellefiyet başlangıç tarihi itibarıyla yirmi dokuz (29) yaşını doldurmamış tam mükellef gerçek kişiler genç girişimci kazanç istisnasından yararlanır. Ayrıca istisnadan yararlanabilmek için iki şartın taşınması gereklidir. Bunlar; a) İşe başlamanın kanuni süresi içinde bildirilmesi, b) Mükellefin kendi işinde bilfiil çalışması ya da işin kendisi tarafından sevk ve idare edilmesidir. İstisnadan yararlanılabilemesi için mükellefin kendi işinde bilfiil çalışması veya kendi işinde bilfiil çalışmadığı durumlarda ise işin kendisi tarafından idare edilmesi gerekmektedir. Bir şahsın kendi işinde bilfiil çalışması, işinde ve bu işin gerektirdiği konularda fikri ve bedeni bir mesai sarf etmesidir. Kendi işinde bilfiil çalışması veya işin kendisi tarafından sevk ve idare edilmesi şartını sağlayan mükelleflerin, faaliyetin yürütülebilmesi için çıkar, kalfa veya yardımcı işçi çalıştırması istisna şartını bozmaz. Seyahat, hastalık, askerlik, tutukluluk ve hükümlülük gibi zaruri ayrılmalar dolayısıyla geçici sürelerde fiilen işin başında bulunulmaması halinde de söz konusu şart ihlal edilmiş olmaz.

Bununla birlikte İŞKUR İl Müdürlükleri veya Hizmet Merkezlerinde bireysel talep ile genel yetenek testi, kişilik envanteri ve mesleki eğilim envanterinden oluşan İŞKUR “Mesleki Yönelim Bataryası” uygulaması yapılabilmektedir. Kişisel yetenek ve becerilerine en uygun mesleği tercih edebilmeleri için “İş ve Meslek Danışmanlığı” hizmetinin ücretsiz sunulması bu noktada oldukça yararlı bir uygulamadır.

AB İstihdam Stratejisi

Avrupa İstihdam Stratejisi (EES), ilk kez 1997’de AB Üye Devletleri’nin istihdam politikası için ortak hedefler oluşturmayı taahhüt etmiştir. Ana hedefi, AB çapında daha çok ve daha iyi iş imkanlarının yaratılmasıdır. Bu gün itibarıyla Avrupa 2020 büyüme stratejisinin bir parçasını oluşturup, üye devletlerin yanı sıra ilgili ve aday ülkelerin istihdam politikalarının koordine edilmesine yardımcı olmak üzere yıllık olarak uygulanmaktadır³. Avrupa İstihdam Stratejisi (European Employment Strategy) 10 adet konuda rehberlikte bulunmaktadır. Bunlardan bazıları: (EC, 2019b: 1-8.) kamu maliyesinin kalitesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması, makroekonomik dengesizliklerin giderilmesi ve Avro bölgesinde dengesizliklerin azaltılması, Ar-Ge desteği ve yeniliklerin güçlendirilmesi, bilgi üçgeni ve potansiyelini açığa çıkarma, dijital ekonomi, kaynak verimliliğinin artırılması ve sera gazlarının azaltılması, iş ve tüketici ortamının iyileştirilmesi ve modernleştirilmesi, sanayi üssü geliştirmek iç pazarın işleyişinin, kadınların ve erkeklerin işgücü piyasasına katılımının artırılması, yapısal işsizliğin azaltılması, iş kalitesinin artırılması, işgücü piyasası ihtiyaçlarına cevap verecek yetenekli işgücünün geliştirilmesi, yaşam boyu öğrenmeyi teşvik etmek, eğitimin kalitesinin ve performansının iyileştirilmesi, yükseköğretime katılımı arttırmak, sosyal içermenin teşvik edilmesi ve yoksullukla mücadeledir.

AB İstihdam Paketi Uygulaması ise Nisan 2012’de başlatılmıştır. Alınmasını önerdiği temel önlemler (EC, 2012); destekleyici iş yaratımı, ekonominin genelinde iş yaratımını hızlandırıp, işgücü talebini teşvik etmek, yeni işe alım için işe alım sübvansiyonları, mali sürdürülebilirliği sağlamak, sosyal girişimleri ve iş girişimlerini teşvik etmek ve desteklemek, kayıt dışı çalışmayı düzenli istihdama dönüştürmek, ücret belirleme sistemlerinin modernleştirilmesi, iş açısından zengin sektörlerin potansiyelini kullanmak: BİT, yeşil ekonomi (analiz), sağlık hizmetlerinin, AB fonlarının istihdam yaratılması için harekete geçirilmesi, hayat boyu öğrenme ve aktif işgücü piyasası politikaları geliştirmek, gençlik fırsatları ve genç istihdam paketi sunmak, işgücünün serbest dolaşımı için yasal ve pratik engellerin kaldırılması, sınırları aşan işlerin ve iş arayanların eşleştirilmesini arttırmak, AB yönetişiminin iyileştirilmesi, istihdam politikasında koordinasyon ve çok taraflı gözetimi güçlendirmektir. Bu doğrultuda AB’de Avrupa Sosyal Fonu (European Social Fund (ESF)) 2014-20 için genç istihdamı destek politikası için 6.3 milyar Avro ve Genç İstihdam Girişimi (Youth Employment Initiative (YEI)) için 3,2 milyar Avro tahsis edilmiştir. YEI, istihdamda, eğitimde veya eğitimde olmayan gençleri hedef olarak belirlemiştir.2016’da, yaklaşık 8 milyon katılımcı Avrupa fon destekli projelerden yararlanmıştır. Bunun içinde özellikle işe yerleştirme, çıraklık, staj, kendi hesabına çalışma, sürekli eğitim ve eğitim hizmetleri bulunmaktadır. Yararlanıcıların %39’u 25 yaşın altındadır. Birçok üye Devlette YEI, Genç Garanti önlemlerinin büyük çoğunluğunu finanse etmektedir. Konsey ve Avrupa Parlamentosu tarafından onaylanan 2017-2020 için YEI’nin 1.2 milyar Euro’luk bütçe artışı

3 Eurostat, European Employment Strategy, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=101&langId=en>, E.T. 18.02.2018.

Üye Devletlerin işsiz gençlerini desteklemeye devam etmelerine yardımcı olacaktır (EC, 2018: 44). Genç Garantisi, Üye Devletler tarafından 25 yaşından küçük gençlerin iyi bir iş teklifi almasını sağlama konusundaki taahhüdü olup, işsiz kalma veya örgün eğitimden ayrılma süresinden itibaren dört ay süresince eğitim, çıraklık, staj imkanı sözü edilen gençler için devam etmektedir (EC, 2019c)AB'de 2017'de, 5 milyondan fazla genç, "Genç Garantisi"ne dahil olmuş, 3,5 milyonu bir iş teklifi, sürekli eğitim, staj ya da çıraklık eğitimi almış, gençlerin yarısına yakını ise hala çalışmaktadır (EC, 2019d: 54).

Türkiye'nin Ulusal İstihdam Stratejisi

Ulusal İstihdam Stratejisinde (UIS), Türkiye'de işsizlik oranlarının azaltılması, istihdama katılımın artırılması ve çalışma barışının tesisinde benimsenen üç konu; sürdürülebilir ve kapsayıcı büyümenin sağlanması, işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikli işgücünün oluşturulması ve kayıt dışılığın azaltılmasıdır. Bu üç konu ile ilgili olarak temel alınan hedefler ise; işsizlik oranının, 2023 yılı itibarıyla %5 oranına indirilmesi, istihdam oranının, 2023'te %55'e yükseltilmesi, tarım dışı sektörde kayıt dışı istihdam oranının, 2023'te %15'in altına düşürülmesidir. 2014-2023 Ulusal İstihdam Stratejisinde genç işsizliği ile mücadele amacıyla 6 tedbirden söz edilmektedir. Bunlar: üniversite öğrencilerinin iş piyasasına geçişlerini sağlamak amacıyla üniversite-sektör işbirliğinin geliştirilmesi (bursiyerlik, stajyerlik imkanlarının genişletilmesi, teknokentlerin güçlendirilmesi, üniversitede öğrencilere 1 dönem uygulamalı 2 dönem akademik eğitim), işbaşı eğitimi konusunda arz ve talebi buluşturacak sistemin tesisi, gençlere yönelik teşvik düzenlemelerinin yaygınlaştırılması, istihdam fuarları, kariyer günleri ve tanıtım materyalleri yoluyla girişimcilik eğitimlerinin gençler arasındaki tanınırlığının artırılması ve bu eğitimlerden yararlanacak gençlerin sayısının artırılması ve İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurullarında genç istihdamı ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında yıllık çalışmaların değerlendirilip izleyen yıl planlamasının yapılmasıdır(ÇSGB,2017:96,97).

Genç İşsizliği İle Mücadelede AB'nin ve OECD'nin Politika Önlemleri

Genç işsizliği sorununa karşı AB'nin ve OECD'nin politika önerileri incelendiğinde AB'nin bu konudaki faaliyetleri daha çok üye ülkelerin tercihine bıraktığı, eğitime katılımı ve eğitim kalitesini artırıcı, eğitim- iş gücü arasındaki bağlantıyı kuvvetlendirecek tedbirleri desteklediği görülmektedir. Buna karşılık OECD'de işsiz gençlere gelir ya da doğrudan istihdam desteği, yatırımların, iş imkanlarının ve işe olan talebin artırılması önerileri gibi AB'ye göre daha dolaysız aktif işgücü piyasası tedbirlerine yer verilmektedir.

Genç işsizliği ile mücadelede AB'nin politika önlemleri (EUROSTAT, 2017, 47); Avrupa 2020 'Youth on the Move' girişimi 'Hareket halindeki Genç' eyleminde AB'de benimsenecek dört politika üzerinde durulmaktadır. Bunlar:

- Hayat boyu öğrenme, işgücü piyasası ihtiyaçları doğrultusunda anahtar yeterlilikler ve kaliteli öğrenme çıktıları geliştirmek ve okulu erken terk seviyesini düşürmek,
- Bilgi tabanlı ekonomide rakiplere ayak uydurmak ve yenilikleri teşvik etmek için yüksek öğrenime katılan gençlerin yüzdesini artırmak,
- 2020 yılına kadar Avrupa'daki tüm gençlerin iş başında eğitim yoluyla dahil yurtdışı eğitimlerine katılabileceği hareketlilik programlarını etkinleştirmek,
- Okuldan işe geçişi acilen kolaylaştırmak ve işgücü piyasası bölümlenmelerini azaltarak genç işsizliğini azaltmak için ulusal düzeyde ve AB düzeyinde eylemler için politika öncelikleri belirlemektir.

AB Konseyinin tavsiyesinde üç temel adım ileri sürülmektedir. Bunlar; uzun süreli işsizlerin kayıt altına alınmasının bir istihdam hizmeti ile teşvik edilmesi; her kayıtlı uzun süreli işsiz, 18 aylık işsizlik oranlarında ihtiyaçlarını ve potansiyellerini belirlemek için bireysel derinlemesine bir değerlendirme sunması; en son 18 ay içinde kayıtlı tüm uzun süreli işsizlere iş entegrasyonu anlaşması yapılması ve desteğe basitleştirilmiş erişimdir. İş entegrasyonu sözleşmesi, uzun süreli işsizleri işe geri getirmek için özel olarak hazırlanmış bir plandan oluşmalıdır. Her üye devletteki mevcut hizmetlere bağlı olarak şunları içerebilir: rehberlik, iş arama yardımı, ileri eğitim ve öğretim, konut, ulaşım, çocuk ve bakım hizmetleri veya rehabilitasyon için destekler. Üye devletler, uzun süreli işsizler için işe geri dönüş konusuna daha çok dahil olmaları gereken işverenlerle aktif bir katılım ve ortaklık yapmayı taahhüt etmişlerdir. Ekim 2016'da, tüm AB üye devletlerinin istihdam bakanları, Konsey tavsiyesinin uygulanmasını izlemek için getirilmiş bir çerçeveyi onaylamıştır (EC,2016).

Genç işsizliği ile mücadelede OECD'nin politika önerileri (OECD, 2013:2) ise;

- İş yaratmalarının hızlandırılması ve işe talebin artırılması,
- İşsiz gençlere yeterli gelir desteği verilmesi,
- Uygun maliyetli aktif işgücü piyasası önlemleri alınması,
- Düşük vasıflı emeğe dayalı genç işgücü istihdamına imkan tanınması,
- Çıracılık ve staj programları aracılığıyla işverenlerin kaliteyi koruma ve artırmayı teşviki,
- Gençlerin uzun vadeli istihdam beklentilerinin kuvvetlendirilmesi,
- Eğitim sisteminin geliştirilmesi ile tüm gençlerin iş dünyasına hazırlanması,
- Eğitim ve öğretim aracılığıyla mesleğin rolü ve etkinliğinin güçlendirilmesi,
- İş dünyasına geçişin desteklenmesi,
- İstihdama erişimi kolaylaştırmak ve sosyal dışlanmayı engellemek için iş piyasası politikaları ve kurumlarının yeniden düzenlenmesidir.

Sonuç ve Öneriler

Genç işsizliği oranları hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde çoğunlukla genel işsizlik rakamlarının üzerinde seyretmektedir. Bu nedenle de genç işsizliği ülkelerin ortak önemli sorunlarından biri olmaya devam etmektedir. Genç işsizliği uzun vadede, iş aramasına rağmen iş bulamayan gençleri depresyona sürüklediği gibi, sağlık ve motivasyon durumlarını kötüleştirerek, suçluluk eğilimlerinin yükselmesine ve intihara sürüklenmelerine, diğer ülkelerdeki iş fırsatları için beyin göçüne ya da daha az kalifiye nitelik gerektiren işlerde istihdam olmayı kabullenmelerine neden olabilmektedir. Dolayısıyla bu tür sonuçlara yol açılmaması için yeni, eğitime ve iş gücü piyasalarını teşvike dayalı esnek modellerden yararlanılmalıdır. Örneğin, yurtdışındaki adı ile “headhunter” ya da diğer bir deyişle personel avcılığı hizmeti uygulaması ile işçi ve işveren arabuluculuğu hizmet sunumu Türkiye’de çok yaygın olmayıp, henüz yalnızca birkaç yurtdışı menşeli firma tarafından sağlanmaktadır. Oysaki bu tür hizmetlerin yaygınlaştırılması işgücü arzı ve işgücü taleplerinin karşılanmasında oldukça yararlı olacaktır. Diğer yandan bu tür uygulamalar, sosyal ağlar, tv programları vb. araçlarla aktifleştirilebilir. Eğitim süreci öncesinde ve sonrasında kişilere uygulanacak bireysel envanter testleri ile bireylerin başarılı olabilecekleri alanların tespiti ve bu alanlara yönlendirilmelerine yönelik olarak düzenlenecek şekilde eğitim ve iş imkanları sağlanmasının, uzun vadede gençlerin bireysel becerilerini keşfetmeleri imkanını sağlayacağı ve bu sayede uygun işlerde istihdam edilmelerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Diğer yandan gençlerin bir takım staj programları ile işe uygun hizmet içi mesleki eğitim süreçlerine girmeleri ile mesleki yeterliliklerini artırmaları da bu gelişimi destekleyecektir. Bununla birlikte nitelikli işgücü ihtiyacının karşılanamaması, Türkiye’de işgücü piyasalarının yapısal sorunları arasında yer alıp, hem uzun vadeli işsizlikle hem de genç işsizliği ile mücadelede yararlanılabilecek önemli araçlardan biridir. Bu sorunun çözülebilmesi için trend sektörlerde olası iş imkanları yaratılmasına çalışılmalı, bilişim ve iletişim sektörü, yenilenebilir enerji, yeşil ekonomi vb. öncelikli alanlarda istihdamın artırılmasına yönelik çalışmalar artırılmalıdır. Bu bağlamda eğitimde ve istihdamda yer almayan gençler ise genç işsizliğine yönelik mücadelede sosyal politika tedbirleri ile düzeltilmesi gittikçe güçleşen ve etkisi yıldan yıla kötüleşmekte olan grubu oluşturmaktadır. Bu grubun işsizliğinin öğrenilmiş çaresizlik boyutuyla kabul edilip, iş aramama noktasına gelebilecek olması düşünüldüğünde, aileler içinde yaşanabilecek gelir ihtiyacı eksikliği ile birey ve toplum sağlığının bozulmasına ve uzun vadede sosyal patlamalara neden olma olasılıkları acilen müdahale edilmesi gereğinin bir göstergesidir. Diğer yandan Türkiye’de engelliler, uzun süreli işsizler, kadınlar ve gençlere özel istihdam politika tedbirlerinin artırılması ihtiyacı yadsınmaz.

Sonuç olarak genç işsizliği ile mücadelede ekonomi politikalarından, işgücü piyasası politikalarından ve eğitim politikalarından birbiriyle koordineli şekilde yararlanılması, programlara yapılacak harcamaların tahsisinin takibi, mükerrer hizmetlerin ve kaynak israfının önlenmesi bakımından oldukça yararlı olacaktır. Diğer ülke uygulamaları incelendiğinde, eğitim hizmetlerine daha çok önem veren ülkelerde genç istihdam oranlarında iyileşmenin olduğu dikkate değerdir. Bu doğrultuda örneğin Almanya'daki gibi stajyerlerin eğitilmesi, iş bulma öncesi gençlere ek eğitimler sunulmasına yönelik eğitim politika desteklerinin artırılması, Türkiye'de genç istihdamının artmasına katkı sağlayacaktır. Örneğin, genç işsizliğinin analizi sonucunda birçok çalışmada asıl belirleyici olarak eğitim sistemi merkezde yer almaktadır. Buradaki sonuçlar, işgücü piyasasına yakın bir bağlantıya sahip eğitim sistemlerinin gençler için olduğu kadar yaşlılar için de düşük işsizlikle ilişkili olduğunu göstermektedir (Sachs ve Smonly, 2014:14) Dolayısıyla Türkiye'de eğitimle iş piyasalarının ilişkilendirildiği programların artırılmasına çalışılmalı, esnek iş modellerine yönelik eğitim programları desteklenip pilot çalışmalarla yaygınlaştırılmalıdır. Nitekim gençlerin geçici/kalıcı iş bulmalarına yardımcı olan Almanya'daki "Genç İstihdam Acenteleri", Güney Kıbrıs'taki "Genç Kurulları", Avusturya'daki "Genç Koçluğu", Yunanistan'daki "Genç Garanti Aksiyon Planı"na, İspanya'daki "Genç İstihdam Planı"na benzer düzenlemelerin Türkiye'de de genç istihdam politikalarına dahil edilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

Youth Unemployment and Resolution Methods

*Işıl Fulya Orkunoğlu Şahin**

Abstract

Unemployment continues to pose a major problem for both developed and developing countries. However, the increase in youth unemployment in the last years is particularly noteworthy. In the literature, youth unemployment corresponds to unemployment of young people between the ages of 15 and 24. According to OECD data for the 1st quarter of 2019, countries with the highest rates of youth unemployment in 2019 are Greece at 39.8%, Spain at 34.1%, Italy at 31.9%, France at 20.1%, and Turkey at 24.8%. According to April 2019 labor market data on individuals aged 15 or older, labor force participation and employment rates are inadequate despite Turkey's being the youngest country in Europe and having a rather large working age (15-64). Accordingly, this study addresses the evolution of youth unemployment in Turkey and several OECD countries, the development of active and passive employment policies and of fiscal policies in seeking solutions to unemployment, the European employment strategy (ESS), the National Employment Strategy of Turkey, and various solution proposals for youth unemployment.

* Assoc. Prof., Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Finance, isil.orkunoglu@hbv.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7238-1215

Reasons of Youth Unemployment

The main reasons for such low participation of young people in the workforce include difficulties in transitioning from an educational to a work environment, increasingly high youth unemployment rates in many countries, a lack of work experience and necessary qualifications for young graduates who have recently completed their military service sought by employers, the lack of intermediary institutions that help young unemployed people find jobs, and young people's working in low-paid, part-time jobs.

Appearance of Youth Unemployment

While the population of young people increased by 139 million worldwide between 1997 and 2017, the youth workforce decreased by 34.9 million during the same period. The global labor force participation rate of young people aged 15-24 declined significantly between 1993 and 2018, which can be attributed mainly to the growing trend of young people to seek education.

ILO 2019 data reveals that Greece, Spain, and Italy have the highest youth unemployment rates in OECD countries. Young unemployed individuals who are not enrolled in education or receiving training constitute the main problem in youth unemployment.

Conclusion and Discussion

Since youth unemployment rates are mostly above general unemployment rates in both developed and developing countries, youth unemployment is a commonly encountered problem in many countries. Youth unemployment may eventually lead to depression, increased guilt, migration in search of job opportunities, the acceptance of jobs requiring lower qualifications, and even suicide. It is believed that executing career inventory tests both before beginning and upon the completion of educational problems will help individuals find appropriate jobs. Moreover, increasing individuals' professional abilities by having them participate in related in-service vocational training programs will also support this development. Failure to meet the needs of skilled labor is one of the structural problems currently faced in Turkey's labor market. Long-term employment is one way to fight youth unemployment. Creating job opportunities in trending sectors like the information and communication sector, renewable energy, green economy should be accelerated to increase employment in priority areas and help solve this problem. The need to increase employment policies for the disabled, long-term unemployed, women, and youth cannot be denied. As a result, it would be helpful to create economic, labor, and education policies in coordination with each other and to follow up on how funds are spent so as to prevent duplicate expenditures and waste of resources.

Youth employment rates in countries that attach more importance to education services observe improvement. Youth employment can be increased through pre-employment training and with in-service education programs designed for young people, youth employment. Turkey should therefore work on increasing educational and training programs and labor market training for flexible business models like Youth Employment Agents in Germany, Youth Boards in Southern Cyprus, Youth Coaching in Austria, and the Young Guarantee Action Plan in Greece.

Kaynakça/References

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) 2017. Ulusal İstihdam Stratejisi 2014 – 2023, [http://www.uis.gov.tr/media/1437/uis2014-2023.pdf]. Ekim, (Erişim 05.06.2019).
- Duruel M. (2007). Avrupa Birliğinde Uzun Dönemli İşsizliğe Karşı Uygulanan İstihdam Politikaları, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 0(53), 375-421.
- European Commission (EC) (2019d). Joint Employment Report 2019, [https://ec.europa.eu/social/main.jsp?advSearchKey=joint+employment+report&mode=advancedSubmitcatId=22&policyArea=0&policyAreaSub=0&country=0&year=0]. 15 March 2019, 1-116.
- European Commission (EC) (2019). Joint Employment Report 2018, 15 March 2018, [https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=18624&langId=en]. 1-88, (Erişim 05.06.2019).
- European Commission (EC) (2019). The Youth Guarantee, [https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=en, 2019c, (Erişim 05.06.2019).
- European Commission(EC) (2019b). The European Employment Strategy Working to Improve Employment in Europe”, [http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6416&langId=en]. 1-8.
- European Commission (EC) (2019). The Effects of The Crisis on Youth Unemployment, [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Youth_unemployment]. August, (Erişim 05.06.2019).
- European Commission (EC) (2019a). Youth Employment, [http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1036&langId=en]. (Erişim 05.06.2019).
- European Commission (EC) (2016). Long-term Unemployment, [http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1205&langId=en]. (Erişim 05.06.2019).
- European Commission (2012). Employment Package, [http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1039&langId=en], April. (Erişim 05.06.2019).
- EUROSTAT (2017). Smarter, Greener, More Inclusive, Indicators To Support The Europe 2020 Strategy, July, [https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/8113874/KS-EZ-17-001-EN-N.pdf/c810af1c-0980-4a3b-bfdd-f6aa4d8a004e],1-196. (Erişim 05.06.2019).
- EUROSTAT (2019). Youth Unemployment, [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Youth_unemployment#Definition_of_unemployment_and_youth_unemployment_indicators]. (Erişim 05.06.2019).
- ILOSTAT (2019). Share of Youth Not in Employment, Education or Training. [https://www.ilo.org/ilostat/faces/oracle/webcenter/portalapp/pagehierarchy/Page32], (Erişim 05.06.2019).
- International Labour Organization (ILO) , “Youth Employment”, [http://www.ilo.org/global/topics/youth-employment/lang--en/index.htm],(Erişim 05.06.2019).
- International Labour Organization (ILO) (2016). World Employment and Social Outlook 2016: Trends for Youth, [https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_513739.pdf].
- International Labour Organization (ILO) (2019a). Youth Unemployment, [https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/publication/wcms_422439.pdf], 1-5, 05.06.2019a.
- International Labour Organization (ILO) (2017). Global Employment Trends for Youth 2017”, [http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_598669.pdf]. 1-113. (Erişim 05.06.2019).
- International Labour Organization (ILO) (2019b). World Employment and Social Outlook Trends 2019, [https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_670542.pdf]. (Erişim 05.06.2019).
- OECD (2017). Harmonised Unemployment Rates News Release, July [https://www.oecd.org/sdd/labour-stats/OECD-HUR-09-17.pdf]. September, 1-5.
- OECD (2019a). “Employment Outlook 2019”, The Future of Work, [https://www.oecd-ilibrary.org/sites/9ee00155-en/1/1/5/index.html?itemId=/content/publication/9ee00155-en&csp_b4640e1ebac05eb1ce93dde646204a88&itemGO=oecd&itemContentType=book].
- OECD (2019). Harmonised Unemployment Rates News Release (2019). [https://www.oecd.org/sdd/labour-stats/harmonised-unemployment-rates-oecd-06-2019.pdf, June, 1-5.

- OECD Statistics (2019). Public expenditure and participant stocks on LMP, [https://stats2.digitalresources.jisc.ac.uk/Index.aspx?DataSetCode=LMPEXP2#] . (Erişim 05.06.2019).
- OECD (2013). The OECD Action Plan For Youth, [https://www.oecd.org/els/emp/Youth-Action-Plan.pdf]. June, 1-2, (Erişim 05.06.2019).
- Ona, G. ve Rakauskienė, M. R. (2014). Youth Unemployment and Emigration Trends, [https://www3.mruni.eu/ojs/intellectual-economics/article/view/2308/2112]. *Intelektinė Ekonomika*, 8(1), 165-177.
- Sachs, A. ve Smonly, W. (2014). Youth Unemployment in the OECD:the Role of Institutions, *Centre for European Economic Research*, Discussion paper no.14-080, November, [https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2518367]. 1-23. (Erişim 05.06.2019).
- Sanal E. (2013). Aktif İstihdam Politikaları, [http://dosya.toprakisveren.org.tr/makale/2013-99-enginsanal.pdf]. 4-5, (Erişim 05.06.2019).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2016). 15-34 Yaş Grubu, En Az Bir Okul Bitiren ve İstihdamda Olanların Eğitim Durumuna Göre Aldığı Eğitimin İşe Katkısı, [http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007]. Nisan-Haziran, (Erişim 05.06.2019).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2019). İşgücü İstatistikleri, [http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30684], Temmuz, (Erişim 05.06.2019).
- United Nations (UN) (2003). World Youth Report Chapter 2, Youth Employment, [https://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/ch02.pdf], United Nations, 54-71, (Erişim 05.06.2019).
- Varçın R. (2004). *İstihdam ve İşgücü Piyasası Politikaları*, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Copyright © 2020 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı

<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>

Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2020 • 8(20) • 158-177

ISSN 2147-8473

İNCELEME / ARAŞTIRMA

Lise Öğrencilerinin Kariyer Kaygısına Yönelik Alan Araştırması: Antalya İli Örneği*

Malike Göncü Akbaş**

Elvan Okutan***

Öz

Bu çalışmanın amacı, 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin meslek seçimine ve aile etkisine yönelik kariyer kaygılarının sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmesidir. Veri toplama aracı olarak kariyer kaygısı ölçeği ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Antalya ilinde bulunan Anadolu liselerinden, meslek liselerinden ve özel liselerden seçilen 990 öğrenci oluşturmaktadır. Lise öğrencilerinin meslek seçimine ve aile etkisine yönelik kariyer kaygılarının demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının analizi yapılmıştır ve meslek seçimi kaygısı ile aile etkisi kaygısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Bulguların analizinde betimsel istatistiksel metotlar, t testi, Anova ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin meslek seçimine yönelik kariyer kaygılarının okul türüne, cinsiyete, anne-babanın çocuğa karşı olan tutumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Öğrencilerin aile etkisine yönelik kariyer kaygılarının ise anne eğitim durumuna, ailenin aylık gelir düzeyine ve anne-babanın çocuğa karşı olan tutumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Meslek seçimine yönelik kariyer kaygısı ile aile etkisine yönelik kariyer kaygısı arasında pozitif yönlü ilişki olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulgulara göre 11. ve 12. sınıf lise öğrencilerinin genel kariyer kaygıları ve aile etkisine yönelik kariyer kaygıları düşük, meslek seçimine yönelik kariyer kaygıları ise orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kariyer, Kariyer Kaygısı, Lise Öğrencileri

* Bu çalışma, Dr. Öğr. Üyesi Elvan Okutan danışmanlığında hazırlanan "Lise Öğrencilerinin Kariyer Kaygısı Üzerine Bir Araştırma: Antalya İli Örneği" başlıklı, Malike Göncü Akbaş'a ait yüksek lisans tezinden (2019) birebir yararlanılarak oluşturulmuştur.

** Sakarya Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi, malikegoncu@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2046-9802,

*** Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi, S.B.F., Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, elvany@sakarya.edu.tr ORCID: 0000-0002-9082-8850,

Abstract

The aim of this study is to examine the career anxiety felt by 11th and 12th grade students regarding their choice of profession and family influence in terms of several socio-demographic variables. The career anxiety scale and personal information form were used to collect data. The sample of the study consists of 990 students selected from Anatolian high schools, vocational high schools, and private high schools in Antalya. We conducted an analysis to determine whether students' career anxiety was related to family influence and their choice of profession varied according to the demographic variables and examined the relationship between students' concern concerning their choice of profession and anxiety caused by family influence. Descriptive statistical methods, a t-test, an Anova, and a correlation analysis were used to analyze the findings. According to the findings of the study, students' career concerns concerning their choice of profession differed significantly by school type, gender, and parental attitude. It was also observed that students' career concerns pertaining to family influence differed significantly depending on the education level of one's mother, family income, and parents' attitude toward their child. There was a positive relationship between career anxiety related to career choice and career anxiety related to family influence. According to the findings, 11th and 12th grade high school students' general career anxiety and career anxiety related to family influence were low whereas their career anxiety regarding their choice of profession were moderate.

Keywords: Career, Career Anxiety, High School Student

Giriş

Çalışma hayatında sıkça karşımıza çıkan kariyer kavramı genel olarak çalışılan işteki ilerleme ve gelişmeleri kapsamaktadır. Bu ilerleme ve gelişmelerin bir süreç şeklinde devam edebilmesi iyi bir kariyer planına bağlıdır. Bireysel olarak yapılan kariyer planının ilk basamağının ise lise yıllarına dayandığı düşünülmektedir. Lise döneminde yapılan üniversite tercihleri bireyin mesleğine yönelmesinde ve kariyerine doğru bir adım atmasında önemli bir rol oynar. Bu önemli süreçte ise bireyin, kariyer yapmak isteyeceği mesleğe yönelirken aile etkisi ile ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslek seçimi yapmak arasında sıkışıp kalması ve birtakım kaygılar yaşaması olasıdır. Bu düşünceden hareketle bu çalışmada lise öğrencilerinin meslek seçimine ve aile etkisine yönelik kariyer kaygı düzeylerinin sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede çalışmada ilk olarak konuyla ilgili literatür taraması yapılarak kariyer ve kaygı kavramlarına değinilmiş, sonrasında ise konuyla ilgili olarak yapılan araştırma sonuçları açıklanmıştır.

Kariyer Kavramı

Kariyer en genel anlamıyla çalışma yaşamı boyunca yapılan işleri, bu işlerdeki ilerlemeleri kapsayan ve elde edilen tüm pozisyonları ifade eden bir kavramdır. Yarnall (2008, s. 2) kariyeri, hem yaşam hem de iş hayatını şekillendiren, iş deneyimlerini kapsayan, örgüt sınırları içinde yukarıya, aşağıya ve yanlara doğru ilerlemelerden oluşan bir kavram olarak tanımlarken; Sabuncuoğlu (2011, s. 168)'na göre kariyer, meslekte ilerleme, yükselme ve tercih edilen bir meslek sahibi olmaktır.

İnsan hayatının büyük bir kısmı iş yaşamında geçmektedir. Bu açıdan bakıldığında kariyer insan hayatında geniş bir yer kaplamaktadır. Çalışan bireylerin hayatlarıyla ilgili plan yapabilmeleri için mesleklerindeki kariyer fırsatlarını bilmeleri gereklidir. Bu bilgi bireye ilerlemesi veya geri adım atması gereken durumları planlamasına yardımcı olur (Barutçugil, 2004, s. 319).

Kariyer gelişimi/seçimi çok yönlü bir süreçtir. Kariyer gelişimi konusunun önemli araştırmacılarından olan Super'a göre kariyer gelişimi yaşam boyu devam eden bir süreçtir (Ünsal, 2014: 308). Holland'ın mesleki tercih kuramına göre kendi tiplerinde (bu kuram 6 temel tipe dayanır; gerçekçi tip, araştırmacı tip, sosyal tip, gelenekçi tip, girişimci tip, sanatçı tip) meslek seçen bireyler yaptıkları işlerde mutlu ve başarılı olurlar (Ünsal, 2014: 186). Alfred Adler ise kariyer seçiminde aile bütünlüğü, doğum sırası, yaşam tarzı, ilk çocukluk anıları ve sosyal ilginin etkili olduğunun önemini belirtmiştir (Aytaç ve Keser, 2017: 70-71). Yaşamın ilk yıllarında geçirilen yaşamsal deneyimler ve ilgi, yetenek gibi faktörler arasındaki ilişkinin kariyer seçiminde etkili olduğunu öne süren kuram ise Roe'nin gereksinim kuramıdır (Kuzgun, 2014: 139).

Kariyer gelişiminin açıklanmasında kariyer evreleri önemlidir. Kariyer gelişimini yaşam boyu gelişim olarak ifade eden Super, kariyer evrelerini keşif, kurulma, kariyer ortası, kariyer sonu ve azalma (emeklilik) olarak beş grupta incelemiştir. 14-24 yaş aralığını kapsayan keşif dönemi, kişinin okul eğitiminin sona erip çalışma döneminin başlamasına kadar geçen süreyi kapsar. Keşif dönemi, kişinin kendini ispatlama, alternatifleri değerlendirme ve kişisel gözlemleri sonucu meslek seçmeye çalıştığı dönemdir (Aytaç ve Keser, 2017: 32). Bir sonraki evre olan kurulma evresi, 25-45 yaş arası dönemi kapsar. Bu evrede birey, bir meslekte kalıp, kendini o meslekte geliştirmeye devam eder (Ünsal, 2014: 339). Bir kişinin işinde en verimli olduğu evre kariyer ortasıdır. Bu dönemde çalışanların meslek bilgileri ile mesleki tecrübeleri fazladır. Kariyer ortasındaki bir çalışan, şirkete gelen yeni personeller için eğitici görevi alabilir. Bu dönemde çalışandan şirket politikalarını geliştirmeleri beklenebilir. (Noe, 2009: 409). Bir bireyin kariyerinin en uzun dönemi kariyer sonu evresidir. Bu aşamada kişi kariyer hayatının sonuna gelmiştir. Bu dönemde kişiler tecrübelerinden yola çıkarak edindikleri bilgileri başkalarına öğretmeye çalışırlar. Bu dönem kişilerin kariyerlerinin sonuna geldiklerini düşünerek işten ayrılmaya hazırlandıkları dönemdir (Aytaç, 2005: 72). Son evre olan azalma (emeklilik) dönemi bireylerin sorumluluklarının, güçlerinin ve kariyerlerinin azalmaya başladığı bir dönemdir. Bu dönem aslında kişinin emekli olması yani kariyerinin son bulmasıdır (Çelik, 2016: 142).

Birey kariyer planı yapmaya kendini tanıyarak başlamalıdır. Bireysel kariyer planlamanın önemi de bu noktaya dayanmaktadır. Bireysel kariyer planlama, bireyin ilgi ve yeteneklerinin farkına varmasını, kariyer amaçlarını belirlemesini, kariyer fırsatlarını araştırıp öğrenmesini ve belirlediği hedefler doğrultusunda ilerlemesini sağlayacak araçları belirleyip elverişli yollardan ilerlemesini sağlayan bir süreçtir (Bingöl, 2006, s. 286). Bu süreç bireyin lise yıllarına dayanmaktadır. Lise yılları bireylerin bir taraftan kendilerini tanımaya, ilgi ve yeteneklerini keşfetmeye çalıştıkları diğer taraftan ise mesleklerle ve kariyer olanaklarıyla ilgili bilgi alışverişinde buldukları yıllardır. Bu dönemde kendi keşiflerinin yanı sıra aileden ve çevreden gelen yönlendirmeler, bazen baskılar sürecin daha da zorlaşmasına ve bireyin karar vermede zorluk çekmesine ve kaygı yaşamasına neden olabilmektedir.

Kaygı Kavramı

Kaygı kavramı Freud tarafından ilk defa kullanılarak egonun bir işlevi olarak tanımlanmış ve psikoloji literatürüne girmiştir (Manav, 2011, s. 202). Ruhbilim terimleri sözlüğünde Mithat Enç (1980, s. 106) tarafından “güçlü bir istek veya dürtünün hedefine ulaşamayacakmış gibi görüldüğü hallerde ortaya çıkan tedirgin edici bir duygu” olarak tanımlanan kaygıyı Beck (1991, s. 370), bireyin tehdit algısına yönelik düşünceler şeklinde tanımlamıştır. Durumluk kaygı, kişinin içinde yaşadığı durumu tehdit edici olarak algılaması olarak tanımlanırken sürekli kaygı, durumluk kaygıya göre süreklilik gösterir ve sürekli kaygının düzeyini kişilik yapısının kaygıya yatkın olması etkiler (Köknel, 1998, s. 143).

Birey kaygılıyken bir şeyden korkuyormuş gibi hisseder, iç sıkıntısı yaşar ve oldukça rahatsızdır (Dağ, 1999, s. 167). Baş ağrısı, baş dönmesi, bulantı, çarpıntı, ağız kuruluğu, terleme, güçsüzlük, uykusuzluk kaygılı bir kişide görülebilen belirtilerdendir. Kaygılı bireyler bahsedilen bedensel belirtilerin yanı sıra gerginlik, endişe, korku, güvensizlik, tedirginlik, panik, şaşkınlık gibi ruhsal belirtiler de yaşayabilmektedirler (Kaya ve Varol, 2004, s. 33).

Cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik durum, anne-baba eğitim durumu, anne-baba tutumları gibi etmenler kaygıyı etkilemektedir. Her yaş dönemi bireyde o yaşın getirdiği değişimleri bağlı olarak ayrı kaygılara neden olmaktadır. Kaygının en çok yaşandığı yıllar doğumdan sonraki ilk iki yıl ile ergenlik yıllarıdır (Alisanoğlu ve Ulutaş, 2000, s.15). Cinsiyetin kaygı düzeyine etkilerine bakıldığında araştırmalar kızların erkeklere göre daha kaygılı olduklarını göstermektedir (Bozak, 1982, s. 25; Huberty, 2009, s. 35; Yılmaz ve diğ., 2014, s. 20). Bir çocuğun kişilik gelişiminde ailenin rolü büyüktür. Kişilik gelişimi yolculuğunda ailenin yanlış tutumları, doğal gelişim sürecini engelleyici davranışlar kaygıya neden olabilmektedir (Gençtan, 1997, s. 180). Yapılan çalışmalarda anne-baba eğitim düzeyinin çocuğun kaygı düzeyini etkilediği, ailenin eğitim düzeyi arttıkça çocuğun kaygı düzeyinin düştüğü sonucuna ulaşılmıştır (Demiriz ve Ulutaş, 2003, s. 4; Sekmenli, 2000, s. 119). Sosyo-ekonomik durumla kaygı düzeyi arasındaki ilişkiye bakıldığında sosyo-ekonomik düzey arttıkça kaygının düştüğü görülmüştür (Gürsoy, 2006, s. 187; Kaya ve Varol, 2004, s. 55).

Kariyer Kaygısı

Kariyer kaygısı, meslek kararı verme sürecinde yaşanan zorluklar ile kariyer kararsızlıklarının bir uzantısı şeklinde tanımlanabilir. Meslekler ve kariyer gelişim sürecindeki bilgi eksiklikleri kariyer kaygısına neden olabilmektedir (Pisarik vd., 2017, s. 347; Vignoli, 2015, s. 183).

Bir bireyin kariyer süreci düşünüldüğünde uzun bir süreç aklı gelmektedir. Kariyer sürecinin her ne kadar meslek seçimiyle birlikte başladığı düşünülse de daha çocuk yaşta duyulmaya başlanan “büyüyünce ne olacaksın?” soruları aslında kariyer gelişim sürecinin çok erken yaşlarda başladığını göstermektedir. Somut olarak ise kariyere ilk adım lise yıllarında bir mesleğe yönelmeyle, üniversite tercihlerine karar verme süreciyle başlamaktadır. Bu süreç sınav kaygısının yanında yönelecekleri mesleğin seçim kararsızlığını ve kaygısını yaşadıkları bir döneme denk gelmektedir. Liseden sonra üniversiteye yerleşen bireyler ise zaman geçtikçe mezuniyet sonrası iş bulma ve kariyer yolunu çizme konusunda gelecek kaygıları yaşamaya başlamaktadırlar. Bu düşünceden hareketle kariyer kaygısının lise yıllarında başlayıp üniversite döneminde ve hatta üniversiteyi bitirdikten sonra da devam eden bir kaygı olduğu söylenebilir.

Literatüre bakıldığında ise lise dönemindeki bireylerin kariyer kaygısıyla ilgili olarak yaşadıkları kaygılar genel olarak kariyer kararsızlığı, sınav kaygısı, gelecek kaygısı ile ilişkilendirilmektedir (Ayyıldız, 2015, s. 182; Campagna ve Curtis, 2007, s. 94; Karakaş, 2013, s. 145; Peng, 2005, s. 300; Vignoli, 2015, s. 187).

Türkiye’deki çalışmalara bakıldığında lise öğrencilerinin kariyer kaygısını ölçen çalışmaların oldukça sınırlı olduğu söylenebilir. Konuyla ilgili olarak kariyer kaygısı ölçeği 2016 yılında Çetin Gündüz ve Nalbantoğlu Yılmaz (2016) tarafından geliştirilmiştir. Lise öğrencilerinin kariyer kaygılarının çeşitli değişkenlere göre incelendiği bazı çalışmalar da (Nalbantoğlu Yılmaz ve Çetin Gündüz, 2018; Nalbantoğlu Yılmaz ve Çetin Gündüz, 2018a) literatüre önemli katkıda bulunmuştur.

Lise dönemindeki öğrencilerin kariyer gelişim süreçleri dikkate alındığında kariyer kaygısı yaşayıp yaşamadıklarının önemli olduğu düşünülerek bu çalışmada, Antalya ilinde bulunan Anadolu lisesi, meslek lisesi ve özel liselerin 11. ve 12. sınıflarında eğitime devam etmekte olan öğrencilerin meslek seçimine ve aile etkisine yönelik kariyer kaygı düzeyleri ile bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda yapılan çalışmanın da literatürdeki eksikliği gidermesi açısından bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu temel amaç çerçevesinde, araştırma soruları aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

- i. Lise öğrencilerinin kariyer kaygıları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- ii. Lise öğrencilerinin kariyer kaygıları okul türüne (Anadolu lisesi, meslek lisesi, özel lise) göre farklılaşmakta mıdır?
- iii. Lise öğrencilerinin kariyer kaygıları annenin öğrenim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

- iv. Lise öğrencilerinin kariyer kaygıları babanın öğrenim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- v. Lise öğrencilerinin kariyer kaygıları ailenin aylık gelir durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- vi. Lise öğrencilerinin kariyer kaygıları anne-babanın çocuğuna karşı olan tutumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- vii. Lise öğrencilerinin kariyer kaygıları kardeş sayısına göre farklılaşmakta mıdır?
- viii. Lise öğrencilerin meslek seçimi kaygısı ile aile etkisi kaygısı arasında bir ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni Antalya ilinde 2018-2019 eğitim-öğretim yılında eğitim gören 11. ve 12. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Antalya ilinde bulunan 990 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem için seçilen okulların başarı kriteri liseye giriş puanı ve üniversiteye yerleştirilen öğrenci sayılarına bakılarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda akademik başarıları yüksek Anadolu liselerinden, akademik başarıları düşük meslek liselerinden ve özel liselerden tesadüfi örnekleme seçimine göre örneklem seçimi yapılmıştır.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırmada veri toplama aracı olarak sosyo-demografik bilgi formu ve kariyer kaygısı ölçeği (Çetin Gündüz ve Nalbantoğlu Yılmaz, 2016)¹ kullanılmıştır. Kullanılan ölçek 14 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin ilk 5 maddesi aile etkisine yönelik kariyer kaygısını, sonraki 9 maddesi meslek seçimine yönelik kariyer kaygısını ölçmektedir. Kariyer kaygısı ölçeği, “hiç katılmıyorum (1)”, “katılmıyorum (2)”, “kararsızım (3)”, “katılıyorum (4)”, “tamamen katılıyorum (5)” şeklinde derecelendirilen 5’li likert tipi bir ölçektir ve ölçeğin alt boyutlarından alınan yüksek puan o boyuta ait kaygının yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin geliştirilme sürecinde ölçek güvenilirliği Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ile incelenmiştir. Ölçeğin aile etkisine yönelik kaygılarına ait güvenilirliği .742, meslek seçimine yönelik kaygılarına ait güvenilirliği ise .797 çıkmıştır. Yine bu süreçte geçerlik çalışması için madde-toplam korelasyonu hesaplanmıştır ve %27’lik alt ve üst grup madde ortalamaları arasındaki fark t testi ile incelenerek anlamlı bulunmuştur ($p < .001$). Sonuç olarak ölçekte yer alan maddelerin kariyer kaygısını ölçmeye yönelik olduğu belirlenmiştir (Çetin Gündüz ve Nalbantoğlu Yılmaz, 2016: 1017).

Bu araştırmanın ölçek güvenilirlik sonuçlarında ise, ölçeğin aile etkisine yönelik kariyer kaygılarının Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .901, meslek seçimine yönelik kariyer

1 Kariyer kaygısı ölçeğini çalışmamda kullanmam için benimle paylaşan Hicran Çetin Gündüz ve Funda Nalbantoğlu Yılmaz’a teşekkürlerimi sunuyorum.

kayıplarının güvenilirlik katsayısı .924 bulunmuştur. Yapılan analiz sonuçları araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirlik seviyesinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir (Cronbach's Alpha>0,70).

Katılımcılara Ait Sosyo-Demografik Veriler

Araştırmaya katılan öğrencilerin %49,8'i kız, %50,2'si erkektir. Öğrencilerin %30,3'ü Anadolu lisesinde, %34,6'sı meslek lisesinde ve %35,1'i özel lisede eğitim görmektedir. Öğrencilerin anne-baba eğitim düzeyi incelendiğinde annesi ilkököl mezunu olanların oranının %19,1, annesi ortaokul mezunu olanların oranının %13,6, annesi lise mezunu olanların oranının %27,9, annesi üniversite mezunu olanların oranının %33,5, annesi yüksek lisans veya üzeri mezunu olanların oranının ise %5,9 olduğu, babası ilkököl mezunu olanların oranının %12,8, babası ortaokul mezunu olanların oranının %16,1, babası lise mezunu olanların oranının %24,2, babası üniversite mezunu olanların oranının %38,7, babası yüksek lisans mezunu olanların oranı %4,9 ve babası doktora mezunu olanların oranının %3,3 olduğu görülmüştür. Öğrencilerin aylık gelir düzeyi değerlendirildiğinde %10'unun 1500 TL ve altı, %27,3'ünün 1501-3000 TL, %19,8'inin 3001-4500 TL ve %42,9'unun 4501 TL ve üzeri aylık gelire sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %21,4'ünün ailesi otoriter, %72,5'inin ailesi demokratik tutum sergilerken %6,1'inin ailesi ilgisiz tutum sergilemektedir. Öğrencilerin kardeş sayısı dağılımı ise tek çocuk olanlar %16,6, 2 kardeşe sahip olanlar %58,7, 3 kardeşe sahip olanlar %51,1, 4 kardeşe sahip olanlar %5,6, 5 ve üzeri kardeşe sahip olanlar %4,1 şeklindedir.

Bulgular

Katılımcıların Kariyer Kaygısı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Tablo 1. Kariyer Kaygısı Verilerinin Dağılımına İlişkin Normal Dağılım Analizi Sonuçları

Ölçek/ Boyutlar	Statistic	df	p	\bar{X}	Median	Skewness	Kurtosis
Aile Etkisi	0.187	990	0.000	1.781	1.600	1.381	1.798
Meslek Seçimi	0.059	990	0.000	2.843	2.778	0.083	-0.891
Genel Kariyer Kaygısı	0.049	990	0.000	2.464	2.429	0.275	-0.377

Verilerin kariyer kaygısı için hangi dağılımdan geldiğini belirlemek için; aritmetik ortalama, medyan, çarpıklık ve basıklık katsayıları tablo 1'de incelenmiştir. Bu doğrultuda aritmetik ortalama ve medyanın eşit ya da yakın olması, çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 2 sınırları içinde olduğundan verilerin dağılımının normal dağılımdan geldiğini göstermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Tablo 2. Araştırmaya Katılanların Duygusal Düzeylerine İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları

Maddeler/Ölçek	n	\bar{X}	s.s
s1.Ailemin mesleki planlarımı anlamayacağı konusunda endişe duyuyorum.	990	1.97	1.13
s2.Ailemin meslek seçimiyle ilgili kararlarımı onaylamayacağı düşüncesi beni huzursuz ediyor.	990	1.78	1.05
s3.Seçmek istediğim mesleğe ailemin engel olacağından endişeleniyorum.	990	1.61	0.91
s4.Mesleki hayallerimle ilgili kendimi aileme yeterince anlatamamaktan kaygılanıyorum.	990	1.61	0.91
s5.Üniversitede eğitim almak istediğim alanı aileme söyleme fikri içimde sıkıntıya yol açıyor.	990	1.60	0.92
Aile Etkisi	990	1.78	0.88
s6.Meslek seçimi yapma düşüncesi çok fazla gerilmeme neden oluyor.	990	2.81	1.41
s7.Mesleki geleceğimi düşündüğümde huzursuzlanıyorum.	990	2.80	1.37
s8.Mesleki ideallerime ulaşma sürecinde önüme çıkabilecek engelleri düşününce içim sıkılıyor.	990	2.97	1.39
s9.Seçeceğim meslekte hayal kırıklığına uğrama düşüncesi beni rahatsız ediyor.	990	2.94	1.41
s10.Mesleki hayallerime ulaşmada ders başarısı açısından kendimi yetersiz hissediyorum.	990	2.89	1.33
s11.Meslek seçiminde göz önünde bulundurmam gereken çok fazla etken olduğu düşüncesi beni tedirgin ediyor.	990	2.88	1.36
s12.Seçeceğim meslekte mutlu olup olamayacağımı düşündüğümde kendimi gergin hissediyorum.	990	2.72	1.39
s13.Seçeceğim mesleğin bana uygun olup olmayacağı düşüncesi beni tedirgin ediyor.	990	2.68	1.41
s14.Gelecekte istediğim mesleği yapamayacağımdan kaygılanıyorum.	990	2.89	1.44
Meslek Seçimi	990	2.84	1.10
Genel Kariyer Kaygısı	990	2.46	0.89

Tablo 2 incelendiğinde, öğrencilerin kariyer kaygılarının genel düzeylerinin düşük seviyede olduğu ($\bar{X}=2.46$), aile etkisi alt boyutu düzeyinin düşük seviyede ($\bar{X}=1.78$) ve mesleki seçimi alt boyutu düzeylerinin orta seviyede olduğu ($\bar{X}=2.84$) görülmektedir.

Cinsiyet Düzeyine İlişkin Bulgular

“Lise öğrencilerinin kariyer kaygıları cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt bulabilmek için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Cinsiyet Düzeyine Göre Kariyer Kaygısı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Ölçek/Boyutlar	Cinsiyet	n	\bar{X}	s.s	t	df	P
Aile Etkisi	Kadın	493	1.77	0.88	-0.24	988	0.809
	Erkek	497	1.79	0.88			
Meslek Seçimi	Kadın	493	3.06	1.06	6.39	988	0.000**
	Erkek	497	2.63	1.08			
Genel Kariyer Kaygısı	Kadın	493	2.60	0.86	4.96	988	0.000**
	Erkek	497	2.33	0.89			

**p<0.01

Tablo 3’e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin kariyer kaygısı düzeylerinden aile etkisine yönelik kariyer kaygı düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılığının anlamlı olmadığı ($p>0.05$), meslek seçimine yönelik kariyer kaygı düzeylerinin ise cinsiyetlerine göre farklılığının anlamlı olduğu belirlenmiştir ($t=6,39$; $p=0,000$; $p<0.01$). Cinsiyeti kadın ($\bar{X}=3.06$) olan öğrencilerin meslek seçimi alt boyutundaki kariyer kaygılarının cinsiyeti erkek ($\bar{X}=2.63$) olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Tablodaki verilere göre öğrencilerin genel kariyer kaygılarında cinsiyete göre anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir ($t=4,960$; $p=0,000$; $p<0.01$). Cinsiyeti kadın ($\bar{X}=2.60$) olan öğrencilerin genel kariyer kaygı düzeyleri cinsiyeti erkek ($\bar{X}=2.33$) olan öğrencilere göre daha yüksektir.

Okul Türü Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt sorusu kapsamında “Lise öğrencilerinin kariyer kaygıları okul türüne (Anadolu lisesi, meslek lisesi, özel lise) göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt bulabilmek için tek yönlü Anova testi uygulanmıştır ve sonuçları Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Okul Türü Düzeyine Göre Kariyer Kaygısı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Alt Boyut/ Ölçek	Okul Türü	n	\bar{X}	s.s	Gruplar	K.T.	sd	K.O.	F	p	Scheffe
Aile Etkisi	Anadolu Lisesi	300	1.81	0.90	G.A	3,55	2	1.77	2.31	0.100	
	Meslek Lisesi	343	1.84	0.86	G.İ	757.25	987	0.77			
	Özel Lise	347	1.70	0.87	T.	760.80	989				
Meslek Seçimi	Anadolu Lisesi	300	3.08	1.07	G.A	24.91	2	12.46	10.57	0.000*	1-2
	Meslek Lisesi	343	2.71	1.06	G.İ	1162.57	987	1.18			3-2
	Özel Lise	347	2.77	1.13	T.	1187.48	989				
Genel Kariyer Kaygısı	Anadolu Lisesi	300	2.63	0.86	G.A	11.55	2	5.78	7.46	0.001*	1-2
	Meslek Lisesi	343	2.40	0.86	G.İ	763.82	987	0.77			
	Özel Lise	347	2.39	0.91	T.	775.38	989				
*p<0.01											

Sonuçlar katılımcıların aile etkisine yönelik kariyer kaygı düzeylerinin okul türü gruplarına göre farklılığının anlamlı olmadığını gösterirken ($p>0.05$), meslek seçimine yönelik kariyer kaygı düzeylerinin okul türü gruplarına göre farklılığının anlamlı olduğunu ($F_{(2,989)} = 10.57$; $p=0.000$; $p<0.01$) göstermiştir. Yapılan Scheffe testine göre meslek lisesinde okuyanların ($\bar{X} = 2.71$) meslek seçimine yönelik kariyer kaygısı düzeyleri Anadolu lisesi ($\bar{X} = 3.08$) ve özel lisede ($\bar{X} = 2.77$) okuyanlara göre daha düşük seviyededir. Genel kariyer kaygısı düzeylerinin ise okul türü gruplarına göre farklılığı anlamlı değildir ($F_{(2,989)} = 7.46$; $p=0.001$; $p<0.01$)

Anne-Baba Eğitim Durumu Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt sorusu olan “Lise öğrencilerinin kariyer kaygıları anne eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt bulabilmek için tek yönlü Anova testi uygulanmıştır. Bu testin sonucu aşağıda sunulmuştur.

Tablo 5. Anne Eğitim Durumu Düzeyine Göre Kariyer Kaygısı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Ölçek	Anne Eğitim	n	\bar{X}	s.s	Gruplar	K.T.	sd	K.O.	F	p	Scheffe
Aile Etkisi	İlkokul	189	1.96	0.89	G.A	9.32	4	2.33	3.05	0.016*	1-4
	Ortaokul	135	1.75	0.85	G.İ	751.48	985	0.76			
	Lise	276	1.78	0.94	T.	760.80	989				
	Üniversite	332	1.69	0.80							
	Yüksek lisans veya Üzeri	58	1.80	0.94							
Meslek Seçimi	İlkokul	189	2.93	1.00	G.A	10.33	4	2.58	2.16	0.072	
	Ortaokul	135	2.61	1.11	G.İ	1177.15	985	1.20			
	Lise	276	2.90	1.13	T.	1187.48	989				
	Üniversite	332	2.83	1.11							
	Yüksek lisans veya Üzeri	58	2.92	1.07							
Genel Kariyer Kaygısı	İlkokul	189	2.59	0.85	G.A	7.65	4	1.91	2.45	0.044*	1-4
	Ortaokul	135	2.30	0.88	G.İ	767.72	985	0.78			
	Lise	276	2.50	0.92	T.	775.38	989				
	Üniversite	332	2.42	0.87							
	Yüksek lisans veya Üzeri	58	2.52	0.91							
*p<0.05											

Araştırmaya katılan öğrencilerin meslek seçimi düzeylerinin anne eğitim durumu gruplarına göre farklılığının anlamlı olmadığı belirlenirken ($p>0.05$), aile etkisine yönelik kariyer kaygısı düzeylerinin anne eğitim durumu gruplarına göre farklılığının anlamlı olduğu ($F_{(4,985)} = 3.05$; $p=0.016$; $p<0.05$) bulunmuştur. Anlamlı farklılığın hangi gruplar içerisinde olduğunu belirlemek için Scheffe analizi yapılmıştır. Test sonuçlarına göre anne eğitim durumu üniversite olanların ($\bar{X} = 1.69$) aile etkisine yönelik kariyer kaygısı düzeylerinin anne eğitim durumu ilkokul ($\bar{X} = 1.96$) olanlara göre daha düşük seviyede olduğu belirlenmiştir. Tablo 4’de genel kariyer kaygısı düzeylerinin anne eğitim gruplarına göre farklılığının anlamlı olduğu ($F_{(4,985)} = 2.45$; $p=0.044$ $p<0.05$) görülmektedir. Anne eğitim durumu üniversite olanların ($\bar{X} = 2.42$) genel kariyer kaygısı düzeyleri anne eğitim durumu ilkokul ($\bar{X} = 2.59$) olanlara göre daha düşük seviyededir.

Araştırmanın bir diğer alt sorusu olan “Lise öğrencilerinin kariyer kaygıları baba eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt bulabilmek için tek yönlü Anova testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Baba Eğitim Durumu Düzeyine Göre Kariyer Kaygısı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Ölçek	Baba Eğitim	n	\bar{X}	s.s	Gruplar	K.T.	sd	K.O.	F	p
Aile Etkisi	İlkokul	124	1.92	0.92	G.A	5.21	5	1.04	1.36	0.237
	Ortaokul	156	1.84	0.83	G.İ	736.32	961	0.77		
	Lise	234	1.75	0.91	T.	741.53	966			
	Üniversite	374	1.72	0.85						
	Yüksek lisans	47	1.88	0.87						
	Doktora	32	1.77	0.93						
Meslek Seçimi	İlkokul	124	2.83	1.06	G.A	3.94	5	0.79	0.65	0.657
	Ortaokul	156	2.79	1.08	G.İ	1154.26	961	1.20		
	Lise	234	2.78	1.10	T.	1158.20	966			
	Üniversite	374	2.91	1.12						
	Yüksek lisans	47	2.98	1.18						
	Doktora	32	1.77	0.93						

Genel Kariyer Kaygısı	İlkokul	124	2.51	0.89	G.A	1.72	5	0.34	0.43	0.822
	Ortaokul	156	2.45	0.85	G.İ	755.30	961	0.79		
	Lise	234	2.41	0.91	T.	757.02	966			
	Üniversite	374	2.48	0.89						
	Yüksek lisans	47	2.58	0.94						
	Doktora	32	2.42	0.82						

Tablo 6'ya bakıldığında katılımcıların genel kariyer kaygısı, aile etkisine ve meslek seçimine yönelik kariyer kaygısı düzeylerinin baba eğitim durumu gruplarına göre farklılığının anlamlı olmadığı ($p>0.05$) görülmektedir.

Ailenin Aylık Gelir Durumu Düzeyine İlişkin Bulgular

Beşinci alt soru olan “Lise öğrencilerinin kariyer kaygıları ailenin aylık gelir durumuna göre farklılaşmakta mıdır?” sorusunun yanıtını bulabilmek için tek yönlü Anova testi uygulanmıştır ve yapılan Anova testi sonucu Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Ailenin Aylık Gelir Durumu Düzeyine Göre Kariyer Kaygısı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Ölçek	Ailenin Aylık Gelir Durumu	n	\bar{X}	s.s	Gruplar	K.T.	sd	K.O.	F	p	Scheffe
Aile Etkisi	1500tl ve altı	99	2.08	1.07	G.A	12.71	3	4.24	5.58	0.001**	1-4
	1501-3000 TL	270	1.78	0.82	G.İ	748.09	986	0.76			
	3001-4500 TL	196	1.81	0.87	T.	760.80	989				
	4501+	425	1.69	0.85							
Meslek Seçimi	1500tl ve altı	99	2.95	1.16	G.A	1.60	3	0.53			
	1501-3000 TL	270	2.83	1.07	G.İ	1185.89	986	1.20	0.44	0.723	
	3001-4500 TL	196	2.87	1.06	T.	1187.48	989				
	4501+	425	2.82	1.11							

Genel Kariyer Kaygısı	1500tl ve altı	99	2.64	0.99	G.A	4.29	3	1.43	1.82	0.140	
	1501-3000 TL	270	2.46	0.86	G.İ	771.09	986	0.78			
	3001-4500 TL	196	2.49	0.86	T.	775.38	989				
	4501+	425	2.41	0.89							
**p<0.01											

Sonuçlar katılımcıların genel kariyer kaygısı ve meslek seçimine yönelik kariyer kaygısı düzeylerinin ailenin aylık gelir durumu gruplarına göre farklılığının anlamlı olmadığını gösterirken ($p>0.05$), aile etkisine yönelik kariyer kaygısı düzeylerinin ailenin aylık gelir durumu gruplarına göre farklılığının anlamlı olduğu ($F_{(3,986)} = 5.58; p=0.001; p<0.01$) görülmüştür. Anlamlı farklılığın hangi gruplar içerisinde olduğunu belirlemek için Scheffe analizi yapılmış olup ailesinin aylık geliri 1500 TL ve altında olanların ($\bar{X} = 2.08$) aile etkisine yönelik kariyer kaygısı düzeylerinin ailesinin aylık geliri 4501 TL veya üzerinde ($\bar{X} = 1.69$) olanlara göre daha yüksek seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anne-Babanın Çocuğa Karşı Tutum Düzeyine İlişkin Bulgular

Anne-babanın çocuğa karşı olan tutumunun belirlenebilmesi için öğrencilere “Anne-babanızın size karşı olan tutumu nasıldır?” şeklinde soru yöneltilmiş ve öğrencilerden “otoriter”, “demokratik”, “ilgisiz” seçeneklerinden birinin seçilmesi istenmiştir. Bu doğrultuda “Lise öğrencilerinin kariyer kaygıları anne babanın çocuğa karşı tutum durumuna göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt bulabilmek için tek yönlü Anova testi uygulanmıştır. Testin sonucu Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Ailenin Çocuğa Karşı Tutum Durumu Düzeyine Göre Kariyer Kaygısı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Ölçek	Ailenin Çocuğa Karşı Tutumu	n	\bar{X}	s.s	Gruplar	K.T.	sd	K.O.	F	p	Scheffe
Aile Etkisi	Otoriter	212	1.99	0.90	G.A	212	1.99	0.90	23.69	0.000**	2-3
	Demokratik	718	1.67	0.81	G.İ	718	1.67	0.81			
	İlgisiz	60	2.32	1.24	T.	60	2.32	1.24			

Meslek Seçimi	Otoriter	212	2.90	1.08	G.A	10.63	2	5.31	4.45	0.012*	2-3
	Demokratik	718	2.79	1.09	G.İ	1176.85	987	1.19			
	İlgisiz	60	3.21	1.18	T.	1187.48	989				
Genel Kariyer Kaygısı	Otoriter	212	2.58	0.88	G.A	17.22	2	8.61	11.20	0.000**	2-3
	Demokratik	718	2.39	0.86	G.İ	758.16	987	0.77			
	İlgisiz	60	2.89	1.04	T.	775.38	989				
**p<0.01, *p<0.05											

Tablo 8'deki sonuçlara göre katılımcıların aile etkisine yönelik kariyer kaygı düzeylerinin ailenin çocuğa karşı tutum düzeyleri gruplarına göre farklılığı anlamlıdır ($F_{(2,989)} = 23.69$; $p=0.000$; $p<0.01$). Ailesinin tutumu demokratik olanların ($\bar{X} = 1.67$) aile etkisi kariyer kaygısı düzeyleri ailesinin tutumu ilgisiz ($\bar{X} = 2.32$) olanlara göre daha düşük seviyededir. Öğrencilerin meslek seçimine yönelik kariyer kaygı düzeylerinin ailenin çocuğa karşı tutum düzeyleri gruplarına göre farklılığı da anlamlıdır ($F_{(2,989)} = 4.45$; $p=0.012$; $p<0.05$). Ailesinin tutumu demokratik olanların ($\bar{X} = 2.79$) meslek seçimi kariyer kaygısı düzeyleri ailesinin tutumu ilgisiz ($\bar{X} = 3.21$) olanlara göre daha düşük seviyededir. Öğrencilerin genel kariyer kaygı düzeylerinin de ailenin çocuğa karşı tutum düzeyleri gruplarına göre farklılığının anlamlı olduğu ($F_{(2,989)} = 11.20$; $p=0.000$; $p<0.05$) sonucuna ulaşılmıştır. Ailesinin tutumu demokratik olanların ($\bar{X} = 2.39$) genel kariyer kaygı düzeylerinin ailesinin tutumu ilgisiz ($\bar{X} = 2.89$) olanlara göre daha düşük seviyede olduğu görülmüştür.

Kardeş Sayısı Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmanın yedinci alt sorusu kapsamında "Lise öğrencilerinin kariyer kaygıları kardeş sayısı durumuna göre farklılaşmakta mıdır?" sorusuna yanıt bulabilmek için tek yönlü Anova testi uygulanmıştır. Yapılan Anova testi sonucu Tablo 9'da ayrıntılarıyla sunulmuştur.

Tablo 9. Kardeş Sayısı Düzeyine Göre Kariyer Kaygısı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Ölçek	Kardeş Sayısı	n	\bar{X}	s.s	Gruplar	K.T.	sd	K.O.	F	p	Scheffe
Aile Etkisi	Tek Çocuk	164	1.64	0.76	G.A	23.06	4	5.77	7.69	0.000**	1-5
	2	581	1.71	0.83	G.İ	737.73	985	0.75			
	3	149	2.02	0.95	T.	760.80	989				
	4	55	2.02	1.07							
	5 ve Üzeri	41	2.14	1.04							
Meslek Seçimi	Tek Çocuk	164	2.89	1.10	G.A	4.24	4	1.06	0.88	0.474	
	2	581	2.80	1.11	G.İ	1183.24	985	1.20			
	3	149	2.97	1.06	T.	1187.48	989				
	4	55	2.86	1.05		4.24	4	1.06	0.88		
	5 ve Üzeri	41	2.79	1.10							
Genel Kariyer Kaygısı	Tek Çocuk	164	2.44	0.87	G.A	6.82	4	1.71	2.18	0.069	
	2	581	2.41	0.87	G.İ	768.55	985	0.78			
	3	149	2.63	0.89	T.	775.38	989				
	4	55	2.56	0.93							
	5 ve Üzeri	41	2.55	1.02							
**p<0.01											

Tablo 9'a göre öğrencilerin aile etkisine yönelik kariyer kaygı düzeylerinin kardeş sayısı gruplarına göre farklılığı anlamlıdır ($F_{(4,989)} = 7.69$; $p=0.000$; $p<0.01$). Kardeş sayısı 5 ve üzeri olanların ($\bar{X}= 2.14$) aile etkisi kariyer kaygısı düzeylerinin kardeşi olmayan tek çocuklara ($\bar{X}= 1.64$) göre daha yüksek seviyede olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin meslek seçimine yönelik kariyer kaygı ve genel kariyer kaygı düzeyleri kardeş sayısı gruplarına göre farklılığının anlamlı olmadığı ($p>0.05$) belirlenmiştir.

Öğrencilerin Meslek Seçimi Kaygısı İle Aile Etkisi Kaygısı Arasındaki İlişki

Araştırmanın sekizinci alt sorusu kapsamında “Lise öğrencilerinin meslek seçimi kaygıları ile aile etkisi kaygısı arasında bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt bulabilmek için Pearson korelasyon kat sayısı analizine bakılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10. Meslek Seçimi ile Aile Etkisi Arasındaki İlişki Analizi Sonucu

Ölçek		Aile Etkisi	Meslek Seçimi
Aile Etkisi	r	1	.430**
	p		0.000
Meslek Seçimi	r		1
	p		

Tablo 10'da öğrencilerin meslek secimi kariyer kaygı düzeyleri ile aile etkisi kariyer kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p=0.000$; $p<0.01$). Lise öğrencilerinin aile etkisine yönelik kariyer kaygıları ile meslek seçimine yönelik kariyer kaygıları arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu ($r=0.430$) görülmektedir. Bu sonuç öğrencilerin aile etkisi kariyer kaygılarında bir artış olduğunda meslek seçimi kariyer kaygı düzeylerinde de artma olacağını göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Lise dönemindeki 11. ve 12. sınıf öğrencilerin meslek seçimine ve aile etkisine yönelik kariyer kaygı düzeylerini incelemeye yönelik olarak yapılmış olan bu çalışmada araştırmaya katılan öğrencilerin kariyer kaygı boyutları değerlendirildiğinde öğrencilerin genel kariyer kaygıları ile aile etkisine yönelik kariyer kaygılarının düşük, meslek seçimine yönelik kariyer kaygılarının ise orta seviyede olduğu söylenebilir. Bu sonuç, Nalbantoğlu Yılmaz ve Çetin Gündüz'ün (2018a, s. 40) ulaştıkları, 'seçmek istedikleri mesleğe karar veremeyen

öğrencilerin seçeceği mesleğe karar veren öğrencilere göre daha kaygılı oldukları' sonucu ile benzerlik göstermektedir.

Cinsiyet değişkenine göre kariyer kaygı düzeylerine bakıldığında cinsiyetin aile etkisine yönelik kariyer kaygısında anlamlı farklılık göstermediği fakat meslek seçimine göre anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre kız öğrencilerin meslek seçimine yönelik kariyer kaygı düzeyleri erkek öğrencilere göre daha yüksektir. Yine genel kariyer kaygı düzeylerine göre de kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha kaygılıdır. Daniels vd. (2011) ile Akkoç (2009) da yaptıkları çalışmalarında ulaşılmış olduğumuz sonuçla benzer sonuçlar elde etmişlerdir. Toplumda kadınlara yüklenen bazı toplumsal roller (evlilik, annelik vb.) ve bu rollerden dolayı karşılaştıkları kariyer engelleri düşünüldüğünde erkeklere göre daha fazla kariyer kaygısı yaşamalarının muhtemel gözüktüğü düşünülmektedir.

Araştırma sonucuna göre 11. ve 12. sınıfta eğitim gören öğrencilerin okul türüne göre aile etkisine yönelik kariyer kaygılarında anlamlı farklılık görülmemektedir. Buna karşın öğrencilerin meslek seçimine yönelik kariyer kaygılarına bakıldığında meslek lisesinde okuyanların meslek seçimine yönelik kariyer kaygılarının anadolu lisesi ve özel lisede okuyanlara göre daha düşük olduğu görülmektedir. Genel kariyer kaygısı düzeyi değerlendirildiğinde ise meslek lisesi ve özel lisede okuyan öğrencilerin, Anadolu lisesi öğrencilerine göre daha az kaygılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar şu şekilde yorumlanabilir: meslek lisesinde okuyan öğrenciler her ne kadar henüz üniversite tercihlerini yapmamış olsalar da lisede yöneldikleri meslek bölümleri hangi yolda ilerleyeceklerinin ipuçlarını vermektedir. Oysa anadolu lisesi öğrencilerinin hedeflerinde bir meslek fikri olsa da önlerinde geçmeleri gereken bir üniversite sınavı vardır. Bu belirsizlikler ve ayrıca akademik olarak başarılı bir lisede okuyan öğrenciden başarı beklentisinin yüksek olması anadolu lisesi öğrencilerinin daha kaygılı olmasına neden olabilir. Bir başka açıdan bakıldığında meslek lisesinde okuyan öğrencilerin gelecek beklentileri ile Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin gelecek beklentileri arasında bir fark bulunabilir. Bundan dolayı da kariyer kaygıları farklı sonuçlar göstermiş olabilir. Fakat gelecek beklentisi faktörünün etkili olup olmamasının net olarak anlaşılabilmesi için bu konuda ayrı bir çalışma yapılması gerektiği düşünülmektedir. Özel lise öğrencilerinin kariyer kaygılarının düşük seviyede olması ise maddi olarak bir güce sahip olma ve bu gücün vermiş olduğu rahatlıkla bağdaştırılabilir. Nalbantoğlu Yılmaz ve Çetin Gündüz'ün (2018: 1591) yapmış olduğu benzer bir çalışmada ise, elde edilen sonuçlardan farklı olarak mesleki ve teknik lisede okuyan öğrencilerin aile etkisine yönelik kariyer kaygı düzeylerinin fen lisesinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu, meslek seçimine yönelik kariyer kaygı puanlarının ise okul türüne göre anlamlı farklılık göstermediği sonucunu elde etmişlerdir.

Anne-babanın eğitim düzeyine göre kariyer kaygısı değerlendirildiğinde farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Öğrencilerin genel kariyer kaygılarında, aile etkisine ve meslek seçimine

yönelik kariyer kaygılarında babanın eğitim durumuna göre farklılık görülmezken, genel kariyer kaygısı ve aile etkisine yönelik kariyer kaygısı annenin eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir. Bu durum aile içinde anne rolünün çocukların yetiştirilmesinde babaya göre daha etkin olmasıyla açıklanabilir. Anne eğitim durumu kendi içinde de farklı sonuçlar göstermektedir. Şöyle ki; anne eğitim durumu öğrencilerin meslek seçimine yönelik kariyer kaygısında anlamlı farklılık göstermezken anne eğitim durumu ilkokul olan öğrenciler, anne eğitim durumu üniversite olan öğrencilere göre daha fazla kariyer kaygısı yaşamaktadırlar. Aynı zamanda anne eğitim durumu ilkokul olan öğrencilerin aile etkisine yönelik kariyer kaygısı anne eğitim durumu üniversite olan öğrencilere göre daha yüksektir. Elde edilen bu sonuçtan hareketle eğitim düzeyi düşük olan annenin çocuğu için daha iyi bir gelecek düşlemesi, kendi sahip olmadığı imkânlarla çocuğunun sahip olmasını istemesi, bu nedenle de çocuğuna karşı daha baskıcı davranması öğrencilerin kariyer kaygısı yaşamalarına sebep olabilir sonucuna ulaşılabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin genel kariyer kaygı düzeyleri ve meslek seçimine yönelik kariyer kaygı düzeyleri ailenin aylık gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Fakat aile etkisine yönelik kariyer kaygı düzeyleri anlamlı farklılık göstermektedir. Ailesinin aylık geliri 1500 TL ve altında olan öğrenciler, ailesinin aylık geliri 4501 TL ve üzeri olan öğrencilere göre daha fazla aile etkisine yönelik kariyer kaygısı yaşamaktadırlar. Ekonomik düzeyi düşük olan aileler çocuklarından bir an önce iş hayatına atılmalarını bekleyebilirler. Bu durumun elde edilen sonucun en etkili sebeplerinden biri olduğu düşünülmektedir. Ayrıca eğitime devam etme veya iş kurma gibi düşüncelere sahip öğrenciler ekonomik yetersizlikten dolayı ailenin tepkisiyle karşılaşabilirler. Bu tepkinin öğrenciler üzerinde baskıya, belirsizliğe ve dolayısıyla aile etkisinde kaygı yaşamalarına neden olması muhtemel sonuçlardandır. Literatürde de öğrencilerin kaygı düzeyleri ve kariyer kararı verme güçlükleri ile ilgili yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlar araştırma sonucumuzla paralellik göstermektedir (Ayyıldız, 2015; Gökçe ve Traş, 2017; Şanlı Kula ve Saraç, 2016;).

Lise öğrencilerinin genel kariyer kaygıları ve meslek seçimine ve aile etkisine yönelik kariyer kaygıları anne-babanın çocuğa karşı tutumuna bağlı olarak değişmektedir. Aile tutumu demokratik yapıya sahip öğrencilerin hem genel kariyer kaygı düzeyleri hem de aile etkisine ve meslek seçimine yönelik kariyer kaygı düzeyleri aile tutumu ilgisiz olan öğrencilere göre düşüktür. Buna göre ilgisiz anne babaya sahip öğrenciler daha çok kariyer kaygısı yaşamaktadırlar. Bu durum yaptığı seçimlerde, arkasında duracak, kendisine destek verecek bir ailenin yoksunluğuyla bağdaştırılabilir. Yapılan çalışma sonuçları da ailesi ilgisiz veya otoriter olan öğrencilerin daha kaygılı olduğunu göstermektedir (Aygün, 2014; Şanlı Kula ve Saraç, 2016; Tüfekçiyavaşar, 2014).

Öğrencilerin genel kariyer kaygısı düzeyi ile meslek seçimine yönelik kariyer kaygısının kardeş sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği elde edilen sonuçlarda görülmektedir.

Bununla birlikte kardeş sayısı aile etkisine yönelik kariyer kaygısında etkilidir. Tek çocuk olanlar kardeş sayısı 5 ve üzeri olanlara göre daha az aile etkisine yönelik kariyer kaygısı yaşamaktadır ve kaygı düzeyi tek çocuk olanlardan itibaren 5 ve üzeri kardeşe sahip olanlara (2, 3, 4) doğru giderek artmaktadır.

Lise eğitimine devam eden 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin meslek seçimine yönelik kariyer kaygısı ile aile etkisine yönelik kariyer kaygısı arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Bu sonuca göre öğrencilerin aile etkisine yönelik kariyer kaygısında bir artış olduğunda meslek seçimine yönelik kariyer kaygısı da artacaktır.

Bu sonuçlardan hareketle;

- Lise öğrencilerine meslek seçimi konusunda okul rehberlik servisinin desteğinin artırılması, öğrencilere ve ailelere meslek seçimi ve kariyer planları konusunda okul rehberlik servisi tarafından bilgilendirici eğitimler verilmesi öğrencilerin kariyer kaygısı yaşamalarını azaltmada bir çözüm olabilir.
- Öğrencilerin kariyer kaygısı yaşama düzeylerini en aza indirmek için liseye geçmeden önce de öğrencilere tercih edecekleri liselerin kariyerlerini nasıl şekillendirecekleri konusunda bilgilendirici eğitimler verilmelidir. Gidecekleri liseler için doğru yönlendirmeler yapılması meslek seçimi konusunda da öğrencilerin daha doğru kararlar vermesini sağlayabilir.
- Öğretmen ve idarecilere hem kariyer seçimi konusunda hem de kariyer kaygısı konusunda hizmet içi eğitimler verilmeli bu sayede eğitimcilerin de öğrencilere daha doğru yaklaşımları sağlanmalıdır.
- Öğrencilerdeki aileden kaynaklı kaygı düzeylerini en aza indirgeyebilmek için, gerekli kurumlarca aile-çocuk eğitimleri düzenlenmeli, psikologlar veya diğer uzman kişilerce ailelerin bilinçlendirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.
- Araştırma sonuçlarında yaşanan kariyer kaygısının daha çok meslek seçimine yönelik olduğu görülmüştür. Bunun sebebinin daha detaylı araştırılması için nitel bir çalışma yapılması önerilebilir.
- Kariyer kaygısını ölçmek amacıyla yeni ölçme araçlarının ve yöntemlerinin geliştirilmesi önerilebilir.
- Lise öğrencilerinin kariyer kaygısını ölçen, araştırılan sınırlı sayıda çalışma vardır. Bu çalışmaların artırılması önerilmektedir. Bu konuda yapılan çalışmaların artması, literatüre katkı sağlaması öğrencilere doğru rehberlik yapılması açısından önem kazanmaktadır.

EXTENDED ABSTRACT

Career Anxiety in High School Students: A Case Study*

Malike Göncü Akbaş**

Elvan Okutan***

Careers generally include progress and professional development. A good career plan is necessary for the continuation of this progress and professional development as a process. The first step of the individual career plan is made during one's high school years. University preferences during high school play an important role in guiding individuals to an appropriate profession and in starting their career. During this important period, young individuals are often forced to deal with family influence and their own interests and abilities in choosing a line of occupation. This study aims to investigate high school students' career anxiety levels regarding career choice and family effect in terms of several socio-demographic variables.

Career

Career covers the jobs performed during one's professional life, progress made during work life, and positions earned. Yarnall (2008, p. 2) defines careers as a concept that shapes both one's personal and professional life and includes work experiences and upward, downward, and lateral mobility within an organization. According to Sabuncuoğlu (2011, p. 168), career is progress in work life, promotion, and obtaining one's preferred job.

* This study has been produced from the master thesis of the author (Malike Göncü Akbaş) "A Research on Career Anxiety of High School Students: The Case of Antalya Province." (2019)

** Graduate Student of Sakarya University, malikegoncu@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2046-9802,

*** Dr., Sakarya University, Faculty of Political Sciences, Department of Labor Economics and Industrial Relations, elvany@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9082-8850,

Since most of human life is spent in professional life, one's career occupies a major place in life. Working people need to know what career opportunities they have in order to plan their lives and take whatever steps may be necessary to achieve their goals (Barutçugil, 2004, p. 319).

Individuals should have come to know themselves before beginning to plan their careers. Individual career planning is important as it is based on knowing oneself. Individual career planning is a process that enables individuals to discover their interests and abilities, determine their career goals, search out and learn about career opportunities, and determine what tools will enable them to proceed in accordance with their goals (Bingöl, 2006, p. 286).

Anxiety

In the literature on psychology, Freud was the first to describe anxiety as a function of the ego (Manav, 2011, p. 202). Mithat Enç (1980, p. 106) described anxiety in the glossary of psychology as "a disruptive emotion that appears when a strong desire or impulse does not seem to reach its goal." On the other hand, Beck (1991, p. 370) defined anxiety as an individual's thoughts against the perceptions of a threat. Whereas state anxiety is defined as perceiving one's current situation as a threat, trait anxiety demonstrates continuity and its intensity is affected by an anxious personality (Köknel, 1998, p. 143).

When individuals are worried, they feel as if they are scared of something and generally uncomfortable (Dağ, 1999, p. 167). Symptoms include headaches, dizziness, nausea, palpitations, dry mouth, sweating, weakness, and insomnia. In addition to the physical symptoms mentioned, anxious individuals may experience psychological symptoms such as tension, anxiety, fear, insecurity, anxiety, panic, and confusion (Kaya and Varol, 2004, p. 33).

Factors such as gender, age, socio-economic status, parental education status, and parental attitudes affect anxiety. Each age group may experience anxiety as a result of the changes brought on by aging. The two periods in which individuals experience anxiety are during the first two years after birth and adolescence (Alisinanoğlu & Ulutaş, 2000, p. 15). When the effects of gender on anxiety are examined, studies show that girls are more anxious than boys (Bozak, 1982, p. 25; Huberty, 2009, p. 35; Yılmaz et al., 2014, p. 20). The role of the family in the development of a child's personality is great. The attitudes and behaviors of families that prevent the natural development process may cause anxiety in children's personality development (Gençtan, 1997, p. 180). Previous studies have concluded that parents' education level affected children's anxiety levels and that children's anxiety decreased as the education level of one's family increased (Demiriz & Ulutaş, 2003, p. 4; Sekmenli, 2000, p. 119). When the relation between socio-economic status and anxiety level is examined, it is seen that as socio-economic level increases, anxiety decreases (Gürsoy, 2006, p. 187; Kaya & Varol, 2004, p. 55).

Career Anxiety

Career anxiety can be defined as the difficulties in making decisions about career choices. Lack of knowledge about occupations and the career development process may cause career anxiety (Pisarik et al., 2017, p. 347; Vignoli, 2015, p. 183).

When the literature is examined, high school students' career anxiety is associated with career indecisiveness, exam anxiety, and anxiety for the future (Ayyıldız, 2015, p. 182; Campagna & Curtis, 2007, p. 94; Karakaş, 2013, p. 145; Peng, 2005, p. 300; Vignoli, 2015, p. 187).

Studies that examine the career concerns of high school students in Turkey are quite few. Developing a career anxiety scale, Çetin Gündüz and Nalbantoğlu Yılmaz (2016) contributed to the literature by conducting studies on high school students' career anxiety levels (Çetin Gündüz & Nalbantoğlu Yılmaz, 2018; Nalbantoğlu Yılmaz & Çetin Gündüz, 2018a).

Given the importance of career anxiety in high school students' career development process, this study aims to determine the relationship between the career anxiety levels of 11th and 12th grade students attending Anatolian, vocational, and private high schools in Antalya, Turkey regarding career choice, family influence, and several socio-demographic variables.

Method

Research Questions and Hypothesis

The following questions were addressed in this study:

- i. Does high school students' career anxiety differ by school type (Anatolian high school, vocational high school, private high school)?
- ii. Does high school students' career anxiety differ by gender?
- iii. Does high school students' career anxiety differ by mother's education level?
- iv. Does high school students' career anxiety differ by father's education level?
- vi. Does high school students' career anxiety differ by monthly family income?
- vi. Does high school students' career anxiety differ by parents' attitude toward their child?
- vii. Does high school students' career anxiety differ by number of siblings?

The hypothesis of the research (H1) is: There is a relationship between 11th and 12th grade high school students' career choice anxiety and anxiety caused by family influence.

Population and Sample of the Research

The study's population consisted of 11th and 12th grade students enrolled in high school in the province of Antalya, Turkey during the 2018-2019 academic year. The study's sample consisted of 990 students in Antalya. Schools were selected based on students' high school entrance score and the number of students they sent to university. Accordingly, the sample was selected randomly from among students attending Anatolian, vocational, and private high schools.

Data Collection Tools and Statistical Analysis of Data

The Socio-Demographic Information Form and Career Anxiety Scale (Çetin Gündüz & Nalbantoğlu Yılmaz, 2016)² were used as data collection tools in the study. The scale used consists of 14 items. The first 5 items of the scale measure career anxiety about family influence and the next 9 items measure career anxiety about career choice. The Career Anxiety Scale is a 5-point Likert-type scale that is rated (1) completely disagree, (2) disagree, (3) undecided, (4) agree, and (5) completely agree. and The high score obtained from the sub-dimensions of the scale shows that the anxiety of that dimension is high.

The reliability of the scale was examined by Cronbach Alpha internal consistency coefficient during the scale's development. The reliability of the scale for family influence was .742 and for choice of profession was .797. Item-total correlation was calculated for the validity study and a t-test revealed the difference between the item averages of the lower and upper 27% of participants was significant ($p < .001$). As a result, we determined that the scale's items were intended to measure career anxiety (Çetin Gündüz & Nalbantoğlu Yılmaz, 2016: 1017).

Regarding the scale's sub-dimensions, the Cronbach's alpha reliability coefficient for family anxiety was .901 and .924 for career anxiety toward their choice of profession. The results of the analysis show that the reliability level of the scales used in the study is high (Cronbach's Alpha > 0.70).

The data obtained from the surveys were analyzed using SPSS 25.0. The statistical significance level of the data was calculated to be 0.05. Descriptive statistical methods, an ANOVA, an independent samples t-test, and a correlation analysis were used to analyze the data.

2 I would like to thank Hicran Çetin Gündüz and Funda Nalbantoğlu Yılmaz for sharing their Career Anxiety Scale with me for using it in my study.

Findings

Of the entire participants, 49.8% were female and 50.2% were male. Regarding school types, 30.3% were enrolled in Anatolian high schools, 34.6% in vocational schools, and 35.1% in private high schools.

Findings Regarding Career Anxiety Levels of the Participants

According to the findings, students' general level of career anxiety (\bar{X} = 2.46) and their level of family influence (\bar{X} = 1.78) were low whereas their level of career choice was moderate (\bar{X} = 2.84).

The results revealed that the difference between family anxiety and career anxiety levels was not significant ($p > 0.05$) whereas the difference in career choice was significant ($t = 6.39$; $p = 0.000$; $p < 0.01$). Female students' level of career anxiety in career choice subdimension (\bar{X} = 3.06) was higher than that of male students (\bar{X} = 2.63). General career anxiety levels were found to be significant between genders ($t = 4.960$; $p = 0.000$; $p < 0.01$). Female students' general career anxiety levels (\bar{X} = 2.60) were higher than that of the male students (\bar{X} = 2.33).

Although family influence was not significantly different between schools ($p > 0.05$), career choice showed a significant difference between schools ($F_{(2,989)} = 10.57$; $p = 0.000$; $p < 0.01$). A Scheffe test revealed that vocational school students' career choice levels (\bar{X} = 2.71) were lower than those of students attending Anatolian high schools (\bar{X} = 3.08) and private high schools (\bar{X} = 2.77). General career anxiety levels, however, did not differ by school type ($F(2,989) = 7.46$; $p = 0.001$; $p < 0.01$).

While the difference of students' career choice levels was not significant by maternal education ($p > 0.05$), the difference of family influence by maternal education was significant ($F(4,985) = 3.05$; $p = 0.016$; $p < 0.05$). Scheffe test results show that students whose mothers had completed university (\bar{X} = 1.69) had lower anxiety caused by family influence than those whose mothers had only a primary education (\bar{X} = 1.96). Table 4 shows that the difference in general career anxiety levels is significant by maternal education ($F(4,985) = 2.45$; $p = 0.044$; $p < 0.05$). Students whose mothers had completed university education (\bar{X} = 2.42) had lower general career anxiety levels than those of students whose mothers had only a primary education (\bar{X} = 2.59). The findings of the study showed that the differences in general career anxiety, family influence, and career choice levels of students by paternal education were not significant ($p > 0.05$).

The results showed that there was no significant difference between participants' general career anxiety and career choice levels by monthly family income ($p > 0.05$), whereas family influence levels differed by monthly family income ($F(3,986) = 5.58$; $p(3,986) = 0.001$; $p < 0.05$).

<0.01). A Scheffe analysis showed that students whose monthly family income was 1,500 TL or less ($\bar{X} = 2.08$) had higher family anxiety levels than those whose income was higher than 4,501 TL ($\bar{X} = 1.69$).

According to the findings, the difference between family influence levels by family attitude was significant ($F_{(2,989)} = 23.69; p=0.000; p<0.01$). Family influence levels were lower in democratic families ($\bar{X} = 1.67$) than in indifferent families ($\bar{X} = 2.32$). The difference between students' career choice levels by family attitude was also significant ($F_{(2,989)} = 4.45; p=0.012; p<0.05$). Career anxiety levels in democratic families ($\bar{X} = 2.79$) were lower than those in indifferent families ($\bar{X} = 3.21$).

Students' general career anxiety levels were also found to be significantly different by parental attitudes toward their child ($F_{(2,989)} = 11.20; p=0.000; p<0.05$). Specifically, the general career anxiety levels of students whose family attitudes were democratic ($\bar{X} = 2.39$) were lower than those of students whose family attitudes were indifferent ($\bar{X} = 2.89$).

The results showed that the level of anxiety caused by family influence significantly differs by number of siblings ($F_{(4,989)} = 7.69; p=0.000; p<0.01$). Anxiety caused by family influence was higher in students with 5 or more siblings ($\bar{X} = 2.14$) than in single children ($\bar{X} = 1.64$). Career choice and general anxiety levels the students were not significant ($p > 0.05$).

The relationship between students' career choice anxiety and the anxiety they experienced caused by family influence was statistically significant ($p = 0.000; p < 0.01$). There is a positive relationship between high school students' anxiety caused by family influence and career choice anxiety ($r = 0.430$). This result shows that as their career choice anxiety increases, there is an increase in the anxiety they experience caused by family influence. This result also confirms the H1, namely, that there is a relationship between high school students' career choice anxiety and anxiety caused by family influence.

Conclusion

Conducted to investigate 11th and 12th grade students' career anxiety levels and the anxiety they experience caused by family influence, this study found that students' general career anxiety and the career anxiety they experienced caused by family influence were low and that their career choice anxiety was moderate. This result is similar to that found in the study by Nalbantoğlu Yılmaz and Çetin Gündüz (2018a, p. 40). Those students who were unable to decide what profession they wanted to follow in the future tended to be more anxious than those who were able to come to such a decision.

When career anxiety levels were examined by gender, we found thereto be no significant difference in career anxiety caused by family influence whereas we found a significant difference in career choice. According to this finding, female students' career anxiety levels

toward their choice of career are higher than those of male students. In terms of general career anxiety levels, female students are more anxious than male students. Daniels et al. (2011) and Akkoç (2009) reached similar conclusions in their studies. Considering the social roles (e.g., social roles, marriage, motherhood) imposed on women in society and the career barriers they face, it seems likely that they will have more career anxiety than men.

According to the results of the research, there is no significant difference in 11th and 12th graders' career anxiety caused by family influence. On the other hand, when we evaluate students' career choice anxiety, we find that students attending vocational high schools have greater career anxiety than those attending Anatolian and private high schools. When students' general career anxiety levels are evaluated, we find that students attending vocational and private high schools are less anxious than those attending Anatolian high schools. These results can be interpreted as follows: Although vocational high school students have yet to make their university choices, vocational schools offer them practical guidance as to which path they will pursue. However, students in Anatolian high schools generally take a university exam despite having an idea as to what profession they would like to pursue. These uncertainties combined with the high expectations of success that academically successful high school students are held to may make Anatolian high school students more anxious. The low level of career anxiety in private high school students can be attributed to having greater financial power and an accompanying feeling of security for one's future.

When career anxiety was evaluated by parental educational level, different results were obtained. While no difference was found in students' general career anxiety career anxiety caused by family influence and choice of career by paternal education, general career anxiety and anxiety caused by family influence varied by maternal education level. This can be explained by the fact that in the family, the mother's role is more central than the father's in raising children. Maternal education shows different results in and of itself. Namely, while career choice anxiety does not differ significantly by maternal education level, students whose mothers completed only primary school had greater career anxiety than students whose mothers had completed their university education. Moreover, career anxiety caused by family influence in students whose mothers had received only a primary school was higher than those whose mothers had completed university. Based on this result, we can conclude that mothers with low education may have dreams of a better future for their children and want their children to have opportunities that they did not, and may therefore act more domineering toward their children, thereby causing increased career anxiety.

The participating students' general career anxiety levels and career choice anxiety levels did not show a significant difference by income. However, career anxiety levels caused by family influence did differ significantly. Students with a monthly income of 1,500 TL or less experienced more career anxiety caused by family influence than those whose monthly income was 4,501 TL or more. One possible explanation for this result is that low-income families expect their children to start working as soon as possible. In addition, families' reactions to their children's aspirations about continuing education or starting a business out of economic need are likely to cause stress, uncertainty and anxiety. The results obtained in previous studies in the literature on student anxiety and career decision-making support our own research results (Ayyıldız, 2015; Gökçe & Traş, 2017; Şanlı Kula & Saraç, 2016).

High school students' general career anxiety and career choice anxiety vary by parents' attitudes toward their children. Students from democratic families have lower general career anxiety, career anxiety caused by family influence, and career choice anxiety than students from indifferent families. Accordingly, students with indifferent parents experience more career anxiety. This can be attributed to the fact that they feel that their families do not support them in their career choices. The results of previous studies showed that students whose families are indifferent or authoritarian are more anxious (Aygün, 2014; Şanlı Kula & Saraç, 2016; Tüfekçiyaşar, 2014).

No significant difference in career choice anxiety and general career anxiety by number of siblings was observed. However, career choice anxiety caused by family influence differed by number of siblings. Students without siblings experience less career anxiety caused by family influence than those with 5 or more. Students' anxiety increases with the number of siblings they have.

There is a positive relationship between 11th and 12th graders' career anxiety and career anxiety caused by family influence. As a result, as career anxiety caused by family influence increases, so does career choice anxiety increase.

Kaynakça/References

- Akkoç, F.F. (2009). Lise Öğrencilerinin Kariyer Düşüncelerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi EBE.
- Alisinanoğlu, F. ve Ulutaş İ. (2000). Çocuklarda Kaygı ve Bunu Etkileyen Etmenler. *Milli Eğitim Dergisi*, 145, 15-19.
- Aygün, M. (2014). Öğrencilerin Yaşam Amaçlarıyla Gelecek Kaygısı Arasındaki İlişki. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi SBE.
- Aytaç, S. (2005). *Çalışma Yaşamında Kariyer Yönetimi Planlaması Gelişimi ve Sorunları*. 2. Basım, Bursa: Ezgi Kitapevi.

- Aytaç, S. Ve Keser, A. (2017). *Çalışma Yaşamında Kariyer*. 3. Basım, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Ayyıldız, Y. (2015). Meslek Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre İşsizlik Kaygılarının İncelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 3.20, 175-187.
- Barutçugil, İ. (2004). *Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi*. 1. Basım. İstanbul: Kariyer Yayıncılık.,
- Beck, A. T. (1991). Cognitive Therapy: A 30 Year Retrospective. *American Psychologist*. 46. 4, 368-375.
- Bingöl, D. (2006). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. 6. Basım, İstanbul: Arkan Basım
- Bingöl, D. (2006). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. 6. Basım, İstanbul: Arkan Basım
- Bozak, M. M. (1982). Anksiyete ve Okul Başarısı Arasındaki İlişkiye Ait Bir Araştırma. *Psikoloji Dergisi*. 4. 16, 24-30.
- Campagna, C.G., & Curtis, G.J. (2007). So worried I don't know what to be: Anxiety is associated with increased career indecision and reduced career certainty. *Australian Journal of Guidance and Counseling*, 17, 91-96.
- Çetin Gündüz, H. ve Nalbantoğlu Yılmaz, F. (2016). Lise öğrencilerinin kariyer kaygılarını belirlemeye yönelik ölçek geliştirme çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12. 3, 1008-1022.
- Çelik, A. (2016). İnsan Kaynakları Yönetimi ve Uygulamaları. M. Ş. Şimşek, A. Çelik ve A. Akatay (Yay. Haz.). *Kariyer Kavramı, Kapsamı ve Boyutları İçinde* (s.125-136). 3. Basım, Konya: Eğitim Kitapevi.
- Dağ, İ. (1999). Psikolojinin Işığında Kaygı. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 2.6, 179-187.
- Daniels, L.M., Stewart, T. L., Stupnisky, R.H., Perry, R.P., & LoVerso, T. (2011). Relieving career anxiety and indecision: The role of undergraduate students' perceived control and faculty affiliations. *Soc Psychol Educ.*, 14, 409-426.
- Demiriz, S. ve Ulutaş İ.(2003). 9-12 Yaş Çocuklarının Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*. 3.1, 1-9.
- Enç, M. (1980). *Ruhbilim Terimleri Sözlüğü*. 2. Basım, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları:391.
- Gençtan, E. (1997). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*. 13. Basım. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Gökçe, Z. ve Traş, Z. (2017). Lise Öğrencilerinin Kariyer Karar Verme Güçlükleri ve Ego Kimlik Statülerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 15. 1, 58-69.
- Gürsoy, F. (2006). Farklı Sosyo Ekonomik Düzeydeki Ergenlerin Benlik Tasarım Düzeyleri İle Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 15. 2, 183- 190.
- Huberty, T. J. (2009). Test and Performance Anxiety. *Principle Leadership*. 1.10, 15-19.
- Karakaş, A. C. (2013). Paylaşma Tutumlarının Sınav Kaygısı-Gelecek Kaygısı İle İlişkisi (Sakarya İli Örneği). *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 2. 1, 135-157.
- Kaya, M. ve Varol, K. (2004). İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Durumluk Sürekli Kaygı Düzeyleri Ve Kaygı Nedenleri (Samsun Örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17. 17, 31-63.
- Köknel, Ö. (1998). *Korkular Takıntılar Saplantılar*. 4. Basım. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kuzgun, Y. (2014). *Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı*. 4. Basım. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Manav, F. (2011). Kaygı Kavramı. *Toplum Bilimleri Dergisi*. 5 (9), 201-211.
- Nalbantoğlu Yılmaz, F. ve Çetin Gündüz, H. (2018). Lise Öğrencilerinin Kariyer Kaygılarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (3), 1585-1602.
- Nalbantoğlu Yılmaz, F. ve Çetin Gündüz, H. (2018a). Career Indecision and Career Anxiety in High School Studens: An Envestigation through Structural Equation Modelling. *Eurasian Journal of Educational Research*, 78, 23-42.
- Noe, R. A. (2009). *İnsan Kaynaklarının Eğitimi ve Geliştirilmesi*. C. Çetin (çev.), 4. Basım. İstanbul: Beta Yayıncılık (orijinal baskı tarihi 2008)
- Peng, H. (2005). Reduction in state anxiety scores of freshmen through a course in career decision. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 5: 293-302.
- Pisarik, C.T., Rowell, P.C. & Thompson, L.K. (2017). A Phenomenological Study of Career Anxiety Among College Students. *National Career Development Association*. 65, 339-362.
- Sabuncuoğlu, Z. (2011). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. 5. Basım, İstanbul: Beta Yayıncılık.

- Sekmenli, T. (2000). Lise 1. Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri İle Sürekli Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Yayımlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi*. Malatya: İnönü Üniversitesi SBE.
- Şanlı Kula, K. ve Saraç, T. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 13. 33, 227-242.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (Sixth edition). United States: Pearson Education.
- Tüfekçiyaşar, T. (2014). Lise 10. ve 11. Sınıf Öğrencilerinde Kaygı, Umutsuzluk ve Benlik İmgesi Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Haliç Üniversitesi SBE.
- Ünsal, P. (2014). *Kariyer Gelişim Kuramları ve Kariyer Danışmanlığı*. 1. Basım, Ankara: Nobel Yayınları.
- Vignoli, E. (2015). Career indecision and career exploration among older French dolescents: the specific role of general trait anxiety and future school and career anxiety. *Journal of Vocational Behavior*, doi: 10.1016/j.jvb.2015.06.005, 182-191.
- Yarnall, J. (2008). *Strategic Career Management*. First Edition, Hungary: Elsevier Ltd.
- Yılmaz, İ. A. , Dursun, S. , Güngör Güzeler, E. ve Pektaş, K. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin Belirlenmesi: Bir Örnek Çalışma. *Electronic Journal of Vocational Colleges*. 4.4, 16-26.

GENÇLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Yazarlara Notlar

Dergimizde sadece özgün ve daha önce yayınlanmamış makalelere yer verilmektedir.

Yazı gönderme ve değerlendirme süreçleri Dergipark sistemi üzerinden yürütülmektedir. Aşağıdaki biçimsel şartları taşımayan ve imla kurallarına uygun olmayan çalışmalar bilimsel değerlendirme sürecine alınmamaktadır. Araştırmacılar intihal.net ya da turnitin gibi programlarda oluşturmuş oldukları benzerlik raporunu da sisteme yüklemelidir.

Değerlendirilmek üzere dergimizde gönderilen çalışmalar; başlık düzeni, yapı, atıf, alıntı, kaynakça, tablo ve şekiller dahil olmak üzere tümüyle APA (7th edition of the Publication Manual of the American Psychological Association) yazım kuralları dikkate alınarak hazırlanmalıdır.

Gönderilerin uzunluğunun 4.000-8.000 kelime arasında olması beklenmektedir. Daha geniş kapsamlı çalışmalar için editörle irtibat kurulmalıdır. Çalışmalar, Times News Roman yazı tipinde, 12 punto büyüklüğünde ve çift satır aralığında hazırlanmalı, sayfa kenar boşlukları 2.5 cm olarak düzenlenmelidir. Çalışmalar için 150-200 kelime arasında bir Özet Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanmalıdır. Ayrıca Türkçe çalışmalar için İngilizce, İngilizce çalışmalar için de Türkçe olmak üzere, yaklaşık 750 kelime uzunluğunda bir Genişletilmiş Özet hazırlanmalıdır.

Editör değerlendirmesinden sonra, tüm makaleler en az iki hakeme gönderilmektedir. Kör hakem değerlendirmelerine dayalı olarak nihai karar Editör tarafından verilmektedir.

Tüm başvurular elektronik olarak <https://dergipark.org.tr/tr/pub/genclikarastirmalari> adresinde yer alan bağlantı kullanılarak gönderilmelidir. Kör hakemlik süreci için sisteme yüklenen makale metinlerinde kesinlikle çalışmanın yazarlarına ilişkin herhangi bir bilgi yer almamalıdır.

Çalışmalarda sırasıyla aşağıdaki başlıklar yer almalıdır:

Başlık;

- 10-12 kelime uzunluğunda, içeriği yansıtan kapsayıcı nitelikte düzenlenmelidir.

Özet;

Her ampirik çalışma; Amaç, Yöntem (araştırma modeli, ölçme araçları, çalışma grubu), Temel Sonuçlar, Araştırma ve Uygulama için Öneriler alt başlıklarından oluşan, Türkçe ve İngilizce dillerinde hazırlanmış bir yapılandırılmış özet içermelidir. Ampirik olmayan ya da kavramsal çalışmalar kendi çerçevelerine uygun olarak Amaç, Kavramsal Model, Sonuçlar ve Öneriler gibi alt başlıklar taşınmalıdır.

Çalışmanın özgün değeri Amaç alt başlığı altında kısaca vurgulanabilir. Yapılandırılmış özet yaklaşık 150-200 kelime sınırlarında olmalıdır.

Anahtar Kelimeler;

- En az 3 en çok 5 anahtar kelime ya da kelime grubu belirlenmelidir. Anahtar kelimeler mümkün mertebe başlıkta yer almayan kavramlardan oluşmalıdır.

Giriş;

- Araştırmanın kavramsal temeli ve çerçevesi, alanyazında yer alan konu ile ilgili geleneksel ve güncel tartışmalar ve mevcut çalışmanın ilgili alanyazına katkısı bu bölümde geniş olarak açıklanmalıdır. İlgili alandaki mevcut bilgi birikimi eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutulmalı ve mevcut araştırmanın önemi ve özgün değeri güçlü biçimde vurgulanmalı, amaç ve alt problemleri net olarak tanımlanmalıdır. Araştırmacılar gerekli gördükleri takdirde bu bölüm içerisinde alt başlıklar oluşturabilirler.

Yöntem;

- Araştırmanın modeli, evren, örneklem ya da çalışma grubu, veri toplama araçları, geçerlik ve güvenilirlik kanıtları, veri toplama ve analiz yöntemleri ile sınırlılıkları detaylı olarak açıklanmalıdır.

Bulgular;

- Araştırma bulguları, araştırmanın problem cümlesi ile uyumlu olarak, gerekli durumlarda tablo, şekil ya da grafik desteği ile sunulmalıdır. Araştırmanın çalışma grubu ile ilgili demografik bilgiler, Bulgular bölümünde değil Yöntem bölümünde ilgili başlık altında sunulmalıdır. Araştırmada kullanılan ölçme araçlarına ilişkin geçerlik ve güvenilirlik bilgileri, Bulgular bölümünde değil Yöntem bölümünde ilgili başlık altında sunulmalıdır.

Tartışma;

- Araştırmanın temel bulguları özetlenmeli, bulgular ilgili ve güncel alanyazınla ilişkilendirilerek tartışma derinleştirilmeli ve çıkarımlara (sonuç) ulaşılmalıdır. Tartışmada eleştirel ve bilimsel bir yaklaşım ortaya konulmalıdır.

Sonuç ve Öneriler;

- Tartışma sonucunda ortaya çıkan temel çıkarımlar ve bu çıkarımlara bağlı olarak geliştirilen öneriler özetlenmelidir. Sonuç ve öneriler araştırma bulgularının ötesine geçmemelidir.

Kaynakça;

Kaynakçanın oluşturulmasında APA son sürümü esas alınmalıdır. Araştırmacılar, nitelikli bir çalışmanın hem ilgili alanyazındaki klasik kaynaklara/yaklaşımlara atıfta bulunması hem de güncel tartışmaları ihtiva etmesi gerektiğini dikkate almalıdır.

JOURNAL OF YOUTH RESEARCH

Notes for Writers

Our journal accepts only original and previously unpublished articles.

All processes related to the submission and evaluation of manuscripts are run through Dergipark. Studies not following proper formatting or spelling rules will not be considered for scientific evaluation. A similarity report issued from programs like www.intihal.net or turnitin must accompany all submissions of manuscripts.

Studies sent to our journal for evaluation are to follow APA style guidelines (7th Edition of the Publication Manual of the American Psychological Association). This includes all headings, citations, quotations, references, and figures included in the study, as well as the actual structure of the study itself.

As we expect that manuscripts' length range from 4,000 to 8,000 words, authors should contact the editor for works exceeding the upper limit. Studies should be double spaced and written in 12 point Times New Roman font. Page margins should be at 2.5 cm. An abstract consisting of 150 to 200 words in both Turkish and English should accompany all studies. Furthermore, a Turkish extended abstract of approximately 750 words should accompany English-language studies whereas an English extended abstract of equal length should accompany Turkish-language studies.

After evaluation by the editor, all articles are sent to at least two referees for blind review. Basing his/her decision on the referees' comments, the editor makes the ultimate decision for whether the article will proceed on to subsequent stages.

All applications are to be sent electronically using the link found on <https://dergipark.org.tr/tr/pub/genclikarastirmalari>. During the blind review process, absolutely no information related to the author(s) of a study is to be included in the texts uploaded.

Studies should include the following headings:

Title;

- The title should consist of 10 to 12 words and reflect the content of the work in a comprehensive manner.

Abstract;

Empirical studies should contain a structured abstract in both Turkish and English that consists of the following sections: Aim, Method (research model, measurement tools, and study group), Basic Conclusions, and Recommendations for Future Research and Practice. Non-empirical or conceptual studies, however, should include the following sections, as necessary: Aim, Conceptual Model, Conclusions, and Recommendations.

The study's original value may be briefly emphasized in a sub-section under the study's aim. The structured abstract should range from 150 to 200 words.

Keywords;

- A minimum of three and a maximum of five keywords or word groups should be specified. As much as possible, keywords should be concepts not used in the title.

Introduction;

- The conceptual foundation and framework of the research, traditional and contemporary discussions related to the subject in the literature, and how it will contribute to the relevant literature should be broadly expounded upon in this section. The current knowledge accumulation should be critically evaluated, the importance and original value of the research strongly emphasized, and the objectives and sub-problems clearly identified. Researchers may add supplemental sub-headings as they deem fit in this section.

Method;

- In this section, the research model, universe, sample or study group, data collection tools, evidence on the study's validity and reliability, and the data collection and analysis methods used in this study, including their limitations, should be explained in details.

Findings;

- The research findings should be in harmony with the problem statement of the research and supported by the necessary tables, figures, and/or graphics. The demographics of the study group should be presented under the method and not under the findings. Likewise, information on the validity and reliability of the measurement tools used during research should also be presented in the method and not under the findings.

Discussion;

- The basic research findings should be summarized, discussion on the findings should be deepened and related to the relevant contemporary literature, and conclusions should be made. Discussion should be critical and scientific in nature.

Conclusions and Recommendations;

- The basic conclusions resulting from the discussion and recommendations based on these conclusions should be summarized without exceeding the actual scope of the findings.

References;

The most recent version of APA should be used as a basis while composing references. Researchers should keep in mind that a high-quality study should include references not only to classic sources and approaches present in the relevant literature but also to contemporary discussions.

BU SAYIDA

Serhat Öztürk & Nihan Yılmaz

Gençlerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma ve Empati Düzeyi Araştırması
*A Study On Intergenerational Normative Solidarity And Empathy Levels In
Young People*

Elma Satrović & Adnan Muslija

Youth Unemployment and Energy Consumption in OECD Countries
OECD Ülkelerinde Genç İşsizliği ve Enerji Tüketimi

Aysel Arslan & Sait Bardakçı

**Üniversite Öğrencilerinin Dijital Bağımlılık Düzeylerinin İletişim Becerileri Üzerindeki Etkisinin
İncelenmesi**
*Effects of University Students' Digital Addiction Levels on Communication
Skills: An Investigation*

Zöhre Kaya & Yunus Savaşlı

**Ergenlerin Sosyal Karşılaştırma ve Duygusal Öz-Yeterlik Düzeylerinin
Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi**
*Social Comparison and Emotional Self-Efficacy Levels of Adolescents by
Demographic Variables*

Ahmet Usanmaz & Fatih Kahraman

Güvencesizlik, Gençlik ve İnşaat: İnşaatın Eğitilmiş Gençleri Üzerine Bir Araştırma
Precarity, Youth, and Construction: Educated Youth Working in Construction

Işıl Fulya Orkunoğlu Şahin

Genç İşsizliği ve Mücadele Yöntemleri
Youth Unemployment and Resolution Methods

Malike Göncü Akbaş & Elvan Okutan

Lise Öğrencilerinin Kariyer Kaygısına Yönelik Alan Araştırması: Antalya İli Örneği
Career Anxiety in High School Students: A Case Study

